

*0: EK
*1: 2013-2014
*2: 11
*3: WordXP
*4: 11de vergadering
*5: Dinsdag 3 december 2013
*6: 09.45 uur
**

Voorzitter: Broekers-Knol

Tegenwoordig zijn 70 leden, te weten:

Backer, Barth, Beckers, Van Beek, Beuving, Van Bijsterveld, De Boer, Van Boxtel, Brinkman, Bröcker, Broekers-Knol, Bruijn, Van Dijk, Dupuis, Elzinga, Engels, Essers, Ester, Faber-van de Klashorst, Flierman, Franken, Frijters-Klijnen, Ganzevoort, Gerkens, Thom de Graaf, Fred de Graaf, Marcel de Graaff, De Grave, Hermans, Hoekstra, Holdijk, Ter Horst, Huijbregts-Schiedon, Kneppers-Heijnert, Koffeman, Kok, Koning, Koole, Kox, Kuiper, De Lange, Van der Linden, Linthorst, Lokin-Sassen, Martens, Nagel, Postema, Quik-Schuijt, Reuten, Reynaers, Ruers, Schaap, Scholten, Schouwenaar, Schrijver, Sent, Slagter-Roukema, Sörensen, Van Strien, Strik, Swagerman, Sylvester, Terpstra, Thissen, Vliegthart, Vlietstra, Vos, De Vries, De Vries-Leggedoor en Witteveen,

en de heer Dekker, staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de heer Dijsselbloem, minister van Financiën, de heer Van Rijn, staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, mevrouw Schippers, minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de heer Teeven, staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,

en de heren Schouw, De Wit en Van der Ham.
**

*N

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Van Kappen en Knip, wegens verblijf buitenslands in verband met verplichtingen voor de Parlementaire NAVO Assemblée;

Duthler, wegens ziekte.
**

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

*B

!Wet cliëntenrechten zorg!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet cliëntenrechten zorg en andere wetten in verband met de taken en bevoegdheden op het gebied van de kwaliteit van de zorg (33243).

De **voorzitter**: Ik heet de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport van harte welkom in de Eerste Kamer. Ik begrijp dat de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport niet aanwezig is en ook niet zal zijn.
**

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Voorzitter. Ik weet niet of het is toegestaan om al zo vroeg te interrumperen, maar ik wil hieraan toevoegen dat ik, mocht het voor de minister onoverkomelijk zijn om bepaalde vragen te beantwoorden, ervan uitgaat dat de staatssecretaris wel zal komen om die vragen te beantwoorden.

De **voorzitter**: Ik ga daarvan uit. Het is natuurlijk toch al spijtig dat de staatssecretaris er niet is, terwijl hij wel was uitgenodigd.

Ik geef het woord aan mevrouw Frijters-Klijnen. Ik meld nog even dat er wat leden gestrand zijn onderweg.
**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw **Frijters-Klijnen** (PVV): Voorzitter. Dit wetsvoorstel strekt ertoe, de bestaande taken en verantwoordelijkheden op het gebied van goede zorg, die op dit moment zijn ondergebracht bij verschillende organisaties, efficiënter vorm te geven. Daarmee wordt het makkelijker om te komen tot een permanente verbetering van de cliëntgerichtheid, kwaliteit, veiligheid, doeltreffendheid en doelmatigheid van de zorg. Efficiënter vormgeven van taken en verantwoordelijkheden houdt in dat deze worden gebundeld en ondergebracht in één, onafhankelijk van de minister opererende organisatie.

Om te voorkomen dat een extra instituut in de gezondheidszorg wordt opgericht, wordt aangesloten bij een bestaand bestuursorgaan, namelijk het College voor zorgverzekeringen. Het CVZ zal voortaan het Zorginstituut Nederland heten. De taken op het gebied van de kwaliteit van de zorg zullen worden uitgevoerd door het Kwaliteitsinstituut, dat als een aparte sectie van het Zorginstituut Nederland wordt vormgegeven.

Het Kwaliteitsinstituut heeft altijd de warme belangstelling gehad van de PVV. Dat dateert nog uit de tijd van het gedoogakkoord en ik citeer daaruit:

"Om de kwaliteit van de instellingen te verbeteren, zal het veld ondersteund worden bij het opstellen van normen en het uitwisselen van best practices. Intercollegiale toetsing zal worden bevorderd. Er wordt daartoe een Kwaliteitsinstituut opgericht ter ondersteuning van de instellingen in de ouderenzorg. Normen uit kwaliteitsprogramma's die zich inmiddels bewezen hebben, zoals onder andere programma's tegen doorliggen en ondervoeding, worden sectorbreed ingevoerd door ze op te nemen in de kwaliteitsnormen van de IGZ. Normen uit toekomstige nieuwe kwaliteitsprogramma's moeten, zodra zij zich

bewezen hebben, ook onderdeel worden van de kwaliteitsnormen van de IGZ."

Op deze formulering hebben we destijds lang gestudeerd, waarbij de mogelijkheden werden afgewogen. Ondervoeding bijvoorbeeld komt bij ongeveer 24% van de bewoners van instellingen voor. Op het moment dat er gewerkt wordt met een kwaliteitsprogramma, kan de ondervoeding worden teruggebracht tot zo'n 4%. Dat is precies de reden waarom de PVV een Kwaliteitsinstituut wilde. Als kwaliteitsprogramma's de standaard worden, kun je de kwaliteit van instellingen, of het nu gaat om de cure of care, enorm verhogen. Met name ten aanzien van de langdurige zorg wil de PVV fractie benadrukken erg blij te zijn met de toezegging van de staatssecretaris dat het Kwaliteitsinstituut dit expliciet gaat opnemen in het werkprogramma en het meerjarenplan. Daardoor zullen er kwaliteitsverbeteringen te realiseren zijn, zoals terugdringing van het aantal doorligwonden, van ondervoeding, van het aantal complicaties en van de hersteltijd na de operatie. Dat is niet in geld uit te drukken, maar het kan wel een Kwaliteitsinstituut enorm waardevol laten zijn.

Wat is de doelstelling van het nieuwe instituut? Het stimuleren van professionele zorgstandaarden met als uitgangspunt het gezichtspunt van de patiënt. Alle betrokken beroepsgroepen, artsen maar ook verpleegkundigen, zorgaanbieders en zorgverzekeraars en dus patiënten, hebben inbreng bij het opstellen van een richtlijn. Mochten de partijen in het veld er samen niet uitkomen, dan kan het Kwaliteitsinstituut een adviescommissie vragen, een professionele standaard op te stellen.

Om de normen te halen, rekening houdend met doelmatige en patiëntgerichte zorg, is het belangrijk dat zorgaanbieders de bedrijfskundige benadering toepassen. Het effect is dat er minder sprake is van verspilling van zorg en dat de verleende zorg beter op de patiënt is afgestemd. Op grond van artikel 22 van de Grondwet is de overheid verantwoordelijk voor het treffen van maatregelen ter bevordering van de gezondheidszorg. Hierbij moet de overheid via wetgeving een kwaliteitskader ontwikkelen, waardoor de zorgaanbieders worden gestimuleerd om voldoende kwaliteit van zorg te waarborgen voor de patiënt.

Wie kent er niet de spraakmakende affaire van de Twentse neuroloog Jansen Steur, waarbij de kwaliteit van de gezondheidszorg in diskrediet is gebracht? Vandaag hoort hij zijn strafeis, las ik vanmorgen. Dit geval is illustratief voor hoe het mis kan gaan als er niet genoeg controle is. Uit een dergelijke casus kan geleerd worden welke maatregelen er getroffen moeten worden door professionals en andere betrokkenen om het vertrouwen van de patiënt aangaande verantwoorde zorg in de toekomst niet meer te beschamen.

Onze fractie stelt zich op het standpunt dat interne kwaliteitsverbetering verantwoorde zorg bewerkstelligt (preventieve werking) en aan het licht brengt of ergens in de organisatie onder de professionele standaard wordt gehandeld

(repressieve werking). Daarbij bevordert transparantie dat de externe zorgactoren toezicht kunnen houden. De externe druk zorgt ervoor dat zorgaanbieders extra waakzaam zijn en meer hun best doen om de kwaliteit te waarborgen (preventieve werking). Zij zullen zich in positieve zin willen onderscheiden ten opzichte van de collega-zorgaanbieders. Als een zorgaanbieder daarentegen onverantwoorde zorg levert, kunnen de externe zorgactoren deze hierop attent maken en het kwaliteitsbeleid afdwingen (repressieve werking).

Deze wetswijziging is wat de PVV-fractie betreft een stap in de goede richting naar een permanente verbetering van de cliëntgerichtheid, kwaliteit, veiligheid, doeltreffendheid en doelmatigheid van zorg.

*N

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Voorzitter. Graag wil ik met de minister spreken over een aantal onduidelijkheden in het voorliggend wetsvoorstel en ook wil ik een aantal punten van kritiek kort behandelen. Ik noem deze punten alvast om een overzicht te geven.

Ik wil spreken over de noodzaak voor dit wetsvoorstel, waarover wij enige twijfel hebben en vooral over het aanbrengen van weer een bureaucratische laag in de aansturing van de gezondheidszorg. Verder wil ik spreken over de onwenselijke uitbreiding van de professionele standaard met het patiëntenperspectief. Ik zal dat later uitleggen. Ik vraag aandacht voor het gebrek aan begrip voor de noodzaak van verschillende toetsingskaders voor cure en care. Ik wil het vervolgens hebben over het ontbreken van een erkenning van de complexiteit van kwaliteitsstoetsing met het oog op de zeer verschillende doeleinden en de consequenties daarvan. Vervolgens zal ik de minister een verzoek doen om een aantal zaken te regelen.

Ik kom bij het eerste punt: de noodzaak voor dit wetsvoorstel. Wat doet de sector zelf al? Dat is natuurlijk cruciaal. Mevrouw Frijters suggereert dat het nogal tegenvalt. Wij zijn een andere mening toegedaan, omdat wij vinden dat er juist heel veel gebeurt. Ook dit wetsvoorstel is weer een poging van de overheid om de greep op de gezondheidszorg te vergroten. Als liberalen zijn wij er natuurlijk altijd zeer op gespist als een wetsvoorstel de invloed van de overheid vergroot. Wij zijn dan per definitie kritisch. Dat weet de minister inmiddels wel.

Wij delen overigens met de regering het verlangen naar een kwalitatief goede gezondheidszorg. Dat spreekt vanzelf. Maar ook de meeste werkers in de gezondheidszorg hebben die wens. Dit blijkt onder andere uit het feit dat er door vele instellingen, beroepsgroepen, en die weer gedifferentieerd in vele specialismen, al jaren met inzet gewerkt wordt aan standaarden, protocollen, richtlijnen en wat al niet meer, zoals de minister ook in de memorie van antwoord bevestigt. Ik citeer uit de memorie van antwoord onder punt 3: "De afgelopen jaren zijn zowel in de curatieve als in

de langdurige zorg veel inspanningen geleverd om afspraken te maken over goede zorg. Op de website van de koepel van medisch specialisten zijn alleen al enkele honderden richtlijnen te vinden. Daarnaast zijn er meerdere zorgstandaarden in ontwikkeling, ook voor chronische ziekten."

Je zou dan zeggen: waarom dan nog een Kwaliteitsinstituut? Omdat er volgens de minister nog heel wat te verbeteren valt; ik citeer: "omdat patiënten te maken krijgen met meer complexe gezondheidsproblemen, waardoor zij met verschillende hulpverleners in verschillende delen van de zorgketen te maken krijgen". Dit betreft een organisatiekwesitie en gaat niet over de kwaliteit van de inhoud van de zorg. Ik vind dit geen goed argument voor wetgeving op kwaliteit. Deze kwesitie is bovendien door een aantal professionals allang onderkend. Het is echt geen nieuws wat hier in de memorie van antwoord staat, en zeker geen adequate argumentatie. Maar er zijn wel andere argumentaties. Ook is er volgens de minister een ongewenste praktijkvariatie. We hebben het dan eigenlijk over de indicatiediscipline van artsen of andere zorgverleners. Dit punt speelde al bij de commissie-Dunning in 1991 en het is nog steeds een punt. Ook op dit punt doet de sector al veel. Hierover is onlangs een rapport van de commissie-Vierhout verschenen, waarin een zeer genuanceerd beeld wordt geschetst met betrekking tot de interdoktervariatie. Veel standaarden zijn al met het oog hierop aangescherpt en er is sprake van belangrijke verbeteringen. Gaarne vernemen wij of de minister dit rapport kent en zal betrekken bij de beantwoording van onze vragen.

Ook de ziektekostenverzekeraars letten op de praktijkvariatie, door bij een ziekenhuis uit te vragen als dit een aanzienlijk groter aantal van bepaalde verrichtingen doet dan gemiddeld. Mogelijk kan trouwens ook een verandering van het vergoedingssysteem impact hebben op de praktijkvariatie. Interdoktervariatie zal er altijd in zekere mate zijn. Het moet echter zeker beperkt worden en mag niet worden gestimuleerd door het vergoedingssysteem. Maar ons punt is: er gebeurt al zo veel, en waarom dit proces niet uit zichzelf laten voortgaan. Dan is in elk geval zeker dat er sprake is van een breed draagvlak in de beroepsgroep. En overigens -- laten we dit toch met elkaar vaststellen, ondanks andere berichten in de media -- geldt dat externe beoordelaars de Nederlandse gezondheidszorg de hoogste score geven. Het gaat hier om de Euro Health Consumer Index. Al met al is de kwaliteit van onze gezondheidszorg dus goed. Waarom dan deze wet?

Mijn tweede punt betreft de professionele standaard. Ik ga hierop in omdat dit een punt is waar wij moeite mee hebben. Het is ernstig en bepaald onjuist om, zoals de wet doet, een verbinding te leggen tussen de professionele standaard en het perspectief van de patiënt. Laten we even zien waarover het gaat. De professionele standaard is het wetenschappelijk referentiepunt van de arts. Dit is zijn centrale "body of knowledge": indicaties stellen voor diagnostiek, en vervolgens al of niet verder (be)handelen. Dit is gebaseerd op zijn wetenschappelijke kennis en

klinische of praktijkervaring. Een patiënt kan nog zo graag een MRI willen, of antibiotica, of wat dan ook, maar de arts gaat over de indicatie voor een handeling of behandeling. Ik sluit graag aan bij de kritiek van de KNMG op deze invulling van de betekenis van de professionele standaard. Die voegt er namelijk het perspectief van de patiënt aan toe. De vraag is wat de minister precies verstaat onder het perspectief van de patiënt? Wat voegt dit toe? De gehele indicatiestelling is toch gericht op het belang van de patiënt en enkel en uitsluitend op diens persoon en individuele klachten? Wat valt er nog meer aan dat perspectief toe te voegen? Of is deze uitbreiding bedoeld als een aanzet voor een claimrecht voor patiënten? Dat is het laatste dat wij moeten willen.

Zelfbeschikking van patiënten is een groot goed -- ik heb er altijd voor gestreden -- maar het is primair gericht op het mogen weigeren van behandelingen en helemaal niet op het eisen van behandeling. Dit is in de WGBO goed geregeld. Van een claimrecht is geen sprake; een recht dus om alles te mogen eisen wat je als patiënt een goed idee lijkt. Dat is er niet. Dit mag niet even in ons gezondheidsrecht onder de vlag van meer kwaliteit worden binnengesmokkeld. Het zal ook de vreugde van artsen in het dokteren ernstig verminderen. Afgezien van dit principiële punt, is er ook nog de vraag of de minister, die juist graag en terecht de kosten van de gezondheidszorg in de hand wil houden, een eventueel claimrecht van de patiënt zou moeten willen. Dat kunnen wij niet geloven. Het is niet een weg om te gaan. We wachten met spanning op een antwoord van de minister. Het mag niet zover komen dat patiënten zaken mogen eisen die hen nuttig lijken. Hier moet de arts echt het laatste woord hebben. Het is voor mijn fractie van groot belang dat de minister hierop uitgebreid ingaat, want deze verandering van de positie van de patiënt is werkelijk in niemands belang, zeker ook niet in dat van de patiënt zelf.

Dan het toetsingskader voor de cure. Dat is anders dan voor de care. Over dit punt is in de langdurige zorg grote onrust ontstaan.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Mevrouw Dupuis zegt dat dit uitgangspunt onacceptabel is en dat zij een verandering zou willen. Dit hele wetsvoorstel draait juist om een professionele standaard die mede door patiënten wordt voorgedragen. Hoe ziet mevrouw Dupuis dit wetsvoorstel dan?

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Door bijvoorbeeld aan de minister te vragen om afstand te nemen van dit punt in deze context. Natuurlijk is het perspectief van de patiënt van groot belang, maar niet bij de professionele standaard. Dat is eigenlijk al 20 jaar een gegeven waar de gehele gezondheidszorg mee leeft, mee kan leven en waar zij ook blij mee is. Ik heb nooit klachten daarover van patiëntenorganisaties gehoord. Dit is echt een systematische fout in het wetsvoorstel. Volgens mij kan dat met een technische handeling verbeterd worden.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Ik ben benieuwd naar het antwoord van de minister hierop. Ik denk dat er dan een novelle zou moeten komen.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Daar kunnen we altijd over praten, mevrouw Slagter.

Voorzitter. Een volgend punt is dus de onrust die in het veld is ontstaan over de toepassing van criteria die zijn ontwikkeld in het kader van de cure op de langdurige zorg. De langdurige zorg is maar voor een beperkt deel medisch gericht, zoals de minister weet, en indien al, dan met name bij de ouderenzorg. Bij de zorg voor verstandelijk en lichamelijk gehandicapten is dat veel minder het geval. Hier vindt meestal "levensondersteuning" plaats. De sector langdurige zorg is zeer bereid de eigen kwaliteit van handelen te toetsen, en heeft daar een eigen toetsingsinstrumentarium voor ontwikkeld, dat door panels van deskundigen extern wordt beoordeeld. Dus daar wordt aan gewerkt. Het zou heel onjuist zijn als nu, vanwege de aanneming van een algemeen landelijk toetsingskader, dit weer op losse schroeven komt te staan. De VVD-fractie wil graag van de minister horen of zij het ermee eens is dat het in de cure en de care om geheel verschillende soorten toetsingen gaat. In de memorie van antwoord wordt steeds de overeenkomst benadrukt, maar er wordt wel bij gezegd dat er ruimte moet zijn voor verschillende invullingen. Dat onderstreep ik heel graag.

Overigens vinden wij het gemak waarmee de minister in de memorie van antwoord ingaat op onze kritische vragen over toetsen van kwaliteit van leven en welbevinden, niet goed te begrijpen. Dit is geen eenvoudige zaak. Ik kom hierop nog terug.

Mijn vierde punt betreft de verhouding tussen bestaande richtlijnen -- waarvan de minister zegt dat er honderden zijn -- en een alsnog op te stellen toetsingskader door het Kwaliteitsinstituut. Het gaat dan om de belangrijke vraag hoever de beoordeling door het Kwaliteitsinstituut interfereert met de door de sector zelf opgestelde richtlijnen, standaarden et cetera. Hier zit een adder in de omvang van een boa constrictor onder het gras. Wat het wetsvoorstel suggereert, is dat er een soort vast model voor kwaliteitstoetsing zou moeten worden gerealiseerd, waarbinnen de specifieke toetsingskaders moeten passen; dit met het oog op de vergelijkbaarheid van kwaliteit. Dit is ogenschijnlijk een logische eis, maar in feite ook een zeer grote beperking van de vorm van kwaliteitstoetsing. Dat het wetsvoorstel hierop aanstuurt wordt op vele plekken in de memorie van toelichting en in de memorie van antwoord gesuggereerd, maar het betekent wel een veronachtzamen van de grote systematische problemen die toetsing van gezondheidszorg met zich brengt.

Als wij het goed zien, gaat het bij toetsing van kwaliteit van zorg om tenminste vier verschillende zaken. Het eerste is de toetsing op kwaliteit -- wat al gebeurt -- met het oog op de verbetering van het eigen handelen. Dan gaat het over de behandelaars zelf. Die doen dat ook. Die stellen richtlijnen op en die zijn tevens een

toetsingscriterium voor het bekijken van de kwaliteit van het eigen handelen. Dus hier gaat het over de behandelaars.

Een andere vorm van toetsing van kwaliteit is het mogelijk maken van een externe beoordeling, bijvoorbeeld door de IGZ en wellicht door andere organen zoals NZa en ACM. Er zijn er genoeg. Dit is een andere groep die bediend moet worden.

Vervolgens is toetsing van kwaliteit, met name volgens de minister, van belang om een externe vergelijking met andere zorg mogelijk te maken. Maar dat veronderstelt dezelfde methodieken, dezelfde taal. Dat is weer heel iets anders dan bij de eerste twee vormen van toetsing het geval is. Dan gaat het over de zorgvragers. Het is echter de vraag of hun belang daarmee zo gediend is.

Ten slotte is toetsing van kwaliteit een kwestie die speelt bij de inkoop van zorg. Die speelt voor de ziektekostenverzekeraars en eventuele toekomstige uitvoerders van de kern-AWBZ. Die willen graag een indicatie hebben van de in te kopen zorg. Daarvoor kijken zij ook naar kwaliteit. Dan is de vraag of een van de drie andere vormen van toetsing daarvoor kan dienen of niet. Dit punt verdient veel aandacht en ik geef het ook zeker mee aan het Kwaliteitsinstituut als deze wet wordt doorgevoerd.

Wij merken op dat het bijna onmogelijk, nee, dat het onmogelijk is om alle doeleinden van kwaliteitstoetsing in één systeem samen te vatten, tenzij dat een heel licht systeem is. Dan zou het kunnen. Het is de vraag of de minister het moet willen. Volgens de fractie van de VVD denkt zij veel te optimistisch over het opstellen, invullen en toepassen van een toetsingskader voor kwaliteit. Wij verwijzen ook naar de afdeling gezondheidszorg van de Rekenkamer, die in dit huis ten behoeve van de VWS-woordvoerders een presentatie over dit onderwerp heeft verzorgd. Daarin wordt veel aandacht besteed aan de complexiteit van kwaliteitstoetsing. Deze heeft er volgens de Rekenkamer toe geleid dat in 16 jaar alle investeringen die zijn gedaan nog niet tot een overtuigend resultaat hebben geleid, en dit is nog zwak uitgedrukt. Dit zo zijnde, want daaraan twifelen wij niet, wat is dan volgens de regering de rol van het Kwaliteitsinstituut? Wij willen daarover een goed verhaal van de minister horen, waarin zij ingaat op de minstens vier genoemde doelen van toetsing, die ik zojuist beschreef, en het verschil dat deze opleveren. Volgens de VVD-fractie is het vooral de diversiteit van de beoogde doelen van kwaliteitstoetsing -- het lijkt wel een college; mijn excuses, maar het is van belang -- die het probleem om dit goed te doen, zo ingewikkeld maakt.

Wij merken op dat de honderden verschillende standaarden waarover de minister in de memorie van antwoord spreekt primair handelingsaanwijzingen zijn, maar impliciet ook de standaardkwaliteit vastleggen. Het is de vraag of we er iets mee opschieten als dat geëxpliciteerd moet worden, want dan moet er weer gedacht worden over wat de meest illustratieve toetsingspunten zijn die werkelijk een goede indruk

geven van het handelen. En dan is er weer zoals al aangegeven, ook nog de spanning tussen de kwaliteitstoetsing van de verschillende sectoren in de zorg, met name cure en care. Maar je kunt ook aan preventie denken, waarbij de toetsing het meest ingewikkeld is.

Tot slot heb ik een aantal verzoeken aan de minister om de risico's van bureaucrativering, waar wij zeer bevreesd voor zijn -- en met ons vele anderen, zoals in de loop van de ochtend wel duidelijk zal worden -- te beperken. In het verlengde van de vele debatten die wij over dit wetsvoorstel al gevoerd hebben en van de debatten over het wetsvoorstel fusietoets vragen wij de minister om meerdere zaken. Allereerst willen wij graag een uitgebreide evaluatie binnen twee jaar van de impact van dit wetsvoorstel, dat wil zeggen van het optreden van het Kwaliteitsinstituut, op de administratieve lasten in de sector gezondheidszorg. Ook wensen wij als tweede punt het voorleggen van dit wetsvoorstel aan Actal. Dat kan misschien niet voordat de wet is aangenomen, maar dan nog kan het een goede zaak zijn om Actal erbij te betrekken. Wij vragen ons af of dit al gebeurd is en, zo nee, waarom dat niet gebeurd is. Dit is wel degelijk een wetsvoorstel dat heel veel bureaucrativering meebrengt.

Vervolgens vragen wij ten derde of er wellicht een slagvaardig klachtenbureau kan worden ingesteld waar de sector terecht kan met klachten over de stapeling van bureaucratische maatregelen, die de sector overigens nu al teisteren. Het wordt er alleen maar slechter op. Daarnaast hebben wij ten vierde nog een wens met betrekking tot klachten over beslissingen van het Kwaliteitsinstituut. Waar kan men heen als hier voor een sector onaanvaardbare beslissingen worden genomen? Dit is dus een geheel ander chapter, dat de inhoud van maatregelen betreft die het Kwaliteitsinstituut op zou leggen. Gaarne vragen wij een uitvoerig antwoord van de minister op al deze kwesties.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Als ik mevrouw Dupuis hoor, lijkt het bijna alsof zij zelf als een boa constrictor optreedt. Zij heeft het bijvoorbeeld over principiële punten, zaken die bepaald onjuist zijn. Wij hadden zojuist al een gedachtewisseling over punten die zij onacceptabel vindt. Dan vraag ik mij in gemoede af wat er allemaal concreet zou moeten veranderen aan dit wetsvoorstel voordat de boa constrictor haar prooi loslaat.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Vele suggesties heb ik al gedaan, mevrouw de voorzitter, en dat weet mevrouw Slagter ook. Het kan zijn dat er moties moeten worden ingediend om het wetsvoorstel dragelijk te maken voor de sector. Maar daarover willen wij graag eerst in overleg.

De **voorzitter**: Dan is nu het woord aan mevrouw Slagter-Roukema. De heer Ganzevoort zal later het woord voeren. Hij zit nu nog in de file. Er zijn allemaal verkeersproblemen. Hij zal pas aan het eind van de eerste termijn aan het woord komen.

**

Voorzitter: Franken

*N

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Voorzitter. Tussen droom en daad staan wetten in de weg en praktische bezwaren. Deze woorden uit het bekende en vlijmscherpe gedicht "Het Huwelijk" van Willem Elsschot schoten me te binnen toen ik me boog over het wetsvoorstel dat wij vandaag bespreken.

De droom. Als het de afgelopen jaren over een Kwaliteitsinstituut ging, hadden velen van ons een instituut vergelijkbaar met het Engelse National Institute for Health and Clinical Excellence voor ogen, dat als onafhankelijke en objectieve instantie nauwkeurig zou kunnen vaststellen wat we moeten verstaan onder goede zorg. Gewezen werd op de vele richtlijnen en standaarden, veelal door beroepsgroepen zelf vastgesteld zonder inspraak van patiënten, op de variatie in het gebruik ervan door de verschillende zorgaanbieders en - praktijken. Ook werd gewezen op het gebrek aan transparantie en goede kwaliteitsindicatoren en op de wens, het zorgproces te kunnen beoordelen aan de hand van goede uitkomstindicatoren.

Ook was er een brede wens om te komen tot duidelijke definiëring van wat één gewonnen levensjaar zou mogen kosten. Bij discussies waarin de politiek het maar moeilijk vond om knopen door te hakken, bijvoorbeeld bij die over de ziekte van Pompe en ook vorige week nog over de kosten van de nieuwere middelen tegen kanker, werd gewezen op het Kwaliteitsinstituut dat de dilemma's in kaart gaat brengen en met de registratie van zorgstandaarden goede en gepaste zorg dichterbij zal brengen.

Het voorliggende wetsvoorstel strekt ertoe om de bestaande taken en verantwoordelijkheden op het gebied van goede zorg, die op dit moment zijn ondergebracht bij verschillende organisaties, efficiënter vorm te geven. Er komt één onafhankelijk van de minister opererend Kwaliteitsinstituut. De taken gericht op verbetering van de cliëntgerichtheid, kwaliteit, veiligheid, doeltreffendheid en doelmatigheid van de zorg worden hierin ondergebracht. Het instituut vindt onderdak bij het College voor zorgverzekeringen (CVZ), dat als nieuwe naam Nederlands Zorginstituut (NZi) krijgt.

Vastgesteld moet worden dat er sinds de introductie van de Zorgverzekeringswet ook al veel is veranderd. Zorgaanbieders zijn ervan doordrongen geraakt dat verantwoording over kwaliteit moet met het oog op de keuzevrijheid van patiënten en met het oog op de zorgverzekeraars die op basis van transparantie goede zorg voor hun verzekerden willen inkopen. En ook heeft een aantal incidenten zowel met betrekking tot het functioneren van medisch specialisten als met betrekking tot de patiëntveiligheid in ziekenhuizen - - Almelo -- en ook in de care -- Onnen -- een grote impuls gegeven aan de bewustwording. Er is geen zichzelf respecterende raad van toezicht meer in de zorg in Nederland die niet zijn eigen commissie

kwaliteit en veiligheid heeft en geen zorginstelling meer die geen weet heeft van NIAZ/HKZ /praktijkaccreditatie, VIM, VMS-indicatoren, CQ-index en verwachte en onverwachte bezoeken van de inspectie. Een groot bureaucratisch en soms ook wel dwangmatig circuit is het geworden waarbij de strijd om de hoogste plek in weer een top 100 uitsluitend gericht lijkt op het manipuleren van de indicatoren die die plaats bepalen. Niet de kwaliteit van zorg wordt gemeten, maar de manier van presenteren naar buiten; niet de inhoud maar de buitenkant.

Met dit in het achterhoofd begrijpt mijn fractie wel dat de minister heeft willen snoeien in het aantal organisaties met taken en verantwoordelijkheden op het gebied van goede zorg door een aantal van hen als Kwaliteitsinstituut onder te brengen bij het CVZ; het CVZ dat al de taken pakketbeheer en verzekeringen, waaronder risicoverevening, uitvoerde en die met het aanvaarden van dit wetsvoorstel Nederlands Zorginstituut zal gaan heten.

Het rapport van de Algemene Rekenkamer moet voor de minister een bevestiging zijn geweest van de juistheid van haar beslissing. In dit rapport van 28 maart 2013 wordt immers geconstateerd dat er in de afgelopen vijf jaren 31 miljoen euro is uitgegeven aan de ondersteuning van het veld bij de ontwikkeling van indicatoren maar dat de bruikbaarheid ervan tegenvalt. Er zijn ambitieuze doelstellingen opgesteld, stuurgroepen en werkgroepen hebben vergaderd en visies geformuleerd, maar kwaliteit en stabiliteit van de meeste indicatorensets zijn beperkt. De website www.kiesbeter.nl die in 2007 is gestart, zou in 2011 inzicht moeten geven in het aanbod en de kwaliteit van bijna de gehele zorg. Dat doel is in geen enkel opzicht gehaald. En indicatoren om de uitkomst van de zorgverlening te meten, blijken nog nauwelijks te zijn ontwikkeld.

Als we nu het voorliggend wetsvoorstel bekijken, kan een tussenconclusie zijn dat mijn fractie mee kan gaan in de noodzaak te komen tot de oprichting van een Kwaliteitsinstituut. De daad, de uitwerking van de droom in een wet, stuit echter wel op een aantal praktische bezwaren wat ons betreft. Dit betreft allereerst de organisatie van het NZi; de taken en bevoegdheden en de relatie tussen die beide. Volgens het organogram van juli 2013 van het CVZ vallen onder de raad van bestuur van drie leden, de secties Verzekeringen, Zorg en Staf en Ondersteuning.

Mevrouw **Frijters-Klijnen** (PVV): Ik heb geen vraag maar een opmerking. Mevrouw Slagter gebruikt steeds de term Nederlands Zorginstituut, maar het is toch echt Zorginstituut Nederland geworden. Ik zeg dit om verwarring te voorkomen.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Mevrouw Frijters geeft hiermee aan dat er nogal wat verwarring is. In het voortraject hebben wij uitgebreid geprobeerd om duidelijk te krijgen wat nu precies de termen betekenen en wat de onderlinge relatie is. Daar ga ik nu op in.

Mevrouw **Frijters-Klijnen** (PVV): Die verwarring ontstaat omdat mevrouw Slagter een verkeerde term gebruikte. Het Nederlands Zorginstituut bestaat niet meer, maar het wordt Zorginstituut Nederland.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Volgens mij zit het anders, maar de minister zal hier ongetwijfeld adequaat op reageren. Dat is nog niet gebeurd tijdens het voorbereidend onderzoek.

Onder Zorg, een poot van het Nederlands Zorginstituut dan wel het Zorginstituut Nederland -- what's in a name -- vallen pakket, kwaliteit en innovatie zorgberoepen en -opleidingen. Onder kwaliteit zal naar wij aannemen het Kwaliteitsinstituut vallen. De memorie van antwoord vermeldt dat de adviescommissie Kwaliteit, een commissie bestaande uit maximaal vijftien externe deskundigen het NZi advies kan geven met betrekking tot taken op het gebied van kwaliteit. Zo bestaat er ook een adviescommissie Innovatie Zorgberoepen en -opleidingen en een adviescommissie Pakket. Wil de minister verduidelijken hoe de lijnen lopen? Hoe krijgt het NZi -- ik bedoel het oude CVZ -- nu input met betrekking tot de kwaliteit? Wat is de relatie tussen afdeling en adviescommissie Kwaliteit van de zorg? Kan er een discrepantie liggen tussen adviezen van de afdeling en van de commissie?

Hoe onafhankelijk kunnen de afdelingen Kwaliteit en Pakket van elkaar opereren als ze beide dezelfde raad van bestuur adviseren en hoe onafhankelijk kan de raad van bestuur beslissen als belangen van Kwaliteit en Pakket niet in elkaars verlengde liggen? De raad van bestuur moet de minister over beide zaken adviseren. Hoe wordt geborgd dat de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de verschillende afdelingen gescheiden blijven? En hoe transparant is het proces van totstandkoming van een advies van de raad van bestuur van het Zorginstituut aan de minister? Een duidelijke beantwoording van deze vraag, die tot nu toe is uitgebleven, zal naar de overtuiging van mijn fractie bijdragen aan draagvlak.

Tot de taken en bevoegdheden van het NZi behoren het tot stand brengen van een eenduidig kwaliteitskader door het stimuleren en zo nodig initiëren van de ontwikkeling van professionele standaarden en betrouwbare meetinstrumenten. De minister heeft in een toelichting gezegd, te streven naar een versobering van het aantal professionele standaarden en richtlijnen, er zijn er vele, zowel als standaard voor de diagnostiek en behandeling van een enkele ziekte, als ook voor complexe ziekten. Zowel medisch specialisten als huisartsen als ook zorgverleners in de langdurige zorg hebben hun handelen daarin vastgelegd en zijn daarop te toetsen. Bij de totstandkoming waren vaak ook patiëntenorganisaties betrokken.

Hoe gaat het Zorginstituut nu handelen met het oog op registratie van de al bestaande standaarden en richtlijnen en meetinstrumenten? Wie moet hierin het voortouw nemen? Zullen alle huisartsgeneeskundige standaarden, vrij in te zien zijn op de website van het NHG en worden alle

standaarden van de wetenschappelijke verenigingen van medisch specialisten een-op-een overgenomen of moeten ze alle getoetst worden aan het concepttoetsingskader -- en door wie dan wel -- of verwacht de minister dat eerst de verschillende bij een standaard betrokken veldpartijen met elkaar tot overeenstemming komen over de inhoud van een bepaalde standaard of mogelijke samenvoeging van bepaalde standaarden, waarna gezamenlijke aanbidding volgt?

Het concepttoetsingskader was overigens, gelet op de geluiden uit het veld, wederom een uitgebreid bureaucratisch gebeuren waar ook de minister niet blij mee was. Is het inmiddels aangepast en daardoor beter werkbaar? Wie zijn de veldpartijen? Zijn dat beroepsorganisaties, wetenschappelijke verenigingen, de NPCF, een ziektegerelateerde patiëntenorganisatie of de CG-raad? En hoe ziet een afvaardiging van zorgverzekeraars er uit? Hoe representatief moeten c.q. zullen de verschillende organisaties zijn? Wie bepaalt hun mandaat? En hoe wordt de gezamenlijkheid georganiseerd?

Het Zorginstituut stelt samen met deze veldpartijen een meerjarenagenda op en maakt een prioritering. Ook gaat het de veldpartijen ondersteunen en stimuleren bij de ontwikkeling en implementatie van standaarden en ontwikkel- en verbeterprogramma's op het gebied van kwaliteit en veiligheid. Het Zorginstituut kan zelfs het initiatief overnemen als het veld in gebreke blijft, want daar waar veldpartijen in gebreke blijven om een professionele standaard of een meetinstrument aan te leveren, kan het NZi deze zelf vaststellen en in het openbare register plaatsen. Ik vraag de minister waar deze doorzettingsmacht is geregeld. Wat zijn de kaders? Is er een ministeriële regeling of iets dergelijks in te zien? Tevens heb ik de vraag hoe de afdeling Kwaliteit van het NZi dat allemaal zal kunnen overzien en bemensen -- dat kost ook geld -- gelet ook op het feit dat voor de ontwikkeling van een goede gedragen standaard al snel een termijn van enige jaren staat, evenals overigens voor de implementatie. Updaten is daarbij ook geregeld aan de orde als gevolg van nieuwe therapieën. Krijgt het NZi hiermee niet een veel te grote broek aangemeten? Hoe groot is eigenlijk de ondersteuningscapaciteit van het NZi? Wat is overigens de reden dat bij de taken van het NZi niet de kwaliteit van de openbare en preventieve gezondheidszorg en arbeidsgerelateerde zorg wordt genoemd? Dienen deze vormen van zorg niet te voldoen aan standaarden en inzichtelijk gemaakt te worden? Of is dat gewoon een blinde vlek?

Zorgverzekeraars hebben, de minister wijst daar ook op, veel inzicht in het gebruik van professionele standaarden en in praktijkvariatie. Tot nu toe zetten zij die kennis niet echt in als het gaat om het inzichtelijk maken van kwaliteit. Wat zou daarvan de reden zijn en waarom denkt de minister dat zij die kennis wel zullen inzetten als er gezamenlijk met zorgaanbieders en cliënten een zorgstandaard moet worden voorgedragen? Navraag bij het NHG leerde mijn fractie in ieder

geval dat zich nog nooit een zorgverzekeraar heeft aangeboden om mee te denken over een huisartsgeneeskundige standaard. Kan het NZi de zorgverzekeraars dwingen dat te doen? Zorgverzekeraars worden overigens geacht om met elkaar te concurreren en daarom zullen zij mogelijk niet zo scheutig zijn met bedrijfsgevoelige informatie. Mijn fractie betwijfelt of het haalbaar zal zijn, nog afgezien van de vraag hoe wenselijk het is dat zorgverzekeraars invloed op een standaard hebben.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Hoe denkt collega Slagter dat dit probleem moet worden aangepakt. Zij heeft veel twijfels over de problemen die ontstaan bij het gebruik van professionele standaarden en het te lijf gaan van de praktijkvariatie. Wij zijn het er helemaal over eens dat dit lastig is. Wat zou mevrouw Slagter voorstellen als zij lid was van het Kwaliteitsinstituut? Ik heb zelf het probleem dat het moeilijk is om te bedenken hoe het zou moeten, maar misschien heeft de SP-fractie wel het ei van Columbus.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): We hebben wel een aantal eieren waar wij op broeden, maar ook wij zien problemen. Eén daarvan is dat de term "de zorgverzekeraars" wordt gebruikt. Er zijn veel zorgverzekeraars die allemaal hun informatie hebben. Uit mijn eigen praktijkervaring weet ik dat zorgverzekeraars aan huisartsen spiegelinformatie kunnen bieden. Huisartsen zetten daar vaak toetsgroepen op waarin je elkaar bevraagt op eventuele praktijkvariëaties. Ik denk dat zorgverzekeraars daar veel meer mee naar buiten moeten treden. Daarbij gaat het niet alleen om het bekende voorbeeld van het aantal amandavelwijderingen in bepaalde gebieden. Dat is maar een heel klein puntje. Zorgverzekeraars kunnen veel duidelijker zijn. De praktijkvariatie is gekoppeld aan de inkoop en dat betekent dat het ook om bedrijfsgevoelige informatie gaat. Ik vraag de minister dan ook hoe zij dit ziet. Ik zie in ieder geval niet hoe een Kwaliteitsinstituut dat zou kunnen oplossen. Misschien moet men eerst eens hierover brainstormen met Zorgverzekeraars Nederland. Mijn ervaring is dat het vaak stukloopt op het feit dat zorgverzekeraars moeten concurreren. Ik weet dat dit geen erg duidelijk antwoord is, maar ik leg mijn twijfels hierover op tafel. Ik ben er eigenlijk zeker van dat de minister die met mij deelt. Dat zullen wij straks horen.

De minister snakt naar stabiele betrouwbare uitkomstindicatoren, want deze hebben de grootste informatieve waarde, als indicator voor de kwaliteit van de geleverde zorg en zijn daarom van belang voor de keuzemogelijkheden van de cliënt en de zorginkoper. Tot nu toe is het aantal van dit soort indicatoren ver achtergebleven bij de planning. Eigenlijk is dat ook niet zo bijzonder want het is zoals de minister zelf ook schrijft in de memorie van antwoord " ... complex om goede indicatoren te ontwikkelen die daadwerkelijk iets zeggen over de invloed van de geleverde zorg op de gemeten uitkomst. Voorkomen moet worden dat er perverse effecten ontstaan, zoals het weren van patiënten

met een zware gezondheidsproblematiek ". Mijn fractie vindt deze opmerking ook een tikje pervers en zou graag van de minister een toelichting willen op deze stelling en ook een uitleg van de wijze waarop zij perverse effecten denkt te voorkomen. Dit geldt temeer daar zij ook zegt dat het NZI een rol heeft bij het betaalbaar houden van ons zorgstelsel en daarom gepast gebruik dient te bevorderen. Misschien is het zinnig om het Kwaliteitsinstituut eerst te vragen om te analyseren waarom er zo weinig uitkomstindicatoren zijn en waarom de bestaande indicatoren niet erg stabiel zijn. Ik denk aan de discussies over sterftecijfers van ziekenhuizen, waarbij ieder jaar de vraag opkomt hoe representatief die cijfers zijn.

Mijn fractie juicht het toe dat er met de instelling van het Kwaliteitsinstituut ook meer aandacht komt voor kwaliteitsindicatoren in de langdurige zorg. Ook de zorgverleners in deze sector hebben hun eigen professionele standaarden en het is belangrijk dat de best practices in deze vorm van zorg verspreid worden. Afspraken over wat goede zorg is, zijn van belang omdat cliënten er soms levenslang van afhankelijk zijn. Hiermee citeer ik met instemming de memorie van antwoord. ActiZ heeft gewezen op het spanningsveld dat er kan ontstaan omdat de langdurige zorg in de toekomst deels onder de Wmo valt -- en dus door gemeenten moet worden georganiseerd -- en deels onder de AWBZ of de Zorgverzekeringswet zal vallen. Kan de minister ingaan op de consequenties hiervan? In mijn oorspronkelijke tekst vroeg ik de staatssecretaris om hierop in te gaan. Ik vraag het nu de minister om dit in het kielzog of als zijn voorloper te doen; het is maar net hoe je er tegenaan kijkt. De opmerking in de memorie van antwoord over het toezicht van de IGZ op het toepassen van de professionele standaarden door zorgaanbieders in de langdurige zorg -- zij doet dat samen met gemeentelijke toezichthouders en brengt verslag uit aan de gemeente -- heeft ons verbaasd en daarom willen wij hier graag een toelichting op. Hoe kan dit vormgegeven worden?

Tot slot constateert mijn fractie dat de term "professionele standaard" in dit wetsontwerp niet aansluit bij de term zoals die in de WGBO wordt gebruikt, artikel 453. In dat artikel wordt de eigen verantwoordelijkheid van de hulpverlener benadrukt die door de wensen van de patiënt niet opzij kan worden gezet. Met de introductie van de term "professionele standaard" in dit wetsvoorstel wordt onduidelijkheid geschapen. Wij vinden het verwarrend dat er in de WGBO onder professionele standaard iets anders wordt verstaan dan in het voorliggende wetsvoorstel. Dat is niet uit te leggen. Dit was ook gemakkelijk te voorkomen geweest door in dit wetsvoorstel te spreken van de zorgstandaard of de kwaliteitsstandaarden.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Is mevrouw Slagter het met mijn kritiek eens dat het vanzelfsprekend is dat de patiënt de kern is van de professionele standaard? Alles is gericht op het belang van de patiënt. De manier waarop een en ander in de wet aan het patiëntenperspectief wordt gekoppeld is

onjuist. Mevrouw Slagter gebruikt andere woorden, maar ik neem aan dat wij het hierover eens zijn.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Dat denk ik wel. Ik vind het wel heel belangrijk dat het patiëntenperspectief wordt meegenomen. In mijn ervaring gebeurt dat al in de professionele standaarden zoals die in de WGBO genoemd worden. Ik vind het zelf heel zorgelijk dat er met het oog op het handelen van de inspectie of het medisch tuchtrecht twee professionele standaarden voor de kwaliteit van medische zorg worden gehanteerd. Voor degene die hierop aangesproken wordt, zal het niet altijd duidelijk zijn naar welke professionele standaard wordt gewezen en op welke manier betrokkene eventueel ter verantwoording wordt geroepen. Dit is overigens ook niet duidelijk voor de gedupeerde cliënt. Wij vinden het erg jammer dat het Kwaliteitsinstituut dat zich juist moet inspannen om inbreng van cliënten, zorgverzekeraars en zorgaanbieders gezamenlijk te laten plaatsvinden eigenlijk al op achterstand staat omdat het steeds het begrip "professionele standaard" in dit wetsvoorstel moet verduidelijken.

Het gedicht Het Huwelijk van Willem Elsschot eindigt tamelijk treurig: "Hij vrut zich op van spijt". De discrepantie tussen de droom van dit wetsvoorstel en de uitvoering ervan stelt ons niet gerust. Het is niet voor niets dat de fractie van de SP in de Tweede Kamer ertegen heeft gestemd. Desondanks zien wij de beantwoording van de bewindsvrouw tegemoet en zullen daarna ons standpunt bepalen.

De **voorzitter**: Dan is nu het woord aan de heer Ganzevoort. Die inmiddels is bijgekomen van het naar deze zaal rennen.

**

*N

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Voorzitter. Dank voor uw flexibiliteit. Als goed GroenLinkser ga ik natuurlijk meestal met de trein. Vanmorgen liep dat anders en de straf volgt onmiddellijk op de zonde. Maar ik ben er nu en ik dank de sprekers die vóór mij het woord wilden voeren.

Mijn fractie dankt de minister voor de vele verhelderende antwoorden en de collega's voor hun grondige voorbereidende werk in de schriftelijke rondes. Er is wat ons betreft op zichzelf genomen niet veel discussie nodig over het nut van een grondige borging van de kwaliteit van de zorg. We leven in een tijd waarin medisch-technisch gezien veel kan en economisch gezien veel minder. We leven in een tijd waarin patiënten en cliënten terecht veel mondiger zijn geworden, mee willen praten over wat goede zorg is en willen weten dat de zorg die zij ontvangen optimaal aansluit bij hun behoefte. En dus ligt het meer dan ooit voor de hand dat we proberen te omschrijven wat goede zorg is. Toch zit daar wel een addertje onder het gras. Immers, hoe preciezer en objectiever we proberen te beschrijven wat die goede zorg is, des te meer beperken we ons tot de objectieerbare aspecten van die zorg. En dat betekent dat de

valkuil van het protocolliseren en proceduraliseren levensgroot voor ons ligt. Maar hebben we daarmee ook het hart geborgd van wat goede zorg uitmaakt?

Natuurlijk is dit te generaal. Het maakt heel veel uit over welk deel van de zorg wij het hebben. Niet voor niets is er in de schriftelijke uitwisseling al onderscheid gemaakt tussen de acute en de langdurige zorg, maar het is nog wel wat specifieker dan dat. Bij specifieke medische ingrepen en psychiatrische behandelingen is wellicht vrij precies te beschrijven wat goede zorg is. Ook dat is altijd met de kennis van nu, want die precieze beschrijving zal bij allerlei aandoeningen in de loop van de tijd nogal veranderd zijn. Of het nu gaat om borstkanker, maagzweren of psychotrauma de standaard voor goede zorg is in de loop van de tijd regelmatig aangepast. Dat is geen reden om geen standaard vast te leggen, maar wel om terughoudend te zijn in onze pretenties. Maar in allerlei andere situaties is die standaard minder precies te definiëren, bijvoorbeeld omdat de kern van de zorg in de zorgrelatie zelf zit. Dat geldt op veel plaatsen in de langdurige zorg. Het geldt voor een belangrijk deel in de psychotherapeutische zorg, waarbij de niet-specifieke factoren een essentiële rol spelen. Precies die niet-specifieke factoren zijn niet zo goed in zorgstandaarden te objectiveren. Zorg is vaak in de eerste plaats een relatie, in de tweede plaats een te omschrijven handeling en pas in de zoveelste plaats een declarabel product.

De minister beseft dit en spreekt daarom over meer kwalitatieve en narratieve benaderingen die daar zouden moeten worden gebruikt. Ze heeft het ook over procesmetingen in plaats van of naast uitkomstmetingen. En er is juist hier veel te doen met de patiënt- of cliënttevredenheid. En op dit punt horen wij graag van de minister of zij meent dat in de standaarden ook principiële en ethische afwegingen thuis kunnen horen over wat zinvolle zorg is. Maar hier zit wel een spannend punt. Niet alle uitkomsten van zorg zijn objectiveerbaar en meetbaar te maken op een manier die zorgverleners, cliënten of patiënten, zorgverzekeraars en de minister voldoende informatie geeft om de goede keuzes te maken. Met andere woorden: ook al lijkt het voorstel goed in te spelen op de zo verschillende zorgcontexten, de vraag blijft toch staan of het breed in de zorg zo wel kan en wat er gebeurt als we het op deze manier regelen.

Op dit punt zit ook de vrees van verschillende veldpartijen, waar de minister in haar stukken wat makkelijk langs heengaait en waarover we in dit debat daarom graag meer duidelijkheid willen. Ik ga achtereenvolgens in op de reikwijdte en begrenzingen, de balans tussen de betrokkenen, de bevoegdheden en de invoering en handhaving.

Onze eerste vraag betreft de reikwijdte van de wet. Het is ons duidelijk geworden dat die beperkt is tot die zorg die valt onder de Zorgverzekeringswet en de AWBZ. Er zijn vragen gesteld over de toepasbaarheid van deze wet op de AWBZ-zorg. Terecht zegt de minister dat ook daar goede zorg gewaarborgd moet zijn. Uiteraard en natuurlijk is op specifieke onderdelen ook in de

AWBZ heel goed te bepalen wat goede zorg is. Maar de vraag is of hier professionele standaarden in het algemeen de goede weg zijn. Als goede zorg primair een goede zorgrelatie is, dan is die niet in een standaard te vangen. Als goede zorg draait om eigen regie van de cliënt of patiënt en vertrouwen in de professional, dan is dat niet in een standaard te vangen. En als goede zorg is ingebed in een relatienetwerk met mantelzorgers, vrijwilligers, multidisciplinaire teams, informele zorg, enzovoorts, enzovoorts, hoe zullen we daar dan een professionele standaard op leggen? Er zijn ervaringen dat een goed restaurant in de instelling of een aangename omgeving heilzamer kunnen zijn dan een meer medische benadering, maar hoe maak je daar ruimte voor in een professionele standaard? Inspirerende voorbeelden van goede zorg zijn vaak onorthodox, meer gericht op welbevinden dan op meetbare en afrekenbare zorgproducten. Natuurlijk zal de zorgverlener moeten kunnen verantwoorden hoe hij dat doet, maar het past lang niet allemaal in het boekje. Is de minister het met mijn fractie eens dat er (A) al van alles gebeurt op het terrein van verantwoording van andere vormen en invullingen van zorg, (B) dat er een vrij duidelijke consensus is over wat goede zorg is en (C) dat dat niet allemaal te vangen en te regelen is? Deelt zij de visie dat juist in de langdurige zorg de uitkomst door zo veel andere factoren bepaald wordt dat we zeer terughoudend moeten zijn om een professionele standaard tot het centrale ijkpunt te maken voor de zorgkwaliteit? Welke opdracht krijgt het Kwaliteitsinstituut mee als het gaat om deze niet-objectiveerbare zorgkwaliteit?

Zonder iets af te doen aan die vragen bevreedt het ons dat de Wmo-zorg en de jeugdzorg niet onder de reikwijdte van de wet worden gebracht, als wij het goed zien tenminste. Wat de Wmo betreft, zijn de stukken nog wat schimmig, want tegelijk staat er wel in de beantwoording: "Het wetsvoorstel maakt daarbij de door gemeenten gecontracteerde aanbieders van maatschappelijke ondersteuning ook direct verantwoordelijk voor de toepassing van daartoe geformuleerde landelijke professionele standaarden." Maar is daarmee de Wmo-zorg de facto niet ook onder de reikwijdte van deze wet gebracht? Is er al meer te zeggen over het onderzoek op dit punt dat de staatssecretaris aan de Tweede Kamer heeft toegezegd? Zo ja, gelden dan niet dezelfde vragen als ik voor de AWBZ noteerde? Klopt de interpretatie dat de gemeenten straks wel verantwoordelijk zijn voor het integrale kwaliteitsbeleid, maar niet mogen bepalen wat zij onder goede zorg verstaan omdat dat in de landelijke professionele standaarden en kwaliteitskaders bepaald wordt? Hoe ziet de minister de spanning die hier hoe dan ook ontstaat? En waarom niet ook voor de jeugdzorg? Daar zouden dezelfde argumenten voor te geven zijn en dezelfde vragen bij te stellen. Graag een toelichting van de minister op de reikwijdte en grenzen van de wet.

Ons tweede punt betreft de balans tussen de betrokkenen. De zorg is een complex samenspel

waarin het uiteindelijk allemaal draait om de cliënt of patiënt. Het is dan ook terecht dat dat perspectief bij herhaling benadrukt wordt, al is het vreemd om dan te spreken over een professionele standaard. Hier is de uitleg af en toe wat hybride. Dat cliëntperspectief staat namelijk centraal, maar tegelijk gaat het om de stand van de wetenschap en de praktijk. Dat zijn bij uitstek zaken die de zorgverleners kunnen overzien en de cliënten niet altijd, al zeg ik erbij dat sommige patiëntenverenigingen zeer deskundig zijn. En dan nog is het per sector verschillend: de medisch specialisten hebben waarschijnlijk een goed beeld van de stand van de wetenschap rond een bepaalde aandoening of behandeling, maar het is de vraag of de verzorgenden in de ouderenzorg dat ook hebben en bovendien zijn zij veel minder goed georganiseerd, zoals al is opgemerkt. Dan zit de IGZ er ook nog bij om te kijken of het wel uitvoerbaar is als meetinstrument en de zorgverzekeraars omdat zij zicht zouden hebben op praktijkvariatie. Dat laatste vindt mijn fractie niet zo'n sterk argument. Als de beroepsgroep betrokken is bij het ontwikkelen van een professionele praktijkstandaard waar ze vervolgens op afgerekend wordt, dan zorgt zij er heus wel voor dat de praktijkvariatie recht wordt gedaan. Het is wat ons betreft zeer de vraag of de zorgverzekeraars aan tafel dienen te zitten bij het bepalen van de professionele standaarden. De professionele verantwoordelijkheid voor de zorg ligt toch bij de professionals, zo vraag ik de minister? Maakt zij hiermee niet feitelijk de financiële doelmatigheidsmotieven die zorgverzekeraars nu eenmaal moeten hebben toch medebepalend voor de professionele standaarden?

Wij zouden wel graag willen horen hoe de minister dit proces voor zich ziet. Hoe heeft zij geborgd dat de cliënten aan tafel zitten zodat hun perspectief kan meeklinken? Wie neemt het initiatief tot het opstellen van zo'n standaard en hoe komen de cliënten ook feitelijk aan tafel? En hoe heeft de minister geborgd dat de professionele verantwoordelijkheid bij de zorgverleners blijft liggen? Hoe voorkomt zij dat de zorgverzekeraars en andere marktpartijen te veel invloed krijgen? Het gaat hier om de fijnregeling van checks-and-balances die in ons stelsel essentieel is. In dat stelsel verdienen de posities van de zorgverlener en de patiënt of cliënt vooral versterking. Maar wij vrezen dat die toch onder druk komen te staan als bij de kern van het bepalen van wat goede zorg is zij niet voluit het voortouw krijgen. Als professionele standaarden een belangrijke rol gaan spelen bij het bepalen welke zorg al dan niet gedeclareerd kan worden, dan sluipen er onmiddellijk allerlei motieven en belangen in het proces die ons ongewenst lijken. Natuurlijk moet er ook een afweging op kosten gemaakt worden, maar niet op het moment dat je definieert wat goede zorg is. Die definitie moet toch echt een inhoudelijke zijn. Deelt de minister die mening?

Ons derde punt betreft de bevoegdheden. Als mijn fractie het goed ziet, is het primair aan de beroepsgroepen en cliënten- of patiëntengroepen om het initiatief te nemen om een standaard te

ontwikkelen. Vervolgens is het aan de adviescommissie om daar iets van te vinden en aan het Kwaliteitsinstituut om de standaard in te schrijven na een enkel procedurele toetsing. De vraag is echter wie de standaard vaststelt. Licht die bevoegdheid bij het Kwaliteitsinstituut? Of bedoelt de minister met autorisatie door het veld dat de beroepsgroep uiteindelijk de standaard vaststelt? Welk gremium heeft ze dan concreet op het oog? Waar wordt een standaard tot de officiële standaard gemaakt die vervolgens kan worden opgelegd? Hoe wordt er omgegaan met veldpartijen die het dan oneens zijn met een bepaalde standaard? Worden die overruled door de meerderheid? Kunnen zij ergens bezwaar aantekenen? Kan er verschil van inzicht zijn binnen het veld? En als het gaat om een standaard waarvoor de adviescommissie het initiatief heeft genomen, hoe is dan geborgd dat deze gedragen wordt door cliënten of patiënten en door de beroepsgroep? Is deze bevoegdheid van de adviescommissie niet te sterk geformuleerd? Kan op deze manier het Zorginstituut met de door hem benoemde adviescommissie niet de facto buiten de patiënt en professional om, een standaard vaststellen die vervolgens door de inspectie en de zorgverzekeraar kan worden opgelegd? Is dat mogelijk? Zo nee, waar is dan geregeld dat het niet mogelijk is? Hoe wordt voorkomen dat er allerlei ongewenste elementen in worden opgenomen? Ik noem maar een pijnpunt van deze Kamer, een bepaalde allergie misschien wel: is het mogelijk dat er buiten de wensen van de beroepsgroep om, een verplichting in de standaard wordt opgenomen om aan iets EPD-achtigs mee te werken? Waar is het allemaal geborgd? Mijn fractie vreest dat dit allemaal te zwak is. Ze wordt graag door de minister gerustgesteld. Als standaarden worden ontwikkeld, vastgesteld en vervolgens opgelegd, luistert het namelijk wel nauw hoe dit gebeurt.

Wanneer eenmaal een professionele standaard is ingeschreven in het register en kennelijk is vastgesteld -- we horen nog waar, hoe en door wie -- wordt hij de basis voor meetinstrumenten voor de inspectie en declaratiestructuren voor de zorgverzekeraar. Ook hier hebben wij nog een vraag over. Het is de bedoeling dat standaardisering zal leiden tot vermindering van administratieve druk bij de controle. Is de minister het ermee eens dat dat alleen zal gebeuren wanneer bijvoorbeeld de inspectie en de zorgverzekeraars terughoudend zullen zijn om naast de standaarden nog allerlei andere indicatoren te gebruiken? Is dat niet een ijdele hoop, gezien het feit dat veel aspecten van de zorg niet in standaarden gevangen zijn en ook niet gevangen kunnen worden? Volgens ons zijn professionele standaarden primair nuttig in de horizontale verantwoording tussen collega's onderling en tussen zorgverlener en zorgontvanger. Allerlei ander gebruik, waar het nu ook over gaat, lijkt ons riskant. We horen daar graag nog een toelichting op.

Ik kom op de invoering van de standaarden na vaststelling. Wellicht hebben we het over het hoofd gezien, maar we horen graag of er een minimumperiode voorzien is tussen het moment

van vaststellen van de standaard en het moment dat de zorg op naleving van die standaard wordt beoordeeld, zodat de beroepsgroep de standaard ook kan implementeren.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Wat vindt collega Ganzevoort de juiste interpretatie van de term "professionele standaard"? Hij spreekt steeds over het patiëntenperspectief. Daarnaast ziet hij kennelijk met instemming dat het over de wetenschappelijke body of knowledge en de praktijkervaring gaat. Wat is het nu volgens hem? Ik heb daar een groot punt van gemaakt, omdat volgens mij de nadruk hoort te liggen op de wetenschappelijke kant. Er is geen twijfel over dat dit gericht is op het belang van de patiënt, maar daar past geen inbreng van de patiënt. Is de heer Ganzevoort dat met mij eens?

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik weet niet of ik het in detail met collega Dupuis eens ben. Dat zal nog moeten blijken als ik haar tekst lees. Daarvoor was ik helaas te laat. Ik denk dat we heel dicht bij elkaar komen. De basis van een professionele standaard moet in onze ogen liggen in de deskundigheid van de professional, dus in de wetenschappelijke visie, achtergrond en praktijk. Een en ander moet wel gericht zijn op de cliënt of patiënt. Het welbevinden van de patiënt of cliënt moet dus een grote rol spelen in de vraag wat goede zorg eigenlijk is. Dat kan bijvoorbeeld betekenen dat niet alles wat medisch-technisch mogelijk is, gewenst is vanuit een zorgperspectief voor de cliënt. In die balans zit het ergens.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): De heer Ganzevoort stond inderdaad nog in de file. Ik pleit ervoor om niet te focussen op het patiëntenbelang. Het ligt namelijk bij de arts. De patiënt moet geen claimrecht krijgen. Het is niet de bedoeling dat er met deze kwaliteitswet een claimrecht wordt ingevoerd voor de patiënt. De WGBO kent dat ook helemaal niet. De WGBO introduceert een schildrecht. De patiënt kan altijd weigeren en dat is natuurlijk absoluut noodzakelijk. De patiënt kan echter niet eisen. Dat heb ik bepleit. Ik ben erin geïnteresseerd of de fractie van GroenLinks het in dat opzicht met mij eens is.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik vind dat we heel voorzichtig moeten zijn met claimrecht. Ik lees echter niet in dit wetsvoorstel dat het om claimrecht gaat. Het gaat meer om de vraag hoe je tot een goede definitie komt van goede zorg bij een bepaalde behandeling of aandoening. Dan hebben we het er niet over welke rechten een patiënt hieraan ontleent. Voor het definiëren van die goede zorg lijkt het ons wel van belang dat de patiënten daarin een stem hebben. Dat wil niet zeggen dat die stem per se bepalend is. Daarom hebben we de minister ook gevraagd hoe het zit met de checks-and-balances. Hoe wordt de fijnregeling gedefinieerd? Aan de ene kant is er de eigenstandige verantwoordelijkheid van de professional, gebaseerd op de wetenschap en alles wat daarbij hoort. Aan de andere kant is er de

ervaring van patiënten, die in het verleden bij het definiëren van bepaalde behandelingen weleens te weinig heeft meegeklonken. Dat betekent niet dat patiënten op grond van een standaard van alles en nog wat kunnen eisen. Dat is wat anders. Dat wordt volgens mij ook niet in deze wet geregeld.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Wat vindt de heer Ganzevoort van de term "professionele standaard" in dit wetsvoorstel, als je deze zet naast de definiëring in de WGBO?

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik heb gezegd dat ik de uitleg van deze term in dit wetsvoorstel hybride vind. Ik vind het wat ongelukkig om een professionele standaard zo breed te definiëren. Uiteindelijk kan ik er wel mee leven, als wordt omschreven wat de professional moet doen met het oog op de patiënt of cliënt. Zo lees ik het dan maar, maar taalkundig gezien is het een vrij welwillende lezing.

Ik vervolg mijn betoog. Ik had het over de invoering van de standaarden na vaststelling. Wellicht hebben we het over het hoofd gezien, maar we horen graag of er een minimumperiode is tussen het moment van vaststellen en het moment dat de zorg op naleving van een bepaalde standaard wordt beoordeeld, zodat de beroepsgroep de standaard ook kan implementeren. Ook willen we iets meer horen van de minister over de ruimte om te experimenteren en te innoveren. De memorie van toelichting noemt het belang daarvan met het oog op bijstelling van de standaarden, maar dat wordt ingewikkeld als je te sterk op de naleving van die standaarden wordt afgerekend. Hoe kun je die veranderen? Hoe kun je ook buiten die misschien smalle box stappen, terwijl je daar niet de ruimte voor hebt en wordt afgerekend op het gehoorzamen? Hoe is in deze wet de experimenteerruimte van zorgverleners gewaarborgd?

Mijn fractie steunt de gedachte dat het goed is om te kijken of we preciezer in beeld kunnen krijgen wat goede zorg is. Ik heb de indruk dat alle betrokkenen het daar op zichzelf wel over eens zijn. De vraag is echter hoe. Moet het op deze manier? Mijn fractie begrijpt dat een bundeling van eerdere initiatieven in één Kwaliteitsinstituut op zichzelf kan helpen. Onze vragen zijn erop gericht om de uitgangspunten, die ook geformuleerd zijn in de stukken, heel nadrukkelijk overeind te houden. Leg de verantwoordelijkheid daar waar zij hoort, namelijk primair bij de professionals. Maak er alstublieft geen bureaucratisch top-downsysteem van. We zien uit naar de antwoorden.

Voorzitter: Broekers-Knol

*N

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Voorzitter. Als het zorgveld een tabula rasa was, zou de PvdA bij dit wetsvoorstel staan te juichen. Echt waar. Het is namelijk prachtig: er komt één instituut dat belast wordt met de taken en bevoegdheden op het gebied van de kwaliteit van zorg. Eén instituut dat

ervoor zorgt dat er voor alle vormen van zorg, hoe ingewikkeld ook, professionele standaarden komen. Het instituut beoordeelt of die standaarden op de goede wijze tot stand zijn gekomen en volledig zijn. Echt, in één woord: fenomenaal.

Bestaat die professionele standaard alleen uit datgene wat de beroepsgroep verstaat onder goede zorg? Nee hoor, van eenzijdigheid is geen sprake. Patiënten en zorgverzekeraars spelen ook een heel belangrijke rol, zelfs zo belangrijk dat in de definitie van de term "professionele standaard" alleen het perspectief van de cliënt wordt genoemd en niet dat van de andere betrokkenen. Daar was niet eens een amendement van de Tweede Kamer voor nodig. Sterker nog, het kabinet heeft het advies van de Raad van State om het perspectief van de patiënt uit de definitie te schrappen, naast zich neergelegd. Mooier kan het toch bijna niet, zult u zeggen.

Maar, helaas, helaas, het zorgveld is geen tabula rasa. Op drie niveaus is de zaak veel ingewikkelder dan het op het eerste gezicht lijkt. En dat baart de fractie van de Partij van de Arbeid grote zorgen.

Het eerste niveau is het institutionele niveau. Behalve het instituut dat ik bedoelde -- mevrouw Frijters heeft gelijk -- namelijk het Zorginstituut Nederland, zijn er een aantal andere instellingen die zich met de kwaliteit van zorg bezighouden. De woordvoerder van de VVD in deze Kamer vroeg de minister in onze schriftelijke ronde om de precieze verhoudingen tussen de Nederlandse Zorgautoriteit, de Inspectie voor de Gezondheidszorg en het Zorginstituut uiteen te zetten. En dat was niet voor niks. Dat ziet ook de minister als zij antwoordt dat de genoemde partijen "zich ervan bewust zijn dat er raakvlakken tussen hun taken en bevoegdheden zijn". Er zijn, geeft de minister toe, formele en informele afspraken nodig om die taken en verantwoordelijkheden op elkaar af te stemmen.

Dan zijn er nog de zorgverzekeraars. Hoewel zij betrokken zijn bij de totstandkoming van de professionele standaarden, is er niets wat hun verbiedt om zorgverleners op hun geheel eigen wijze te bevragen op de geleverde prestaties. Wie beschermt de zorgverlener tegen al die administratieve lasten, zo vraag ik de minister.

De bedoeling van de minister is dat het Zorginstituut de professionele standaarden alleen op de gevolgde procedure zal toetsen. De KNMG meldt ons echter dat daar geen enkele sprake van is en dat een zeer gedetailleerd toetsingskader dreigt. Voorts begreep ik dat twee medewerkers van het Zorginstituut drie weken fulltime bezig geweest zijn met het invullen van aanmeldingsformulieren om één zorgstandaard in het register te kunnen opnemen. In dit geval was de invulling een soort try-out die door het Zorginstituut is gedaan, maar de bedoeling is natuurlijk dat zorginstellingen dat in het vervolg zelf doen. Wat ben ik blij dat de minister bij het debat in dit huis over de fusietoets, de Partij van de Arbeid-motie heeft oarmd en de toename van de regeldruk van onder andere dit wetsvoorstel laten berekenen.

Het is namelijk onze zorg dat dit wetsvoorstel veel extra werk betekent voor zorgverleners, patiëntenorganisaties, zorgverzekeraars en niet te vergeten voor het Zorginstituut zelf. Je hoeft geen helderziende te zijn om te kunnen voorspellen dat het Zorginstituut in vijf jaar twee keer zo veel medewerkers heeft of dat in vijf jaar nog niet de helft van het aantal professionele standaarden in het register is opgenomen. Ik verzoek de minister op dat punt in te gaan en ons te informeren hoe zij borgt dat het Zorginstituut doet waar het voor is, namelijk het procedureel toetsen van professionele standaarden. Misschien zou de minister ook kunnen aangeven hoeveel professionele standaarden er uiteindelijk in het register zullen worden opgenomen.

Het tweede niveau waarop eenvoudig gesuggereerd wordt die er niet is, betreft de partijen die betrokken zijn bij het tot stand komen van de professionele standaard: de zorgverleners, de patiënten en de zorgverzekeraars. Vooral de zorgverleners zijn er in alle soorten en maten. Misschien wil de minister nog eens aangeven hoe zij voor zich ziet dat er een professionele standaard tot stand komt voor de gecombineerde eerstelijnszorg, de specialistische zorg en de langdurige zorg aan patiënten met meerdere chronische ziekten.

Acht de minister het voorts denkbaar dat zorgverleners, patiënten en zorgverzekeraars het niet eens worden over hoe de professionele standaard voor bepaalde zorg eruit zou moeten zien? Acht zij het denkbaar dat er een professionele standaard tot stand komt zonder goedkeuring van de relevante beroepsgroepen? Wat betekent dit dan voor het handelen van een individuele zorgverlener? Die wordt geacht de richtlijn van zijn beroepsgroep te volgen en handelt dan dus in strijd met de professionele standaard. Als de minister het ondenkbaar acht dat er een professionele standaard tot stand komt zonder de instemming van de relevante beroepsgroepen, wat betekent dan nog de expliciete formulering dat alleen het perspectief van de patiënt wordt genoemd in de definitie van de professionele standaard? Blijft alles, als het puntje bij het paaltje komt, dan toch weer bij het oude?

Het derde niveau waarop de werkelijkheid de hinderlijke neiging heeft ingewikkelder te zijn dan de theorie, is het niveau van de professionele standaard zelf. Het begint al met de naamgeving. In de memorie van antwoord geeft de minister licht ijzerenheinig aan dat de regering het advies van de projectgroep toetsingskader om de term "professionele standaard" niet te gebruiken, niet overneemt. Maar wie schetst onze verbazing als wij zien dat in het organogram van het Zorginstituut uit juli 2013 de term "professionele standaard" niet wordt gebruikt en gesproken wordt van "kwaliteitsstandaard", precies zoals de projectgroep heeft geadviseerd. Is hier sprake van voortschrijdend inzicht bij de minister of is het instituut eigenwijs en gebruikt het een term die hem goeddunkt, maar die afwijkt van de wetstekst? De minister mag het zeggen. Ik houd mij maar even aan de wetstekst en blijf de term "professionele standaard" hanteren.

Mijn fractie had de hoop dat de professionele standaard bepaalt wat goede zorg is en daarmee andere, reeds bestaande instrumenten vervangt. Maar uit de memorie van antwoord blijkt helaas iets geheel anders. De professionele standaard is een overkoepelend begrip waaronder kan worden verstaan modules, indicatoren, richtlijnen, normen en zorgstandaarden. De Partij van de Arbeid vreest met grote vreze dat er in het woud van de meetinstrumenten een nieuwe bijkomt of dat het oude wijn in nieuwe zakken is.

Ik neem aan dat de minister het advies kent dat in februari van dit jaar door professor Legemaate is opgesteld op verzoek van het CVZ. Het CVZ wilde namelijk weten of het opnemen van professionele standaarden in een register juridische gevolgen heeft voor die standaarden of voor de zorgaanbieders. Het antwoord is even simpel als alarmerend, namelijk "nee". Er zijn geen juridische gevolgen voor de standaard noch voor de zorgaanbieders. Ook voor de inspectie en de zorgverzekeraars betekenen de professionele standaarden niets. En misschien nog belangrijker: de standaarden brengen geen verandering aan in de verantwoordelijkheid van de zorgaanbieders jegens de patiënt. Opneming in het register dient namelijk alleen de transparantie. Zo luidt het advies.

Alleen ten behoeve van de transparantie tuigen we dus een instituut op dat een toetsingskader ontwerpt, dat alle bestaande richtlijnen, standaarden en modules aan een procedurele toetsing onderwerpt. Hoeveel mankracht van instituut en zorgveld gaat hiermee gepaard, zo vraag ik de minister. Waarom heeft men het voorstel van de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen niet opgevolgd, namelijk om vast te leggen dat alleen de standaarden die in het register worden opgenomen, gehandhaafd worden door de inspectie en als voorwaarde gesteld worden door de verzekeraars? Dat is ook in de ogen van de Partij van de Arbeid de enige weg om orde in een dreigende chaos te scheppen. Als de minister dit voorstel niet overneemt -- zij was er in de memorie van antwoord kritisch over -- hoe kan zij dan in vredesnaam waarmaken dat -- ik citeer uit de memorie van antwoord -- "dit wetsvoorstel bedoeld is om te voorkomen dat bij de ontwikkeling van professionele standaarden en meetinstrumenten dubbel werk wordt gedaan"?

Als de opname van de professionele standaarden in het register alleen de transparantie dient, heeft de minister dan overwogen om de ontwerpers van richtlijnen, modules, en wat dies meer zij een cc'tje te laten sturen naar info@register.nl? Daarmee zou toch hetzelfde bereikt worden?

Is de fractie van de Partij van de Arbeid misschien te kritisch? Wij zien echt de noodzaak in van het afleggen van verantwoording over de kwaliteit van zorg. Wij zien echt het belang in van de inbreng van patiënten. Wij zien echt het nut in van de betrokkenheid van zorgverzekeraars hierbij. Wij zien echt de goede bedoelingen van de minister, maar wij zijn zeer bezorgd dat dit wetsvoorstel in zijn uitvoering problematisch zal

blijken te zijn en dat er van dit wetsvoorstel niets overblijft dan een register met professionele standaarden waar niemand zich aan houdt, wat vervolgens door niemand wordt opgemerkt. Graag vernemen wij van de minister waarom zij van mening is dat er voor de zorg van de Partij van de Arbeid geen enkele grond is.

Ik heb nog twee punten. Als er geregistreerde professionele standaarden komen, ziet de fractie van de Partij van de Arbeid er de noodzaak van in dat die ook voor de langdurige zorg en de ouderenzorg moeten gelden. Wel vraagt zij zich af of de organisatie voor thuiszorg Nederland, BTN, een punt heeft als zij stelt dat het ontwikkelde toetsingskader voor de care minder goed van toepassing is. Graag een reactie van de minister.

Tot slot zou de Partij van de Arbeid-fractie van de minister willen weten of er ook voor de niet-reguliere geneeskundige zorg professionele standaarden gemaakt zullen worden, of deze standaarden ook in het openbare register worden opgenomen en of er door de betreffende zorgverleners op welke manier dan ook enig recht of enige positie ontleend kan worden aan de opname in het register.

*N

Mevrouw **Scholten** (D66): Voorzitter. De grondslag van dit wetsvoorstel is de verbetering van de zorg door zorgaanbieders. Cruciaal in dit wetsvoorstel is artikel 2, lid 2, van de Kwaliteitswet zorginstellingen. Ik zal het even voorlezen, want het is belangrijk. "Personen die de zorg verlenen, handelen in overeenstemming met de op hen rustende verantwoordelijkheid, voortvloeiende uit de voor hen geldende professionele standaard, waaronder de overeenkomstig artikel 66b van de Zorgverzekeringswet in het openbaar register opgenomen voor hen geldende professionele standaard." De zorgverlening wordt beter, is de verwachting van de minister, wanneer de zorgaanbieder handelt volgens deze standaarden.

Cliëntenrechten gaan deze minister zeer aan het hart. Versnippering moet worden tegengegaan. Dit wetsvoorstel geeft daaraan een bijdrage door de verschillende standaarden te coördineren, te toetsen op kwaliteit en zichtbaar te maken. Deze minister wil dit belangrijke onderwerp niet aan het veld overlaten. Dit klinkt allemaal goed. Iedereen is gebaat bij goede zorg volgens professionele standaarden. Wie kan daar nu tegen zijn?

Toch had de Raad van State de nodige aarzeling over het wetsvoorstel. De Raad vreest, kort samengevat, dat de relatie tussen de zorgaanbieder en de cliënt nodeloos onder druk kan komen te staan en vreest ook voor verdergaande juridisering van die relatie. Daarom vraagt ook mijn fractie zich af of met dit wetsvoorstel niet afbreuk wordt gedaan aan het zo belangrijke vertrouwen tussen zorgaanbieders en de cliënt. Iedere zorgaanbieder zal toch vanuit zijn individuele en maatschappelijke verantwoordelijkheid zijn uiterste best doen om volgens de voor hem geldende

professionele standaard zo goed mogelijke kwaliteit op zijn vakgebied te leveren?

Nee, zal de minister zeggen -- ik beantwoord die vraag maar vast voor haar -- er hebben zich incidenten voorgedaan die het vertrouwen ondermijnen en dat is de reden van deze wet. De professionele standaarden van de zorgaanbieders moeten voor iedereen ter inzage worden gelegd en op kwaliteit worden getoetst. Ook incidenten moeten worden geopenbaard. Dat zal allemaal gebeuren met dit wetsvoorstel.

Dit betekent dat de zorgaanbieder steeds meer moet. Biedt hij de professionele standaarden niet aan, dan volgt controle door de NZa met eventueel de route van bestuursdwang, het opleggen van een bestuurlijke boete en openbaarmaking van het tekortschieten van de zorgaanbieder. De met dit wetsvoorstel ook op te richten adviescommissie kwaliteit neemt dan de taken over. De touwtjes worden strak aangehaald.

De vragen van mijn fractie hebben betrekking op de uitvoerbaarheid en effectiviteit van dit wetsvoorstel. De vraag is of dit wetsvoorstel gaat werken. De minister heeft, eerlijk genoeg, in het debat aan de overkant toegegeven dat ze dat ook niet weet maar er wel goede verwachtingen van heeft.

Eerst heb ik een serieuze klacht over de leesbaarheid van het wetsvoorstel. We behandelen nu de Wijziging Wet cliëntenrechten zorg onder nummer 33243. Een aantal artikelen in dit wetsvoorstel wordt na het aannemen van de Wet cliëntenrechten zorg onder nummer 33402 onmiddellijk vervallen verklaard. Na enig speurwerk blijkt dat die vervallen artikelen alweer deels zijn opgenomen in dit wetsvoorstel, maar met andere artikelnummers. Zo is artikel 47a van de Wet cliëntenrechten zorg en volgende omgenummerd naar artikel 66 en volgende, omdat het artikel is verplaatst naar de Zorgverzekeringswet. Dit is maar een enkel voorbeeld.

In wetsvoorstel 33402 wordt artikel 2, lid 2 Kwaliteitswet zorginstellingen uitgebreid met een lid c waarin de positie van de cliënt nog eens extra wordt benadrukt. Dat artikellid gaat luiden: "De rechten van de cliënt worden zorgvuldig in acht genomen en de cliënt wordt met respect behandeld." Over een dergelijke toevoeging kun je van mening verschillen vanwege de overbodigheid ervan, maar mijn vraag aan de minister is meer specifiek: waarom wordt dit artikellid over het zo vanzelfsprekende respect voor de cliënt, dat is opgenomen in het artikel waarin de definitie van goede zorg opnieuw wordt vastgesteld, niet nu maar pas in het volgende wetsvoorstel toegevoegd? Betekent dit niet dat we straks de discussie over goede zorg weer zullen overdoen, zo vraag ik de minister.

Het heeft mij -- en ik ben niet de enige -- veel tijd gekost om in dit doolhof mijn weg te vinden. Ik verwijs naar de schriftelijke schermutselingen die we hebben gehad in de commissie voor de zorg, voordat we uiteindelijk toekwamen aan de inhoudelijke behandeling van dit wetsvoorstel. Ik vind dat een wetsvoorstel van deze omvang niet op deze manier mag worden

aangeboden. Als de minister het oorspronkelijke wetsvoorstel na inspraak van diverse groeperingen niet goed genoeg vond, had het haar gesierd om de wetsvoorstellen op een deugdelijke manier in drie delen in te dienen, niet zoals dat nu is gebeurd.

Los daarvan kom ik nu op de inhoud. Ik heb met grote belangstelling de inbrengen van de overige fracties in dit debat gehoord. Ik ben benieuwd naar de antwoorden van de minister, want ook mijn fractie deelt de zorgen. De aanvliegroute van mijn fractie is vandaag echter anders. Ik wil het graag met de minister hebben over de doorzettingsmacht. Ik heb drie punten.

Het eerste punt betreft de wettelijke systematiek van de besluitvorming van het Zorginstituut. Een van de belangrijkste punten van het wetsvoorstel is het opnemen van professionele standaarden in het register van het Zorginstituut. Zorgaanbieders dienen daarnaar te handelen en verplichten zich, zich daarnaar te gedragen. Dat is mooi, maar gaat het niet verder? En als dat zo is, zijn de verwachtingen dan niet te hoog gespannen? Dan gaat het met name om de vraag of de cliënt dat handelen volgens de voor de zorgaanbieder geldende standaard kan afdwingen. Gaat die standaard gelden in de relatie tussen de zorgaanbieder en de cliënt?

Door een aanpassing in artikel 453, boek 7 van het Burgerlijk Wetboek, in het hoofdstuk over de geneeskundige behandelingsovereenkomst, is de in het register opgenomen professionele standaard de geldende norm in de overeenkomst. De professionele standaard wordt daarmee volgens het wetsvoorstel onderdeel van de overeenkomst tussen zorgaanbieder en cliënt. Daar kan ik me iets bij voorstellen, maar is dat werkelijk het geval? Wordt die standaard als zodanig vastgesteld? Wat gebeurt er als niet de zorgaanbieder maar de adviescommissie kwaliteit de professionele standaard opstelt? De totstandkoming daarvan valt dan geheel onder verantwoordelijkheid van het Zorginstituut. Zijn de zorgaanbieders daaraan dan gebonden?

Deze vraag behoeft wellicht uitleg. Het Zorginstituut is een zelfstandig bestuursorgaan. Deze kan de bevoegdheid krijgen algemeen verbindende voorschriften, zoals een professionele standaard, vast te stellen, maar dat moet dan zijn benoemd als een aparte bevoegdheid van het Zorginstituut. Het is de vraag of het wetsvoorstel er iets over zegt dat het Zorginstituut die standaarden als zodanig kan vaststellen. Dat vaststellen wordt namelijk niet genoemd als een bevoegdheid van het Zorginstituut of van de adviescommissie kwaliteit. Volgens de Kaderwet zelfstandige bestuursorganen moet dat wel. De vraag is dus of de door het Zorginstituut opgestelde professionele standaard, op advies van de adviescommissie kwaliteit, geacht moet worden deel uit te maken van de geneeskundige behandelingsovereenkomst tussen zorgaanbieder en cliënt. Zijn de zorgaanbieders ook dan gehouden deze standaard mee te nemen bij de behandeling? Hoe zal de rechter oordelen als de zorgaanbieder deze standaard bestrijdt omdat deze niet voor hem geldt en omdat deze niet is vastgesteld? Hoe zal de rechter oordelen als de

zorgaanbieder deze standaard niet voor zijn verantwoordelijkheid wil nemen?

Ik weet dat het gaat om het juridische verschil tussen het woord "opstellen" en het woord "vaststellen", maar het kan in de techniek van deze wetgeving verschil maken. Met het ontbreken van een vaststellingsbevoegdheid is het de vraag of de rechten van de cliënt, die de minister met dit wetsvoorstel beoogt te beschermen, wel voldoende zijn geborgd en of het wetsvoorstel hiermee niet een lacune bevat die gerepareerd zou moeten worden. Datzelfde geldt voor de vaststellingsbevoegdheid van meetinstrumenten die door de adviescommissie kwaliteit zijn opgesteld. Ik ben benieuwd naar de reactie van de minister. Ik geef mijn mening graag voor een betere.

Mijn tweede punt betreft de verhouding tussen de bevoegdheid van het Zorginstituut en de strafbepaling in artikel V. Zorgaanbieders worden verplicht kwaliteitsgegevens aan te leveren overeenkomstig de in het register opgenomen meetinstrumenten. Dat staat in dit wetsvoorstel onder artikel 66d, lid 2 Zorgverzekeringswet. Dit is een vrij cruciaal artikel in het wetsvoorstel, omdat het telkens terugkomt in de handhaving. Niet-naleving van deze verplichting wordt een economisch delict. Dit is voor de zorgaanbieder een ernstig gevolg, dat vereist dat de besluitvorming rond meetinstrumenten zorgvuldig gebeurt. Ook hier wreekt zich het verschil tussen het opstellen en het vaststellen. Voor het vaststellen van de materiële norm van een strafbaar feit is een voorafgaand overheidsbesluit nodig. In deze context is het dus van belang dat er een orgaan is dat bevoegd is om die meetinstrumenten vast te stellen. In het wetsvoorstel is de bevoegdheid of procedure om te komen tot deze materiële norm, niet opgenomen. Ziet mijn fractie dat goed? Ook hier bevat het wetsvoorstel dus mogelijk een lacune, waardoor het in artikel 66, lid 2, van de Zorgverzekeringswet genoemde gedrag geen strafbaar feit zou opleveren. De vraag van mijn fractie is of de bevoegdheid tot het vaststellen van de norm door het Zorginstituut volgens de minister is opgenomen in het wetsvoorstel. Zo ja, waar is die opgenomen en hoe moet er geoordeeld worden als de adviescommissie kwaliteit zelf een meetinstrument heeft opgesteld? Ook op dit punt horen wij graag een reactie van de minister.

Mijn derde punt is de handhaving. Het wetsvoorstel biedt daarvoor tal van mogelijkheden. De NZa kan bij niet-naleving van artikel 66d, lid 2, van de Zvw door de zorgaanbieder een last onder bestuursdwang of dwangsom opleggen aan de zorgaanbieder, ze kan de gedragingen van de zorgaanbieder in de openbaarheid brengen -- dat is een reparatoire sanctie -- of een bestuurlijke boete opleggen, wat een punitieve sanctie is. De bestuurlijke boete kan met toepassing van artikel 85 Wet marktordening gezondheidszorg oplopen tot 5 miljoen of 10% van de omzet als dat meer is. Het was een heel gepuzzel, maar we zijn eruit gekomen. Tot die conclusie kwam ik. Daarnaast is, zoals we al hebben gezien, het niet-naleven van artikel 66d, lid 2, van de Zvw in het wetsvoorstel een economisch delict. Dat is ook een punitieve

sanctie. Op overtreding daarvan staat volgens de Wet op de economische delicten (WED) gevangenisstraf tot zes maanden, taakstraf of een geldboete van de vierde categorie. Dat is dan geen 5 miljoen, maar €19.000 maximaal.

Voorzitter. Ik maak daar graag nog twee opmerkingen over. Ten eerste heeft het mijn fractie verbaasd dat de minister zo veel handhavingsinstrumenten wil, en ten tweede zit er een groot en disproportioneel verschil tussen de bestuurlijke en strafrechtelijke sancties, waarbij ik de gevangenis- en de taakstraf gemakshalve maar even buiten beschouwing laat, want die lijken me voor een ziekenhuis toch vrij lastig te doen. Beide sancties hebben een punitief karakter. Graag nodig ik de minister uit om het belang van de hoeveelheid van die handhavingsinstrumenten nog eens aan ons uit te leggen. Daarbij heb ik ook een vraag over de proportionaliteit van de bepaald omvangrijke bestuurlijke boetemaatregel. De aloude discussie over de lange arm van de overheid, zonder dat de rechter eraan te pas komt, zie ik alweer oplaaien. Mijn fractie is daar bepaald bezorgd over. In hoeverre wordt hierbij de zorgvuldigheidsnorm in acht genomen? Hoe is de waarheidsvinding procedureel ingebed? Graag horen wij daarop een reactie van de minister.

Mijn vierde en laatste punt is het Europeesrechtelijk kader. Daarna stop ik echt. Het Zorginstituut krijgt te maken met Europa door zijn taak ten aanzien van grensoverschrijdende zorg naar aanleiding van Richtlijn 2011/42, zo las ik in de memorie van antwoord. De implementatie van die richtlijn had al voltooid moeten zijn, want de deadline was 25 oktober 2013, alweer volgens de memorie van antwoord. Mijn vraag is wanneer we dat wetsvoorstel tegemoet kunnen zien en ook of het nog verstrekkende invloed heeft op dit wetsvoorstel.

Voorzitter. Ik rond af. Over de uitvoering en het effect van dit wetsvoorstel hebben wij de nodige juridische twijfels. Ik wacht de antwoorden van de minister met meer dan grote belangstelling af.

Mevrouw **Frijters-Klijnen** (PVV): Voorzitter. Ik heb een korte vraag. Mevrouw Scholten noemde tweemaal het bedrag van 5 miljoen, maar in haar tekst staat €500.000. Dan is de discrepantie toch een stuk minder. Ik wil eigenlijk wel graag van haar weten wat het nu is.

Mevrouw **Scholten** (D66): Ik had er even moeite mee, het op te lezen toen ik het in cijfers uitgeschreven zag. Ik beloof mevrouw Frijters dat ik het nog even nakijk, maar het zou best €500.000 kunnen zijn. Misschien hebt u daar gelijk in.

De **voorzitter**: Dank u wel, mevrouw Scholten. Ik geef het woord aan de heer Flierman.
**

*N

De heer **Flierman** (CDA): Voorzitter. Dank u wel. Meestal is het een voorrecht als je het laatste

woord hebt, want dan blijft je tekst hangen. Ik had er in dit geval in het belang van de kwaliteitszorg zelf om gevraagd, maar de implicatie is natuurlijk ook dat je dingen gaat herhalen die al eerder gezegd zijn. Laten we dan maar vaststellen dat dit de betekenis en het belang van die opmerkingen nog eens onderstreept.

Veel sectoren kennen inmiddels een instituut dat zich verantwoordelijk weet voor het ontwikkelen van normen en standaarden op het gebied van kwaliteit en voor de kwaliteitsontwikkeling, en het is goed dat er ook in de zorgsector nu één instituut gaat komen. De CDA-fractie staat dan ook in principe, net als een aantal andere fracties, positief tegenover de oprichting van het Kwaliteitsinstituut, waarbij we hopen dat het de nodige helderheid en eenduidigheid brengt.

Wel hebben we nog de nodige vragen bij de uitwerking van een en ander. Die vragen betreffen in de eerste plaats de administratieve lastendruk en bestuurlijke drukte. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat dit nieuwe instituut niet leidt tot meer, maar juist tot een substantiële vermindering van die druk? Hoe kunnen we ervoor zorgen dat de kwaliteitszorg wel een thema van het primair proces blijft? We willen het hebben over de kwaliteit en het gebruik van gegevens, ook in relatie tot kostenbeheersing. Als derde punt zou het interessant zijn om kwaliteit ook in termen van "outcome", het resultaat van zorgprocessen, te kunnen meten. Ten slotte willen wij graag nog even stilstaan bij nieuwe ontwikkelingen, zowel in de cure als de care. Op deze punten wil mijn fractie graag nog een nadere toelichting van de minister.

Ten eerste de administratieve lastendruk. Er is al veel over gezegd, ook vanochtend. Die hangt natuurlijk ten nauwste samen met het aantal standaarden dat moet worden ontwikkeld, inclusief het totstandkomingsproces en de omvang en detaillering van de standaard, en met de "eigen initiatieven", laten we ze zo maar even noemen, van uit verschillende belangen, sectoren of disciplines, om tot nieuwe standaarden te komen. Is er een beperking van het aantal standaarden inclusief meetinstrumenten et cetera dat er wordt ontwikkeld? En hoe borgen we dat een standaard voldoende tot hoofdzaken wordt beperkt, en niet eindeloos verder wordt gedetailleerd? Als dat wordt overgelaten aan het veld en aan de onderhandelingen tussen partijen, dan vrees ik alleen maar meer regels en details. Wie heeft in sturende zin de regie op dit proces als geheel? Heeft het nieuwe instituut in dit opzicht voldoende sturende bevoegdheden, en zal het waar nodig adequaat genoeg kaders kunnen stellen? Op al deze vragen hoor ik graag een reactie van de minister.

Het Zorginstituut gaat standaarden procedureel toetsen. De vraag is natuurlijk wat de meerwaarde van zo'n toets is. Je zou de totstandkoming van zo'n standaard als proces toch ook in de richtlijnen vooraf kunnen meenemen, waardoor de toets achteraf veelal achterwege kan blijven. Is zo'n louter procedurele toets overigens überhaupt mogelijk? Op sommige plaatsen in de toelichting menen we ook al een opening naar een

inhoudelijk oordeel te zien, bijvoorbeeld als men nagaat of er iets ontbreekt in de standaard. Dat is toch eigenlijk een inhoudelijk oordeel? Moet het Kwaliteitsinstituut naast procesbewaker niet eerder een soort poortwachter zijn, die het totaal aan standaarden, normen en kengetallen binnen aanvaardbare grenzen houdt? De administratieve lastendruk wordt in ieder geval beperkt als we het totaal aan uitvraag van gegevens in de hand weten te houden. Is het denkbaar dat ten minste op de terreinen waar kwaliteitsstandaarden zijn vastgelegd, geen andere gegevens meer worden uitgevraagd, of althans dat men daar niet aan hoeft mee te werken? Dat is al eerder gesuggereerd. We horen graag een reactie van de minister op deze vragen.

De totstandkoming van een kwaliteitsstandaard vergt overleg tussen alle betrokkenen partijen, patiënten, professionals, zorgorganisaties, verzekeraars enzovoorts, ieder met een eigen belang. Per standaard ontstaat een soort poldermodel, waarbij het Zorginstituut zo nodig een knoop kan doorhakken. Dat zal men echter met een zekere terughoudendheid doen, wil men het gezag niet van meet af aan verspelen. Bovendien zal dat oordeel primair procedureel van aard zijn. Hoe voorkomen we nu dat met de oprichting van het Kwaliteitsinstituut het proces van vaststelling van kwaliteitsnormen op dezelfde, trage wijze voortgaat, waarbij ieder zijn ding doet of inbrengt, zonder dat je echt flinke voortgang ziet? We horen hier graag een reactie op van de minister.

In het kader van de beperking van de lastendruk wil ik de minister nog een gedachte voorleggen, waarin de beperking van de lastendruk gecombineerd zou kunnen worden met een stimulans op het gebied van kwaliteit. De suggestie richt zich dan, wellicht een beetje buiten het perspectief van dit wetsontwerp, niet zozeer op kwaliteitszorg in een enkel behandelproces, maar eerder op de borging van kwaliteitszorg op het niveau van instellingen. Bij mijn weten kennen we nu in de sector naast het gewone toezicht alleen het verscherpt toezicht. Is het denkbaar dat een zorginstelling die haar kwaliteitszorg echt boven het gemiddelde op orde heeft, met een "beperkt" of "verlicht" regime te maken krijgt? Dan is er een reële beloning voor organisaties die hun kwaliteitszorg op orde hebben. Ter informatie van de minister voeg ik daar maar aan toe dat deze gedachte in het hoger onderwijs inmiddels verkend wordt. "Verdiend vertrouwen" noemt minister Bussemaker dat in de toelichting op haar voorstel van de Wet versterking kwaliteitswaarborgen, dat hier vandaag als hamerstuk op de agenda staat. Nu beide departementen in hetzelfde gebouw zijn gehuisvest, kan de minister misschien toezeggen dat zij eens bij de benedenburen nagaat of dit idee ook voor de volksgezondheid werkbaar kan zijn.

De procedurele, en deels kwantitatieve invalshoek die bij veel standaarden lijkt te worden gekozen, zou ook het risico kunnen inhouden dat de kwaliteitszorg, als vervolg op het ontwikkelen van standaarden, geen onderdeel van het primair proces meer is, maar een eigenstandige activiteit

van kwaliteitszorgmedewerkers wordt. Echter, uiteindelijk gaat het ons allemaal niet om die standaarden, maar om de toepassing in de praktijk. Dat leidt immers tot meer kwaliteit. Kwaliteitszorg is alleen succesvol als het onderdeel van het primaire proces in de zorg blijft, en niet weggeorganiseerd is bij een staffunctie. Daarom is peer review ook zo'n interessante werkwijze, die professionals in het primair proces met elkaar confronteert. Ik hoor graag nog eens van de minister hoe zij de verhouding tussen peer review en andere, veelal meer kwantitatieve, methoden van kwaliteitsmeting ziet.

In dit opzicht voorzie ik nog een spanningsveld. Terwijl we het bij deze wet hebben over kwaliteitseisen zoals professionals die formuleren, legt de staatssecretaris -- hij is afwezig, maar in de geest toch zeker hier bij ons -- ons uit dat we meer een beroep op mantelzorg door familie of de naaste omgeving moeten gaan doen. Dat is heel begrijpelijk en het CDA is daar ook van harte voor, maar die zorg is welhaast per definitie niet professioneel. Hoe past deze zorg dan in het stelsel van kwaliteitszorg? Gelden daarvoor de standaarden niet, en door wie en hoe wordt er bepaald wat er wanneer wel en wanneer niet van toepassing is? Wij gaan er graag van uit dat er meer dan voldoende ruimte blijft voor zorg die door de naasten wordt geboden en die dus buiten het kader van deze wet zou vallen.

De wet stelt geen eisen aan de kwaliteit van gegevens die gepresenteerd worden. Nu zou een aparte beoordeling daarvan ook tot extra lastendruk leiden, maar toch. Is enige vorm van certificering van de gepresenteerde informatie niet zinvol -- juist waar forse belangen op het spel staan -- als we de kwaliteit dan al zo belangrijk vinden? Zou de accountant van de instelling hier een rol in kunnen spelen? Of controleert iemand anders, de IGZ bijvoorbeeld, eventueel steekproefsgewijs de betrouwbaarheid van de gepresenteerde informatie? We horen hierop graag een reactie van de minister.

We willen natuurlijk de hoogste kwaliteit, maar we willen ook graag dat de kosten worden beheerst. Ook dat is vanochtend al aan de orde geweest. Deze minister is op dat terrein bepaald niet onverdienstelijk bezig. Zij zegt terecht dat pakketvaststelling bij het Zorginstituut een andere taak is, maar behalve bij de vaststelling van pakketten kan de discussie over kostenbeheersing versus kwaliteit ook aan de orde zijn bij zaken die we gewoon tot het pakket rekenen. Ook daar kan de vraag opkomen of de beste kwaliteit nog betaalbaar is. Die vraag hangt samen met gepast gebruik en met de begrenzing van de toepassing van bepaalde kwalitatief hoogwaardige werkwijzen. Kortom, er komt ongetwijfeld druk op de kosten vanuit de kwaliteitseisen ten aanzien van de inhoudelijke of organisatorische kant van zorgprocessen. Zijn wij daartegen bestand, voor zover we dat willen? Hoe wil de minister daarmee omgaan? We horen daar graag nog een reactie op.

Het cliëntperspectief is ook al vaker genoemd. De minister stelt terecht dat het cliëntperspectief niet hetzelfde is als de wens of het

belang van de cliënt. Dat begrijpen we. Eén stap verder, en we hebben het over de outcome of het resultaat van zorgprocessen. Bij alle discussie over kwaliteit draait het uiteindelijk om de vraag wat de gezondheidswinst is. Juist op dat punt, zo erkent de minister, is nog niet zo heel veel bekend of bereikt. Komt de voorliggende wet dan eigenlijk niet te vroeg? Dat kun je vragen, want uiteindelijk wordt kwaliteit natuurlijk bepaald door de daadwerkelijke gezondheidswinst. Is dat dan ook het einddoel en het toekomstperspectief van de kwaliteitsbeoordeling? Kan de minister ons zeggen welke stappen ze op dit punt nog voorziet? Overigens, ondanks de vragen rond dit thema, lezen we in de brief over de bekostiging van de huisartsenzorg dat outcome al wel als bekostigingsparameter wordt benoemd. Hoe kan dat dan al wel?

Tot slot het thema innovatie. Protocollering van een werkwijze, zoals met de kwaliteitsstandaarden wordt beoogd, staat in de regel innovatie in de weg. De minister zegt dat bewezen innovaties in de standaarden opgenomen kunnen worden. Echter, voordat er van een innovatie is aangetoond dat zij succesvol is, moet er wel een periode van experimenteren kunnen zijn. Natuurlijk moet daarbij het belang van de patiënt worden bewaakt, maar toch, als we alleen bewezen innovaties accepteren, besluiten we dat Nederland niet meer aan vernieuwing en ontwikkeling doet. Dat zou weer een diskwalificatie van het excellente onderzoek in deze sector zijn, en dat is vast niet de bedoeling. Hoeveel ruimte ziet de minister nu om, uiteraard goed gemotiveerd, van richtlijnen af te wijken? En als het gaat om radicale, dus niet-incrementele verbeteringen, hoe worden die geïntroduceerd? Zou ze ons nog eens willen schetsen hoe ze dat ziet?

Ten slotte. Hetzelfde dilemma speelt op gemeentelijk vlak. Ook dat is hier al gezegd. De regering geeft de gemeenten meer verantwoordelijkheid -- ik ga nog maar even voorbij aan de vraag welke taken dit precies zal betreffen -- en veronderstelt dat de gemeenten de budgetkortingen opvangen door meer mantelzorg, meer maatwerk en door flexibel lokale mogelijkheden te benutten. Dat klinkt aantrekkelijk, nee, dat is aantrekkelijk, tot het moment waarop de speelruimte op lokaal niveau door landelijke kwaliteitsnormen weer flink wordt beperkt. Ik heb eerlijk gezegd de indruk dat de regering dit dilemma nog niet heeft opgelost. Het voorliggende wetsvoorstel lijkt nog te komen uit de periode van voor de grote decentralisaties en is daar niet op aangepast. Ziet de minister, of ziet de staatssecretaris, voldoende ruimte voor lokaal maatwerk, niet alleen binnen, maar juist ook innoverend en verkennend buiten de kaders van de kwaliteitsstandaarden? Misschien moet het begrip "outcome" ons daarbij nog wel te hulp komen.

We zien de reactie van de minister met veel belangstelling tegemoet.

De **voorzitter**: Dank u wel, mijnheer Flierman. Wenst een van de leden in eerste termijn nog het woord? Dat is niet het geval. Ik heb van de minister bericht gekregen dat de staatssecretaris aanwezig zal zijn bij de eerste termijn van de kant van de regering.

**

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Biometrische kenmerken!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Vreemdelingenwet 2000 in verband met de uitbreiding van het gebruik van biometrische kenmerken in de vreemdelingenketen in verband met het verbeteren van de identiteitsvaststelling van de vreemdeling (33192),

en van:

- de motie-Strik c.s. over het uitvoeren van een evaluatie in verband met de mogelijke verlenging van de wet (33192, letter G);
- de motie-Witteveen c.s. over het terugdringen van de bewaartermijn van tien naar vijf jaar (33192, letter H).

(Zie vergadering van 18 november 2013.)

De beraadslaging wordt heropend.

*N

De heer **Witteveen** (PvdA): Voorzitter. De PvdA-fractie heeft gevraagd om heropening van de beraadslaging. Na het in veel opzichten verhelderende debat met de staatssecretaris bleken bij onze fractie nog veel vragen te bestaan waarop wij graag zijn reactie willen vernemen. De reden daarvoor is dat wij nog niet toe zijn aan een eindoordeel over dit wetsvoorstel. Wij willen nog meer weten.

Daarbij speelt in eerste instantie dat wij dit een wetsvoorstel vinden met twee gezichten. Een gezicht is de mogelijkheid om op een veel praktischere manier de identiteit van vreemdelingen vast te stellen. Er is echter ook het gezicht van overdracht van die gegevens aan derden, die daarmee binnen de grenzen van de wet moeten opereren. We hebben zorgen geuit over de afname van vingerafdrukken en gezichtsopnamen als middel om de identiteit van een vreemdeling beter te kunnen vaststellen dan nu het geval is. Die zorgen zijn goeddeels in het debat weggenomen. De proportionaliteitstoets kan volgens mijn fractie voor dit nieuwe systeem positief uitvallen, althans wat dat onderdeel betreft.

Onze twijfels werden echter aangewakkerd wat de terbeschikkingstelling van deze gegevens aan derden betreft, zoals geregeld in artikel 107, lid

5 en 6. De vraag kwam op waarom het eigenlijk nodig geweest is om beide zaken in één en dezelfde wet te regelen. Was het niet verstandiger geweest om eerst een doelmatig en veilig systeem van identificatie te ontwikkelen en om pas bij gebleken succes onder voorwaarden tot verstrekking aan derden over te gaan, dus bij een nieuwe wet en na evaluatie van de praktijk? Alleen al de omstandigheid dat voor Nederlanders is afgezien van centrale opslag van biometrische gegevens op paspoorten, omdat 20% van de vingerafdrukken niet bleek te kloppen -- in de woorden van minister Donner toen was er sprake van een "geavanceerde vorm van kansberekening" -- had tot deze meer prudente wetgevingsstrategie kunnen leiden. We weten nog niet echt hoeveel beter in technische zin het werken met tien vingerafdrukken uitpakt.

Voorzitter. Ik zei het al: het gaat ons in dit debat om de principiële vragen die opkomen bij de regulering van de verstrekking aan derden. Dat begint al bij de verstrekking van biometrische gegevens aan een buitenlandse instantie in het kader van de verstrekking van een reisdocument voor terugkeer. Het gaat er dan om dat de autoriteiten in dat land de vreemdeling erkennen als onderdaan en hem daarom toelaten. Wat voor rol kunnen vingerafdrukken daarbij spelen? Uit vingerafdrukken is iemands nationaliteit niet af te leiden. Er zal een of andere bevolkingsadministratie moeten bestaan waar de vreemdeling in voorkomt. Misschien kan de staatssecretaris deze technische vraag eenvoudig beantwoorden. Maar dan blijft toch overeind staan dat gevoelige gegevens, zoals vingerafdrukken, in handen komen van de autoriteiten in een land dat mogelijk geen democratisch rechtsstaat is en waar men het niet zo nauw neemt met de mensenrechten. Die autoriteiten zijn onderworpen aan hun eigen gezagshiërarchie. Het gebruik van die gegevens, die zo eenvoudig te scannen zijn, kan op geen enkele wijze door een Nederlandse beheersinstantie worden gemonitord, laat staan gegarandeerd. Hoe kijkt de staatssecretaris tegen dat probleem aan?

Misschien is dit een theoretische kwestie, die in de praktijk geen belangrijke rol zal spelen. Wij laten ons graag overtuigen. Toch is het een kwestie die op een wezenlijk probleem wijst. Dat zien wij terug bij het ter beschikking stellen van biometrische gegevens aan de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Daarover zei de staatssecretaris terecht dat het natuurlijk in een wettelijk kader geschiedt. Maar dat wettelijke kader wordt toch niet gedefinieerd in het wetsvoorstel dat hier aan de orde is? Het zal moeten gaan om de algemene bevoegdheden van deze diensten. Voor welke doeleinden zullen de inlichtingen- en veiligheidsdiensten de biometrische gegevens van een vreemdeling of een groot aantal vreemdelingen kunnen opvragen? Waarom is er op dit punt geen sprake van een afwegings- en controlekader dat wel ontwikkeld is voor de verstrekking van gegevens aan de strafrechtketen? Betekent dit alles niet dat er vanuit de beheersinstantie geen enkel zicht is op wat de geheime dienst met de opgevraagde gegevens doet? We weten allemaal langzamerhand wel -- de kwestie is zelfs in hoge

mate actueel -- dat veiligheidsdiensten er niet voor terugschrikken, zich aan de wet te onttrekken als zij dat voor hun taak noodzakelijk vinden. Alweer is de vraag hoe de veiligheid van deze gevoelige gegevens kan worden gegarandeerd. Wij zijn benieuwd hoe de staatssecretaris daar tegenaan kijkt.

De kern van onze bezwaren betreft echter artikel 107, lid 6. Kan de staatssecretaris nog eens uitleggen hoe onafhankelijk de rechter-commissaris is bij de aanvraag van gegevens door de officier van justitie? Verricht hij eigen onderzoek? Is het in wezen zijn beslissing of er om de gegevens gevraagd wordt, of is het een beslissing van iemand anders die hij alleen sanctioneert? Wij willen graag duidelijkheid over de daarbij te volgen procedure, die binnen het kader van het strafrecht een eigen en uniek karakter heeft. Deze waarborgen zijn wezenlijk voor mijn fractie. Dat weet de staatssecretaris, omdat ze in de Tweede Kamer door de PvdA-fractie uitgebreid aan de orde zijn gesteld.

Dan komen we bij de vraag wat er moet gebeuren in een situatie waarin een onderzoek op dood spoor is beland of wanneer er snel resultaat geboden is bij een misdrijf dat maatschappelijke beroering teweeg brengt. In het debat werden wij allemaal herinnerd aan de moord op Marianne Vaatstra, waarbij de verdachte aanvankelijk gezocht werd in een nabijgelegen asielzoekerscentrum. De bewoners hiervan raakten zwaar gestigmatiseerd. Later bleek een ander de dader. Is het in dit soort situaties de bedoeling dat de database van vingerafdrukken en gezichtsopnames in zijn geheel wordt doorgekamd om een verdachte op te sporen dan wel te disculperen? Wij hebben daar bedenkingen bij. Als er bij ernstige misdrijven eerst naar vreemdelingen wordt gekeken, riskeren zij gestigmatiseerd te worden en dreigt er een ongerechtvaardigde, ongelijke behandeling in vergelijking met vreemdelingen die niet onder deze regeling vallen en ook met Nederlanders. In het debat kwam ook aan de orde, zij het niet door de staatssecretaris, dat die discriminatie eenvoudig op te heffen zou zijn door van allen die zich in Nederland bevinden, vanaf de geboorte de vingerafdrukken en, waarom niet, het DNA centraal op te slaan. Daar bestonden volgens de staatssecretaris nog geen plannen voor. Het idee is volgens mij maatschappelijk ook helemaal niet aanvaardbaar, maar het lijkt toch wel te zijn waar deze wetgevingsstrategie stapje voor stapje naartoe werkt. Wij betreden een hellend vlak en vinden dat zorgwekkend.

Als dat al niet genoeg redenen zijn om dit onderdeel van de wet te heroverwegen, is er ook nog het probleem waarover onze motie handelt. De bewaartermijn van tien jaar maakt een erg grote inbreuk op de rechten van de vreemdeling. Wij pleiten daarom voor een bewaartermijn van vijf jaar. De staatssecretaris leek genegen daarin mee te gaan. Er speelt echter nog een ander probleem mee, dat ik helaas pas na het debat bedacht. Als deze wet van rechtswege na zeven jaar vervalt en de gegevens toch tien jaar worden bewaard, dan worden die gegevens dus drie jaar lang zonder

wettelijke grondslag bewaard, als de wet tenminste niet na zeven jaar opnieuw wordt aangenomen. Wetstechnisch is dat een ongewenste constructie. Het past ook niet in de rechtsstaat om ingrijpende maatregelen niet op een wettelijke grondslag te baseren. Dit is een bekend democratisch, rechtsstatelijk en zeker ook liberaal uitgangspunt. Bovendien betekent het vervallen van de wettelijke grondslag dat ook de waarborgen voor het gegevensbeheer dan zouden komen te vervallen.

Al met al heeft mijn fractie de nodige vragen aan de staatssecretaris. Wij wachten zijn antwoorden met meer dan gewone belangstelling af.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Dank voor uw vragen. Wij zijn ook benieuwd naar de antwoorden. In het begin gaf u aan dat de proportionaliteitstoets positief uitvalt voor uw fractie. Kunt u een beetje preciezer aangeven waarom dat zo is? U noemt daarna nog allerlei bezwaren die volgens mij ook te maken hebben met die proportionaliteitstoets, bijvoorbeeld hoeveel mensen er toegang hebben tot zo'n databank en op welke gronden men toegang krijgt. Als er een dood spoor is, is dat al genoeg. Dan hoeft er niet eens een redelijk vermoeden te zijn dat de dader een vreemdeling zou kunnen zijn. De lange bewaartermijn is genoemd et cetera.

De heer **Witteveen** (PvdA): We hebben die problemen uitgebreid gewogen in de fractie en ze zijn in het debat uitgebreid aan de orde geweest. Wij hebben met name gekeken naar het nieuwe systeem om de identiteit van vreemdelingen te kunnen vaststellen. Wij vonden het feit dat dit dusdanige voordelen oplevert ten opzichte van de zeer omslachtige en moeizame praktijk die we nu hebben, wel opwegen tegen de inbreuk die er ongetwijfeld ook aan de orde is. We hebben het in dat kader bekeken.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): En de noodzaak acht u ook voldoende aangetoond?

De heer **Witteveen** (PvdA): We willen graag de uitkomst van het debat daarover afwachten. Aan een eindoordeel zijn wij nog niet toe, maar we neigen ernaar om te zeggen dat puur het vaststellen van de identiteit van een vreemdeling nu niet op een doelmatige manier gebeurt. Er zijn inderdaad veel mogelijkheden tot fraude. Met deze nieuwe methode kunnen wij een belangrijke vooruitgang boeken. Dat wil echter niet zeggen dat wij instemmen met het beschikbaar stellen van de gegevens aan derden. Dat is een kwestie waarbij wij grote bedenkingen hebben. Ik hoop dat mijn bijdrage dat duidelijk heeft gemaakt.

De heer **Swagerman** (VVD): Ik heb een vraag aan de heer Witteveen over het standpunt dat er een aparte wet nodig is met betrekking tot het gebruik in een strafrechtelijke procedure. Stel dat de vingerafdrukken en/of de gelaatsuitdrukking worden/wordt opgenomen en gebruikt in het vreemdelingenproces. Is het dan niet heel merkwaardig om eerst af te wachten hoe het werkt

en er geen gebruik van te maken, ondanks de zorgvuldig geformuleerde drempels voor het gebruik van die vreemdelingsgegevens in een strafrechtelijke procedure? Stel dat het noodzakelijk is om die gegevens te gebruiken -- opsporing werkt nu eenmaal met bestaande gegevens -- vraagt het maatschappelijke belang dan niet om dat meteen te doen?

De heer **Witteveen** (PvdA): Wij hebben hier te maken met gevoelige gegevens waarmee de overheid behoedzaam moet omgaan. De overheid moet proberen zo veel mogelijk te leren van ervaringen. Als je stapsgewijs te werk kunt gaan -- eerst een bruikbaar systeem ontwikkelen voor de identificatie van vreemdelingen -- en rekening kunt houden met problemen ten aanzien van de inbreuk op rechten, dan ligt het voor de hand om dat eerst allemaal te weten voordat je een stap verder zet en gaat bekijken of ook gegevens aan derden ter beschikking kunnen worden gesteld. Ik zie daar een zekere logica in als het gaat om zulke gevoelige onderwerpen als deze.

*N

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Voorzitter. Als mijn fractie het wetsvoorstel en de antwoorden van de regering goed begrepen heeft, kunnen de vreemdelingenketenpartners wel vingerafdrukken en foto's afnemen ter controle, maar mogen deze partners de vingerafdrukken niet langer opslaan dan nodig is voor de verificatie ervan op basis van de centraal opgeslagen biometrische kenmerken. Voor bijvoorbeeld een paspoortaanvraag is dat meestal niet langer dan een week, waarna het nieuwe paspoort wordt uitgegeven. Vindt de vernietiging daarna van rechtswege plaats? Zo ja, is er een instantie die controleert of deze door derden afgenomen vingerafdrukken daadwerkelijk zijn vernietigd onmiddellijk nadat de controle en verificatie heeft plaatsgevonden? Graag verkrijgt mijn fractie op deze vragen een duidelijk antwoord van de staatssecretaris.

Het is toch correct dat volgens het onderhavige wetsvoorstel deze vingerafdrukken alleen in de centrale nationale opslag worden bewaard tot "tien jaar nadat de vreemdeling kenbaar is vertrokken uit Nederland", en niet bijvoorbeeld ook nog eens in de gemeentelijke basisadministratie of bij een van de andere ketenpartners? Ik wil de duidelijkheid hebben dat dit zeker is gesteld.

Naar aanleiding van de ingediende motie van de PvdA merkt mijn fractie op dat dit wetsvoorstel bij amendement een horizonbepaling heeft gekregen, zodat volgens mij -- ik heb hiernaar al eerder gevraagd en de heer Witteveen heeft daarvan kennis kunnen nemen -- alle opgeslagen biometrische kenmerken, of ze nu opgeslagen zijn in een centrale opslag of bij een of meer van de vreemdelingenketenpartners, moeten worden vernietigd na ommekomst van de termijn van zeven jaar, juist vanwege die horizonbepaling, tenzij er een nieuw wetsvoorstel tot verlenging komt. Vijf jaar na zijn inwerkingtreding zal deze wet

worden geëvalueerd. Mijn fractie lijkt het zinvol dat ook de opslag van de biometrische gegevens wordt betrokken bij de evaluatie en heeft er dan ook geen behoefte aan de hierop betrekking hebbende onderdelen van de regeling niet of pas later in werking te laten treden. Mijn fractie wil deze evaluatie dan ook graag eerst afwachten.

Afhankelijk van de resultaten ervan -- wie dan leeft, die dan zorgt -- kan de termijn van de opslag van de gegevens opnieuw worden overwogen. Wij zullen de motie van de PvdA om die reden dan ook niet steunen.

*N

Mevrouw **Gerkena** (SP): Voorzitter. Ik ben blij dat we nog in derde termijn de mogelijkheid hebben om over deze wet te spreken. De beantwoording in tweede termijn heeft mijn fractie namelijk eerder verontrust dan gerustgesteld. De staatssecretaris lichtte toe dat hij tien vingerafdrukken en een gezichtsopname nodig heeft vanwege de volgende drie belangrijke redenen, ten eerste ter vaststelling van de identiteit, ten tweede ter verificatie na het vaststellen van de identiteit en ten derde met het oog op zoeking.

In het debat werd eigenlijk al duidelijk dat het argument dat de maatregelen moeten worden ingevoerd vanwege de vaststelling van de identiteit, een non-argument is. Alleen als in het land van herkomst vingerafdrukken bekend zijn, gaat dit argument op. De staatssecretaris spaarde tijd noch moeite om uit te leggen hoe moeilijk het is om de identiteit vast te stellen. Als de vingerafdrukken in het land van herkomst bekend zijn, dan is een centrale opslag hier niet nodig, want dan kan worden volstaan met verificatie met de vingerafdrukken uit het land van herkomst.

Voor het verifiëren van de identiteit van een vreemdeling die inmiddels in ons land verblijft, is het afnemen van tien vingerafdrukken een buitenproportionele maatregel. De staatssecretaris vertelde dat voor verificatie immers maar twee van de tien vingerafdrukken worden gebruikt. De heer Swagerman wees erop dat Nederlanders dit allemaal niet hoeven te doen omdat ze immers een geboortebewijs en een BSN hebben. Na vaststelling van de identiteit heeft een vreemdeling echter een V-nummer en een identiteitsbewijs, net zoals iedere Nederlander een BSN en een identiteitsbewijs heeft. De opslag van tien vingerafdrukken voegt hier niets aan toe. Bovendien kan de staatssecretaris met geen enkel cijfer onderbouwen hoe groot het probleem van fraude is en of deze maatregel hiertegen een doeltreffend middel is.

Als laatste argument voor gebruik van de database voert de staatssecretaris zoeking aan. Maar het maken van een database met gegevens van een groep mensen waarin de overheid naar hartenlust mag grasduinen wanneer iets onopgelost is, gaat voorbij aan alle internationale afspraken rondom de privacy. Ik vroeg de staatssecretaris dan ook niet voor niets naar de prejudiciële vragen van het Hof van Justitie. In de beantwoording deed de staatssecretaris het voorkomen dat door de uitspraak in de zaak Schwartz er nu een definitieve

beslissing ligt, namelijk dat het gebruik van vingerafdrukken in het paspoort gerechtvaardigd is.

De heer **Swagerman** (VVD): "Naar hartenlust grasduinen in een bestand." Ik vind die uitspraak na lezing van het wetsvoorstel wel heel ver gaan, gelet op alle drempels. Misschien kan mevrouw Gerkens nog eens precies uitleggen wat daaronder wordt verstaan.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Uit de uitleg van de staatssecretaris heb ik opgemaakt dat er in geval van een dood spoor gekeken mag worden in de database om te bezien of er overeenkomsten zijn met vingerafdrukken. Daar hoeft geen verdachte persoon tussen te zitten, het mag gewoon. Ik vind dat grasduinen in de gegevens die wij hebben. Wij maken zo mensen verdacht die helemaal niet verdacht zijn.

Ik ga terug naar de uitspraak in de zaak Schwartz. Diverse Nederlanders handhaven hun vragen aan het Hof, juist omdat de Nederlandse situatie anders is. Die zaak is dus nog niet afgedaan. Wel sprak het Hof uit dat centrale opslag van vingerafdrukken onwenselijk is. Het Hof achtte het afnemen van vingerafdrukken toelaatbaar, juist omdat deze alleen in het paspoort worden opgeslagen en daarmee eigendom blijven van de houder van het paspoort. De gedachtegang van het Hof is dat je daarmee je vingerafdrukken niet afgeeft maar bij je houdt, aangezien ze in jouw bezit blijven. Bij centrale opslag is dat niet het geval. Hoe kijkt de staatssecretaris in het licht van deze uitspraak tegen centrale opslag aan? Het Hof oordeelde in de zaak Schwartz ook dat voor verificatie het gebruik van een vingerafdruk mag, maar niet voor doorzoeking. Op welke gronden denkt de staatssecretaris dat dit voorstel niet strijdig is met de uitspraak van het Hof en met alle mogelijke uitspraken die nog zullen volgen, met deze argumentatie in het achterhoofd?

Ik zie uit naar de beantwoording van de staatssecretaris.

*N

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Voorzitter. Ik hoop dat de PvdA-fractie deze termijn heeft aangevraagd om tot het inzicht te komen dat een aparte databank voor alle hier wonende mensen van buiten de Europese Unie toch geen goed idee is. De fractie zal nog een eindafweging maken, dus blijf ik hopen.

De regering erkent dat de afname en opslag van tien vingerafdrukken en een gezichtsopname leidt tot een inmenging in de persoonlijke levenssfeer, maar acht deze inbreuk niettemin gerechtvaardigd. Het enige argument is bestrijding van identiteitsfraude, maar naar de omvang daarvan kunnen we, ook sinds het afgelopen debat, alleen maar gissen. Bovendien lijkt het onze fractie dat de overheid vooral met fraude te maken heeft bij toegang of toelating, en daar hebben we nu juist al Europese systemen voor. Denk aan Eurodac, SIS en VIS. Vanwaar de behoefte om de identiteit te controleren? Heeft dat te maken met de toelating of

de eerste aanvraag van een verblijfsvergunning? Of is die behoefte er ook gedurende het verblijf van vreemdelingen? Wat is de exacte dringende maatschappelijke noodzaak voor een dergelijk, verregaand voorstel?

Want het gaat ver. De opslag kent extreem lange bewaartermijnen. Als ik het wetsvoorstel goed lees, zullen de gegevens van vreemdelingen die hier blijven wonen en geen Nederlander worden, hun leven lang worden bewaard in de databank. Dat kan 40 of 50 jaar zijn, extreem lang dus. De bevoegdheid voor het gebruik van de gegevens is ruim opgezet en valt ook toe aan bestuursorganen die niet direct betrokken zijn bij de uitvoering van de Vreemdelingenwet. De gegevens kunnen aan derden worden verstrekt en ze kunnen worden gebruikt voor strafrechtelijk onderzoek dat geheel losstaat van identiteitsfraude. Die laatste mogelijkheid heeft een vage, dus ruim te interpreteren grondslag gekregen. Dat is vorige week alleen maar duidelijker geworden.

In de zaak Marper oordeelde het EHRM dat gebruik van gegevens van onschuldige burgers voor strafrechtelijke doeleinden in strijd is met artikel 8 van het EVRM. Bij de conclusie dat de inmenging niet proportioneel was, achtte het Hof relevant dat er sprake was van een alomvattende bevoegdheid, waarbij er geen onderscheid wordt gemaakt naar de persoon, van het gevaar van stigmatisering, van een lange bewaartermijn en van de onmogelijkheid om tegen de opslag beroep aan te tekenen. Al deze factoren zijn hier ook aan de orde. In de zaak Marper konden burgers nog verzoeken om hun gegevens te verwijderen, een mogelijkheid die vreemdelingen in Nederland straks niet hebben. In deze zaak achtte het Hof geen "weighty reasons" aanwezig. Toch verschillen de argumenten voor invoering niet erg met die van de Nederlandse regering nu, namelijk het identificeren en vervolgen van mogelijke daders.

Of een maatregel proportioneel is, hangt ook af van de effectiviteit van de maatregel. In de zaak Huber oordeelde het Hof van Justitie dat de opslag van gegevens van Unieburgers niet in overeenstemming is met de privacyrichtlijn, omdat Duitsland het Hof niet had kunnen overtuigen dat een dergelijke opslag zou leiden tot een efficiëntere uitvoering van de vreemdelingenwetgeving.

Ook bij dit wetsvoorstel is de meerwaarde in die zin niet aangetoond. Immers, op basis waarvan verwacht de regering dat de uitvoering van de Vreemdelingenwet gediend is bij centrale opslag? Een van de redenen om af te zien van een centrale databank bij de Paspoortwet was, zo lazen wij in de stukken, dat duizenden medewerkers betrokken zijn bij de uitgifte van reisdocumenten, medewerkers die geen specialist zijn op het gebied van het beoordelen van vingerafdrukken. Volgens toenmalig minister Donner zou dit de werkbaarheid en effectiviteit van het gebruik van zo'n databank in de weg zitten. Geldt dat niet ook, en zelfs nog meer, voor alle partners in de vreemdelingenketen? Wat betreft het gebruik voor strafrechtelijke doeleinden, is het zelfs de vraag of vingerafdrukken zo behulpzaam zullen zijn. Veeleer zal DNA-materiaal gewenst of nodig zijn om uitsluitel te

geven in een strafrechtelijk onderzoek. Gelukkig is dát in elk geval voor dit kabinet wel een brug te ver.

Mijn fractie ziet dus geen dringende maatschappelijke noodzaak, maar wel grote risico's. Vorige week ben ik al uitgebreid ingegaan op het risico van stigmatisering door herhaaldelijke controles en door gebruik van de gegevens bij opsporingsonderzoek. Dan is er het risico van dubbele standaarden, van ongelijke behandeling. Dat is moreel verwerpelijk, maar ook in strijd met de discriminatieverboden van de Grondwet, het EVRM en het Handvest.

Centrale opslag is nog te onbetrouwbaar voor de vingerafdrukken van Nederlanders, maar kennelijk betrouwbaar genoeg voor die van vreemdelingen. De staatssecretaris heeft de Kamer pas na onze eerste termijn een rapport gestuurd dat de betrouwbaarheid moest bewijzen. Een rapport uit 2002 nota bene, zou duidelijk moeten maken dat tien vingerafdrukken veel meer zekerheid bieden dan vier. Ik heb mij door andere experts deze week laten vertellen dat het verschil in betrouwbaarheid tussen vier en tien vingerafdrukken erg klein is. En als het wél zo'n verschil maakt, waarom gaat minister Plasterk dan niet ook voor Nederlanders over tot uitbreiding van het aantal vingerafdrukken? Die hebben namelijk ook tien vingers.

Volgende week stemmen wij over dit wetsvoorstel. Dan behandelen we ook de wijziging van de Paspoortwet, die centrale opslag van vingerafdrukken in de toekomst onmogelijk maakt en tevens de bevoegdheid schrapt voor de officier van justitie om een match te vragen. Een tegengestelde beweging maken wij voor vreemdelingen. Ik kan dat werkelijk niet uitleggen. Nog veel erger is dat de staatssecretaris dat ook niet kan. Ik hoop dat de PvdA dat na zijn derde termijn zal erkennen.

Voorzitter, deze extra termijn geeft me wel de mogelijkheid om nog een bezwaar te bespreken dat de staatssecretaris in de tweede termijn heel vlot terzijde schoof, namelijk de positie van Turken. De Raad van State heeft in zijn advies ook al aangegeven dat het non-discriminatiebeginsel van de Associatieovereenkomst lidstaten verbiedt om Turkse burgers ongelijk te behandelen ten opzichte van Unieburgers, voor zover de behandeling onder de reikwijdte van het associatierecht valt. Het Hof vat het zo op dat ook alles wat de verblijfsrechtelijke positie aangaat, daaronder valt, dus ook het gebruik van vingerafdrukken voor de handhaving van de Vreemdelingenwet. Ik zal de staatssecretaris hiermee niet kunnen overtuigen, maar wil wel markeren dat hij het opnieuw aan de nationale rechters overlaat om een foutieve toepassing van het associatierecht te herstellen. Dat zal overigens wel een aanzienlijk aantal vingerafdrukken schelen. En wie weet komen daar in de toekomst op grond van Europese verplichtingen of jurisprudentie nog meer uitzonderingen bij. Hoe meer uitzonderingen, hoe willekeuriger en discriminerender de databank zal worden. Dit kabinet bewandelt met dit wetsvoorstel dan ook een heilloze en gevaarlijke weg.

De heer **Thom de Graaf** (D66): In de eerste en de tweede termijn heb ik niet aan het debat kunnen bijdragen, aangezien ik verhinderd was. Mevrouw Strik heeft toen mede namens mijn fractie gesproken. Ik vind het wat raar om nu in de derde termijn een eigen bijdrage te leveren. Ik wil mevrouw Strik dan ook uitnodigen om te bevestigen dat zij deze mooie bijdrage in derde termijn ook namens de fractie van D66 heeft uitgesproken.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Dat doe ik met plezier.

*N

Staatssecretaris **Teeven**: Voorzitter. Goed dat wij de gelegenheid hebben om ook in derde termijn te spreken over dit wetsvoorstel. Dat schept de mogelijkheid om een aantal zaken uit te leggen. Als u mij toestaat, zal ik niet ingaan op de argumenten en de antwoorden van het kabinet die in eerste en tweede termijn al zijn gewisseld. Dat zou immers een onnodige herhaling van zetten zijn.

Laat ik allereerst ingaan op de argumenten van de PvdA-fractie. De heer Witteveen stelde dat het wetsvoorstel een weeffout bevat. De terbeschikkingstelling van gegevens aan derden hoort volgens hem niet in dit wetsvoorstel thuis. Eerst zou moeten blijken of een systeem veilig en doelmatig is. Na de evaluatie zou dan kunnen worden gezien of en, zo ja, onder welke voorwaarden verstrekking aan derden kan plaatsvinden. Het registreren van vingerafdrukken van vreemdelingen is van een andere orde dan het opnemen van vingerafdrukken van aanvragers van een paspoort. Anders dan bij paspoorten worden vingerafdrukken van vreemdelingen al sinds de jaren tachtig succesvol gebruikt voor de identiteitsvaststelling. In de vreemdelingenketen is sindsdien veel expertise opgebouwd ten aanzien van het gebruik van vingerafdrukken. Denk aan de kwaliteit ervan, de kwaliteit van het afnameproces en van de technische apparatuur, hoewel technische apparatuur altijd een gevaarlijk onderwerp blijft.

Dat heeft ertoe geleid dat wij tot op de dag van vandaag met het gebruik van vingerafdrukken zeer nauwkeurig de identiteit kunnen vaststellen. Dat wordt hier overigens ook niet ontkend. Dat geldt ook voor het verifiëren van asielzoekers en ongedocumenteerden. Nederland is overigens niet het enige land waar dat succesvol gebeurt. Ook in de meerderheid van de andere lidstaten worden asielzoekers sinds de introductie van Eurodac nauwkeurig geïdentificeerd. Het aantal klachten naar aanleiding van verkeerde identiteitsvaststelling of schending van de privacy is zeer laag tot nihil. Wij moeten vaststellen dat voor de paspoortketen het gebruik van vingerafdrukken iets geheel nieuws was. Het aantal paspoortaanvragers van wie vingerafdrukken moesten worden afgenomen en opgeslagen was vele malen hoger dan in de vreemdelingenketen.

Kortom, de jarenlange ervaring in de vreemdelingenketen, het geleidelijk aan toepassen

van biometrie bij groepen vreemdelingen en de relatief beperkte omvang van het aantal vreemdelingen bij wie biometrie wordt afgenomen, zorgen ervoor dat wij te allen tijde de kwaliteitsnormen voor de afname, de opslag en het proces nauwlettend in het oog kunnen houden. Dat doen wij al en dat blijven wij doen. De registratie van vingerafdrukken in de vreemdelingenketen heeft ook bewezen effectief en betrouwbaar te zijn. Er is dan ook geen reden om niet over te gaan tot verstrekking aan derden conform het wetsvoorstel. Naar het oordeel van het kabinet is van een weeffout geen sprake.

De heer Witteveen heeft de verstrekking aan buitenlandse instanties aan de orde gesteld. Welke rol spelen vingerafdrukken bij het vaststellen van de identiteit? Gevoelige gegevens zouden in handen kunnen komen van staten die het met de mensenrechten niet zo nauw nemen. Op de verstrekking van vingerafdrukken aan buitenlandse diplomatieke vertegenwoordigingen voor het vaststellen van de identiteit of nationaliteit -- dit is in de eerste en de tweede termijn ook aan de orde gekomen -- ten behoeve van het verstrekken van een reisdocument voor de terugkeer, is de Wet bescherming persoonsgegevens van toepassing. Dat blijft zo. De voorwaarden voor het doorgeven van persoonsgegevens aan derde landen zijn neergelegd in de artikelen 76, 77 en 78 van de Wet bescherming persoonsgegevens. Aan derde landen die geen waarborgen bieden voor een passend beschermingsniveau is het niet toegestaan om gegevens te verstrekken, tenzij aan de criteria van artikel 77 is voldaan. Daar staat in: met toestemming van betrokkene of een zwaarwegend belang. Het verstrekken van gegevens van vreemdelingen aan het land van herkomst ten behoeve van het verkrijgen van vervangende reisdocumenten is in beginsel alleen toegestaan als de vreemdeling hiervoor toestemming geeft. Mocht er geen toestemming zijn, dan is het voor de Nederlandse overheid op basis van artikel 77, eerste lid, onder d, van de Wbp vanwege een zwaarwegend algemeen belang toegestaan om gegevens uit te wisselen. Zonder een vervangend reisdocument is het dus niet mogelijk om een vreemdeling uit te zetten. Het kunnen uitzetten van vreemdelingen is van essentieel belang voor de werking van het asiel- en terugkeerbeleid. Als zodanig kan het worden aangemerkt als een zwaarwegend algemeen belang, zoals genoemd in artikel 77, eerste lid, onder d, van de Wet bescherming persoonsgegevens. Ingevolge de Wet bescherming persoonsgegevens zullen alleen die gegevens worden uitgewisseld die noodzakelijk zijn voor het verkrijgen van een vervangend reisdocument.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Wordt daarbij uitdrukkelijk het gevaar meegewogen dat een vreemdeling eventueel kan lopen bij terugkeer? Denk aan het gevaar voor zijn leven, het gevaar van foltering en cetera. Er mogen niet lichtzinnig vingerafdrukken worden uitgewisseld met derde landen waar een dergelijk gevaar kan dreigen voor vreemdelingen.

Staatssecretaris **Teeven**: Het uitwisselen met staten waar een dergelijk gevaar dreigt, zal uiteraard niet plaatsvinden. Neem Iran. Met dat land wisselen wij nagenoeg geen gegevens uit.

Ik kom op de verstrekking van gegevens aan de AIVD. De heer Witteveen vroeg naar het wettelijke kader. Dat is uiteraard de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Dan moet er sprake zijn van een situatie waarin de staatsveiligheid in het gevaar is. Voor zover het idee bestaat dat de AIVD zich niet aan de wet zou houden, merk ik op dat de regering die opvatting niet deelt. Ik sluit mij wat dat betreft aan bij de opvatting van minister Plasterk. De heer Witteveen vroeg hoe, anders dan bij de verstrekking aan derden in de strafrechtssketen, het toezicht op de AIVD gewaarborgd is. Dat loopt via de Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten. In die zin is het rapport van de commissie-Dessens zeer actueel. Een van de onderwerpen die hierin geregeld is, is de vraag of de CTIVD nog actiever moet toezien op de veiligheidsdiensten. Dat controlemechanisme hebben wij in het kader van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

Ik kom straks nog terug op het gebruik van vingerafdrukken uit de basisvoorziening voor opsporingsdoeleinden. Artikel 107, vijfde lid maakt een aantal limitatief omschreven uitzonderingen. Dat stel ik allereerst vast. Een van die uitzondering is de verstrekking met het oog op de opsporing en vervolging van strafbare feiten. Dit is niet nieuw, dit is niet iets wat wij er vandaag in fietsen, om het zo maar te zeggen. Vingerafdrukken van vreemdelingen worden al sinds 1989 gebruikt in strafrechtelijke onderzoeken.

De voorwaarden waaronder dit gebeurt, zijn in de loop van de jaren wel gewijzigd. Op dit moment geschiedt de verstrekking conform de voorwaarden die zijn vastgesteld door het kabinet Balkenende IV en zoals beschreven in de brief van 12 november 2007. De bestaande praktijk van artikel 107, zesde lid, waaraan ik refereer in de brief van 12 november 2007, wordt dus gecodificeerd. Er worden geen nieuwe mogelijkheden geïntroduceerd en ook vindt er geen verruiming van voorwaarden plaats. Integendeel, er wordt juist een extra waarborg ingebouwd, namelijk dat verstrekking op verzoek van de officier van justitie uitsluitend kan plaatsvinden met machtiging van de rechter-commissaris. De rol van de rechter-commissaris is nieuw; die is in de wet opgenomen na opmerkingen van de fractie van de Partij van de Arbeid in het huis aan de overzijde. De Tweede Kamer wilde op dat punt meer waarborgen en een onafhankelijke rechterlijke toets opgenomen zien.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): De staatssecretaris zei eerder dat er niet veel nieuws is. Er is ervaring opgedaan met de betrouwbaarheid en de Kamer hoeft dus niet bang te zijn dat het onzorgvuldig zal zijn. Ook nu zegt hij dat er niet veel verandert, want nu kan het ook al. Ik wijs erop dat de groep vreemdelingen die straks te maken krijgt met de

centrale opslag van vingerafdrukken, veel groter zal worden. Ik neem aan dat de staatssecretaris nu doelt op de vingerafdrukken die worden verkregen bij de toelating, dus van Eurodac of het Schengen Informatie Systeem. Nu slaan wij toch niet structureel de vingerafdrukken op van alle vreemdelingen met een verblijfsvergunning die hier wonen, misschien al decennia lang en die al decennia lang hun vingerafdrukken in een databank weten?

Staatssecretaris **Teeven**: Mevrouw Strik zegt het al: er zijn al veel vreemdelingen waarvan wij op basis van een aantal andere Europese regelingen informatie hebben opgeslagen. Wij hebben dat in eerste en tweede termijn ook al gewisseld; dat kan ik mij goed herinneren. Het levert natuurlijk wel degelijk dubbelstellingen op, maar er zullen ook wel wat meer vreemdelingen in dat bestand terecht komen. Echter niet onnoemelijk veel meer, zoals mevrouw Strik zegt.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Ik wil dit toch even markeren. Die Europese databanken kennen bijvoorbeeld wel beperkte bewaartermijnen. Ik mag overigens hopen dat die banken gescheiden blijven van de Nederlandse databank. Als je een visumaanvraag hebt ingediend maar je bent afgewezen, houdt de bewaring van de gegevens op een bepaald moment op. Als je nu wordt toegelaten, blijven je gegevens in zo'n databank zitten. Wij hebben het over meer dan één miljoen vreemdelingen. De staatssecretaris zegt dat de toename wel zal meevallen. Wat is dan het verschil tussen het aantal vingerafdrukken dat wij nu opslaan en gedurende welke periode, en de situatie die ontstaat na de aanneming van dit wetsvoorstel?

Staatssecretaris **Teeven**: Dan moeten wij naar de toekomst kijken. Mevrouw Strik zegt dat de Europese databanken bewaartermijnen kennen. In dit wetsvoorstel zijn ook bewaartermijnen opgenomen. Je kunt daar natuurlijk van alles vinden. Ik zal daar straks nog iets over zeggen, want de heer Witteveen heeft daaraan ook gerefereerd in zijn bijdrage in derde termijn. Mevrouw Strik en ik hebben ook het nodige gewisseld over de termijn van tien jaar die in de wet is opgenomen. De termijn is echter in dit wetsvoorstel opgenomen; de bewaartermijn is hier dus ook wettelijk geregeld.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Die termijn van tien jaar geldt als een mvv-aanvraag is afgewezen, iemand Nederlander wordt of iemand uit Nederland vertrekt. Zolang mensen hier met een verblijfsvergunning wonen, zo lang blijven hun gegevens in die bank bewaard. Zo heb ik het wetsvoorstel gelezen, maar ik hoor graag dat dit niet zo is.

Staatssecretaris **Teeven**: Ik denk dat mevrouw Strik het wetsvoorstel goed heeft gelezen.

Ik heb al gezegd dat de rol van de rechter-commissaris nieuw is. De heer Witteveen heeft gevraagd hoe dit nu precies gaat. Buiten de

gevallen die zijn beschreven in artikel 107, zesde lid, kunnen geen gegevens uit de basisvoorziening worden gebruikt voor de opsporing en vervolging. Verruiming of beperking van de voorwaarden is alleen nog mogelijk door middel van een wetswijziging en niet langer door het vaststellen van nieuw beleid. Ook dit is naar mijn mening een belangrijke waarborg -- echt anders dan de brief van 2007 -- die het belang van een goede wettelijke voorziening benadrukt.

De heer Witteveen heeft in zijn bijdrage de nadruk gelegd op het vraagstuk van de proportionaliteit en de subsidiariteit in het kader van de rol van de officier van justitie en de rechter-commissaris. De procedurele waarborgen zijn dat de verstrekking alleen kan plaatsvinden op verzoek van de officier van justitie die pas een vordering zal doen als hij een afweging heeft gemaakt van de proportionaliteit naar aanleiding van een proces-verbaal van de politie. De officier van justitie heeft ook een voorafgaande machtiging nodig van de rechter-commissaris. Als die al zou bestaan, wil ik de indruk wegnemen dat de tussenkomst van de officier van justitie en zeker ook van de rechter-commissaris slechts een formaliteit is. Zij toetsen niet alleen op inhoudelijke criteria, maar ook aan de eisen van proportionaliteit en subsidiariteit. Dit betekent bijvoorbeeld dat in alle gevallen waarin op de plaats delict vingersporen zijn gevonden die kunnen leiden naar de mogelijke dader van het misdrijf, deze vingersporen zullen worden vergeleken met de vingerafdrukken die zijn opgenomen in HAVANK, het landelijk vingerafdrukkenbestand van de politie. Als dat een hit oplevert, is de vergelijking met de gegevens van de basisvoorziening natuurlijk niet meer nodig. Pas als de vergelijking in HAVANK geen treffer heeft opgeleverd en er ook geen andere middelen zijn om de identiteit van de mogelijke dader te achterhalen, zal een officier beoordelen of er sprake is van een situatie waarin snel handelen geboden is en het gebruik van de BVV in dat kader van belang is. Laat helder zijn: de aard van het delict speelt hierbij vanzelfsprekend ook een rol.

De rechter-commissaris zal vervolgens de afweging van de officier van justitie toetsen. Hij zal bezien of de spoedeisendheid van de zaak voldoende is onderbouwd en of ook aan de andere voorwaarden is voldaan voordat hij de schriftelijke machtiging afgeeft. Dat is geen rol van een postbode die zijn handtekening onder een machtiging zet; het is een geheel onafhankelijke taak. De rechter-commissaris zal bij het verlenen van de machtiging ook de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit toetsen, zij het marginaal omdat de officier van justitie dat al heeft gedaan.

Als algemene regel geldt dat uitsluitend sprake kan zijn van een opzoeking in de basisvoorziening indien het doel, de vaststelling van de identiteit van een vermoedelijke dader, redelijkerwijs niet met een minder vergaande maatregel te bereiken is. Dat vraagt dus steeds om een belangenafweging door de officier van justitie aan de hand van de omstandigheden van het concrete geval waarbij ook de zwaarte van het

delict wordt meegewogen. Vervolgens beoordeelt de rechter-commissaris nog onafhankelijk of die belangenafweging op een juiste wijze heeft plaatsgevonden. Het blijft niet bij die belangenafweging; hij wordt ook geëxpliciteerd omschreven in het strafdossier zodat ook de strafrechter dat in zijn oordeel kan meenemen bij de beoordeling van de strafzaak.

Wij gaan niet lichtzinnig met deze mogelijkheid om. Dit blijkt wel uit het feit dat op dit moment in ongeveer 75 gevallen per jaar een opzoeking in de basisvoorziening plaatsvindt. In ongeveer 38 van de 75 tot 80 gevallen leidt dit tot een hit. Het aantal opzoekingen zal naar ons oordeel als gevolg van het wetsvoorstel niet stijgen, maar nog eerder dalen door de rol van de rechter-commissaris.

De heer **Witteveen** (PvdA): Dit is allemaal buitengewoon verhelderend. De staatssecretaris zegt dat de rechter-commissaris een marginale toetsing uitvoert. Dat lijkt niet in overeenstemming met de toetsing op proportionaliteit, zwaarte delict en allerlei bredere vragen, alleen gericht op de redelijkheid van het oordeel van het officier van justitie. Of zie ik dat verkeerd?

Staatssecretaris **Teeven**: De officier van justitie heeft natuurlijk allereerst een belangenafweging te maken met betrekking tot proportionaliteit en subsidiariteit. Daarna zal de rechter-commissaris dat doen. Ik zal nu de inhoudelijke criteria bespreken en ingaan op het voorbeeld dat wij in eerste en tweede termijn al hebben gewisseld.

De rechter-commissaris kijkt wel degelijk of de officier van justitie die belangenafweging in redelijkheid kon maken. Hij heeft daar natuurlijk een eigen verantwoordelijkheid in. Het gaat tegenwoordig echter anders dan bijvoorbeeld in de tijd dat een telefoontap nog werd verstrekt door de rechter-commissaris ten tijde van het gerechtelijk vooronderzoek. Daar vindt een diepe inhoudelijke beoordeling plaats van de wenselijkheid. In die zin is hij gebonden aan de belangenafweging van het Openbaar Ministerie.

Het is een open deur, maar ik wijs er toch op dat er sprake moet zijn van vingersporen die zijn aangetroffen op de plaats delict en die naar een mogelijke dader kunnen wijzen. Het gaat dus uitsluitend om een vergelijking van aangetroffen vingersporen met de vingerafdrukken in de basisvoorziening nadat een raadpleging van HAVANK geen treffer heeft opgeleverd. Dan moet ook zijn voldaan aan een van de drie volgende voorwaarden: er bestaat een redelijk vermoeden dat de verdachte een vreemdeling is, het opsporingsonderzoek zit op een dood spoor of er is snel resultaat geboden bij de opheldering van een misdrijf, bijvoorbeeld in het geval van een ontvoering.

Ik heb vorige keer al gezegd dat er sprake moet zijn van geobjectiveerde omstandigheden. Dat vermoeden moet je ook weer niet te snel aannemen, want je moet te allen tijde stigmatisering voorkomen. Zo betekent het feit dat een misdrijf dicht bij een azc is gepleegd, nog niet

dat je ervan mag uitgaan dat ieder misdrijf in de buurt van een azc door een vreemdeling is gepleegd. Dat is nadrukkelijk niet het geval. Het gaat om een indicatie, een mogelijkheid in die gevallen waarin geen contra-indicatie aanwezig is in bijvoorbeeld de vorm van getuigenverklaringen die een Nederlands sprekende persoon als mogelijke dader aanwijzen. Van stigmatiseren is naar mijn mening geen sprake. Sterker nog, deze wet kan juist het tegengestelde bereiken als in een vroeg stadium de sporen van de plaats delict kunnen worden vergeleken met de sporen van de vreemdeling in de basisvoorziening. Als het genetisch materiaal in de sporen van de plaats delict wijst op een Europees persoon en niet op een persoon afkomstig uit Afrika, is dat eerder een contra-indicatie en is dat juist in het belang van bijvoorbeeld, zoals in dit geval, de vreemdeling in het azc. Het vermoeden kan ook worden afgeleid uit een of meer getuigenverklaringen waaruit bijvoorbeeld blijkt dat de verdachte een andere taal dan Nederlands sprak of uit bepaalde modus operandi.

Als het opsporingsonderzoek op een dood spoor is beland, kan er een noodzaak zijn om de vingerafdrukken uit de basisvoorziening te gebruiken aan de hand van de afweging van proportionaliteit. Dit wordt in eerste instantie beoordeeld door de officier van justitie en het wordt getoetst door de rechter-commissaris. Ik zal nog een concreet voorbeeld geven, want het is goed voor de wetsbehandeling om dit vast te leggen. Deze mogelijkheid kan bijvoorbeeld bijdragen aan het oplossen van cold cases. Onder omstandigheden kan het ook van belang zijn in het kader van het voorstel van wet herziening ten nadele, bijvoorbeeld indien met moderne technieken in een oude moordzaak vingersporen worden gevonden die na vergelijking met gegevens uit de basisvoorziening tot de conclusie leiden dat een eerder vrijgesproken verdachte zou zijn veroordeeld als die gegevens destijds beschikbaar waren geweest.

Dan het derde onderwerp: er is snel resultaat geboden bij de opheldering van een misdrijf.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Ik heb het nog even nagezocht in het stenogram. De staatssecretaris sprak zojuist over het asielzoekerscentrum. Hij zegt dat er niet voldoende reden is om een doorzoeking te doen. In zijn antwoord in eerste termijn heeft hij gezegd dat dit wel voldoende reden was.

Staatssecretaris **Teeven**: Dat is een kwalijk misverstand. Dan heb ik mij in eerste termijn niet duidelijk uitgedrukt. Ik heb proberen aan te geven dat door deze wet nu juist stigmatisering kan worden voorkomen. In een concreet geval waar mevrouw Gerkens wellicht op doelt, heeft lange tijd bij grote delen van de bevolking de gedachte geleefd dat de mogelijke dader afkomstig zou zijn uit een azc. Als deze wet toen al van toepassing was geweest, had in een vroeg stadium aan de hand van de vergelijking van sporen kunnen worden geconcludeerd dat de dader doodeenvoudig

niet afkomstig had kunnen zijn uit het azc. Wij hadden dan het tegengestelde bereikt van wat zich feitelijk in de samenleving heeft ontwikkeld. Er ontstaat juist geen stigmatisering. Het omgekeerde zou het geval zijn geweest als wij in een vroeg stadium mensen hadden kunnen uitsluiten. Dan is het ook in het belang van de vreemdelingen dat die vergelijking wordt gemaakt.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Ik doel niet op het geval waar de staatssecretaris op doelt. Ik doel op het feit dat de staatssecretaris in eerste termijn in de opsomming, precies zoals hij die zojuist gaf, wel degelijk heeft gezegd dat er aanwijzingen moeten zijn, bijvoorbeeld "... dat het misdrijf, op basis van feiten en omstandigheden, dichtbij een azc is gepleegd ...". Dat staat letterlijk in het stenogram. Ik concludeer nu dat de staatssecretaris dat in eerste termijn niet juist heeft gezegd en dat daarvan geen sprake kan zijn.

Staatssecretaris **Teeven**: Ik heb al aangegeven dat een van de argumenten waarom deze wet van toepassing zou kunnen zijn, waarbij ik drie voorbeelden onder elkaar heb genoemd, is dat er concrete aanwijzingen uit het opsporingsonderzoek zijn dat de verdachte een vreemdeling is. Dat kan natuurlijk aanleiding zijn om een vergelijking te maken.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Dat klopt. Het staat ook in de opsomming in het stenogram, dat er concrete aanwijzingen zijn. Het kan zijn dat het een vreemdeling is. Maar in die opsomming staat ook: het kan zijn dat het misdrijf in de buurt van een azc is gepleegd. Ik maak mij dus toch een beetje ongerust en ik zou hier graag onomwonden van de staatssecretaris willen horen dat dat geen argument kan zijn voor doorzoeking.

Staatssecretaris **Teeven**: Ik heb nu juist het tegengestelde gedaan. Ik heb gezegd dat ik in mijn eerste termijn heb geprobeerd te betogen dat met de inwerkingtreding van deze wet de stigmatisering die had kunnen optreden, had kunnen worden voorkomen omdat in een vroeg stadium zou zijn gebleken dat de vermoedelijke dader van een misdrijf doodeenvoudig geen asielzoeker had kunnen zijn.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): In aanvulling hierop: de vorige keer vroeg ik om opheldering wanneer er sprake is, niet van een concrete aanwijzing maar van een redelijk vermoeden dat de dader een vreemdeling is. Toen gaf u dit voorbeeld. Mag ik uit uw toelichting nu opmaken dat er alleen maar dan naar zo'n databank wordt gekeken als er bijvoorbeeld een heel groot oproer is en de hele bevolking wijst naar een azc, juist om de uitsluiting te laten zien dat het niet om een dader gaat? Op het moment dat de politie uit eigen beweging de vinger naar het azc gaat wijzen door zo'n databank te doorzoeken, kan het wel degelijk dat gevoel versterken van de bevolking. Dus gaat de staatssecretaris dit alleen maar gebruiken om een

mogelijke dader vrij te pleiten en er niet op eigen initiatief naar te zoeken?

Staatssecretaris **Teeven**: Nee, dat kan ik natuurlijk niet toezeggen, want er kan ook een omgekeerde situatie zijn, dat er wel degelijk redelijke aanwijzingen zijn om te denken dat de verdachte daar wel moet worden gezocht. Dan kan de politie natuurlijk die maatregel wel nemen. Maar ik heb het voorbeeld willen noemen omdat juist als er in een vroeg stadium vergelijking had plaatsgevonden, het effect dat in de samenleving optrad in dat concrete geval was voorkomen. Dus deze wet kan ook heel wel in het belang van vreemdelingen zijn en niet altijd in hun nadeel. Dat heb ik nadrukkelijk proberen aan te geven.

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Dat begrijp ik, maar dat is dan alleen het geval als iedereen al naar het azc wijst, niet daarvoor. Ik wil nog even duidelijk het volgende van de staatssecretaris horen. Alleen het feit dat er een moord is gepleegd in de buurt van een azc is dus nog geen grond voor een redelijk vermoeden dat de dader een vreemdeling is?

Staatssecretaris **Teeven**: Die vraag kan ik alleen maar bevestigend beantwoorden. Natuurlijk is dat geen grond voor een redelijk vermoeden, zoals wij dat in de wet kennen. Dat is iets anders dan dat er aanwijzingen zijn. Het enkele feit dat er een azc is in de buurt van een PD is geen grond voor een redelijk vermoeden. Dat zijn wij met elkaar eens. Maar het kan wel aanleiding zijn voor heel veel ongerustheid onder de bevolking. Dan kom je weer op het argument waarom u deze wet wel zou moeten aannemen, namelijk juist omdat je dan onmogelijke situaties kunt voorkomen die soms, al dan niet denkbeeldig ontstaan.

Ik heb over een dood spoor gesproken en gezegd dat die mogelijkheid dus kan bijdragen bij het oplossen van cold cases. Hierbij heb ik het voorstel van Wet herziening ten nadele genoemd. Het kan ook van belang zijn dat er snel opheldering plaatsvindt van het misdrijf. Een vergelijking van de vingerafdrukken uit de basisvoorziening is in die gevallen alleen mogelijk bij zeer ernstige misdrijven, waarbij het van groot belang is om die zo snel mogelijk op te lossen. Dan moet je bijvoorbeeld denken aan misdrijven waarbij de lichamelijke integriteit van personen in het geding is -- waarbij het zou kunnen gaan om ontvoering, gijzeling of moord -- of misdrijven die tot grote maatschappelijke onrust leiden, waarbij er snel resultaat geboden is. Er hoeven dan overigens geen aanwijzingen te zijn dat het misdrijf door een vreemdeling is gepleegd. De officier van justitie beoordeelt of een vergelijking met de vingerafdrukken uit de basisvoorziening proportioneel is, waarna de rechter-commissaris voorafgaand aan de verstrekking toetst of aan deze en andere voorwaarden is voldaan.

Resumerend, vergelijking van gevonden vingersporen met de vingerafdrukken van vreemdelingen die in de basisvoorziening zijn opgenomen gebeurt alleen bij ernstige delicten,

alleen onder strikte voorwaarden en na zorgvuldige belangenafweging van de officier van justitie en na toetsing door de rechter-commissaris. Het doel is altijd het oplossen van ernstige misdrijven en juist niet, zoals vanzelfsprekend mag worden verondersteld, het stigmatiseren van bevolkingsgroepen.

De heer **Witteveen** heeft gesproken over de bewaartermijnen. Daarover wil ik nog enkele opmerkingen over maken, want ook op dit punt bestaan naar mijn indruk wellicht enige misverstanden. Op het punt van het bewaren van gegevens als de wet na zeven jaar zou vervallen, kan ik senator Witteveen geruststellen. Als de wet na zeven jaar vervalt, is er geen grondslag meer voor het registreren van vingerafdrukken en zullen opgeslagen vingerafdrukken ook worden vernietigd. Dus als de wet vervalt na zeven jaar, stoppen wij ook met het bewaren van die vingerafdrukken.

Ik vind de beperking naar een bewaartermijn van vijf jaar niet nodig, maar wij kunnen het in het Vreemdelingenbesluit regelen. Het wetsvoorstel hoeft er niet voor te worden aangepast. Je zou dus eventueel bij een evaluatie van het wetsvoorstel kunnen zien dat er zo weinig gebruik van wordt gemaakt dat je teruggaat naar een kortere bewaartermijn.

De heer **Witteveen** (PvdA): Begrijp ik nu goed dat wanneer na zeven jaar de wet zou vervallen en niet wordt verlengd en wanneer er ook geen wettelijke grondslag meer is voor het bewaren van die gegevens, die gegevens dan ook zullen worden vernietigd? Dat staat toch nergens in de wet? Waar vloeit de bevoegdheid om die gegevens te vernietigen dan weer uit voort? Dat is eigenlijk ook het punt van mevrouw Lokin.

Staatssecretaris **Teeven**: Als deze wet zou vervallen, dan is er ook geen grondslag om de registraties die zijn opgenomen nog langer te bewaren. Dat was uw expliciete vraag en ook de expliciete vraag van de zijde van de CDA-fractie. Daarop wist ik ook niet meteen het antwoord, dus wij zijn dat even nagegaan. Het is echt zo dat die opgeslagen vingerafdrukken zullen vervallen op het moment dat de wet vervalt. Die toezegging doe ik hier dan ook. Ik krijg nog even aangereikt waar dat precies staat, en wel in artikel 115, tweede lid: "De in de vreemdelingenadministratie opgenomen gegevens, bedoeld in artikel 107, eerste lid, onderdeel a, worden zeven jaar na de inwerkingtreding van de in het eerste lid bedoelde wet (...) vernietigd". Het staat dus letterlijk vermeld in de wet.

Het wetsvoorstel gaat uit van een evaluatie binnen vijf jaar, maar als uw Kamer een evaluatie zou wensen na drie jaar, dan ben ik bereid daarin mee te gaan.

De heer **Witteveen** (PvdA): Omdat wij het einde van het debat naderen, zou ik de gelegenheid willen aangrijpen om te zeggen dat zo'n evaluatie na drie jaar voor mijn fractie in elk geval zeer welkom zou zijn.

Staatssecretaris **Teeven**: Zoals ik al zei, ik zou mij kunnen voorstellen dat de meerderheid van uw Kamer dat ook wenst. Dan kan ik daar heel goed mee leven en ben ik bereid dat toe te zeggen.

Dan heb ik de eerste vraag van mevrouw Lokin beantwoord. Ik dank haar voor haar opmerkingen in derde termijn.

Zij heeft nog aan mij gevraagd of die vingerafdrukken alleen in de centrale opslag worden bewaard. Ja, dat is zo. Ik heb één vraag van haar wellicht niet helemaal begrepen, en wel over de inwerkingtreding van de wet. Wellicht kan zij op die vraag nog een korte toelichting geven.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Nee, daarover heb ik geen vraag gesteld. Ik heb alleen nog herhaald willen zien of er inderdaad maar één centrale opslag is en voor zover er geverifieerd wordt, worden die vingerafdrukken natuurlijk even bewaard in de keten, maar zij worden dus vernietigd onmiddellijk na de verificatie.

Staatssecretaris **Teeven**: Dat klopt en er vindt op één plaats centrale opslag plaats. Daarop is ook de bewaartermijn van toepassing die wij hebben opgenomen.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Zo had ik ook het wetsvoorstel begrepen, dus daar ben ik blij om. Voor de rest heb ik eigenlijk meer een antwoord gegeven op de motie van de PvdA waarin ik inderdaad heb verwezen naar de horizonbepaling. Ook dat heeft mijn fractie goed begrepen, dus dat na ommekomst van de termijnen van zeven jaar alle centraal opgeslagen biometrische kenmerken zullen worden vernietigd.

Staatssecretaris **Teeven**: Dat staat in artikel 115, tweede lid.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Dat heb ik kunnen achterhalen, zowel uit de wet als uit uw beantwoording.

De **voorzitter**: Mag ik aan de staatssecretaris vragen hoe lang hij nog nodig heeft?
**

Staatssecretaris **Teeven**: Kort, voorzitter, want ik zal zoals ik u al heb gezegd niet op een herhaling van argumenten ingaan in deze derde termijn.

Mevrouw Gerkens en mevrouw Strik hebben opmerkingen gemaakt over de opslag van vingerafdrukken voor de vaststelling van de identiteit. Mevrouw Gerkens heeft daarbij herhaald wat zij in eerdere termijn had gezegd. Over de noodzaak heb ik met mevrouw Strik ook in eerste en tweede termijn gewisseld.

Mevrouw Gerkens heeft nog het oordeel van het Hof aangehaald dat in de verordening geen basis zou staan voor de centrale opslag. Dat is niet zo; dat staat er niet in. Het Hof acht het wel degelijk mogelijk dat een wettelijke regeling van een lidstaat daarin voorziet. Dan kan dat ook in een ander geschil aan de orde worden gesteld. Zo staat

het althans in de uitspraak. Het huidige voorstel voorziet ook in een dergelijke wettelijke basis.

Wat de tien vingerafdrukken betreft, ben ik verbaasd over de opmerking van de geachte senator mevrouw Strik dat de Kamer te elfder ure na het debat nog een brief heeft gekregen van de staatssecretaris over de betrouwbaarheid van vingerafdrukken, een brief uit 2002. Ik heb nadrukkelijk in het debat aangegeven dat ik die brief zo mogelijk ook aan uw Kamer zou overhandigen. Ik heb die geloof ik zelfs na het sluiten van het debat ook zo snel mogelijk aan uw griffier gegeven. Dus inderdaad heb ik uw Kamer, zowel meteen na het debat als daarna ook nog, die brief doen toekomen. Gelukkig kunt u die brief ook nog wegen in derde termijn.

Over de opmerkingen van mevrouw Gerkens en mevrouw Strik dat een aanwijzing niet direct een redelijk vermoeden is hebben we net ook met elkaar van gedachten gewisseld.

Er zijn naar mijn oordeel geen nieuwe argumenten meer aangevoerd in derde termijn die bespreking behoeven.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Wenst een van de leden stemming over het wetsvoorstel? Dat is het geval. Dan stel ik voor, volgende week dinsdag te stemmen over dit wetsvoorstel en over de motie-Strik c.s. (33192, letter G) en de motie-Witteveen c.s. (33192, letter H).
**

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt van 12.43 uur tot 13.30 uur geschorst.

De **voorzitter**: Ik heropen de vergadering. De ingekomen stukken staan op een lijst die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.
**

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het eind van deze editie.)

*B
!Hamerstukken!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en de Wet op het onderwijstoezicht in verband met de versterking van de kwaliteitswaarborgen voor het hoger onderwijs en wijziging van verschillende onderwijswetten in verband met de introductie onderscheidenlijk verbreding van een aanwijzingsbevoegdheid voor de minister en in verband met aanpassingen in de regelgeving betreffende het basisregister

onderwijs en het persoonsgebonden nummer (Wet versterking kwaliteitswaarborgen hoger onderwijs) (33472);

- het wetsvoorstel Wijziging van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten, de Zorgverzekeringswet en de Invoerings- en aanpassingswet Zorgverzekeringswet teneinde daarin enkele verbeteringen aan te brengen, alsmede technische reparaties in diverse wetten (Veegwet VWS 2013) (33507);

- het wetsvoorstel Intrekking van de Machtigingswet instelling visserijzone en wijziging van enkele andere wetten die verband houden met de vaststelling van de zeegrenzen van het Koninkrijk (33776 (R2015)).

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: Het lid De Lange van de OSF wordt conform artikel 121 van het Reglement van Orde aantekening verleend dat hij geacht wil worden zich niet met het wetsvoorstel 33472 te hebben kunnen verenigen.
**

*B
!Stemmingen!

Aan de orde zijn de **stemmingen** in verband met het **Voorstel van wet van de leden Schouw en De Wit tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met het laten vervallen van het verbod op godslastering (32203)**, en over:

- de motie-Schrijver c.s. over onderzoek naar een mogelijke aanpassing van artikel 137 van het Wetboek van Strafrecht (32203, letter E).

(Zie vergadering van 26 november 2013.)

De **voorzitter**: Ik heet de Minister van Financiën, die namens de regering bij de stemmingen aanwezig is, en de heren Schouw, De Wit en Van der Ham van harte welkom in de Eerste Kamer.

Wij zullen eerst stemmen over de motie-Schrijver c.s.

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.
**

*N

De heer **De Lange** (OSF): Voorzitter. In Nederland begint de toekomst altijd 50 jaar later. Dat valt te betreuren, maar dat is helaas de realiteit. Bij de plenaire behandeling van het initiatiefwetsvoorstel 32203 om het verbod op smalende godslastering uit het Wetboek van Strafrecht te verwijderen, beкроop me een onaangenaam gevoel van déjà vu. Ik doel hiermee op de behandeling in de Eerste Kamer van het initiatiefwetsvoorstel dat het ritueel slachten wilde verbieden. De parallellen kunnen in beide gevallen overduidelijk zijn en stemmen mijn fractie verre van vrolijk.

Wat de motie-Schrijvers c.s. betreft, druk ik me uit in termen die de voorstanders zullen begrijpen. Ik merk het volgende hierover op. Naar ik hoop gaan we artikel 147 verwijderen vanwege de preferente positie die dit wetsartikel geeft aan mensen die een religie belijden boven mensen met een andere levensovertuiging. Dat is mooi. Echter, in de voorliggende motie wordt in feite voorgesteld de duivel van artikel 147 uit te drijven met de Beëlzebub van het mogelijk wijzigen van artikel 137. De motie impliceert namelijk dat de ongewenste en onterechte asymmetrie die artikel 147 kenmerkt, nu alsnog in artikel 137 terecht kan komen.

De **voorzitter**: Meneer De Lange, dit is een stemverklaring.

**

De heer **De Lange** (OSF): Het moge duidelijk zijn dat mijn fractie daar onmogelijk mee kan instemmen. Zij zal dus tegenstemmen.

De **voorzitter**: Het woord is aan mevrouw Strik.

**

*N

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Voorzitter. Wij danken de indieners van dit wetsvoorstel voor de mogelijkheid die het ons biedt om voor het laten vervallen van het verbod op godslastering te stemmen. Ons gaat het erom dat mensen worden belasterd, niet dat een geloof wordt belasterd. Dat laatste hoort voor onze fractie bij de vrijheid van meningsuiting, net als het belasteren van een ander geloof of een levensovertuiging. Gezien de brede steun die dit voorstel in de Tweede Kamer had, was de bijzonder kritische houding van de coalitiefracties opmerkelijk. Het valt ook niet mee voor een onderdeel van een minderheidskabinet: mag je in zo'n geval bij je politieke voorkeur blijven of moet je je meest geliefde oppositiepartij steunen? En zo ja, welke is dan die meest geliefde?

De **voorzitter**: Komt u aan uw stemverklaring toe, mevrouw Strik?

**

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Ja. Het resultaat van deze strategische afweging is een motie die bijna destructief zou kunnen worden genoemd. Immers, als het aan de indieners van de motie ligt, gaat de regering onderzoeken hoe het nu af te schaffen verbod op godslastering kan worden heringevoerd door een toevoeging aan een ander artikel in het Wetboek van Strafrecht.

De **voorzitter**: Bent u voor of tegen?

**

Mevrouw **Strik** (GroenLinks): Mijn fractie constateert dat zij de enige echte voorstander is van een duurzame afschaffing van het strafrechtelijk verbod op godslastering. Daarom is

zij voor het wetsvoorstel en tegen de motie-Schrijver c.s.

De **voorzitter**: Wie wenst nog meer een échte stemverklaring af te geven? Ik constateer dat niemand dat wil, dus ik stel voor om over de motie te stemmen.

**

In stemming komt de motie-Schrijver c.s. (32203, letter E).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, de PvdA, het CDA, de ChristenUnie, de SGP, de SP en D66 voor deze motie hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van 50PLUS, de OSF, de PvdD, GroenLinks en de PVV ertegen, zodat zij is aangenomen.

Ik constateer dat er een hoofdelijke stemming over het wetsvoorstel is gevraagd.

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van een stemverklaring vooraf.

**

*N

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Voorzitter. Mijn fractie heeft om een hoofdelijke stemming gevraagd omdat het laten vervallen van het verbod op godslastering niet slechts het schrappen van enkele artikelen is, maar een gevoelig punt raakt in onze samenleving. Het is niet normaal in het maatschappelijke verkeer om elkaar tot op het diepste te krenken. Mijn fractie vermag niet in te zien welke bijdrage dit schrappen levert aan onderling respect, de erkenning van elkaars waardigheid en een klimaat waarin wij elkaar proberen vast te houden in plaats van te beschimpen.

Het debat van vorige week heeft wat mijn fractie betreft laten zien dat de redenen onder dit voorstel, met alle respect voor de indieners, ontoereikend zijn voor deze stap. De vrijheid van meningsuiting wordt niet beperkt. Dat blijkt ook al uit het feit dat er geen vervolging plaatsvindt.

De **voorzitter**: Wat is uw stemverklaring? Ik ben zonet streng geweest tegen mevrouw Strik. Stemverklaringen moeten geen derde termijn worden.

**

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Goed, voorzitter. In dat geval zal ik ervoor zorgen dat mijn stemverklaring wordt gepubliceerd; dan kan zij nog eens worden nagelezen. Mijn fractie betreurt dit wetsvoorstel. Zij zal uiteraard in volle overtuiging tegenstemmen. Mocht in de toekomst via een toevoeging aan artikel 137 op een of andere manier worden uitgedrukt wat materieel met artikel 147 wordt bedoeld, dan steunen wij dat uiteraard van harte.

De **voorzitter**: Dat heeft u al gedaan; u hebt immers al vóór de motie gestemd.

Ik deel overigens nog aan de Kamer mede dat zojuist is ingekomen een bericht van verandering van het lid Duivesteijn, wegens ziekte.
**

Dit bericht wordt voor kennisgeving aangenomen.

In stemming komt het wetsvoorstel.

Vóór stemmen de leden: Ter Horst, Huijbregts-Schiedon, Koffeman, Kok, Koning, Koole, Kox, De Lange, Linthorst, Nagel, Postema, Quik-Schuijt, Reuten, Reynaers, Ruers, Scholten, Schouwenaar, Schrijver, Sent, Slagter-Roukema, Sörensen, Van Strien, Strik, Sylvester, Thissen, Vliegthart, Vlietstra, Vos, De Vries, Witteveen, Backer, Barth, Van Beek, Beuving, De Boer, Van Boxtel, Bröcker, Broekers-Knol, Van Dijk, Elzinga, Engels, Faber-van de Klashorst, Frijters-Klijnen, Ganzevoort, Gerkens, Thom de Graaf, Marcel de Graaff, De Grave en Hermans.

Tegen stemmen de leden: Kneppers-Heijnert, Kuiper, Van der Linden, Lokin-Sassen, Martens, Schaap, Swagerman, Terpstra, De Vries-Leggedoor, Beckers, Van Bijsterveld, Brinkman, Bruijn, Dupuis, Essers, Ester, Flierman, Franken, Fred de Graaf, Hoekstra en Holdijk.

De **voorzitter**: Ik constateer dat dit wetsvoorstel met 49 tegen 21 stemmen is aangenomen.
**

*B
!Stemmingen!

Aan de orde zijn de **stemmingen** over het wetsvoorstel **Invoering van een tijdelijke heffing voor de bankensector (Tijdelijke wet resolutieheffing 2014) (33653)**.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van de VVD, de PvdA, het CDA, D66, GroenLinks, de ChristenUnie, de SGP, de 50PLUS en de PvdD voor het wetsvoorstel hebben gestemd en de aanwezige leden van de fracties van de OSF, de SP en de PVV ertegen, zodat het is aangenomen.
**

*B
!Stemmingen!

Aan de orde zijn de **stemmingen** in verband met het wetsvoorstel **Wijziging van de Wet financiering decentrale overheden in verband met het rentedragend aanhouden van liquide middelen in 's Rijks schatkist (verplicht schatkistbankieren) (33540) en het wetsvoorstel Wet inzake houdbare financiën van de collectieve sector (Wet houdbare overheidsfinanciën) (33416)**.

(Zie vergadering van 26 november 2013.)

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de heer Essers.
**

De heer **Essers** (CDA): Voorzitter. Ik wil geen stemverklaring afleggen, maar een verzoek doen. Om tot een goede oordeelsvorming te komen over zowel de Wet Hof als de Wet verplicht schatkistbankieren, zou mijn fractie graag via de vaste commissie voor Financiën een aantal nadere schriftelijke vragen willen indienen. Dit komt de facto neer op uitstel van de stemmingen met één week. Dat is mijn verzoek.

De **voorzitter**: Gaat iedereen hiermee akkoord? Ik zie dat de fractie van de PVV hiermee niet akkoord gaat, maar de overige fracties wel. Het zal dus overeenkomstig het verzoek van de heer Essers gebeuren.
**

De heer **Reuten** (SP): Houden wij dan de mogelijkheid van een derde termijn open?

De **voorzitter**: Dat moet kunnen, maar beide wetsvoorstellen moeten wel afgehandeld worden voor het kerstreces.
**

De heer **Reuten** (SP): Ja.

De **voorzitter**: Dat moet in de commissie beslist worden.
**

Mevrouw **Barth** (PvdA): Onze fractie stemt in met het uitstel, maar wel met het dringende verzoek om volgende week echt te stemmen. Als er een derde termijn komt, willen wij wel volgende week over de twee wetsvoorstellen stemmen.

De **voorzitter**: In principe doen wij dat, maar de commissie moet even kijken hoe dit uitpakt. Ik kan daar op dit moment geen definitief antwoord op geven, maar wij streven allemaal naar afhandeling van de wetsvoorstellen volgende week.

Ik schors de vergadering in afwachting van de minister en staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B
!Wet cliëntenrechten zorg!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet cliëntenrechten zorg en andere wetten in verband met de taken en bevoegdheden op het gebied van de kwaliteit van de zorg (33243)**.

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, maar niet dan nadat ik de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport van harte welkom heb geheten.

**

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Schippers**: Voorzitter. Ik dank de leden voor hun inbreng in eerste termijn, waarin over veel zaken nader van gedachten is gewisseld. Dat is terecht, want het gaat wel ergens over.

Ik begin met de opmerkingen over het wetstraject en de rommeligheid, waar mevrouw Scholten speciaal aandacht voor vroeg. Die rommeligheid heeft alles te maken met de duur van wetstrajecten en wat er in de tussentijd kan veranderen. Mijn voorganger, de heer Klink, is het wetstraject Wet cliëntenrechten zorg (Wcz) gestart. Ook dit traject is onder hem gestart. In 2008, toen het tot wetsvoorstellen ging komen, was de gedachte dat alle wetten met elkaar in verbinding stonden en onder één paraplu zouden vallen, namelijk die van de Wcz. Gelukkig zijn de wetten wel eigenstandig geschreven en kunnen ze ook zonder elkaar functioneren. Ik zeg "gelukkig", omdat ik mede onder invloed van de Eerste Kamer de Wcz heb opgesplitst. Hiermee heeft de wet een totaal andere rol gekregen. In plaats van die ene paraplu van de Wet cliëntenrechten zorg, is er nu sprake van wel samenhangende maar tegelijkertijd losstaande wetstrajecten.

Had ik dan met alles helemaal opnieuw moeten beginnen? Dat is immers een optie. Dat leek mij echter niet opportuun vanuit de inhoud bezien, gelet op de noodzaak van hetgeen we met deze wetsvoorstellen willen regelen en de tijd die ermee gemoeid is. Vanaf de dag van zijn aantreden begin 2007, is mijn voorganger met deze wet aan de slag gegaan. Dat is dus bijna zeven jaar geleden. Als je dat hele wetstraject opnieuw zou doen, ben je, voordat je het weet, in totaal veertien jaar bezig met iets te regelen wat heel belangrijk is. Een en ander is inderdaad ingewikkelder om te lezen; dat is het nadeel van tempo willen maken. Het is ingewikkelder, omdat ik bij het opstellen van deze wet rekening heb gehouden met meerdere scenario's. Het eerste scenario was: wijzigen van de Wcz. Dat gebeurt niet. Het tweede scenario was: wijzigen van de Zorgverzekeringswet. Dat gebeurt wel als de Eerste Kamer dit wetsvoorstel zou aanvaarden.

Ik kom te spreken over de wet zelf. Ter relativering, deze wet en het Kwaliteitsinstituut zijn geen oplossing voor alle problemen die spelen rondom kwaliteit. Dat zou ook te groots en te meeslepend worden. Deze wet is ook niet één mal die over de hele sector wordt gelegd.

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Om verdere verwarring te voorkomen, wil ik de minister verzoeken om de terminologie te gebruiken zoals die in het wetsvoorstel wordt gehanteerd. Het

begrip "Kwaliteitsinstituut" bestaat niet. Het is echt het Zorginstituut Nederland.

Minister **Schippers**: Als ik spreek van het Kwaliteitsinstituut, heb ik het over een onderdeel van het Zorginstituut Nederland. Het Zorginstituut Nederland is de zbo waar we dit hebben ondergebracht. Daar zijn verschillende secties ondergebracht. Ten aanzien van kwaliteit gaat het om beroepen en opleidingen, het pakket en het Kwaliteitsinstituut.

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Er is geen apart Kwaliteitsinstituut. Als u naar het organogram kijkt dat wij toegestuurd hebben gekregen, ziet u dat het een aparte afdeling is, maar niet een apart instituut. Dat zou immers betekenen dat het een aparte zbo is, met een aparte raad van toezicht. Dat is er allemaal niet. Het betreft een Zorginstituut met een afdeling die "kwaliteit" heet.

Minister **Schippers**: Dit is een semantische discussie. In de loop van de zeven jaar dat dit in voorbereiding is, is dit bij iedereen, ook in het veld, "Kwaliteitsinstituut" gaan heten. Ik heb ervoor gekozen om geen apart instituut op te richten, omdat ik zo veel mogelijk wil bundelen. Derhalve is datgene wat in de volksmond het "Kwaliteitsinstituut" is gaan heten, in het organogram "de kwaliteitsafdeling", maar we hebben het natuurlijk over precies hetzelfde.

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Maar de verwarring over de terminologie inzake dit wetsvoorstel is groot. Het lijkt mij dat degene die het wetsvoorstel aan ons voorlegt, geen bijdrage aan die verwarring zou moeten leveren.

Minister **Schippers**: Het wordt al zeven jaar in het veld aangeduid als "Kwaliteitsinstituut". Dan kan ik het nu over kwaliteitsafdeling gaan hebben, maar het gaat hierbij om verschillende namen voor hetzelfde. Het is geen apart instituut. Daar heb ik voor gekozen, omdat ik het zo veel mogelijk wil beperken. Ik wil ook geen nieuwe "zorgkathedralen", waar allerlei mensen in dienst worden genomen. Ik gebruik de terminologie waar het veld al zeven jaar mee werkt. Maar als mevrouw Ter Horst liever wil dat ik zeg "kwaliteitsafdeling", vind ik dat prima. Tegen iedereen die meeluistert en zich afvraagt waar ik het over heb, zeg ik dan dat ik het heb over het Kwaliteitsinstituut. Zo kan het ook.

Voorzitter. De kwaliteitsafdeling is geen oplossing voor alle problemen die spelen rondom kwaliteit. Er zijn hier heel veel dingen opgeworpen waar de kwaliteitsafdeling totaal geen oplossing voor gaat bieden. Dat is logisch. Hierbij is geen sprake van één wet waarmee je met een toverslag alles goed kan maken. Deze wet is ook niet één mal die over de hele sector wordt gelegd, want dé zorg bestaat niet. De care is niet de cure. De fysiotherapie is niet vergelijkbaar met de zorg bij borstkanker. De kwaliteitsontwikkeling en de meetbaarheid daarvan verschillen enorm in de sector. We maken een kwaliteitsafdeling en

daarbinnen wordt niet alles over één kam geschoren. De kwaliteitsafdeling is het dak waaronder we op verschillende niveaus, in verschillende stadia en in verschillende tempo's werken aan kwaliteit en aan de meetbaarheid en de transparantie daarvan.

Al heel lang praten we met elkaar over hoe belangrijk het is dat in de zorg niet alleen op prijs maar ook op kwaliteit wordt ingekocht en wordt gekozen en dat het ertoe doet als je betere zorg levert. Ondanks de verbeteringen die we op het terrein van transparantie boeken -- er is de laatste jaren op een aantal terreinen veel gebeurd -- moeten we ook constateren dat het over de hele breedte van de zorg erg langzaam en onvoldoende systematisch gaat. Dat is een belangrijke constatering van de Algemene Rekenkamer. Het is ook een belangrijke motivatie voor dit wetsvoorstel.

We komen van ver. Pas sinds acht jaar is inzichtelijkheid in kwaliteit van belang. Je kunt erop worden afgerekend door de verzekeraar of de patiënt. Zij kunnen bij je weggaan. Hierin verschilt de zorg enorm van andere sectoren, die er vaak al veel verder in zijn. Standaardisatie is belangrijk om kwaliteit te kunnen vergelijken. Ik noem bijvoorbeeld eenheid van taal en eenheid van registratie. Dat maakt al enorm uit. Het betreft basisprincipes en uitgangspunten die niet vanzelfsprekend worden toegepast in de zorg. Die standaardisatie is wel van groot belang om te kunnen vergelijken. Ik vind het cruciaal dat patiënten en inkopers de kwaliteit van zorg kunnen vergelijken. Zonder dat gaat het in de zorg sec om de prijs. Dat staat in mijn ogen garant voor "a race to the bottom".

In de huidige situatie zijn er wel behandelingen in de zorg waarbij het veld al ver is met dit proces. De vraag is waar wij die kunnen vinden. Hoe vinden we die informatie? Hoe weten we of de informatie op een site echt iets zegt over de kwaliteit? Hoe weten of het betrouwbare informatie is? Hoe voorkomen we dat mensen een brij van informatie krijgen opgediend, waar zij geen weg meer in kunnen vinden? Daarvoor is het nodig dat we ook bestaande zeer goede initiatieven vindbaar maken en zo presenteren dat het voor de patiënt relevant, behapbaar en betrouwbaar is. Standaardisatie is de eerste taak, maar ik vind dit een heel belangrijke tweede taak voor de kwaliteitsafdeling.

Een andere belangrijke taak betreft de vraag hoe we voorkomen dat de professionals nog meer papierwerk en administratieve lasten op hun nek krijgen. Dat vergt alertheid. We willen allemaal dat dit niet gebeurt. Daarom kiezen wij voor een slank en flexibel instituut, dat is opgezet volgens het Gezondheidsraadmodel. De expertise wordt opgehaald in het veld. Die mensen komen niet in dienst, maar blijven datgene doen wat ze doen in het veld. Dat geeft de zekerheid dat de kwaliteitsafdeling werkt met state of the art kennis en kunde. Dat geeft ook de zekerheid dat we geen nieuwe zorgkathedraal bouwen, maar slim en slank blijven. Dat geeft de zekerheid dat het primaat het veld is en blijft. De kwaliteitsafdeling of het Kwaliteitsinstituut wordt onderdeel van het

bestaande College voor zorgverzekeringen (CVZ). Het CVZ verandert ook van naam omdat de huidige naam vaak tot misverstanden leidt. Daarom nemen we dat meteen in het wetsvoorstel mee. De nieuwe naam is Zorginstituut Nederland.

De vijf organisaties die zich tot voor kort bezighielden met kwaliteit, worden opgeheven. Er gaan dus vijf organisaties weg en daar komt één voor terug. Die kwaliteitsafdeling zal de sector moeten helpen bij het wieden in de berg van ongestructureerde informatie-uitvraag, die overigens vaak in het veld zelf is ontstaan. Ik noem zaken als accreditaties, keurmerken, eisen van brancheorganisaties, eisen van beroepsorganisaties, eisen van de instelling zelf en eisen van de zorgverzekeraar. Al met al is dat een bijna oneindige brij van informatie. Stroomlijning en focus is het motto en een belangrijke taak voor dit nieuwbakken instituut. De sector, verbonden in de Agenda voor de zorg, heeft aangegeven deze handschoen te willen oppakken. Samen met de kwaliteitsafdeling, maar ook met VWS, moet dat enorm veel lucht geven.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Veel lucht is fijn, maar de vraag is wel waarom dit gaat werken. Waarom wordt gestopt met al die vragen die nu kennelijk worden gesteld, onder meer door brancheorganisaties en zorgverzekeraars, als de professionele standaarden zijn omschreven? Is dat niet wat te hoopvol?

Minister **Schippers**: In dit wetsvoorstel regelen wij verschillende dingen. Eén ervan betreft het opstellen van professionele standaarden, kwaliteitsstandaarden, al zijn die synoniem aan elkaar. Een andere taak van dit instituut, deze afdeling, is om te stroomlijnen. Al die vijf organisaties hadden belangrijke taken. Ze hebben zich daar met enorm veel energie voor ingezet, maar als gevolg daarvan hebben ze alle vijf op hun eigen wijze dingen ontwikkeld waar de sector aan moest voldoen. In het veld zijn op die manier een heleboel dingen ontstaan waarmee instellingen zich wilden onderscheiden, zoals keurmerken en accreditaties, maar ook de eigen beroepsorganisatie vroeg van alles. Maar je kunt ook kwaliteitsstandaarden opstellen, professionele standaarden, waarbij de zorgverzekeraar zelf betrokken is. We hebben van dit betreft een aantal trajecten achter de rug, waarbij de zorgverzekeraar is betrokken. In dat kader was geen sprake van het stapelen van nieuwe eisen, want men stond achter de eisen die zijn ontwikkeld. De betrokkenheid van de drie partijen, de driehoek waar de zorg om draait, namelijk de patiënt, aanbieder en verzekeraar, moet nu voorkomen dat één of twee van de drie partijen, vooral zorgverzekeraar en aanbieder, zorgen voor het stapelen van eisen. Die stroomlijning heeft regie nodig. Die regie komt er nu, maar was er niet.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Dat het op onderdelen zo gaat werken en dat de instituten die nu worden opgeheven of opgaan in iets anders, geen eigen dingen meer gaan doen, dat scheelt

natuurlijk. Wij komen nog te spreken over de rol van de zorgverzekeraar. Blijft echter niet de neiging bestaan om op allerlei andere punten nog extra dingen te vragen? Op een aantal punten scheelt het, maar de hoop dat alles hiermee aan banden wordt gelegd, dat er sprake is van daadwerkelijke regie, heb ik nog niet zo. Dat vraagt namelijk om doorzettingsmacht van de kwaliteitsafdeling. Is die gewaarborgd?

Minister **Schippers**: Op het punt van de standaarden is sprake van doorzettingsmacht, maar er is ook veel aan het veld zelf gelegen. Ik ben vaak bij het veld op bezoek geweest. Men klaagt er terecht steen en been over. We hebben Actal een onderzoek laten doen naar de verpleegkundigen. Uit dat onderzoek bleek dat 90% van de administratieve rompslomp werd veroorzaakt door beroepsorganisaties, brancheorganisaties, instellingen, zorgverzekeraars en ga zo maar door. Slechts 10% werd veroorzaakt door de overheid. In de politiek hoor je de hele tijd zeggen: we gaan dereguleren, we gaan de administratie oplossen. Maar in de zorg hebben wij het feitelijk maar over 10%. Die 90% zit helemaal niet bij ons. We moeten de handen dus in elkaar slaan en niet uit elkaar houden. We moeten een gezamenlijk traject starten onder regie van dit instituut. We moeten ook zelf bekijken hoe we daadwerkelijk de stappen kunnen zetten die we tot nu toe, in de tijd dat wij het aan het veld hebben overgelaten, niet hebben gezet. Je kunt ervoor kiezen om het aan het veld over te laten, je kunt stellen dat deze wet helemaal niet nodig is, maar dan ontstaat datgene wat nu is ontstaan. Ik vind dat wij dit traject onder regie van het Kwaliteitsinstituut, deze kwaliteitsafdeling, serieus moeten oppakken. Het veld neemt die uitdaging aan. Hetzelfde geldt voor mij. Het Kwaliteitsinstituut wil een en ander op zich nemen. Dan moet het toch lukken?

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): De minister zegt tussen neus en lippen door dat de professionele standaard eigenlijk ook een kwaliteitsstandaard is. Zij sprak zojuist ook nog over de zorgstandaard. Ik heb er in mijn bijdrage op gewezen dat die termen verwarring scheppen en dat het belangrijk is om voor één term te kiezen en die af te zetten tegen de professionele standaard, zoals die in de WGBO wordt genoemd. Daar gaat het meer sec om een medisch-professionele standaard. Dat wordt ook in de memorie van antwoord betoogd.

Minister **Schippers**: De professionele standaard is nooit voorzien van een definitie in de WGBO. In deze wet wordt een en ander van een definitie voorzien. Een professionele standaard is gelijk aan een kwaliteitsstandaard. Dat zijn synoniemen. Het is inderdaad wel een vergaarbak. Hoe komt dat? De zorg is niet één iets. Je kunt de care en de cure al niet vergelijken, maar binnen de cure kun je de huisartsenzorg niet vergelijken met een heel specialistische behandeling voor borstkanker. Dat zijn heel verschillende dingen. Professionele standaarden of kwaliteitsstandaarden zijn dus een

soort vergaarbak, maar de definitie wordt wel in het wetsvoorstel gegeven, want die bestaat nog niet.

De heer **Flierman** (CDA): Even terug naar het punt dat de minister maakte voor de interruptie van mevrouw Slagter. Ze had het toen over de regie van het Kwaliteitsinstituut, zoals ik het toch even noem, en het feit dat de gepercipieerde lastendruk bij de individuele verpleegkundige niet alleen met de regelgeving van de overheid in engere zin maar met veel meer te maken heeft. Ik herken dat. Dat komt in meer sectoren voor. De minister is optimistisch over de rol van het Zorginstituut, maar is dat alleen optimisme of heeft de regie meer body, in die zin dat er niet alleen een goed gesprek met iedereen wordt gevoerd? Kan dat instituut op een gegeven moment afdwingen dat anderen dan de overheid in engere zin ook zullen ophouden met het stellen van aanvullende vragen?

Minister **Schippers**: Het Zorginstituut heeft hier een belangrijke rol in, maar het instituut is niet de bepaler. Een particuliere instelling, een clubje van mensen bij elkaar kan al afspreken dat er bepaalde eisen worden gesteld waaraan moet worden voldaan. Dat kunnen particuliere clubjes doen. Dat kan ook in de zorg gebeuren en dat gebeurt ook op ruime schaal. Langzaam maar zeker klaagt iedereen echter over de stapeling van wat al die clubjes hebben bedacht. Ook de Agenda voor de zorg is naar mij toegekomen. Een en ander past overigens uitstekend in de een week geleden in deze Kamer aangenomen motie van de PvdA over de administratieve lasten. Wij moeten daar dus alert op zijn. Het Kwaliteitsinstituut heeft er een rol in, ook een duurzame rol, want uiteindelijk zijn alle drie de partijen betrokken bij de kwaliteitsstandaarden. Dat is ongelooflijk belangrijk. Als die betrokkenheid er namelijk is, dan is de neiging om erbovenop nog meer dingen te stapelen een stuk minder. Daar zijn gelukkig goede voorbeelden van. Daar kom ik nog op. Het Kwaliteitsinstituut zal met die goede voorbeelden starten, uitgaande van transparantie. In dat kader kan men laten zien hoe het kan. Dat inspireert die partijen die nog moeten beginnen of pas halverwege zijn.

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): De minister heeft volkomen gelijk als zij stelt dat, als je betrokken bent bij de totstandkoming van iets, in dit geval de professionele standaarden, de neiging om eigen eisen te stellen kleiner wordt. Waarom pakt de minister echter niet door? Waarom zegt zij niet: de professionele standaarden die met de bekende partijen tot stand zijn gekomen, vormen de richtlijn voor de inspectie en de zorgverzekeraars, punt?

Minister **Schippers**: Het eerste klopt. Dat wat is afgesproken in een professionele standaard of in een richtlijn, is voor de inspectie de norm op basis waarvan wordt getoetst. Dat is nu ook al het geval. Kijk bijvoorbeeld naar het Veiligheidsmanagementsysteem in ziekenhuizen, ontwikkeld door het veld dat daarvoor een paar jaar de tijd heeft gekregen. De inspectie heeft

aangegeven dat iedereen die dit systeem voor het eind van het jaar niet heeft geïmplementeerd, onder toezicht wordt gesteld. Inmiddels zijn 102 ziekenhuizen onder toezicht gesteld, omdat het VMS niet operationeel is. Zo gaat het nu, maar zo gaat het straks ook met de standaarden. Zorgverzekeraars geven soms aan dat zij een polis excellente zorg hebben, of een selectieve inkooppolis, wat je heel erg vaak ziet, bijvoorbeeld zorg in natura, en dat men in dat kader alleen maar topzorg inkoop. Men koopt dus alleen maar bij de beste in. Dan is de veldnorm bijvoorbeeld dat je iets 50 keer per jaar doet, maar je kunt ook aangeven dat je het 100 keer moet doen. Het gaat hierbij overigens vooral om het gebied waar nog wel wat moet gebeuren aan de ontwikkeling van kwaliteitsstandaarden in de sector. Men kan heel actief zijn geweest bij darmkanker of diabetici, maar daar zie je het dus niet gebeuren. Daarom denk ik dat, als de zorgverzekeraar hierbij wordt betrokken, wij dit soort dingen veel minder gaan zien dan nu het geval is. Je mag echter polissen aanbieden waarin je van alles afspreekt.

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Het is dus volgens de minister niet ondenkbaar dat, als zorgverzekeraars zijn betrokken bij de totstandkoming van een professionele standaard, zij toch met aanvullende eisen komen. Dat kan de minister niet regelen.

Minister **Schippers**: Dat kan ik inderdaad niet regelen, want zij kunnen polissen aanbieden waarin zij van alles beloven: één kamer of dingen die helemaal niet met zorg te maken hebben. Zij kunnen wel zaken aanbieden die de zorg opplussen, maar andersom kan niet. Als de kennis van zorgverzekeraars erbij betrokken wordt, kan dat volgens mij een enorme kwaliteitsimpuls geven. Ik denk ook dat de betrokkenheid van de zorgverzekeraars ervoor zorgt dat wat zij nu noodgedwongen doen, enorm minder zal worden.

De **voorzitter**: Mevrouw Slagter, u mag nog interrumpen, maar daarna wil ik de minister de gelegenheid geven om haar betoog te vervolgen.
**

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): De minister zei net dat er geen verschil bestaat tussen de professionele standaard uit de WGBO en die in dit wetsvoorstel, maar dat lijkt mij niet het geval. In de WGBO staat een heel duidelijke formulering. Ik zal die hier nu niet helemaal voorlezen, maar de medewerkers van de minister kunnen dat vast wel nagaan. De professionele standaard die gebruikt wordt in het kader van het Kwaliteitsinstituut is echter breder en omvat meer. In mijn betoog heb ik erop gewezen dat dit verwarring scheidt. Zorgaanbieders worden getoetst op de term in de WGBO, terwijl er ook een andere "professionele standaard" zou zijn. Daarom zou het zoveel beter zijn als de professionele standaard in het laatste geval een "kwaliteitsstandaard" of een "zorgstandaard" wordt genoemd, zoals de minister zelf net zei.

Minister **Schippers**: Wij hebben aangesloten bij de WGBO. Ik vind het altijd vervelend als er een dispuut of onduidelijkheid bestaat terwijl ik het anders zie. Als de Eerste Kamer zegt "wij willen graag een andere term, want wij vinden het verwarrend", dan heb ik daar helemaal geen problemen mee. Bij dit wetsvoorstel hebben wij aangesloten bij de WGBO. Hadden wij dat niet gedaan, dan had ik de WGBO moeten veranderen. Dat heb ik niet gedaan, omdat wij met dit wetsvoorstel aansluiten bij de WGBO.

De **voorzitter**: Mevrouw Dupuis, heel kort. Daarna is het woord aan de minister.
**

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Ik zal het heel kort houden. Ik moet de minister helaas tegenspreken. De WGBO is heel helder en concies. Iedereen weet precies waarover het daarbij gaat. Als dat ooit tot rechtszaken leidt, civiele, strafrechtelijke of wat dan ook, weet de rechter waar hij aan toe is. De manier waarop het in dit wetsvoorstel is uitgebreid, bijvoorbeeld met het patiëntenperspectief, maakt de zaak buitengewoon onhelder. Dat verzinnen wij hier nu niet even als woordvoerders, dat is ons allemaal opgevallen. Het moet de minister zijn opgevallen dat wij daar unaniem in zijn. Ook de KNMG, de koepel van de artsen, heeft heel veel problemen met de manier waarop de term in dit wetsvoorstel wordt gehanteerd. Dat geldt niet voor de WGBO, want daarbij is het helder. Ik benadruk dat ik het helemaal eens ben met mevrouw Slagter dat dit niet zo kan blijven. Het is gewoon niet helder! In de toekomst zal het tot zeer ingewikkelde debatten leiden. Die moeten wij juist voorkomen met heldere wetgeving.

Minister **Schippers**: Daarover verschillen wij van mening. De WGBO is heel helder. Ik verander de WGBO niet en daar sluiten wij met dit wetsvoorstel bij aan. Ik zie het probleem dus niet. Ik heb echter aangegeven dat als iemand anders wel een probleem ziet, je kunt bekijken op welke manier je helderheid kunt scheppen. Je moet volgens mij namelijk discussiëren over zaken die er werkelijk toe doen. Dit punt doet er in mijn ogen niet zoveel toe. Dan zouden we het gewoon moeten aanpassen. Daar moeten wij een modus voor vinden, want het lijkt mij niet het zwaarste punt.

Opschoning van onnodig papieren gedoe heeft voor mij prioriteit. Een stapeling van eisen en administratieve drukte leidt namelijk tot demotivatie van professionals en het levert ook werkelijk helemaal niks op. De uitvraag moet bovendien aansluiten bij het primaire proces, zodat de professional er geen last van heeft. Ik heb staccato vier heel belangrijke redenen genoemd om dit wetsvoorstel in te dienen en te verdedigen. Ik denk dat wij deze slag moeten maken. Als ik zou denken dat deze slag door het veld zonder dit wetsvoorstel gemaakt kon worden, dan zou ik hier echt niet staan. Lees het rapport van de Algemene Rekenkamer over wat de inspanningen ons tot zover hebben gebracht. Te weinig, vat ik maar subtiel samen. Deze poot moet worden

bijgetrokken, willen wij de zorg niet laten draaien om geld, prijs en premie. Op een aantal terreinen is die slag gelukkig al gemaakt. Dat is belangrijk voor andere behandelingen, want de uitvoerders hiervan kunnen zich hieraan optrekken. Zij kunnen bekijken hoe anderen het hebben gedaan en hoe het dus kan. Dat kan als wij het inzichtelijk en vindbaar maken. Wij moeten niet alles tegelijk doen, maar eerst laten zien waar het al gebeurt. Dat inspireert en zet de toon.

Ik zal nu antwoord geven op de gestelde vragen. Gaat de standaard gelden in de relatie tussen zorgaanbieder en zorgcliënt? De patiënt kan geen rechtstreekse aanspraken ontlenen aan de standaard. Mevrouw Scholten vroeg daar volgens mij naar. Wel kan de patiënt aan de hand van de standaard verwachtingen ontlenen aan de zorg die hij kan verwachten. De zorgverlener is in het kader van informed consent eraan gehouden om de patiënt te informeren als hij afwijkt van de standaardzorgverlening. De doorzettingsmacht van het Kwaliteitsinstituut, de kwaliteitsafdeling, is geregeld in artikel 66c, lid 3.

Hoe ga ik om met de verschillende doelstellingen voor de toetsing van de professionele standaarden? Mevrouw Dupuis noemde de vier doelstellingen van de standaarden: de basis van het handelen van de zorgverlener, de externe beoordeling door bijvoorbeeld de inspectie, externe vergelijking op kwaliteit en de zorginkoop. Dat zijn inderdaad de vier doelen van de standaarden die ook in het wetsvoorstel staan. Het Kwaliteitsinstituut, of de kwaliteitsafdeling, zal die niet beoordelen. Dat zou namelijk een inhoudelijke toets betekenen. De verantwoordelijkheid blijft echter primair bij het veld liggen. Het Kwaliteitsinstituut toetst de standaard wel marginaal. Het bekijkt alleen of het proces goed is verlopen en of iedereen betrokken is die betrokken zou moeten worden, zoals aanbieders, verzekeraars en cliënten. Het gaat dus niet inhoudelijk toetsten. Door de betrokkenheid van aanbieders, verzekeraars en cliënten verwachten wij dat de zorgstandaarden gaan voldoen aan de doelen die vanuit de verschillende oogpunten van deze drie partijen zijn geschreven. Gezamenlijke betrokkenheid is in mijn ogen de waarborg voor het behalen van de doelen.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Ik wil graag dat de minister duidelijker ingaat op de vraag hoe die gezamenlijkheid georganiseerd wordt en hoe het met de mandatering zit. Ik zie namelijk nog niet voor mij hoe dit zou kunnen gebeuren.

Minister **Schippers**: Er werd mij ook gevraagd hoe het bijvoorbeeld met de zorgverzekeraars zal gaan. Zorgverzekeraars Nederland kan deze rol prima op zich nemen voor de betrokkenheid van een zorgverzekeraar of een zorgverzekeraarsexpert op het gebied waarover het gaat. Je ziet nu dat degenen die bij de zorgverlening betrokken zijn, ook zijn afgevaardigd bij het maken van de richtlijnen, standaarden en protocollen. Dat verloopt op een heel goede manier. Ik zie niet in waarom dit bij zorgverzekeraars en patiënten

anders zou gaan dan nu bij de aanbieders het geval is. Bij de aanbieders gaat het ook op een natuurlijke manier heel goed.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): De minister weet zelf ook wel dat er heel veel patiëntenverenigingen zijn en dat er daarnaast ook concurrerende zorgverzekeraars zijn. Ik zie nog steeds niet goed voor me hoe het zit. Het Kwaliteitsinstituut moet toetsen of de procedure terecht is geweest, maar dan moet toch ook een beetje duidelijk zijn hoe gemandateerd de verschillende partijen zijn? De ene partij is toch veel gezaghebbender, of heeft een grotere mond of wat dan ook, dan de andere partij? Hoe weet je of het inderdaad gezaghebbend en representatief is?

Minister **Schippers**: Ze worden afgevaardigd door een koepel, zoals dat nu ook gebeurt. Bijvoorbeeld een patiëntenvereniging voor mensen met migraine gaat niet over een darmziekte meepraten. Men zoekt dus de expertise bij een bepaalde richtlijn, zoals dat nu feitelijk ook bij de aanbieders gebeurt. In het geval van de aanbieders wordt ook de expertise bij de richtlijn gezocht. Dat kan weleens eventjes duren -- dat zien wij in de praktijk ook -- maar ik heb nog niet ontdekt dat het niet goed gaat. Zorgverzekeraars Nederland vaardigt vanzelf iemand af. Mevrouw Slagter spreekt over concurrentie, maar dit is natuurlijk hartstikke precompetitief. Het is dus hetzelfde.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): De minister zei net dat het volgens de Rekenkamer niet zo goed is gegaan. Er moeten inderdaad meerdere doeleinden bereikt worden wat betreft de toetsing van de kwaliteit. Daar kunnen wij toch niet aan voorbijgaan? Ik denk namelijk dat er een verband bestaat tussen de twee zaken. Doordat er meerdere doeleinden zijn, is het zo moeilijk gebleken om tot een coherent geheel te komen. De grote vraag waar wij allemaal mee zitten en die iedereen op zijn eigen wijze verwoordt, is hoe wij uit die kluwen komen. De minister zegt dat er geen grote mal overheen kan en dat klopt, maar hoe komen wij daaruit? Het is echt een groot verschil of je toetst met het oog op vergelijkbaarheid, wat voor de minister centraal staat, of voor de zorgaanbieders en hulpverleners zelf, om de kwaliteit van hun werk te verbeteren. Dat zijn verschillende dingen. Het hele veld is ervan doordrongen dat het begint met de feedback die je jezelf geeft door middel van een kwaliteitsstandaard. Daarna zijn er enkele afgeleide dingen, maar die moeten uit elkaar gehouden worden. Er moet gewoon ordelijk in opgetreden worden. De suggestie van de boodschap van de minister is steeds dat het allemaal één pot nat is en dat het beter moet, maar zo simpel zit de werkelijkheid helaas niet in elkaar.

Minister **Schippers**: Niet als ik het bij toverslag voor de sector zou willen regelen, maar dat stel ik ook niet voor. De sector kan zijn handelen zelf een basis geven door eenheid van taal en registratie te hanteren. Daarmee maakt een ziekenhuis zijn handelen tegelijk vergelijkbaar met het handelen

van een ander ziekenhuis op dat terrein. Dat klinkt als een basisprincipe, maar dit is in de zorg helemaal niet standaard. Er is nu geen eenheid van taal en registratie. Het begint dus heel basaal. Wij moeten het ook niet heel complex bedenken, want vaak gaat het om simpele dingen. Als je iets wilt kunnen vergelijken, moet je er in ieder geval voor zorgen dat je dezelfde taal spreekt en dat je zaken op dezelfde manier opschrijft.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): De minister zegt dat het precompetitief is, maar dat lijkt mij niet zo. Juist als je in concurrentie bent, is het van het grootste belang dat je op die plekken aan tafel zit waar de beslissingen vallen en de regels en standaarden worden opgesteld. Dat is bij uitstek een plek waar je vanuit concurrentieoverwegingen aan tafel wilt zitten. In het verlengde daarvan heb ik een vraag. De minister heeft het steeds over de zorgaanbieder als een van de spelers in het veld, maar ik raak meer en meer in de war. Bedoelt de minister daarmee de zorgverlener of de zorginstelling? Ook die hebben wel voor een deel overlappende, maar niet per se dezelfde inzichten en ze hebben ook zeker niet per se dezelfde belangen. Kan de minister dit verhelderen? Hoe worden ze geselecteerd? Wie bepaalt wie er aan tafel zit? Daar vallen namelijk de klappen.

Minister **Schippers**: De zorgverlener is bijvoorbeeld een wetenschappelijke vereniging, dus de artsen. Ik doel dus niet op de instellingen, maar op degenen die de zorg verlenen, de zorgverleners, de zorgaanbieders. Dat is de driehoek waarover wij het hebben.

Wat het precompetitieve betreft: een verzekeraar heeft niet zo veel power in huis dat hij het op alle terreinen nuttig vindt om zijn expertise te leveren. In de praktijk zal de ene verzekeraar bij de andere. Dat is prima. Er zal een taakverdeling ontstaan. Dat ligt voor de hand, lijkt mij. In mijn ogen is dit wel precompetitief omdat verzekeraars zeer veel belang hebben bij meer eenheid in het weergeven van kwaliteit van zorg.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Dank voor de helderheid over de zorgaanbieder, waarmee de minister de zorgverlener bedoelt.

Op een aantal punten gaat het toch duidelijk over de rol van de instellingen, bijvoorbeeld het ziekenhuis, dat hier een bepaald belang bij heeft, hierop afgerekend wordt en op basis van dergelijke elementen vergeleken wordt. Mij is niet helemaal duidelijk hoe een zorginstelling al dan niet een rol in dat geheel speelt.

Minister **Schippers**: De zorgverlener is de professional die aan het bed staat, bijvoorbeeld de dermatologen, vertegenwoordigd door de wetenschappelijke vereniging van dermatologen. Die gaan bepalen wat de state of the art behandeling is. Ik zie hierin geen rol voor het ziekenhuis. Het ziekenhuis moet het goed organiseren en ervoor zorgen dat het doelmatig en goed verloopt, maar voor de kennis over de juiste

behandeling van een patiënt heb je de dermatologen en dus de wetenschappelijke vereniging voor dermatologie nodig. Wij komen er zo nog op terug, maar ik vind dat de rol van de patiënt hierbij ook belangrijk is. Die weet misschien niet wat op dat moment de gouden standaard van behandeling is, maar die kijkt anders naar de zorg. De patiënt kijkt naar de bijwerkingen, naar de pijn die een behandeling veroorzaakt, naar de manier waarop de behandeling wordt ervaren en naar de vraag of rekening wordt gehouden met persoonlijke factoren. Wij gaan dus niet aan de cliënt vragen wat de gouden standaard in de wetenschap is; daarvoor hebben wij de wetenschappelijke verenigingen. Die moeten hun kennis en kunde als input geven. De input van de patiënten zal heel anders zijn. Die zal veel meer gaan over service, benadering, bijwerkingen bij bepaalde behandelingen en dergelijke. Ik ben zelf ook lid van een patiëntenvereniging. Daarvan krijg ik een mooi blad, waarin heel goed wordt omschreven wat de ervaringen van patiënten bij bepaalde behandelingen zijn. Het idee dat patiënten dat niet kunnen, is echt onzin. Ik zou willen dat wij dit gewoon een plekje geven in de richtlijnen.

De **voorzitter**: Mevrouw Dupuis, u mag nog kort een vraag stellen, maar daarna wil ik de minister de gelegenheid geven om haar betoog te vervolgen.
**

Mevrouw **Dupuis** (VVD): U hebt groot gelijk, maar ik heb nog één opmerking. Zaken als de vraag hoe een patiënt de behandeling ervaart en wat de bijwerkingen zijn, vormen de kern van wetenschappelijk onderzoek naar behandelingen. Dat is niet speciaal het patiëntenperspectief. Het hoort er helemaal bij! Ik heb 25 jaar lang wetenschappelijk onderzoek moeten beoordelen en deze factor zit er altijd in. Ik begrijp dus niet waarom die er steeds uit wordt gehaald als iets bijzonders. Als je een behandeling onderzoekt op effectiviteit en dergelijke, kijk je ook meteen of die haalbaar is, of de patiënt die kan verdragen en of de patiënt er niet al te veel last van heeft. Dat zijn heel logische dingen, die bij de basis horen. Ik vind het buitengewoon weinig productief om die er steeds als apart stuk uit te halen.

Minister **Schippers**: Het gaat hier om de relatie tussen de arts en de patiënt, uiteindelijk degene die de zorg inkoop. Het is toch niet gek dat je dan besluit om niet alleen over de patiënt te gaan praten, maar om je ook af te vragen of de patiënt zelf een inbreng heeft bij de behandeling die hij moet ondergaan? Die inbreng is reëel. Die gaat niet over aspecten van technische of wetenschappelijke aard, want dat is het onderdeel waar de dokters het meeste van weten.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Dit gebeurt al 50 jaar! Sinds de geneeskunde na de Tweede Wereldoorlog een beetje aan het groeien is, horen deze aspecten gewoon bij het evalueren van medisch handelen. Nu wordt net gedaan of er een heel nieuwe wereld openklapt, maar dat is niet zo.

Minister **Schippers**: Ik verschil daarover echt van inzicht. De vraag is of je vindt dat de patiënt in de zorg nu al de rol heeft die hij zou moeten hebben. Als je dat vindt, hoef je inderdaad niks te versterken. Dan hoeven wij straks ook niks te doen met de Wet klachtrecht cliënten zorgsector, want dan hebben wij het goed geregeld. Ik ben echter van mening dat de emancipatie van de patiënt wel steun behoeft en dat de stem van de patiënt meer gehoord mag worden. Wij zullen steeds minder over de patiënt zeggen wat goed voor hem is. De patiënt zal zelf steeds vaker kunnen inbrengen wat goed voor hem is.

Hoe borg ik dat het Kwaliteitsinstituut doet waar het voor is en hoeveel professionele standaarden zullen worden opgenomen? Als deze afdeling van start gaat, gaat zij niet alles tegelijk doen. Dat kan ook niet. Er zijn een paar sectoren die al heel ver zijn, zover als wij liefst in de hele zorg zouden zien. Om te beginnen gaan wij dat transparant maken. Als je bijvoorbeeld diabetes hebt, kun je als patiënt daadwerkelijk zien hoe de zorg op verschillende plaatsen geregeld is. Dat is belangrijk. Op andere onderdelen kan dat nog niet, omdat wij daar nog niet zover zijn, doordat de standaarden en de richtlijnen daar nog in de kinderschoenen staan. Het zal dus nooit allemaal tegelijk gaan. Wij beginnen met de voorlopers en wij hopen dat het been over de jaren heen wordt bijgetrokken. Wij hebben dus ook geen limiet en geen basis. Wij zullen een werkprogramma maken en dat wordt aan de parlementen voorgelegd. Ik zal dit zelf voor het Kwaliteitsinstituut goedkeuren. Het Kwaliteitsinstituut maakt het ook niet zelf, maar doet dat in overleg met het veld en bekijkt wat prioriteit en aandacht nodig heeft.

Ik noem een voorbeeld. In de geestelijke gezondheidszorg ging het over de richtlijn die de Tweede Kamer enorm nodig vond voor behandeling van dwang en drang. Ik heb de sector toen gevraagd om een richtlijn te maken. Een jaar later vroeg de Kamer hoe het ermee stond en toen bleek dat de sector er nog niet mee begonnen was. Voordat men begonnen was, had men namelijk al ruzie over de vraag wie wat zou betalen en wie welke rol had. Als je het nodig vindt dat er een richtlijn komt, moet je in zo'n geval op den duur gewoon besluiten om het in een werkprogramma te zetten. Dan ziet iedereen dat het gebeurt. Als er na verloop van tijd niks gebeurd is, kan de kwaliteitsafdeling besluiten om haar doorzettingsmacht in te zetten. Dat doet men daar niet door met een eigen clubje binnen het Zorginstituut Nederland aan de slag te gaan. Nee, men vraagt toonaangevende deskundigen uit het veld om bij elkaar te gaan zitten en een standaard op te stellen. Die wordt daarna aangeboden en vastgesteld. Zo zal het in de praktijk gaan.

De **voorzitter**: Ik zie dat mevrouw Slagter een vraag wil stellen, maar ik heb zojuist gezegd dat ik de minister even de gelegenheid wil geven om haar betoog te vervolgen. Mevrouw Slagter stelt één kort vraagje.

**

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Ja, ik wil graag om een kleine verduidelijking vragen, voorzitter. Uit wat de minister nu zegt, kan ik zo'n beetje concluderen dat het met name gaat om complexe standaarden, of beter gezegd om standaarden die over complexe beelden of ketenzorg gaan. Ik heb echter gevraagd wat er gebeurt met alle standaarden die er al zijn. De minister zei al dat er veel standaarden zijn die niet zo goed zijn of nog in de kinderschoenen staan. Er zijn echter ook heel veel weloverwogen en heel duidelijke standaarden. Ik noem de standaarden over huisartsgeneeskunde. Worden die een-op-een in het register geplaatst? Wat gebeurt daarmee? Het lijkt mij dus in bepaalde opzichten toch wel goed als er direct een vulling van de databank plaatsvindt.

Minister **Schippers**: Ik gaf een antwoord op een vraag van mevrouw Ter Horst. Zij vroeg hoeveel standaarden er zijn en of er een limiet is. Over wat mevrouw Slagter nu vraagt, kan ik het volgende zeggen. Bij de al bestaande standaarden ligt het initiatief bij de beroepsgroep zelf. Die kan de standaarden aanbieden aan het Kwaliteitsinstituut. Daar wordt beoordeeld of de standaarden voldoen aan de eisen die wij eraan stellen, bijvoorbeeld over vergelijkbaarheid en eenheid van taal. Als de standaard daaraan voldoet, wordt die automatisch ingeschreven. De beroepsgroep bepaalt dus of de standaard wordt aangeboden en hoe snel dat gebeurt.

Ik moet nog iets zeggen over de term "professionele standaard". In het wetsvoorstel is aangesloten bij de term "professionele standaarden" die ook in de WGBO wordt gebruikt. In deze wet wordt de term verder gedefinieerd. Het zijn richtlijnen, modules, normen, zorgstandaarden dan wel organisatiebeschrijvingen die betrekking hebben op het gehele zorgproces of een deel van een specifiek zorgproces en waarin wordt vastgelegd wat noodzakelijk is om vanuit het perspectief van de cliënt goede zorg te verlenen. Indien er gekozen was voor een andere term, had de WGBO aangepast moeten worden. Dat zou vertraging hebben opgeleverd, terwijl in de praktijk geen wijziging plaatsvindt. De richtlijnen en modules dienen immers nog steeds te voldoen aan de stand van de wetenschap. Overigens gebruikt de kwaliteitsafdeling de term "kwaliteitsstandaarden" als een synoniem voor "professionele standaarden" en sluit men voor de definitie van de term "kwaliteitsstandaarden" aan bij de definitie die in dit wetsvoorstel staat.

Er is ook gevraagd hoe de procedure voor de ontwikkeling van professionele standaarden aansluit bij artikel 453 van de WGBO. Op grond van artikel 453 moet de hulpverlener bij zijn werkzaamheden de zorg van een goed hulpverlener in acht nemen en daarbij handelen in overeenstemming met de door hem geldende professionele standaard. Onder deze verplichting wordt ook een professionele standaard begrepen die is opgenomen in het openbaar register van het Zorginstituut Nederland. Het Zorginstituut Nederland heeft immers erkend dat zo'n

professionele standaard een adequate beschrijving geeft van de kwaliteit van een specifiek zorgproces.

In hoeverre zijn beroepsgroepen gehouden aan professionele standaarden? Ze keuren ze immers niet goed. In het wetsvoorstel Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg en in artikel 553 van Boek 7 van het Burgerlijk Wetboek is de verplichting neergelegd van de zorgaanbieder om bij de zorgverlening te handelen in overeenstemming met de op hem rustende verantwoordelijkheid, voortvloeiende uit de door hem geldende professionele standaard. Daaronder valt de door het Zorginstituut Nederland in het openbaar register opgenomen professionele standaard. Heeft het opnemen van een professionele standaard in het openbaar register juridische consequenties? Op grond van artikel 2 van het wetsvoorstel ...

Mevrouw **Scholten** (D66): Ik zeg het volgende niet om kinderachtig te doen, maar omdat het goed is als het in de Handelingen wordt opgenomen. De minister versprekt zich twee keer. Het gaat niet om "door hem geldende professionele standaarden" maar om "voor hem geldende professionele standaarden". Het gaat bovendien niet om artikel 553, maar om artikel 453. De minister had het over artikel 553. Dat zou kunnen leiden tot een misverstand.

Minister **Schippers**: Als ik 553 zei, zei ik het fout. In mijn spreektekst staat het goed. Het gaat inderdaad om artikel 453.

Mevrouw **Scholten** (D66): Belangrijker is het "voor hem geldende" in plaats van "door hem geldende". "Door hem geldende" heeft in deze context geen betekenis.

Minister **Schippers**: Ook dat staat in de spreektekst op de manier die mevrouw Scholten nu verwoordt. Spreek ik zo slordig? Ik sta de spreektekst hier toch gewoon op te lezen?

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Misschien spreekt u een beetje snel, minister.

Voorzitter, de minister noemt niet altijd de naam van het Kamerlid dat de vraag heeft gesteld die ze beantwoordt. Ik ben er daarom niet helemaal zeker van of zij nu een antwoord heeft gegeven op een vraag die ik heb gesteld. Zij zei dat zorgverleners zich te houden hebben aan de professionele standaard. Ik zeg dit maar even in mijn eigen simpele Nederlands. Mijn punt was eigenlijk het volgende. Stel dat er een standaard tot stand komt zonder dat de beroepsgroep daarmee instemt. Dat is denkbaar, bijvoorbeeld omdat er bij de totstandkoming patiënten en zorgverzekeraars aan tafel zitten. Stel nu dat men bij de beroepsgroep zegt: we vinden het niks. Dan is de individuele beroepsbeoefenaar gehouden om zich aan de richtlijn van zijn beroepsvereniging te houden, maar hij handelt daarmee dan in strijd met de professionele standaard. Is die casus denkbaar?

Minister **Schippers**: Nee, want de richtlijn, het protocol of de standaard zal, als "het veld" er niet uitkomt, worden opgesteld door het Kwaliteitsinstituut of de kwaliteitsafdeling, door mensen die deskundig zijn en gezag hebben in de sector zelf. Die mensen zullen deze richtlijn opstellen en daarbij uitgaan van de stand der wetenschap. De individuele beroepsbeoefenaar die het op dit moment niet eens is met de standaard of de richtlijn die is opgesteld, wordt er nu ook wel op getoetst door de IGZ. Die handhaaft die standaard, ook al is de individuele arts het met zijn wetenschappelijke vereniging daarmee niet eens. Ik zat onlangs bij het Antoni van Leeuwenhoekziekenhuis. Daar sprak een arts mij aan. Hij had mij via Nieuwsuur ook al eens aangesproken. Hij vindt de eisen rond borstkanker van 50 keer per jaar veel te laag. Hij is het dus niet eens met zijn wetenschappelijke vereniging. Hij krijgt van die vereniging overigens ook een tik op de vingers vanwege het feit dat hij zich hierover uitspreekt. Hij verandert dat echter niet, maar hij moet zich wel houden aan de standaard die is afgesproken.

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Mijn casus gaat niet over een individuele beroepsbeoefenaar die zich ergens niet aan wil houden. In de casus die ik schets, is de beroepsgroep het zelf niet eens met de professionele standaard.

Minister **Schippers**: Ja, maar de professionele standaard zal altijd de laatste stand van de wetenschap moeten volgen.

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Dus volgens de minister zal de beroepsgroep het altijd eens zijn met de professionele standaard?

Minister **Schippers**: Nee, dat hoeft niet. Er zijn immers soms verschillende beroepsgroepen bij één richtlijn betrokken. Dan is het mogelijk dat een aantal beroepsgroepen het met de richtlijn eens is, maar één beroepsgroep niet. In de huidige situatie blijft het op zo'n moment hangen en is er niets. In de toekomst zal in zo'n situatie het Kwaliteitsinstituut doorzettingsmacht hebben. Het zal de richtlijn inschrijven als die voldoet aan alle eisen die eraan worden gesteld. Dan heeft iedereen zich eraan te houden.

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Dat is de vraag. Als er een richtlijn is van de beroepsgroep zelf, die dus strijdig kan zijn met de professionele standaard, dan hoort een individuele beroepsbeoefenaar zich aan die richtlijn van zijn beroepsgroep te houden. Hij kan dan dus handelen in strijd met wat er in de professionele standaard staat.

Minister **Schippers**: Nee, het Kwaliteitsinstituut stelt geen richtlijnen op, maar stelt ze vast. De richtlijnen die het Kwaliteitsinstituut op een gegeven moment vaststelt, worden opgesteld door in de sector gezaghebbende mensen. Natuurlijk zullen zij daarbij de laatste stand van de wetenschap volgen. Wat die is, daarover kun je

natuurlijk een dispuut voeren. Dat gebeurt nu ook. Als men er nu echter niet uitkomt, is er niets op grond waarvan men kan handhaven. In de toekomst zal er dan in ieder geval iets zijn op grond waarvan men kan handhaven.

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Volgens mij ben ik redelijk helder, maar reageert de minister steeds op een andere manier dan eigenlijk zou moeten. Ik vraag haar of het denkbaar is dat de richtlijn van een beroepsgroep afwijkt van de professionele standaard. De beroepsgroep is het dan dus niet eens met de professionele standaard. Wat betekent dat voor de individuele beroepsbeoefenaar? Volgens mij betekent dat, dat hij zich zou moeten houden aan de richtlijn van zijn beroepsgroep. Daarmee kan hij dus handelen in strijd met de professionele standaard.

Minister **Schippers**: Maar die richtlijn zal dus ook in het register moeten zijn ingeschreven. Het lijkt mij raar als een richtlijn ...

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Richtlijnen die niet zijn ingeschreven, zijn niet ineens van de aardbodem verdwenen.

Minister **Schippers**: Nee. Maar in een situatie waarbij voor een richtlijn bijvoorbeeld vier beroepsgroepen nodig zijn, en waarbij één beroepsgroep het niet eens is met het uiteindelijke resultaat, kan die ene beroepsgroep zo'n richtlijn of standaard niet tegenhouden. Daarvoor hebben wij doorzettingsmacht geregeld. In zo'n situatie wordt zo'n richtlijn dus gewoon ingeschreven. De artsen hebben zich dan aan de richtlijn te houden.

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Dat is een interessant punt. Ik kom er in mijn tweede termijn op terug.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): De minister heeft een andere vraag van mij gelijk beantwoord. Dank daarvoor. Ik vroeg waar wordt vastgesteld. De kwaliteitsafdeling stelt dus vast. Met het inschrijven is de richtlijn vastgesteld.

Minister **Schippers**: Ja.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Dat helpt mij. Ik wil de casus van mevrouw Ter Horst nog op één manier compliceren. Ik wil namelijk de suggestie wegnemen dat een beroepsgroep het altijd eens is. Men kan binnen de beroepsgroep ook van mening verschillen. Bij sommige aandoeningen is misschien iedereen het met elkaar eens. Dan zal de stand van de wetenschap ook helder zijn. Dit gaat echter ook over het bredere veld van de zorg. Met name daar zijn er allerlei situaties waarbij er binnen de beroepsgroep heel verschillende visies zijn op wat goede zorg is. Er bestaan dan verschillende praktijken naast elkaar. Dat gebeurt niet omdat de ene standaard goed is en de andere standaard fout, maar omdat verschillende visies naast elkaar kunnen bestaan. Kan het zo zijn dat een meerderheid van de beroepsgroep een bepaalde standaard ontwikkelt, waarna de minderheid

gedwongen wordt zich in dat keurslijf te voegen? De suggestie dat met wetenschappelijke kennis alles is vastgelegd, waarmee per se een soort consensus ontstaat, klopt wel voor een deel van de sector, maar niet voor de hele sector.

Minister **Schippers**: Dat is nu ook al het geval.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Maar nu is het nog niet vastgesteld en opgelegd. Daar zit hem nou precies het grote probleem.

Minister **Schippers**: Nee. Als een veldnorm is vastgesteld door de meerderheid van de beroepsgroep, handhaaft de inspectie daar nu ook al op. Een substantieel deel of een klein deel van de beroepsgroep of een individu kan het anders zien, maar de inspectie handhaaft op de veldnormen, de richtlijnen en de protocollen die worden vastgesteld door de sector.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Hoeveel variatie mag er binnen z'n professionele standaard bestaan? Ik denk met name aan de langdurige zorg, waar je de bejegening op verschillende manieren kunt organiseren. Er zijn dus verschillende kanten aan professionele standaarden naast elkaar denkbaar.

Minister **Schippers**: Daarom zul je zo'n standaard niet zo moeten opstellen dat je er meer kanten mee op kunt gaan. Maar er bestaat nu al best wel verschil van mening over wat je kunt doen. Stel je hebt een veldnorm, een protocol of een richtlijn en je wijkt daar als arts van af, dan moet je aangeven waarom je daarvan afwijkt. Daarvoor kunnen heel goede redenen zijn, zoals de individuele situatie van een patiënt. Afwijken kan dus, maar dan wel beargumenteerd.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Ik heb hier nog een procedurele vraag over. De minister zegt: de afdeling Kwaliteit stelt de standaard vast. Welke instantie bepaalt dat die standaard wordt ingeschreven in het register? Ik meen namelijk begrepen te hebben dat het Zorginstituut als geheel dat doet. Op welk niveau is dat georganiseerd? Kun je in beroep gaan als je het er niet mee eens bent?

Minister **Schippers**: De eerste vraag was ook een vraag van mevrouw Dupuis. In eerste instantie kun je dat bij de kwaliteitsafdeling zelf. Als dat niet werkt, kan dat bij VWS. Het veld stelt de standaard op, en het Kwaliteitsinstituut stelt haar vast. Er verandert helemaal niets in de opstelling: dat gebeurde door het veld en dat blijft zo. Daar hecht ik ook aan, want daar zit de kennis. Overigens is er nog een verschil tussen vaststelling en invoering. Soms is iets heel complex, waarna de inspectie je een jaar de tijd geeft om je erop voor te bereiden. Soms zijn dingen heel simpel, en dan vindt de inspectie dat het binnen een maand geregeld moet zijn. Het hangt dus heel erg af van de complexiteit van wat je regelt.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): De afdeling Kwaliteit stelt de standaard zelf vast, die is daarin autonoom.

Minister **Schippers**: Ja.

De partijen stellen zelf de standaard op. Ze bepalen zelf of ze een autorisatieproces onderdeel willen laten zijn van de standaard voordat ze deze aanbieden aan het Kwaliteitsinstituut of de kwaliteitsafdeling. Deze afdeling beoordeelt of de standaard op een goede wijze tot stand is gekomen. Zo ja, dan schrijft ze de door het veld opgestelde standaard in in het register.

Ik kom toe aan de consequenties van de door het Kwaliteitsinstituut zelf opgestelde professionele standaard. Een professionele standaard die in opdracht van de kwaliteitsafdeling heeft ontwikkeld, heeft geen andere status dan een professionele standaard die op initiatief van de veldpartijen is ontwikkeld. Zij neemt slechts de regierol over, bijvoorbeeld door een externe werkgroep te belasten met het opstellen van een professionele standaard. De aldus opgestelde professionele standaard wordt vervolgens ter consultatie voorgelegd aan veldpartijen, die daarop reageren, waarna de reacties worden verwerkt. Vervolgens toetst het Kwaliteitsinstituut of de professionele standaard voldoet aan het toetsingskader. Zo blijft het veld daarbij op inhoud betrokken, en dus verantwoordelijk. De aldus tot stand gebrachte norm is dan ook de veldnorm.

De heer **Flierman** (CDA): Ik werd getriggerd door het antwoord van de minister dat die afdeling de standaarden vaststelt. Wat doet het bestuur van het Zorginstituut dan nog? Bestuursrechtelijk lijkt het me namelijk een heel rare constructie: een ambtenaar zal een mandaat van het bestuur moeten hebben.

Minister **Schippers**: Er is een expertafdeling, die onder andere als taak heeft om de kwaliteitsstandaarden, protocollen en richtlijnen, opgesteld in het veld, vast te stellen en in het register in te schrijven. Het zorgen voor transparantie is een even grote taak. Die afdeling wordt dus in het leven geroepen voor het vaststellen, want het opstellen gebeurt, net als nu, gewoon in het veld.

De heer **Flierman** (CDA): Dat begrijp ik, maar volgens mij moet het uiteindelijk gelegitimeerd worden door het bestuur. Anders kom je bestuursrechtelijk gezien in een heel rare constructie terecht. Als u hier zo stellig volhoudt dat genoemde afdeling dat doet, krijgt u daar later, als deze Handelingen ooit worden gebruikt in een procedure, moeilijkheden mee.

Minister **Schippers**: Het is de taak van die kwaliteitsafdeling om dat vast te stellen. Natuurlijk is het bestuur verantwoordelijk voor wat binnen die hele organisatie aan pakketadviezen wordt uitgebracht.

Hoe zijn de checks-and-balances geregeld bij de opstelling van de zorgstandaarden? De wet

regelt dat vertegenwoordigers van aanbieders -- de artsen, de wetenschappelijke vereniging, de verzekeraars, de cliënten -- de standaard moeten aanbieden. Ieder heeft zijn eigen kennis en input op het eigen terrein. De drie partijen moeten aangeven of zij akkoord zijn met het aanbieden van een standaard. Op die wijze zijn de checks-and-balances geregeld.

Mevrouw Dupuis vroeg of ik een claimcultuur verwacht, door de rol van de patiënt in dit proces. Dat heeft volgens mij helemaal niets te maken met deze wet. Integendeel, want in de standaarden gaat nu juist aandacht komen voor bijvoorbeeld de wijze waarop de behandeling in het leven van de patiënt past, voor bijvoorbeeld de afweging tussen bewerking en behandeling en voor bijvoorbeeld niet-behandelen. Dan zal de cliënt een goed afgewogen keuze kunnen maken, wat de doelmatigheid ten goede komt. Overigens zal ook de doelmatigheid een afweging moeten zijn bij het opstellen van de standaarden, evenals onnodige MRI-scans, bloedonderzoeken of andere zaken. Die passen niet in de standaard. Daarin staat juist dat een MRI-scan geen onderdeel is van goede zorg. Daar zou je dus ook geen claim over kunnen indienen.

Het cliëntenperspectief komt erop neer dat bij de behandeling goed rekening wordt gehouden met de wensen en omstandigheden van de cliënt. Ik noem als voorbeeld de wens van een patiënt om te kunnen blijven fietsen, om zo het risico op verergering van een ziekte zo klein mogelijk te laten zijn. Verder denk ik aan het toetsen van kwaliteit op gezondheidswinst, dat het einddoel en het toekomstperspectief is. Daar zet ik op in.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Ik vind echt dat de minister helemaal niet adequaat antwoordt. Want alles wat nu net door haar gezegd is, is al jarenlang strijk-en-zet. Stel je voor dat een arts geen rekening houdt met de wensen van de patiënt als het gaat om het type behandeling. Natuurlijk gebeurt dat al. Ik begrijp dit niet, want dit is al 50 jaar standaardhandeling, en misschien nog wel langer. Er wordt gelet op wat de patiënt aankan. De patiënt kan ook zeggen dat er gestopt moet worden met een behandeling. Dit is echt helemaal geen legitimatie voor deze wet. Helemaal niet.

Minister **Schippers**: Het gaat erom dat het cliëntenperspectief een plaats krijgt in het protocol en dat de patiënt zelf via zijn organisaties die inbreng kan leveren. Dat gebeurt helemaal niet altijd.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Een behandeling wordt altijd gezien als iets wat voor de patiënt is. Als de patiënt daar niets van wil weten, de behandeling niet wil of iets anders, dan gebeurt dat. Dit is gewoon zo vanzelfsprekend dat er niet eens meer richtlijnen voor hoeven te worden gemaakt. Het hoort gewoon in de hele body of knowledge van artsen dat je op deze manier met patiënten omgaat. Het is écht niet waar dat dit allemaal nog moet gebeuren, want dit is de huidige situatie. Elke

regel die je maakt, zal die alleen verstoren in plaats van verbeteren.

Minister **Schippers**: Was dat maar de situatie, want dan stond ik hier niet met deze wet. Was het maar zo dat dit perspectief het uitgangspunt is. Ik ben het er absoluut niet mee eens dat dit zo is. Bij een groot aantal richtlijnen worden patiënten al bij het opstellen daarvan betrokken. Er zijn zorgstandaarden waarvan de cliëntenrol en het cliëntenperspectief onderdeel zijn. In een heleboel richtlijnen en zorgstandaarden gebeurt dit echter niet. Waar dit wel gebeurt, zien we dat dit meerwaarde heeft. Wij willen dat daarom over de hele linie doen. We vinden niet het wiel opnieuw uit -- daarmee ben ik het eens -- omdat er al richtlijnen zijn waarin dit gebeurt. Er zijn echter evenzoveel, zo niet meer richtlijnen waarin dat niet gebeurt. Waar het gebeurt, heeft dat meerwaarde. Met het wetsvoorstel wordt het volgende geregeld. De patiënt heeft een totaal andere invalshoek dan de wetenschappelijke invalshoek over wat technisch gezien de beste behandeling zou zijn. De patiënt kan daar in de richtlijn zelf input voor leveren.

Voorzitter. Er is gevraagd hoe we voorkomen dat ongewenste elementen worden opgenomen als de adviescommissie het initiatief neemt tot ontwikkeling van een standaard. Het scheelt enorm dat de standaard door deskundigen uit het veld zelf wordt opgesteld. Als de standaard is opgesteld, wordt deze aan het veld voorgelegd. Er wordt dan gezegd: wij hebben hier een richtlijn die is opgesteld door een werkgroep; u kwam er als partijen niet uit, maar wat vindt u van dit voorstel? Het veld kan vervolgens input leveren. Die kan worden verwerkt, maar uiteindelijk moet er wel iets komen. We kennen helaas ook situaties waarin we überhaupt al tweeënhalve jaar wachten op de start van het maken van een richtlijn. Dat is de hele motivatie om de doorzettingsmacht te regelen.

Mevrouw Ter Horst vroeg hoe ik voor mij zie dat standaarden worden vastgesteld voor een combinatie van eerstelijnszorg, medisch-specialistische zorg en care voor mensen met meerdere ziekten. In de praktijk zien we dat dit gebeurt, bijvoorbeeld in de zorgstandaarden voor chronische ziekten zoals dementie en COPD en in de Zorgstandaard Vasculair Risicomanagement.

Er is gevraagd of principiële en ethische afwegingen kunnen worden meegenomen om vast te stellen wat goede zorg is. In professionele standaarden kan niet alles worden voorgeschreven wat er in de spreek- en behandelkamer plaatsvindt. Dat is ook helemaal niet nodig en ook helemaal geen doel. De eindafweging van wat op een bepaald moment nog zinvolle zorg is, is in laatste instantie iets tussen de arts, de patiënt en eventueel zijn wettelijk vertegenwoordiger in samenspraak met de familie. Ik geef een voorbeeld. Ik zie de norm in de cosmetische sector dat geen operaties worden aangeboden aan minderjarigen als daarvoor geen medische noodzaak is als een principiële en ethische norm.

Mevrouw Ter Horst vroeg of standaarden voor niet-reguliere zorg in het register worden opgenomen en welke rechten hieraan ontleend

kunnen worden door de zorgverleners. Aanbieders van alternatieve zorg wil ik niet zomaar gelijkschakelen met aanbieders van reguliere zorg en Zvw- en AWBZ-zorg. De taken van het Zorginstituut met betrekking tot het pakketbeheer en het Kwaliteitsinstituut zijn gescheiden. Dit houdt in dat professionele standaarden die geen betrekking hebben op het verzekerde pakket in het register van het Kwaliteitsinstituut kunnen worden opgenomen. Iets hoeft niet in het basispakket te zitten om toch een norm te hebben, maar het moet wel reguliere zorg zijn. We gaan geen normen maken voor alternatieve zorg. Daarvan is immers juist het kenmerk dat daarvoor weinig of onvoldoende wetenschappelijk bewijs is.

Een professionele standaard is geen algemeen verbindend voorschrift vanwege de aard ervan, zeg ik in antwoord op de vraag van mevrouw Ter Horst hoeveel ruimte er is om bij innovatieve experimenten af te wijken van de richtlijnen. Ik meen dat ook de heer Flierman daarnaar vroeg. Een professionele standaard moet in beginsel worden toegepast, maar als het belang van de gezondheid van de patiënt daartoe noodzaakt, is een zorgverlener verplicht er gemotiveerd vanaf te wijken. Van belang is dat het voor de patiënt kenbaar is dat de zorg niet conform de geldende standaard wordt verleend. Als een professional afwijkt van de standaard, bijvoorbeeld in een experimentele setting of in het geval van iets heel erg innovatiefs, dan moet dat in het kader van informed consent kenbaar zijn voor de patiënt en moet hij aan de patiënt melden dat hij iets innovatiefs of experimenteels doet. Daarvan moet hij aantekening maken in het dossier.

De heer Flierman vroeg of ik het risico op kostenstijging zie als de professionele standaarden worden gevolgd. Goede zorg is in de praktijk niet altijd dure zorg. Belangrijk is dat er in die standaarden aandacht is voor doelmatigheid. Los daarvan wordt in de standaard vastgesteld wat goede zorg is. De vraag of deze voor rekening van het collectief moet worden gebracht, wordt beantwoord door de politiek op basis van het advies van de afdeling Pakketbeheer van het Zorginstituut Nederland. Dat is gescheiden van elkaar. Er kan een richtlijn zijn voor iets wat heel goede zorg is, terwijl die toch niet door het collectief vergoed wordt. Het zijn twee gescheiden trajecten.

De GroenLinks-fractie vroeg of ik haar mening deel dat de afweging of iets goede zorg is, niet gebaseerd moet zijn op kosten. Ik deel de mening dat kostenoverwegingen niet het uitgangspunt zijn. Het uitgangspunt is goede zorg. Er zijn voldoende voorbeelden van dat verbeteringen in professioneel handelen ook kostenbesparingen met zich brengen. Ik heb hiervan een aantal voorbeelden op papier staan, maar die kent de Kamer vast ook zelf. Het uitgangspunt in dezen is doelmatige en kwalitatief goede zorg.

Er is gezegd dat de standaardisering zal leiden tot vermindering van de administratieve druk bij controle. In dat licht is mij gevraagd of ik het ermee eens ben dat de inspectie en de verzekeraars terughoudend moeten zijn. Ja, ik ben

het daarmee eens. Met de route die we nu volgen, wordt de terughoudendheid meer geborgd dan nu. Nu doet iedereen zijn eigen ding, met alle papierschuiverij tot gevolg.

De verantwoordelijkheid voor het ontwikkelen van kwaliteitsstandaarden blijft liggen bij de partijen in de zorg. De samenstelling van de groep die de ontwikkeling van een standaard op zich neemt, is afhankelijk van het onderwerp. Uitgangspunt is dat in ieder geval vertegenwoordigers van patiënten, cliënten, zorgaanbieders en zorgverzekeraars erbij betrokken zijn, ieder vanuit de eigen rol. Partijen maken met hun achterban en met elkaar afspraken over een mandaat en over autorisatieprocedures. Die worden getoetst door de kwaliteitsafdeling.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Om het goed te begrijpen, stel ik de volgende vraag. Het gaat nu over autorisatie. Eerder ging het over het vaststellen, dat de kwaliteitsafdeling van het Zorginstituut uiteindelijk doet. Waarin verschilt de autorisatie dan nog van de vaststelling?

Minister **Schippers**: Er wordt bijvoorbeeld iemand afgevaardigd namens de zorgverzekeraars. Diegene komt op een gegeven moment met iets terug. Men kan dan zeggen dat men het ermee eens is en dat het goed is. De andere zorgverzekeraars die in het groepje zitten, kunnen ook vragen: heb je daar en daar weleens aan gedacht? Zo gaat het nu ook, maar op een gegeven moment zegt natuurlijk niet de onderhandelaar maar degene voor wie wordt onderhandeld of voor wie de inbreng wordt geleverd, of het goed is. Dat bedoel ik daarmee.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Vindt de autorisatie plaats voor de vaststelling?

Minister **Schippers**: Ja. Dat is alleen maar een check om vast te stellen of degene die er voor de zorgverzekeraars zit, alles heeft meegenomen. Iedereen checkt dat, waarna kan worden vastgesteld of iedereen het ermee eens is.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Is dat een informeel proces of moet dat geformaliseerd worden?

Minister **Schippers**: Nee, dat spreekt men zelf af.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Oké. Is de groep deskundigen die u nu steeds benoemt, dezelfde als de adviescommissie?

Minister **Schippers**: Nee. De deskundigen zitten nu ook al bij de wetenschappelijke verenigingen. Als men er uiteindelijk niet uitkomt en de kwaliteitsafdeling van het Zorginstituut het overneemt, stelt zij een werkgroep van deskundigen in die op dat moment bij de betreffende richtlijn betrokken moet worden.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik dacht steeds dat dit de adviescommissie is. Is dat weer een ander orgaan?

Minister **Schippers**: De adviescommissie gaat het niet zelf doen, want daarvoor heeft zij de deskundigheid niet in huis. Dat gaan we ook niet allemaal regelen. De adviescommissie hebben we voor het werkplan. Zij bekijkt of alles erin zit, of de volgorde juist is, of er dingen worden overgeslagen in de care of de cure en of de juiste prioriteiten zijn gesteld. De deskundigen zitten gewoon in het veld. We halen hen uit het veld en nemen hen niet in dienst.

Voorzitter. De meerjarenagenda is belangrijk, want daarin leggen we vast welke van de veldpartijen aanspreekbaar is op het tot stand brengen van de betreffende professionele standaard. Op basis van de terugkoppeling kun je bijvoorbeeld zien dat de standaard niet tijdig is opgesteld, aangezien de termijn is verlopen. Dan ga je bekijken hoe dat komt. Uiteindelijk kun je zien dat er echt iets moet gebeuren. In artikel 66, lid c, van de Zorgverzekeringswet is de bevoegdheid geregeld waarmee je dan het heft in eigen handen kunt nemen.

Ik kom bij de organisatorische indeling van het CVZ. Als deze wet in werking treedt, zal het CVZ officieel "Zorginstituut Nederland" gaan heten. Wij moeten voorkomen dat de kwaliteitszorg wegdrijft van het primaire proces. Dat vind ik ontzettend belangrijk. Als een professional zijn werk doet, moet eigenlijk automatisch geregistreerd worden wat zijn kwaliteit is zonder dat hij daarvoor aparte formulieren moet invullen. Daarom is het zo belangrijk dat wij die verantwoordelijkheid echt aan het veld laten, omdat het veld hieraan de beste invulling kan geven. Als wij dat zelf zouden gaan doen, ben ik bang dat dat los gaat zingen.

Hoe kan ik voorkomen dat het Kwaliteitsinstituut een register zal zijn waaraan niemand zich houdt? Doordat we alles wat we daar vaststellen, daadwerkelijk laten handhaven door de inspectie.

Ken ik de commissie-Vierhout en wordt die betrokken bij het wetsvoorstel? Mijn mensen hebben al kennisgenomen van een concept van het rapport van de commissie-Vierhout, dat pas volgende week uitgebracht zal worden. Ikzelf heb dat concept dus nog niet gelezen. Het rapport is gemaakt in opdracht van de Regieraad Kwaliteit van Zorg, een van de onderdelen die nu is opgegaan in het Kwaliteitsinstituut. Het voorwoord is daarom medeondertekend door het Kwaliteitsinstituut, dat met het rapport aan de slag gaat. Ik heb het zelf dus nog niet gelezen. Ik heb begrepen dat de commissie erop wijst dat er geen eenduidige oorzaak is aan te wijzen voor praktijkvariatie, dat zij wijst op de noodzaak van een dialoog met de behandelaars op basis van spiegelinformatie en dat zij daartoe een model voorstelt.

Bij de organisatorische indeling van het CVZ is het ontzettend belangrijk dat er één raad van bestuur is, maar dat daar verschillende organisatorische eenheden onder zitten, met een gescheiden uitvoering van taken. Dat moet gewaarborgd zijn en dat is in deze wet ook gewaarborgd. De afdeling Kwaliteit zal belast zijn

met de kwaliteitstaken en zal naar buiten toe optreden als het Kwaliteitsinstituut. Deze afdeling is verantwoordelijk voor de inhoudelijke invulling van de werkzaamheden die behoren tot het gebied van het Kwaliteitsinstituut, met dien verstande dat zij voor de uitvoering verantwoording is verschuldigd aan het bestuur van het Zorginstituut, dat de eindverantwoordelijke is. De leden van de adviescommissies worden door het bestuur benoemd op grond van hun deskundigheid en functioneren op persoonlijke titel, zonder last en ruggespraak. De adviescommissie adviseert de raad van bestuur van het Zorginstituut over de opname van professionele standaarden in het register en over de meerjarenagenda. Daarbij hoort dat de commissie kan adviseren om zelf de ontwikkeling van bepaalde professionele standaards in gang te zetten. De leden van de adviescommissie fungeren daarnaast als ambassadeurs van het Kwaliteitsinstituut. De adviescommissie wordt in al deze werkzaamheden ondersteund door het bureau van het Zorginstituut.

De afdeling Kwaliteit wordt bijgestaan door de adviescommissie, die bijvoorbeeld adviseert over het meerjarenprogramma en het werkprogramma. Dit heb ik volgens mij allemaal al gezegd.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Ik heb in dit kader ook gevraagd hoe transparant beslissingen van de raad van bestuur kunnen zijn. De raad van bestuur kan immers zowel van de afdeling Kwaliteit als van de afdeling Pakket adviezen krijgen. Het kan zijn dat daar een spanningsveld tussen zit. Komt daar dan een verantwoording van? Hoe gaat dat precies?

Minister **Schippers**: Nee, dat zijn volstrekt gescheiden circuits. Je kunt een richtlijn, een protocol of iets dergelijks inschrijven in het register. Dat betekent dat dát de kwaliteit is die geleverd wordt. Over de vraag of dat onderdeel uitmaakt van het pakket, wordt door de andere tak geadviseerd. Enerzijds kan er dus worden geadviseerd om iets in het register te zetten als goede kwaliteit van zorg -- "zo moet de zorg geleverd worden" -- en anderzijds kan er bijvoorbeeld worden besloten om die zorg niet op te nemen in het pakket.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Dat moet soms uitmonden in één advies van de raad van bestuur aan de minister. Hoe is die weging dan?

Minister **Schippers**: Er is geen weging, want wat goede zorg is en welke richtlijn gehanteerd moet worden bij het leveren van die zorg, is vastgelegd als dat eenmaal in het register staat. Zo wordt het dan ook getoetst en gehandhaafd door de inspectie. De afdeling Pakket kan mij bijvoorbeeld over hetzelfde onderwerp adviseren om het niet in het pakket op te nemen. Daar neem ik dan een besluit over, want uiteindelijk besluit ik en controleert de Kamer mij op basis van dat besluit. Als ik zeg dat iets uit of in het pakket gaat, kom ik dus naar de Kamer om uit te leggen waarom dat uit of in het pakket moet. Er kan dus goede zorg zijn die

volgens de richtlijnen wordt geleverd, maar die geen onderdeel uitmaakt van het pakket.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Dat is inderdaad zo, maar het lijkt mij dat het standpunt van de raad van bestuur daarbij wel zwaarwegend is voor de minister. Het is dus belangrijk dat de raad van bestuur verantwoordt waarom er enerzijds wordt geadviseerd dat iets niet in het pakket hoort, terwijl dat anderzijds wel goede zorg kan zijn.

Minister **Schippers**: Ja, maar dat is nu ook zo. Er is noodzakelijke zorg die niet in het pakket zit. Ik denk daarbij bijvoorbeeld aan tandheelkunde of onderdelen van fysiotherapie. Die zitten niet in het pakket. Je kunt daar richtlijnen voor maken aan de hand van hoe die zorg volgens jou geleverd moet worden. De inspectie houdt toezicht op basis van die richtlijnen, maar tegelijkertijd zitten deze vormen van zorg niet in het pakket. Het zijn dus echt gescheiden trajecten. Ik begrijp waar uw vraag vandaan komt. Ik hecht eraan dat dit gescheiden trajecten zijn, want als dit door elkaar gaat lopen, krijg je zeer oneigenlijke discussies. De ene beslissing is dus gescheiden van de andere.

GroenLinks stelde dat niet alle uitkomsten meetbaar en objectiveerbaar zijn en vroeg of dat wel te regelen is. Ik ben het ermee eens dat niet alle voor patiënten relevante uitkomsten meetbaar of objectiveerbaar zijn. Meetbare kwaliteitsindicatoren zijn daarom maar een van de instrumenten die licht kunnen werpen op de kwaliteit van de geleverde zorg. Het is niet zo dat de rest er niet toe doet omdat je die niet kunt meten. Daarnaast is er uiteraard nog het toezicht door de inspectie, kunnen cliëntenraden een rol spelen in het bewaken en bevorderen van de kwaliteit en doen professionals aan onderlinge toetsing. Zonder dat je alles in de richtlijn hoeft te hebben, kun je elkaar dus toch aanspreken op die andere onderdelen. Daarnaast zal het Kwaliteitsinstituut in samenwerking met ZonMw onderzoek laten doen naar innovatieve methoden voor het meten van uitkomsten en van ervaringen van patiënten en cliënten met de zorg.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Dat laatste is natuurlijk goed. Er zijn ook allerlei mogelijkheden om bijvoorbeeld via de al genoemde narratieve weg uitkomsten te vinden. Kunnen de niet-objectiveerbare elementen wel in de standaard voor goede zorg komen te staan, bijvoorbeeld op het punt van langdurige zorg? Zitten alleen de meetbare elementen daarin en zegt de minister dat daarnaast ook nog andere dingen van belang zijn? Of zitten ook die niet meetbare elementen wel degelijk in de standaard voor goede zorg, maar worden zij op een andere manier gemeten, namelijk niet geobjectiveerd en niet gekwantificeerd maar op een andere manier?

Minister **Schippers**: Het kan allebei. Zij kunnen allebei deel uitmaken van een richtlijn, maar je kunt dan alleen vergelijken op basis van de meetbare dingen. Als iets niet objectiveerbaar is, is

het immers heel moeilijk om daar iets aan te koppelen.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Er zijn heel veel manieren om dingen te vergelijken die niet meetbaar of niet kwantificeerbaar zijn. Tussen "meetbaar" en "kwantificeerbaar" zit natuurlijk ook nog een verschil; rood is iets anders dan groen, ook al hangen die kleuren bij mijn partij bij elkaar. Blauw is iets anders dan geel. Je kunt op heel veel manieren vergelijken, ook op een meer narratieve en dus minder kwantificeerbare wijze.

Minister **Schippers**: Ik denk dat dit, zeker in de langdurige zorg -- maar daar zal de staatssecretaris over praten -- zeer belangrijke methoden zijn om iets te meten. Ik denk dat we op dat punt ook nog een ontwikkeling moeten meemaken die wij nu misschien nog niet hebben afgerond en dat daarbij ook deze kwaliteitsafdeling een belangrijke rol kan spelen, niet alleen maar samen met anderen die daar onderzoek naar doen. Het is dus geen eindpunt.

De CDA-fractie vroeg of er niet een rol voor de accountant van de instelling of een soort certificering zou moeten zijn. Ik vind certificering een te zwaar instrument. De inspectie kan bij een inspectiebezoek constateren dat de situatie niet overeenkomt met de door de instelling aangeleverde gegevens en kan vervolgens maatregelen nemen. Daarnaast kunnen verzekeraars constateren dat de zorgaanbieders zich te goed voordoen en kunnen zij hun inkoopbeleid daarom aanpassen. Ook patiënten kunnen constateren dat de werkelijkheid anders is dan zij op grond van de kwaliteitsgegevens hadden verwacht. Ook zij kunnen dit kenbaar maken. Als wij regelen dat men gegevens moet aanleveren, moeten die wel kloppen. Via deze wegen kun je erachter komen dat ze niet kloppen en daarop maatregelen nemen. In plaats van certificering vooraf hebben we toezicht, dus is het belangrijk dat het toezicht daadwerkelijk kan ingrijpen.

De heer **Flierman** (CDA): Ik heb toch nog een korte vraag. Ik had zelf al gerelativeerd dat de certificering waarschijnlijk te veel administratieve lastendruk zou opleveren. Als echter wordt geconstateerd dat een zorgaanbieder er toch een rommeltje van maakt en veel te optimistische informatie presenteert, is er dan een sanctie? Heeft het instituut dan de mogelijkheid om te zeggen dat het de informatie niet accepteert en dat de zorgaanbieder met betere gegevens moet komen?

Minister **Schippers**: Dat ligt bij de NZa, maar ik zou even moeten bekijken wat de sanctie dan is. Ik kom daarop terug. We hebben vastgelegd dat de zorgaanbieders informatie moeten leveren. Ik moet even nagaan wat de sanctie is als ze dat niet doen of als ze flauwekul leveren.

Wie beschermt de zorgverlener tegen overvraging? We hebben de NZa, we hebben de inspectie en we hebben Zorginstituut Nederland. Het uitgangspunt is dat de inspectie en de NZa zo veel als mogelijk gebruik zullen maken van

bestaande data in het openbare register. Dat voorkomt dubbele uitvraag van informatie. Het CVZ brengt samen met de inspectie en de NZa in kaart wat de benodigde informatiestromen zijn. Bij het opstellen van de meetinstrumenten zijn ook de zorgaanbieders zelf betrokken. We proberen dus om zo veel mogelijk één bron te gebruiken, en om gebruik te maken van dezelfde gegevens in plaats van ze drie keer uit te vragen. Als echter de inspectie bijvoorbeeld een thematisch onderzoek doet naar iets in het veld waarvan zij denkt dat het niet helemaal klopt, kan zij voor dat onderdeel op dat moment extra informatie uitvragen. Als basisinformatie moeten echter al deze overheidsgerelateerde instituten dezelfde informatie gebruiken.

Ik ben bij mijn laatste onderdeel, diversen. Is een boete voor het niet aanleveren van gegevens proportioneel? Er moet wel een prikkel zijn en de boete is er daar een van. De NZa zal als het niet gebeurt niet meteen een boete opleggen, maar eerst waarschuwen. Als een boete wordt opgelegd, zal de NZa natuurlijk altijd kijken naar de zwaarte van de overtreding. Zij zal niet per se een maximumboete opleggen, maar zij zal een proportionele boete opleggen.

Ik behandel nu verschillende vragen door elkaar, vrees ik. In de huisartsenbesteding wordt de outcome wel meegenomen. Hoe kan dat? Dat vraagt het CDA. Er is een brede overtuiging dat het belonen op uitkomst uiteindelijk het beste zal zijn voor de zorg. Als je betaalt voor gebouwen, krijg je veel gebouwen. Betaal je voor productie, dan krijg je veel productie. Betaal je voor kwaliteit van zorg, dan hoop je een goede kwaliteit van zorg te krijgen. De uitkomstfinanciering is dus belangrijk. We beginnen daar inderdaad mee bij de huisartsenzorg, maar dat zijn modules die nog heel erg beperkt zijn en in de kinderschoenen staan, bijvoorbeeld afspraken over doelmatig voorschrijven en minder doorverwijzen naar de tweede lijn. Langzaam maar zeker moeten we dit uitbouwen en meer inhoudelijk maken. Dat is een traject waar we middenin zitten.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Ik had de minister ook gevraagd of het niet goed zou zijn om een analyse te doen van de vraag waarom er zo weinig uitkomstindicatoren zijn. De Algemene Rekenkamer schreef daar ook over. In het kader daarvan werd ook vermeld dat we moeten oppassen voor perverse prikkels. Ik kon mij daar wel iets bij voorstellen, maar ik vroeg me af of de minister daar iets meer woorden aan wil wijden. Wat bedoelt zij daarmee en hoe denkt zij die prikkels te voorkomen?

Minister **Schippers**: De dbc moest vervangen worden omdat die ten onder ging aan upcoding. Laten we daar heel eerlijk over zijn. Toen is de DOT ingevoerd, waarbij upcoding veel moeilijker is. Ieder systeem kent echter na een paar jaar zijn eigen kenners, die het systeem weer gebruiken zoals zij dat graag willen. De DOT is echt een tussenstap. Uiteindelijk willen we naar uitkomstbesteding. Naar wat mevrouw Slagter vroeg, doe ik al veel onderzoek. Dat doe ik niet zelf,

maar wij hebben bijvoorbeeld het iBMG al een paar onderzoeken laten doen. Wij werken nu ook al met pilots in het veld: hoe kunnen we op een goede manier langzaam maar zeker steeds meer tot uitkomstfinanciering komen? Dat zal voor de huisartsenzorg weer net iets anders in elkaar zitten dan voor medisch-specialistische zorg. Als je voor verrichtingen betaalt, krijg je immers verrichtingen. Zo zit de wereld in elkaar. Uiteindelijk willen wij goede kwaliteit van zorg en als wij die gaan bekostigen, zullen wij die krijgen. De NZa heeft bijvoorbeeld een dbc "luisteren" ingevoerd en beschreven, zodat men daar komend jaar ook op bekostigd kan worden. Langzaam maar zeker zetten we dus stappen, maar het is echt ingewikkeld: wat is goede kwaliteit en hoe meet je vooruitgang in kwaliteit? Dat heeft ook te maken met de zwaarte van je patiënten. Als je heel goed bent, krijg je zware patiënten binnen. Daar gaan er meer van dood, dus als je daarop wordt afgerekend heb je een slechte score, terwijl je misschien heel goed bent. Het zit dus heel ingewikkeld in elkaar en wij doen het stapsgewijs om het zorgvuldig te doen.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Alleen gaat het dan meer om procesindicatoren, terwijl ik zou willen dat er duidelijker gekeken wordt naar de uitkomstindicatoren. DOT en dbc gaan ook over productie en proces, en we zouden juist uitkomstindicatoren helder willen krijgen en in kaart willen brengen, om daarop te kunnen belonen. Dat ben ik helemaal met de minister eens. Ook daar kunnen echter heel perverse prikkels in zitten. Genoemd werd al dat je chronisch zieke mensen van de uitkomsten kunt uitsluiten. Hoe wordt rekening gehouden met perverse prikkels in dat traject? Daar was ik in geïnteresseerd.

Minister **Schippers**: Door daarmee rekening te houden in de manier van meten. Anders krijg je namelijk de situatie dat de topinstituten, die de zwaarste patiënten krijgen, het slechtst eindigen. Dat zou natuurlijk een heel rare score zijn. Dan zou je een omgekeerde score moeten kiezen. Ik ga dus ook nooit in één klap over op uitkomstbekostiging. Dat lijkt mij heel dom. Ik heb dat moeten doen met DOT en dbc omdat het systeem onhoudbaar was, maar daardoor hebben we wel twee jaar lang een transitie-model gehad dat de administratie in de ziekenhuizen tot een hel maakte; laten we eerlijk zijn. We konden echter niet anders, omdat het systeem ten onder ging aan upcoding. Daarom zou ik zo'n switch nooit nog een keer willen. We hebben vanaf het eerste moment gezegd: we gaan over op DOT en we gaan ieder jaar bekijken waar we verbeteringen kunnen aanbrengen. Langzaam maar zeker komt er verbetering van productie naar kwaliteit en verbetering van productie naar uitkomst. Volgens mij is er namelijk helemaal niemand in Nederland die betalen voor productie de beste manier vindt. Uiteindelijk willen we betalen voor goede zorg en goede resultaten.

Mevrouw Dupuis vroeg naar een klachtenbureau en naar de stapeling van bureaucratische maatregelen. Administratieve lasten zijn en blijven een belangrijke afweging bij

ieder nieuw wetsvoorstel. Bij een vorige behandeling is een motie ingediend over de continuïteit van zorg. Daarbij heb ik toegezegd om daar voor de zomer inzicht in te geven en met een werkplan te komen. Dat zal ik ook doen. Dat sluit hierbij aan en het heeft ook betrekking op hetgeen we hier doen. Dat zou ons allemaal bij de les moeten houden. Ook in de hoofdlijnenakkoorden is het terugdringen van administratieve lasten een belangrijk aandachtspunt. Als het me lukt, zo heb ik destijds gezegd, kom ik voor de zomer met het plan van aanpak naar de Kamer.

Er is gevraagd naar een uitgebreide evaluatie binnen twee jaar, met aandacht voor het optreden van het Kwaliteitsinstituut op administratieve lasten. Is Actal betrokken geweest? Ik heb in de Tweede Kamer toegezegd om na drie jaar een evaluatieonderzoek uit te voeren. Dat scheelt dus één jaar maar het komt wel in de buurt. Actal is niet betrokken geweest, maar ik heb er geen enkel probleem mee om Actal bij het evaluatieonderzoek wel te betrekken. Ik heb daarin ook al stappen gezet. Een groot deel van de administratieve lasten komt ook uit het veld. Het plan waarmee ik voor de zomer kom, zal dan ook samen met het veld zijn gemaakt.

Zie ik iets in het idee dat ook door de minister van OCW is omarmd om aanbieders die het goed doen, minder te belasten met regels? In het algemeen ben ik voorstander van "high trust, high penalty". Voor de ontwikkeling van standaarden vind ik het wel belangrijk dat alle partijen betrokken blijven. Het toetsingskader zal dus ook van kracht blijven, maar ik kan me wel voorstellen dat de inspectie minder vaak op bezoek zal komen bij aanbieders die goede kwaliteit leveren en gegevens voor de meetinstrumenten aanleveren. De inspectie houdt namelijk risicogestuurd toezicht, dus zij bekijkt waar de hoogste risico's zitten. Het idee om eens bij de benedenburen van Onderwijs te buurten, neem ik ter harte, want wij kunnen best van elkaar leren.

Wanneer komt het wetsvoorstel grensoverschrijdende zorg? Dat wetsvoorstel bevindt zich nu in de consultatiefase. In het voorjaar van 2014 hoop ik het aan de Tweede Kamer te kunnen sturen.

Mevrouw Scholten vroeg of er een lacune in de wet is wat betreft overtreding van artikel 66d als economisch delict. De NZa kan beoordelen of een zorgaanbieder heeft voldaan aan zijn aanleverplicht als gevolg van artikel 66d. De procedure die de zorgaanbieder daarbij moet volgen, volgt uit de meetinstrumenten die in het openbaar register zijn opgenomen. De procedure voor het opnemen van deze meetinstrumenten in het register staat in artikel 66d en verder van de Wet cliëntenrechten zorg. Naar ons inzicht is hier geen sprake van een lacune.

Ik kom nu op de leesbaarheid van de wet. In sommige wetsartikelen wordt al gesproken van "goede zorg", stelt mevrouw Scholten. Dit wetsvoorstel borduurt voort op de aanscherping van de kwaliteitsverplichting die in artikel 2 van het voorstel voor de Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg (Wkkgz) is neergelegd, namelijk dat

zorgaanbieders goede zorg moeten aanbieden. De onderscheiden artikelen zijn ook zelfstandig, los van elkaar, te lezen.

Waarom wordt het artikellid over het o zo vanzelfsprekende respect voor de cliënt pas opgenomen in het voorstel voor de Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg en niet in dit wetsvoorstel? Het artikellid wordt bij aanvaarding van deze wet al onderdeel van de kwaliteitswet. In de Wet kwaliteit, klachten en geschillen zorg wordt dit gewijzigde artikel overgenomen, omdat de Kwaliteitswet wordt ingetrokken bij de aanvaarding van de Wkkgz. Dit treedt dus niet later in werking, maar het is eigenlijk al geregeld en vervalt als de Wkkgz in werking zou treden.

Mevrouw Scholten van de fractie van D66 vroeg ook naar de consequenties van een door het Kwaliteitsinstituut opgestelde professionele standaard. Volgens mij heb ik die vraag al beantwoord. Er was ook een vraag naar het verschil tussen opstellen en vaststellen. Volgens mij heb ik al gezegd wie opstelt en wie vaststelt.

De bestuurlijke boete staat in een nieuw artikel, namelijk 78a. Dit verklaart artikel 85 van toepassing op niet-aanleveren bij het Kwaliteitsinstituut. Het gaat om maximaal €500.000 of, als het meer is, om 10% van de omzet. Dit gaat over de proportionaliteit, waar mevrouw Scholten naar vroeg. In de beleidsregel over de bestuurlijke boete staat onder 6.4 "Het voorgaande levert de volgende percentages ten behoeve van de vaststelling van de boetegrondslag op. Voor de overtredingen van de Wmg-artikelen genoemd in artikel 85 Wmg waarvoor de maximale boete ten hoogste €500.000 of indien dit meer is, 10% van de omzet van de onderneming in Nederland:

1. Zeer zware overtredingen: 5% van de omzet;
2. Zware overtredingen: 2,5% van de omzet;
3. Minder zware overtredingen: 1,25% van de omzet."

Moeten er geen meetinstrumenten vastgesteld worden voor sanctionering op grond van de Wet economische delicten? Meetinstrumenten zijn indicatoren die moeten worden opgevolgd bij de verplichting van zorgaanbieders om kwaliteitsgegevens aan te leveren. De verplichting om deze kwaliteitsgegevens aan te leveren is wettelijk geregeld in artikel 66d, lid 2, van de Wet cliëntenrechten zorg. Deze norm is helder. Overtreding van deze norm kan daarom wel als economisch delict worden aangemerkt. Het toezicht van de NZa hierop is geregeld in de Wmg. Dat is meteen ook het antwoord op de vraag van de heer Flierman. Hij vroeg hoe het zit als mensen slechte informatie krijgen. Het gaat hier over geen informatie krijgen, maar voor onjuiste informatie geldt natuurlijk hetzelfde artikel.

De **voorzitter**: Minister, hoelang denkt u nog nodig te hebben?

**

Minister **Schippers**: Ik heb nog een of twee antwoorden.

Heeft het Zorginstituut ook doorzettingsmacht voor meetinstrumenten? Ja, dat is geregeld in artikel 66c, lid 3. Dat is hetzelfde als professionele standaarden en dit is geregeld via een nota van wijziging.

Voorzitter. Volgens mij heb ik nu alle vragen beantwoord.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik zie de staatssecretaris met papieren wapperen. Hij zal dus ook nog enkele vragen beantwoorden. Ik merk alleen één ding op, want er volgt ook nog een tweede termijn van de Kamer. Wij moeten omstreeks 16.30 uur of ietsje later zien af te ronden, omdat er om 17.00 uur een Verenigde Vergadering plaatsvindt in de Ridderzaal, zoals bekend. Wij moeten dus bijtijds stoppen. Ik geef het woord aan de staatssecretaris.

**

*N

Staatssecretaris **Van Rijn**: Voorzitter. Ik ga mijn best doen. In de eerste plaats verontschuldigd ik mij voor het feit dat ik hier in de eerste termijn niet stond. Wij moesten -- als ik de naam van de minister mag gebruiken -- wat "schipperen" met de agenda. Ik dank de minister van Onderwijs voor het feit dat zij de vragen die in de Tweede Kamer aan het ministerie van VWS gesteld zijn, voor ons beantwoordt, zodat ik hier nu kan staan.

Ik stel het erg op prijs om een aantal dingen te kunnen toelichten op het gebied van de werking van de kwaliteitsafdeling van het Zorginstituut voor de langdurige zorg. Een aantal leden heeft gevraagd in hoeverre je dezelfde redeneringen en methoden kunt toepassen op de langdurige zorg. Daar zit misschien een beetje de vraag achter of het nu wel precies hetzelfde is. In de langdurige zorg werken heel veel mensen die allemaal heel erg betrokken zijn bij het welzijn van hun cliënten. Ik denk dat de individuele relatie tussen zorgverlener en cliënt in de langdurige zorg heel essentieel is, misschien soms nog wel meer dan in de curatieve zorg, vanwege de langdurigheid van de relatie. Het gaat meer om de relationele aspecten. Soms wordt dit aangegrepen als argument om te zeggen: dan zou je de kwaliteit in de langdurige zorg misschien op een andere manier of wellicht wel niet kunnen meten. Ik ben het daar niet mee eens, maar ik heb daar een genuanceerd oordeel over.

Ik denk dat het ook voor de langdurige zorg zeer van belang is om de kwaliteit te bevorderen en te meten, daar waar dat kan. Bovendien moet je bezien of je professionele standaarden kunt ontwikkelen. Er is overigens al heel veel gedaan, dus er ligt al een heel goede basis. Er zijn al heel veel best practices beschreven en standaarden voor langdurige zorg ontwikkeld. Ik kom daar zo dadelijk nog even op terug. Er zijn de komende jaren enkele belangrijke taken voor de kwaliteitsafdeling van het Zorginstituut op het gebied van de langdurige zorg.

Allereerst is dat onderzoek naar de vraag hoe bepaald kan worden of een bepaalde goede praktijk een best practice genoemd kan worden. De

heer Ganzevoort zei al dat je daarvoor misschien ook andere methoden moet gebruiken, zoals narratieve methoden. Ik ben het daar zeer mee eens. Verder is het de vraag hoe de kennis over best practices het best kan worden verspreid en hoe gestimuleerd kan worden dat best practices, daar waar dat mogelijk is, worden omgezet in professionele standaarden. Daarnaast moet gestimuleerd worden dat er afspraken worden gemaakt over de manier waarop de kwaliteit van zorg, daar waar dat aan de orde is, gemeten kan worden. Verder moet men bekijken hoe de transparantie wat betreft de kwaliteit verder kan worden verspreid.

Ik voeg hieraan toe dat er ook ruimte moet zijn voor professionals om samen met het Kwaliteitsinstituut na te denken over de vraag hoe standaarden kunnen worden ontwikkeld. Ik zeg dus niet dat het gemakkelijk is om de kwaliteit te meten. Dat is al niet zo in de curatieve zorg en dat zal misschien nog ingewikkelder zijn in de langdurige zorg. In de curatieve zorg is de uitkomst van zorg ook niet alleen afhankelijk van de wijze waarop de arts behandelt. Voor de langdurige zorg zijn er daarom ook goede indicatoren op te stellen die iets zeggen over de veiligheid en de kwaliteit van zorg. Ik wijs erop dat wij in het verleden al normen voor verantwoorde zorg hebben ontwikkeld in het programma Zichtbare Zorg, dat als het ware opgaat in het Kwaliteitsinstituut. Ik kan mij inderdaad voorstellen -- ik zeg dit nogmaals samen met de heer Ganzevoort -- dat andere methoden om cliëntervaringen te meten, zoals narratieve methoden in plaats van CQ-indexen, zaken zijn die de kwaliteit en de werkwijze in de langdurige zorg sterk kunnen verbeteren.

Bij de ontwikkeling van de kwaliteitskaders is het volgens mij ook van belang dat het Kwaliteitsinstituut de beroepsgroep -- in de langdurige zorg zijn dit nog sterker de verpleegkundigen en de verzorgenden -- betreft bij het maken van afspraken over goede zorg. Zij zijn degenen die heel goed kunnen overzien hoe de relatie zich ontwikkelt. Ik denk dat het heel belangrijk is om die beroepsgroep meer en meer te betrekken bij het ontwikkelen van kwaliteitsstandaarden. Ik wijs er ook op dat de V&VN, de vereniging van verpleegkundigen en verzorgenden in Nederland, al heel erg voorlijk is met het nadenken over de ontwikkeling van het vak van de verpleegkundige en de verzorgende voor de toekomst, ook in het licht van allerlei nieuwe ontwikkelingen en vragen die zich voor dat vak zullen gaan voordoen.

Kortom, er is een heel gemixt beeld van de ontwikkeling van de kwaliteit evenals van het transparant maken en meten van de kwaliteit in de langdurige zorg. In de eerste plaats zijn er de gemeentelijke taken op het gebied van de langdurige zorg, waarvan er straks misschien nog meer zullen komen. Daarbij moet je misschien terughoudend zijn in het opstellen van allerlei regels en protocollen, omdat je juist wilt dat gemeenten samen met hun burgers in staat zijn om zorg op maat te leveren en je heel erg rekening moet kunnen houden met persoonlijke

omstandigheden. Je kunt die zaken heel moeilijk van tevoren in allerlei protocollen vangen. Tegelijk zijn er vele professionals werkzaam in de langdurige zorg. Over de professionaliteitseisen die hun kunnen worden gesteld, moet gewoon discussie kunnen worden gevoerd. Soms zijn die ook medisch van aard: men moet soms medische handelingen verrichten, wonden verzorgen of verplegen. Ik denk hierbij ook aan de kwaliteit van de palliatieve zorg en aan sociale competenties. Straks is er ook de invoering van ICT en domotica in de langdurige zorg en bij zorg op afstand. Daarvoor worden weer andere kwaliteiten en competenties van verplegenden en verzorgenden gevraagd. Daarbij is de ontwikkeling van beroepsstandaarden aan de orde. Dat is ook het geval voor de zorg in een instelling, waar ook medische standaarden gelden en worden toegepast en waar allerlei sociale competenties aan de orde zijn, bijvoorbeeld voor het betrekken van mantelzorgers en vrijwilligers bij een zorgplan. Kortom, ik denk dat we in de cure maar zeker ook in de care heel genuanceerd moeten kijken naar de ontwikkeling van de zorgkwaliteit en de standaarden. Soms moeten we terughoudend zijn, omdat we juist ruimte willen geven aan maatwerk en professionals, maar soms moeten we ook hard en meetbaar willen zijn, zoals bij de ontwikkeling van kwaliteitsnormen die we allemaal zullen gaan gebruiken.

Soms is er ook een verschil in de manier waarop de zorg wordt geleverd. Ik hoor bijvoorbeeld vaak over het onderscheid tussen de kwaliteitseisen die je moet stellen aan de grootschalige instellingszorg, waar men wel klaagt over het feit dat er van alles en nog wat moet worden geregistreerd, met heel veel toezicht en alles wat daarbij hoort, en de veel kleinschaligere zorg, waar dat minder aan de orde is. Het lijkt wel alsof er maar weinig kwaliteitseisen worden gesteld als men nog thuis zelfstandig woont, terwijl er, als men naar een instelling gaat, meteen moet worden geregistreerd welk eten hoelang in de ijskast ligt en hoelang het daar precies mag liggen. Ook daarover wordt weleens geklaagd. Dat is logisch: als je je naaste toevertrouwt aan de zorg van een instelling, moet je erop kunnen vertrouwen dat er goede zorg en hygiëne worden geleverd. Ik heb er echter ook oog voor dat je hiermee moet oppassen, omwille van het gevoel dat je in een instelling wilt creëren, namelijk dat vanzelfsprekende gevoel van "thuis". Je moet je dan niet zodanig opstellen dat daar een heel klinische setting wordt gecreëerd waarin alles misschien wel helemaal veilig is, maar waarin mensen zich helemaal niet thuis voelen. Een en ander betekent dat we dit heel genuanceerd moeten benaderen en toepassen. Daarom denk ik dat het Kwaliteitsinstituut en de kwaliteitsafdeling ook in de langdurige zorg een heel belangrijke rol kunnen spelen, met best practices, kennisverspreiding, transparantie en de ontwikkeling van professionele standaarden waar dat mogelijk is, en dit in goed overleg met de beroepsgroep, met patiënten- en cliëntenorganisaties en natuurlijk ook met zorgaanbieders en zorgverzekeraars.

Een aantal vragen ging meer specifiek in op de rol van het Kwaliteitsinstituut ten aanzien van care en cure, en op de reikwijdte ervan. Daarvóór ligt misschien de vraag of de toetsingskaders voor care en cure verschillend zijn. De leden Dupuis, Slagter, Ter Horst en Ganzevoort vroegen daarnaar. Ik heb die vraag al een beetje beantwoord. Ik zei net dat ik denk dat ze net zo goed daar van toepassing kunnen zijn. Er zijn inhoudelijke verschillen tussen care en cure en daar moeten we gewoon rekening mee houden. Wat ik wel aardig en mooi vind van de werkwijze van het Kwaliteitsinstituut is dat de kwaliteitsinstrumenten en meetmethoden voor een deel procedureel zijn: zijn de goede beroepsgroepen erbij betrokken, is het goede proces gevolgd, voelen andere partijen zich voldoende gehoord? Dat is natuurlijk ook van toepassing op de ontwikkeling van kwaliteitsstandaarden in de care. Ter illustratie noem ik de praktijktoets die door het Kwaliteitsinstituut in de afgelopen jaren is uitgevoerd op de al ontwikkelde Zorgstandaard Dementie. Deze laat zien dat dit heel goed mogelijk is, omdat op die manier automatisch kan worden gezegd of iets goed is ontwikkeld en eigenlijk zo kan worden overgenomen. Je moet hierbij niet opnieuw het wiel willen uitvinden.

Mevrouw Slagter vroeg of er geen spanning is tussen de langdurige zorg in de Wmo en het Kwaliteitsinstituut. Ik denk het niet. Ik denk dat ook in de langdurige zorg met professionele standaarden kan worden gewerkt. Ik heb dit zojuist betoogd. Vanzelfsprekend is dit voor medische zorg anders dan voor langdurige zorg en ondersteuning. Het Zorginstituut en ZonMw stimuleren gezamenlijk dat er meer onderzoek wordt gedaan naar de vraag hoe best practices in de langdurige zorg kunnen worden gebruikt bij de opstelling van professionele standaarden en welke meetinstrumenten op een valide wijze een indicatie kunnen geven van de kwaliteit van de langdurige zorg. Mijn verhaal is dus eigenlijk: ja, het is anders, je moet rekening houden met verschillen, maar het is wel degelijk mogelijk om ook voor de gemeenten voor de langdurige zorg in het kader van de Wmo standaarden te ontwikkelen.

Beroepsorganisaties als BTN en ActiZ hebben wat aarzelend gereageerd op het Kwaliteitsinstituut. Ik snap dat wel, omdat de boodschap natuurlijk een beetje is dat we ervoor moeten oppassen dat we alles doorprotocolliseren in de langdurige zorg, waarin we naar een breder scala moeten kijken en waar het ook om de kwaliteit van leven gaat en niet alleen om medische handelingen; en dat we er ook voor moeten oppassen dat er onvoldoende ruimte is voor professionals en voor maatwerk, dat juist zo noodzakelijk is in de langdurige zorg. Ik denk dat best practices, waarbij misschien wordt gebruikgemaakt van andere, meer narratieve methoden, heel belangrijk zijn om de kwaliteitsdiscussie juist ook in de langdurige zorg op een hoger plan te brengen. Ik denk bijvoorbeeld dat het voor de zorginstellingen heel belangrijk is om discussie te voeren over de vraag wat volgens ons allen goede langdurige zorg in een instelling is.

Dat gaat niet alleen maar om medicatieveiligheid en de te hanteren hygiënenormen, maar juist ook over de vraag hoe het zit met activiteiten, en hoe er wordt omgegaan met de positie van mantelzorgers en vrijwilligers. Dat verschilt weer van doelgroep tot doelgroep; het zal voor verstandelijk beperkten weer anders zijn dan voor ouderen. Met al die verschillen is het ook in de langdurige zorg wel degelijk goed mogelijk om tot meer grip, meer transparantie en meer impuls voor kwaliteit te komen. Met de beroepsorganisaties ben ik van mening dat je moet oppassen voor te veel protocolliseren. Je moet het doen waar het kan, maar vooral ook ruimte laten waar dat nodig is.

Over de reikwijdte zijn ook vragen gesteld; zo is gevraagd of het bijvoorbeeld ook voor de jeugdzorg zou kunnen gelden. Ik denk het wel. Wij komen natuurlijk nog te spreken over de jeugdzorg en de desbetreffende wetten. Ik denk dat dat een goede gelegenheid zal zijn om te bekijken of de kwaliteitswaarborgen die in de Jeugdwet zijn vastgesteld, goed van toepassing kunnen zijn en of het Kwaliteitsinstituut daarbij een rol kan spelen. Ik wijs erop dat we al twee dingen doen. In de wet zelf hebben we een aantal kwaliteitswaarborgen gesteld, mede op verzoek van de sector en van ouders. Verder hebben we het wetsvoorstel professionalisering van de jeugdsector ingediend, waarmee we de professionalisering van het vak meer op de agenda willen zetten.

De heer **Flierman** (CDA): Ik hoorde de staatssecretaris met betrekking tot de protocollisering van de langdurige zorg in de gemeenten zeggen dat je zoiets moet doen waar het kan, maar ook ruimte moet geven waar dat nodig is. Ik zou graag horen dat hij deze formulering omdraaide: je moet dat doen waar het echt nodig is, maar ruimte geven waar dat kan.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Ik kan mij in die formulering goed vinden.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik hoorde het antwoord op mijn vraag over de jeugdzorg. Inderdaad komt dat nog, akkoord. Kan de staatssecretaris nog iets meer ingaan op de Wmo? Is deze de facto onder de reikwijdte van deze wet gebracht?

Staatssecretaris **Van Rijn**: De formulering "ruimte laten waar dat kan en doen waar het nodig is" -- al weet ik nu niet meer zeker of ik die juist gebruik -- geldt ook in het kader van de Wmo. Ik denk dat gemeenten met name de vrijheid moeten hebben om maatwerk te kunnen leveren en dus ook een beetje moeten kunnen spelen met de manier waarop de zorg wordt verleend. Waar professionele zorg wordt verleend, gelden natuurlijk weer dezelfde eisen als die welke je moet stellen aan de beroepsgroep. Onderdelen daarvan zijn: hoe kun je de ondersteuning thuis leveren, hoe kun je ervoor zorgen dat de begeleiding goed wordt geregeld? Ik denk dat daarvoor ruimte nodig is. Bij de professionele zorg en lijfsgebonden zorg komen die

professionele standaarden weer meer aan de orde, dus daar kun je een goede mix maken. Ik denk dat die genuanceerde benadering dus ook in de Wmo kan worden gehanteerd.

De **voorzitter**: Mag ik de staatssecretaris vragen of hij nog veel tijd nodig heeft? Ik heb de schatting gekregen van een klein halfuur voor de tweede termijn van de Kamer. Iets over half vijf moeten wij toch wel klaar zijn. Gaat dat lukken?

**

Staatssecretaris **Van Rijn**: Voorzitter, als u mij daartoe uitnodigt, zal ik mij nog meer haasten.

Over de reikwijdte van de Jeugdwet en de Wmo heb ik al gesproken. Ik wijs de heer Ganzevoort erop dat wij binnenkort hopelijk te spreken komen over de Wmo en de Jeugdwet, zodat wij daarover kunnen discussiëren.

Er zijn een paar vragen gesteld over het toezicht. Wat is de rol van de gemeenten in dit wetsvoorstel? Je zou het beeld kunnen hanteren dat gemeenten straks meer en meer, ook in het langdurigezorgstelsel, de rol spelen van zorginkoper. Dat betekent dat zij gehouden zijn om kwalitatief verantwoorde zorg in te kopen.

Tegelijkertijd ziet de inspectie erop toe dat de zorg, als die door professionals geleverd wordt, voldoet aan de beroepsstandaarden. Aan de ene kant zullen gemeenten kwaliteitseisen stellen die bij hun gemeente horen, aan de andere kant zullen zij zich ook moeten baseren op de inzichten van de inspectie als die constateert dat iets wel of niet goed gaat. De VNG en de inspectie zijn nu met elkaar in overleg om afspraken te maken. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om de vraag of gemeenten kennis moeten kunnen nemen van de inspectieresultaten, zodat zij die kunnen betrekken bij hun inkoopbeleid.

De **voorzitter**: U mag heel kort interrumpieren, mevrouw Slagter.

**

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Ik zou niet anders durven.

Doet de inspectie dat dan spontaan? Er zijn een heleboel gemeenten, dus het lijkt mij nogal ingewikkeld voor de capaciteit van de inspectie.

Staatssecretaris **Van Rijn**: Daar is de inspectie nu mee bezig. Ik kan mij voorstellen -- het overleg hierover is gaande -- dat er inspectieresultaten zijn die leiden tot aanbevelingen voor de zorginstelling, maar die verder weinig reikwijdte hebben. Dat kan de inspectie rechtstreeks met de zorginstellingen doen. Over constatering die ook van belang zijn voor de gemeenten, kan de inspectie de gemeenten spontaan informeren. De VNG en de inspectie zijn nu met elkaar in overleg om na te gaan wat hiervoor de beste werkwijze is.

De heer Flierman had nog een vraag gesteld. Als wij meer oog moeten hebben voor mantelzorg en vrijwilligerswerk, beperkt dit dan niet de ruimte voor gemeenten, als wij niet doorslaan in professionalisering? Ik denk dat de

uitspraak van de heer Flierman hierop sterk van toepassing is: doe het alleen waar het nodig is. Er moet dus ruimte zijn voor mantelzorgers en vrijwilligers; die moet niet in het gedrang komen bij doorgesloten protocollisering.

De **voorzitter**: Dank u wel, staatssecretaris. Wij gaan verder met de tweede termijn van de Kamer.

**

*N

Mevrouw **Frijters-Klijnen** (PVV): Voorzitter. Ik sta hier met hetzelfde gemoed als twee weken geleden, toen wij de concentratietoetsing behandelden. Wij zijn overtuigd van het goede van het wetsvoorstel. Ik dank de minister en de staatssecretaris voor hun overtuigingskracht. Ik hoop dat die sterk genoeg is om de meerderheid van de Kamer volgende week voor dit wetsvoorstel te laten stemmen. Tegen collega Dupuis merk ik op dat de casus-Jansen-Steur toch echt nut en noodzaak van een dergelijk wetsvoorstel heeft aangetoond.

*N

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Voorzitter. Collega Frijters had weinig aanmoediging nodig, maar ik kan mij voorstellen dat zij volledig overtuigd is. Zo gaat het soms.

Ik dank de minister en staatssecretaris voor de antwoorden op de vele gestelde vragen, de onduidelijkheden en de zoektocht naar hoe een en ander kan. Er is geen verschil van mening over de noodzaak van kwaliteit in de zorg. Daarover hebben wij allemaal gesproken. Er is ook geen verschil van mening over de diversiteit die er binnen het hele zorgveld bestaat. Daar zit echter wel een deel van de vraag.

Het grote risico dat wij zien, is dat de kwaliteitsafdeling van het Zorginstituut ofwel een moloch wordt, waardoor de instellingen overladen worden met allerlei bureaucratisch gedoe, ofwel een tandeloze tijger. In beide gevallen zou het jammer zijn, want dan doen wij iets wat wij eigenlijk niet willen. Wij willen het wetsvoorstel echter toch het voordeel van de twijfel geven. Wij zien er de winst van dat er wat meer regie komt en dat een aantal initiatieven die er al zijn, bij elkaar komen. Over een aantal van de belangrijkste aarzelingen die wij in het debat aan de orde hebben gesteld, zijn wij tevredengesteld in het antwoord. Wij moesten het zo maar doen.

*N

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Voorzitter. Als ik terugkijk op dit debat, valt vooral één ding mij op, namelijk dat de minister gedreven wordt door de wens om de patiënt te emanciperen. Ik constateer dus dat dit in haar ogen kennelijk nog niet voldoende is gebeurd. Daarmee rechtvaardigt zij het enorme bouwwerk van dit wetsvoorstel. Zij geeft zelf toe dat er wat, of zelfs heel veel, bureaucratiserende tendensen in zitten, maar de rechtvaardiging van de minister is de emancipatie van de patiënt.

Namens mijn fractie wil ik even terug naar af. Waar is de emancipatie van de patiënt in wetgeving vastgelegd? In mijn ogen is die namelijk allang in wetgeving opgenomen, te weten in de WGBO. De WGBO is by far de beste patiëntenrechtenwet ter wereld, als het gaat om de beoordeling daarvan. Hij is glashelder en geeft de patiënten recht op informatie, op weigering van behandeling en op goede zorg. Deze wet is bij meerdere evaluaties door zowel patiënten als hulpverleners goed gewaardeerd. Op een enkel punt schiet hij wat tekort. Met een enkel wetsartikel zou er iets gedaan kunnen worden aan de kwestie van de vertegenwoordiging, maar daar gaat het nu niet over. De minister vindt dit kennelijk niet voldoende. Toen ik de oude Wcz las, was mijn eerste gedachte: waarom moet dit nu, terwijl wij zo'n goede patiëntenwet hebben? Maar goed, het moet dus volgens de minister. Daar heeft mijn fractie in ieder geval haar vraagtekens bij.

Ook de manier waarop de minister spreekt over de wijze waarop wetenschappelijk onderzoek gedaan wordt, is volgens mij niet van deze tijd. Alles waar zij gelijk in heeft en waar zij het volste recht toe heeft om dat te eisen, is in het kader van wetenschappelijk onderzoek opgenomen. Alle toetsingscommissies moeten voortdurend letten op de dingen die de minister noemt. Zo moet het patiëntenbelang volkomen centraal staan en zo mag je de patiënt niet allerlei dingen aandoen die niet goed voor hem zijn. Er zijn eindeloze regels voor het doen van onderzoek en het valideren van behandelingen. Daar is aparte wetgeving voor. Daar hebben wij hier in huis ook uitvoerig over gedebatteerd. Ik denk dat het patiëntenbelang uitstekend in de huidige wetgeving is vervat; dan doet het pijn om te zien dat er zo'n groot bouwwerk -- dat is het uiteindelijk wel -- wordt opgetrokken om dit als het ware nog eens dunnetjes over te doen. Nogmaals: de bedoeling is oké en daar zijn wij het mee eens, maar die is in een eerdere wet al beter gerealiseerd. Dit was mijn eerste punt. Ik heb maar een paar punten, dus ik ben zo klaar.

Ik kom op de professionele standaard. Het viel mij bij de beantwoording van onze vragen op dat de minister de ene keer sprak over de stand van de wetenschap, dus over de professionele standaard die in de WGBO wordt neergezet, en de andere keer over allerlei patiëntenperspectieven. Daarmee demonstreerde de minister dat er meerdere invullingen zijn. Dat lijkt mij niet verstandig. Als het over meer dan die wetenschappelijke dingen gaat, kun je beter een andere term kiezen. Daarom dien ik een heel korte motie in, waarin ik de minister vraag om daarin helderheid te creëren.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Dupuis, Slagter-Roukema, Ganzevoort, Scholten en Bruijn wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,
gehoord de beraadslaging,

overwegende dat professionele standaarden in de WGBO genoemd worden als maat voor het professioneel handelen van artsen en andere zorgverleners;

verzoekt de regering, de professionele standaard zoals genoemd in wetsvoorstel 33243 uit te leggen conform de tekst van de Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter F (33243).

**

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Ik heb nog een laatste punt voor de minister. Ik heb genoteerd dat de minister heeft gezegd dat de patiënt geen aanspraak en dus geen claims kan ontlenen aan de standaard. Dat lijkt mij heel verstandig. Uiteraard moet er in de standaard rekening worden gehouden met de patiënt. Maar dat is zo vanzelfsprekend dat we het daar sowieso over eens zijn. De patiënt kan er echter geen aanspraak aan ontlenen. Ik wil dat graag heel helder en goed vastgelegd hebben. In de volgende termijn van de minister wil ik graag dat dit nog een keer wordt bevestigd. Zij heeft ook al toegezegd dat ze na twee jaar zal evalueren. Wat ons betreft mogen het drie jaar zijn. Dat is allemaal prima. We zijn het hiermee eens. We zijn hier ook blij mee.

Naar aanleiding van de opmerking van de staatssecretaris wil ik zeggen dat het inderdaad complex is dat sommige dingen dezelfde zijn en andere dingen niet. We weten dat er in de praktijk al heel veel bereikt is. Het gaat erom dat de sectoren op het gebied van de langdurige zorg gerustgesteld kunnen worden, in die zin dat het duidelijk is dat voor een deel de toetsingscriteria van de cure niet toepasbaar zijn op de care en dat er een eigen dynamiek in de care zit. Dat heeft de staatssecretaris voldoende onderstreept. Die zorg is in ieder geval bij ons weggenomen.

*N

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Voorzitter. Ik dank de minister en de staatssecretaris voor hun beantwoording. Ook dank ik de staatssecretaris voor zijn aanwezigheid. Zijn inbreng was niet zo lang, maar ik zie des te meer uit naar zijn inbreng op het punt van kwaliteit als we het straks over de Jeugdwet hebben, want daarbij zal het ook heel erg over kwaliteit gaan.

Voor mij en voor mijn fractie is het duidelijker geworden wat de positie is van het Kwaliteitsinstituut. De minister heeft het duidelijk neergezet. Zij heeft ook de lijnen van de verantwoordelijkheid en het vaststellen verduidelijkt. Op dat punt heeft zij ons wel enigszins gerustgesteld.

Het punt waar de motie-Dupuis c.s. ook over gaat, is de term "professionele standaard". Dat is voor ons een heel belangrijk punt. Onzes inziens wordt het in de WGBO heel duidelijk verwoord. In die zin biedt de professionele standaard in de

WGBO aan de ene kant duidelijkheid voor de patiënt, maar ook voor de professional. In een aantal gevallen zal het ook een bescherming zijn voor de professional. De term "professionele standaard" wordt in dit wetsvoorstel duidelijk veel breder gebruikt. Daarom vinden wij dat in dit wetsvoorstel een andere term gebezigd zou moeten worden. Daar pleit ik nogmaals heel vurig voor, alhoewel ik mij ook afvraag hoe dat dan geregeld zou moeten worden. Is het voldoende als de minister zegt dat er wat anders wordt bedoeld of komt er toch een aanpassing van de wettekst? Dat zou ik graag willen horen. Zoals gezegd, is het breder. Het geldt niet alleen voor de Zorgverzekeringswet, maar ook voor de Wmo en de jeugdzorg. Het gaat hierbij niet alleen maar om medische professionals.

Ik kom op de veldpartijen. Ik vind zelf niet dat het duidelijk genoeg is hoe de gezamenlijkheid tot uitdrukking komt. Dat is met name niet het geval bij de bestaande standaards, waarvan de minister zegt dat organisaties die gewoon kunnen aanbieden en dat ze dan getoetst worden. Ik begrijp niet goed wat dan de rol van een zorgverzekeraar of een patiëntenorganisatie zou moeten zijn. Dat staat los van de vraag of het concepttoetsingskader al gestript is en niet meer zo uitgebreid is als eerst werd vermeld in de memorie van antwoord.

Collega Ganzevoort sprak van een moloch of tandeloze tijger en van de droom en de daad. Is dit niet een verkeerde manier van organiseren? Voor mijn fractie is dat nog steeds een grote zorg. Of wij al dan niet voor stemmen, zal denk ik voor een deel afhangen van de wijze waarop met de motie wordt omgegaan.

*N

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Voorzitter. Ik kom allereerst te spreken over de terminologie. Ik vind het curieus dat een minister en een zbo slordig omgaan met de terminologie die wordt gehanteerd in de wet. Overigens heeft de staatssecretaris zich in dezelfde categorie gevoegd. Dit geldt voor de term "Kwaliteitsinstituut" in plaats van "Zorginstituut Nederland" en voor de term "kwaliteitsstandaard" in plaats van "professionele standaard". Ik vind dat een beetje taalpurisme in het zorgveld echt geen kwaad kan.

Nu kom ik te spreken over de inhoud. Het is mooi dat er vijf organisaties worden opgeheven en dat die opgaan in het Zorginstituut. Het is mooi dat het Zorginstituut zich vooral gaat richten op standaarden die nu ontbreken. Ik zou zeggen: stop 95% van je tijd daarin. Het is mooi dat de niet-reguliere zorg niet in aanmerking komt voor opname in het register.

De Partij van de Arbeid blijft grote zorgen houden over de toename van de lastendruk voor zorgverleners, patiëntenorganisaties en de overheid zelf, namelijk het Zorginstituut. Door de collega's wordt terecht gesproken van moloch of tandeloze tijger. Erger is nog moloch én tandeloze tijger. Maar goed, laten we hopen dat het zich ten goede zal keren. Ik zou het buitengewoon op prijs stellen als

de minister bereid is om binnen een jaar de Kamer te informeren over de toename van de regeldruk als gevolg van de invoering van deze wet. Zij sprak zelf over het inschakelen van Actal bij de evaluatie na drie jaar. Dat vinden wij echter veel te laat. Ik hoop dat de minister bereid is om dit eerder te doen dan de evaluatie.

De minister is niet ingegaan op het feit dat twee medewerkers van het instituut drie weken fulltime bezig geweest zijn met het invullen van het aanmeldingsformulier om een zorgstandaard in het register opgenomen te krijgen. Ik neem aan dat de minister daar, net als ik, van is geschrokken. Ik hoor graag van haar of dit een beginnersexercitie is geweest en dat we erop mogen rekenen dat het in de toekomst een stuk efficiënter zal kunnen gaan.

Ik kom nog even terug op ons debatje in eerste termijn over de vraag wat er gebeurt als de beroepsgroep of een wetenschappelijke vereniging van een bepaalde beroepsgroep het niet eens is met de professionele standaard. Professor Legemaate zegt daarover: "In die situatie is voorstelbaar dat een beroepsbeoefenaar op basis van zijn professionele verantwoordelijkheid zou moeten besluiten de standaard, of bepaalde onderdelen daarvan, niet na te leven. In zo'n geval zou naleving immers tuchtrechtelijke consequenties kunnen hebben." De zorgverlener volgt de standaard dus niet op conform de stellingname van zijn eigen beroepsgroep, terwijl die standaard wel door de inspectie wordt gehanteerd. Dat is toch een interessante casus. Ik vraag de minister om nog even in te gaan op dat punt.

Ik heb de zorgen van de Partij van de Arbeid over dit wetsvoorstel naar voren gebracht. De staatssecretaris heeft de zorgen over de care weggenomen. De minister heeft een deel van de zorgen weggenomen, maar voor de rest geven we het het voordeel van de twijfel. Wij waarderen namelijk de inzet van de minister en gaan ervan uit dat zij de ontwikkeling van de inwerkingtreding van dit wetsvoorstel met argusogen zal volgen. Wij zullen dat zeker ook doen.

*N

Mevrouw **Scholten** (D66): Voorzitter. Ik hoop dat de minister mij goed heeft begrepen. Mijn fractie is namelijk geen tegenstander van de ideeën in deze wet, geen tegenstander van het gedachtegoed in deze wet. De kern van het probleem dat vandaag veelvuldig aan de orde is geweest, ook in de diverse interrupties, is of het kunnen objectiveren van standaarden, dan wel het kunnen kiezen van een eigen weg in de relatie arts-patiënt, wordt opgelost met de invoering van deze wet. Ik vergelijk het niet met een tandeloze tijger, maar meer met de wet die als steen in de vijver wordt gegooid, een aantal rimpelingen veroorzaakt, waarna wordt bekeken of die op den duur weer verdwijnen. Als dat het geval is, heeft de wet effect. Als dat niet het geval is, heeft de wet misschien ook effect, want dan wordt het vanzelf weer rustig. Dan komen wij weer terug bij de tandeloze tijger, maar het is toch een ander beeld.

De vragen in mijn bijdrage gingen over het handavingsinstrumentarium. Ik snap dat dit niet meteen uit de kast wordt gehaald, maar het staat wel in de wet. Daarom heb ik er bepaald aandacht voor gevraagd. De vragen hadden ook betrekking op de wetgevingstechniek. Voor het opleggen van sancties moet de materiële norm voldoende vaststaan. Die materiële norm moet afkomstig zijn uit de wet. Die moet zijn neergelegd in de wet of afkomstig zijn van in dit geval de ZBO, maar dan moet die ZBO daartoe expliciet bevoegd worden gemaakt. Over de laatste kwestie had ik zorgen. De minister houdt vol dat de norm in de wet is vastgelegd, met name in artikel 66d, lid 2, van de Zorgverzekeringswet. Ik blijf mij dat afvragen, maar ook dat zal de toekomst uitwijzen. Dat kan overigens pas als de hulp van de rechter wordt ingeroepen als het gaat om dit wetsvoorstel. Dan zal blijken of het door mij geschetste risico aanwezig is. Dat stadium is nog ver weg, maar ik aanvaard dat onmiddellijk. Ik zal mijn fractie adviseren om dit wetsvoorstel te steunen.

*N

De heer **Flierman** (CDA): Voorzitter. Ik dank de minister en de staatssecretaris voor de beantwoording. We houden de nodige zorgen over de voortgang in het toch complexe proces van de ontwikkeling van dit instituut, net als de andere fracties. Wat dat betreft is een evaluatie ook wat ons betreft een zeer wenselijke toezegging, maar die zou dan wel een reële termijn moeten bevatten. In mijn ogen ligt die eerder op drie jaar dan op een jaar. Wil zo'n wet een beetje tot werking komen en het instituut zich enigszins hebben ontwikkeld, dan moet je daar de tijd voor nemen. Ik zeg tegen mevrouw Ter Horst dat ik me nog wel kan voorstellen dat er een soort tussenrapportage komt na een jaar, waarin specifiek op de ontwikkelingen wordt ingegaan, maar in een fully dressed evaluatie moet je kunnen zien hoe het instituut zich heeft ontwikkeld.

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Ik snap het gestelde over een evaluatie na drie jaar. Ik heb overigens niet gevraagd om een evaluatie na een jaar. Het ging mij alleen om het element van de toegenomen regeldruk. Wij vinden het heel vervelend, maar het Kwaliteitsinstituut is al een paar jaar bezig. Van een jaar is geen sprake, het is sowieso al langer.

De heer **Flierman** (CDA): Wij horen wel van de minister hoe zij daarmee om wil gaan.

Het sanctieregime in situaties waarin een instituut of een zorgaanbieder wel gegevens aanlevert, maar die onjuist blijken te zijn, kwam in een flits voorbij. Ik meen te hebben begrepen dat daarvoor hetzelfde regime geldt als voor het niet aanleveren van gegevens, wellicht met een iets minder streng percentage van de omzet, maar artikel 66 is dus ook in dat geval van toepassing veronderstel ik.

Een goede toezegging is ook dat de uitvraag van overheidszijde in ieder geval drastisch aan banden is gelegd naarmate de

kwaliteitsstandaarden tot stand komen. Dat zal het veld ook verheugen. Ik hoop dan maar dat de niet-overheidspartijen zich ook voegen in de rol die het instituut gaat spelen bij zijn oproep om de uitvraag te beperken. Ik denk dat het daarbij ook van belang is -- misschien wil de minister daar nog iets over zeggen -- dat instellingen, voor zover ze niet wettelijk verplicht zijn om informatie aan te leveren dat ook niet altijd hoeven te doen als ze een vergelijkbare set informatie op een net iets andere manier al beschikbaar hebben gesteld. Die ruimte moet de instelling volgens mij ook willen nemen.

Dan brengt mij bij het institutioneel perspectief. We hebben de minister horen zeggen dat met name zorgverlener, patiënt, patiëntenperspectief, patiëntenorganisaties en zorgverzekeraars betrokken zijn bij het formuleren van standaarden, maar ik kan mij voorstellen dat er ook een aantal standaarden is, zeker in de langdurige zorg, waarbij de instellingen wel degelijk als zorgaanbieders in een wat groter verband betrokken zijn. Ik hoor graag dat die mogelijkheid wel degelijk bestaat.

Dan nog iets in de richting van de staatssecretaris. We noteren met veel tevredenheid dat, als het gaat om de rol van gemeenten in de Wmo, als het gaat om de rol van mantelzorgers, als het echt nodig is standaarden zullen worden ontwikkeld, maar dat daarbij terughoudendheid is geboden en dat waar dat maar enigszins kan ook ruimte aan het veld, gemeenten en mantelzorgers wordt geboden om creatief met nieuwe ontwikkelingen om te gaan. Dat zullen wij graag als een toezegging noteren.

Ik zal mijn fractie positief adviseren over het wetsvoorstel.

*N

Minister **Schippers**: Voorzitter. Ik dank de leden voor de inbreng in tweede termijn. Wij willen met zijn allen geen moloch die ofwel bureaucratisch is ofwel een tandeloze tijger, of nog erger: allebei. Ik zeg de Kamer toe dat ik erbovenop zal zitten om ervoor te zorgen dat geen van beide dingen ontstaat.

Mevrouw Dupuis stelt dat de emancipatie van de patiënt de belangrijkste motivatie van de minister is. Mijn belangrijkste motivatie is dat wij in de gezondheidszorg niet alleen discussiëren over prijs, maar ook over kwaliteit. Als wij kwaliteit willen meewegen, moet die inzichtelijk zijn. Als het niet inzichtelijk is, kunnen wij ook niet zien hoe het staat met de kwaliteit die wordt geleverd door de instelling waarbij wij zorg inkopen als zorgverzekeraar, of die wij kiezen, bijvoorbeeld als patiënt. Dat is een belangrijke motivatie. Daar heb je standaardisatie voor nodig, al is het alleen maar om eenheid van taal en eenheid van registratie, want in heel grote delen van de zorg hebben wij die nog niet. Een en ander moet ook op één punt vindbaar zijn. Het moet betrouwbaar zijn, zodat je niet met enorm veel tabellen te maken krijgt, maar zodat de informatie overzichtelijk en inzichtelijk is, waardoor je als patiënt daadwerkelijk kunt kiezen. Dat is mijn belangrijkste motivatie.

Ik kom bij de motie die mevrouw Dupuis heeft ingediend, met een heleboel ondertekenaars. Ik zit ontzettend in mijn maag met die motie. In de motie wordt verwezen naar de WGBO. Wat hebben wij in deze wet gedaan? Wij hebben de WGBO als uitgangspunt genomen. Wij hebben vervolgens aanvullende definities gegeven. Dat hebben wij niet voor niets gedaan. De WGBO heeft het over de zorgaanbieder, maar deze wet geeft een rol aan de patiënten en aan de zorgverzekeraars. Als ik de motie omarm, heeft dat onmiddellijk tot gevolg dat de patiënten en hun inbreng eruit worden gegooid, evenals de inbreng van de zorgverzekeraars. Ik hecht echter zeer aan de inbreng van de patiënten, aan hun beleving in de richtlijnen, maar ik hecht ook zeer aan de inbreng van de zorgverzekeraars in de richtlijnen, bijvoorbeeld als het gaat om de doelmatigheid, maar ook vanwege de kennis die zij hebben van praktijkvariatie en de kwaliteit die wordt geleverd. Met de motie gaat een heel groot deel van het wetsvoorstel dus verloren.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Tenzij de minister besluit om voor die inbreng een andere term te kiezen, want dan houden wij het zuiver. Al tientallen jaren is de professionele standaard het wetenschappelijke uitgangspunt van het handelen van de artsen en andere zorgverleners, voor zover die erbij horen. Door dezelfde term in een andere betekenis te gebruiken, wordt de zaak ernstig verward. Dat is ook de reden van degenen die de motie hebben ondertekend om die in te dienen. Dit lijkt mij een zaak waartegen de minister geen bezwaar kan hebben. Helderheid is toch absoluut noodzakelijk?

Minister **Schippers**: Ik heb in eerste termijn al het volgende aangegeven. Ik heb er geen probleem mee als de Kamer het op prijs stelt dat ik achteraf de terminologie wijzig, maar dan dring ik er wel op aan om dit wetsvoorstel eerst aan te nemen. In de motie staat echter iets anders. In de motie wordt mij namelijk verzocht om de professionele standaard uit wetsvoorstel 33243 uit te leggen conform de tekst van de Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst. Deze motie vraagt dus echt om versmalling van het wetsvoorstel: het perspectief van cliënt en zorgverzekeraar moet eruit. Ik heb er geen moeite mee als mevrouw Dupuis bedoelt dat in plaats van deze terminologie een andere terminologie wordt gezocht die niet voor verwarring zorgt, maar dat staat niet in de motie. Dan zou de motie dus moeten worden aangepast. Ik zou dat zeer op prijs stellen.

Mevrouw **Ter Horst** (PvdA): Ik wil mij niet met de motie van de VVD bemoeien, maar wellicht kan het helpen als de Kamer en de minister hetzelfde doen als het Kwaliteitsinstituut en niet meer de term "professionele standaard" maar de term "kwaliteitsstandaard" gebruiken. Het Kwaliteitsinstituut gebruikt de term "kwaliteitsstandaard". Als je die gebruikt, kun je wel de omschrijving kiezen die wordt voorgesteld, zonder dat die strijdig is met de term "professionele standaard".

Minister **Schippers**: Ik heb in eerste termijn gezegd dat de professionele standaard in de ogen van het Kwaliteitsinstituut de kwaliteitsstandaard is. Ik heb gezegd: als dat synoniemen zijn, zoals het in deze wordt omschreven, dan is het voor mij ook hetzelfde. Ik heb er geen problemen mee als de indieners van de motie zeggen dat de professionele standaard gereserveerd moet worden voor wat in de WGBO is vastgesteld, maar dat het "kwaliteitsstandaard" wordt genoemd als ik iets meer wil. Ik vind het prima om dat af te spreken. Ik hoop dat de motie dan als zodanig wordt aangepast.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Je ziet dat onder druk van de tijd alles vloeibaar wordt, maar dat er soms ook slordigheden ontstaan. Met het ondertekenen van de motie had mijn fractie de bedoeling die de minister net uitlegt. Ik heb het zelf ook een aantal keren zo betoogd. Mevrouw Ter Horst legde het zo uit en ik denk dat mevrouw Dupuis het ook zo bedoelde. Misschien moet de motie anders worden geformuleerd, maar wij zijn in ieder geval blij met deze toezegging van de minister. Ik wil nog wel graag horen hoe zij het gaat vastleggen. De minister zei al dat er later waarschijnlijk een aanpassingsvoorstel volgt.

Mevrouw **Scholten** (D66): Ik ben altijd erg voor praktische oplossingen. Als iedereen weet hoe de motie moet worden uitgelegd, als iedereen het daarover eens is, geef ik mevrouw Dupuis in overweging om de motie in te trekken.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Er moet wel iets gebeuren. Dat zei mevrouw Ter Horst net ook. Er moet dan een toezegging komen waarmee de professionele standaard wordt gereserveerd voor het domein waarover het in de WGBO gaat. De term "kwaliteitsstandaard" zal dan worden gebruikt voor alle extra dingen. Volgens mij zit het patiëntenperspectief er al in, maar goed, de minister wil het graag apart benoemd hebben. Dan moet daar een andere term voor worden gehanteerd, zodat wij in de literatuur ook op een heldere manier met deze dingen blijven omgaan. Ik pleit ervoor dat wij daar een oplossing voor vinden. Als de minister dit toezegt, ben ik bereid om de motie in te trekken.

Minister **Schippers**: Dat zeg ik toe.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Dan trek ik de motie in.

De **voorzitter**: Aangezien de motie-Dupuis c.s. (33243, letter F) is ingetrokken, maakt zij geen onderwerp van beraadslaging meer uit.
**

Minister **Schippers**: Ik zeg tegen mevrouw Slagter dat het concepttoetsingskader is gestript. Mevrouw Ter Horst vroeg naar het aanmeldingsformulier en dat is ook gestript. Een nieuw instituut gaat aan het werk, probeert iets uit, maar dat werkt niet. Daarom toetst het instituut het nu; in die fase zit

het. Het blijkt sterk te moeten worden ingedikt en dat is hierbij aan de orde.

Kan ik binnen een jaar verslag doen van de toename van de regeldruk? Evaluatie na een jaar zou ik te snel vinden. Er ontstond net discussie over de vraag of er een voortgangsrapportage kan komen. Dat kan ik toezeggen.

Wat gebeurt er als de beroepsgroep het niet eens is met de professionele standaard? Dat betreft de doorzettingsmacht die wij in deze wet regelen. Wat mevrouw Ter Horst hiermee op tafel legt, is de kern van de bevoegdheid die de afdeling krijgt.

Mevrouw Scholten vroeg of de problemen met deze wet kunnen worden opgelost. Ik geloof niet dat wij alle problemen kunnen oplossen. Ik hoop wel dat wij met deze wet in ieder geval vaart kunnen brengen in dingen die wij allemaal heel belangrijk vinden, namelijk dat de kwaliteit inzichtelijk wordt. Dat zal stapsgewijs gebeuren. Wij hebben van gedachten gewisseld over het handavingsinstrumentarium.

De heer Flierman sprak nog over het sanctieregime. Ik heb daar geen reactie op gekregen van mijn ambtenaren. Laat ik zeggen dat het zo is, anders kom ik erop terug voor de heer Flierman. Ik kan het even niet anders doen. Ik ben het met hem eens dat wij, als instellingen gegevens hebben uitgegeven, het niet net een klein beetje moeten kantelen en weer dezelfde gegevens moeten vragen. Wij moeten één registratie afspreken. Iedereen moet alles uit een basisinformatiepool halen. Alleen in specifieke situaties, bijvoorbeeld bij thematoezichten van de inspectie en dergelijke, moeten wij om extra informatie vragen.

Kunnen instellingen er ook bij betrokken zijn? Ja, als het echt zorg betreft waarbij een bepaalde instelling een specifieke rol vervult.

Mevrouw **Slagter-Roukema** (SP): Dit is een beetje dom van mij. Ik heb in eerste termijn al gevraagd naar de indicatoren voor arbozorg en public health, maar daarover hebben wij het volgens mij niet meer gehad. Ik had er zonet nog even naar willen vragen, maar dat ben ik vergeten.

Minister **Schippers**: Wij hebben natuurlijk richtlijnen voor arbozorg. Dat valt er dus onder. Ik weet zo niet hoe het met public health zit. Dat vind ik wel een goede vraag. Ik begrijp van mijn ambtenaren dat public health er ook onder valt. Er wordt hevig geknikt.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik constateer dat stemming over het wetsvoorstel gewenst is. Ik stel voor om volgende week dinsdag over dit wetsvoorstel te stemmen. Ik dank iedereen voor het tempo dat is gemaakt om op tijd klaar te kunnen zijn. Voor de goede orde merk ik op dat de verenigde vergadering om 17.00 uur begint.

**

De vergadering wordt van 16.25 uur tot 19.00 uur geschorst.

*B

!Wet primair onderwijs!

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van onder meer de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Wet College voor examens in verband met de invoering van een centrale eindtoets, de invoering van een leerling- en onderwijsvolgsysteem en invoering van bekostigingsvoorschriften voor minimumleerresultaten voor speciale scholen voor basisonderwijs en scholen voor speciaal onderwijs en speciaal en voortgezet speciaal onderwijs (centrale eindtoets en leerling- en onderwijsvolgsysteem primair onderwijs) (33157).

De **voorzitter**: Ik heet de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van harte welkom in de Eerste Kamer.

**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Voorzitter. Het onderhavige wetsvoorstel is een complex wetsvoorstel. Het vergt van de regering dan ook een laveren tussen Scylla en Charybdis. Enerzijds moet de regering niet in handen vallen van de Scylla van ondeugdelijk onderwijs: dit doet zij door bij de wet voldoende deugdelijkheids- en kwaliteitseisen aan het basisonderwijs te stellen en te toetsen of hieraan wordt voldaan. Anderzijds moet zij de Charybdis van het verwijt van de aantasting van de vrijheid van richting en inrichting van het basisonderwijs zien te vermijden.

Aan de plenaire behandeling van dit wetsvoorstel is een uitgebreide schriftelijke behandeling voorafgegaan. Mijn fractie dankt de staatssecretaris voor de uitvoerige beantwoording van alle vragen en voor de brief van 26 november j.l. inzake de uitwerking van de toelating van andere eindtoetsen dan de Cito-eindtoets in het primair onderwijs voor rekenen en taal. Deze brief van de staatssecretaris heeft mijn inbreng aanmerkelijk bekort en het zal de aanwezigen verheugen dat ik de volle vijftien minuten niet geheel nodig denk te hebben. Hierna ga ik nog op enkele punten nader in.

Allereerst ga ik in op het verplicht stellen van het leerling- en onderwijsvolgsysteem. Artikel 8, lid 6, van de Wet op het primair onderwijs (WPO) stelt het leerling- en onderwijsvolgsysteem voor iedere school verplicht. Het dient er niet alleen toe de leerling in zijn of haar individuele ontwikkeling te volgen, maar ook de ontwikkeling op het niveau van de groep en zelfs van de school als geheel. Op zichzelf is mijn fractie hier niet op tegen, want het is een goede zaak als de scholen zelf bijhouden hoe het onderwijs zich op deze drie niveaus ontwikkelt. Bovendien is een dergelijk leerling- en onderwijsvolgsysteem al staande praktijk bij een

groot aantal scholen, hoewel dit tot nu toe nog niet verplicht is voorgeschreven.

Artikel 8, lid 7, van de WPO geeft de regering de bevoegdheid om bij of krachtens AMvB onderschriften omtrent het leerling- en onderwijsvolgsysteem en de daaraan verbonden toetsen vast te stellen. Dit is een ingrijpende en vergaande bevoegdheid, waaraan de wet geen nadere grenzen stelt. Deze bevoegdheid zou bijvoorbeeld de vrijheid van richting en inrichting van de bijzondere scholen kunnen raken. Gelet op het belang van de handhaving en waarborging van deze vrijheid van richting en inrichting is mijn fractie van oordeel dat deze AMvB -- alsmede iedere opvolgende wijziging daarvan en ook de verdere delegatie van die bevoegdheden in andere regels dan bij AMvB -- moet worden voorgehangen, zowel bij de Tweede Kamer als bij de Eerste Kamer. Dit is voor ons een essentieel punt.

Is de staatssecretaris bereid om toe te zeggen dat dit gebeurt, niet alleen bij de totstandkoming van de eerste AMvB -- dat heeft de staatssecretaris reeds toegezegd, waarvoor onze dank -- maar ook bij eventuele latere wijzigingen hiervan? De koninklijke weg zou natuurlijk een novelle zijn die een dergelijke verplichting vastlegt. Mijn fractie zou echter in dit geval, om de inwerkingtreding van de wet niet onnodig te vertragen, ook genoegen kunnen nemen met de toezegging van de staatssecretaris dat hij opname hiervan via een uiterlijk binnen drie maanden na heden in te dienen veegwetje tot stand tracht te brengen.

Mijn tweede punt is het tijdstip van de afname van de verplichte eindtoets. De wet bepaalt met zoveel woorden in artikel 9b van de WPO dat de leerlingen de verplichte eindtoetsen voor rekenen en taal zullen afleggen in het achtste schooljaar "in een volledige week tussen 15 april en 15 mei". Het is helaas weinig gelukkig dat de wet zelf het tijdstip zo concreet en dwingend voorschrijft. Mijn fractie plaatst vraagtekens bij deze bepaling in verband met de uitvoerbaarheid ervan. Vanuit het veld wordt gevreesd dat het niet goed mogelijk is om de toetsen te hebben nagekeken, de uitslag bekend te hebben gemaakt én met de ouders en leerlingen gesprekken te hebben gevoerd vóór de meivakantie, die nu ook nog eens twee weken zal duren. De middelbare scholen komen dan in de knel, temeer daar men voor de toegang tot een aantal zeer geliefde scholen moet loten om een plek. Beter ware het geweest als de wet een iets ruimere formulering zou hebben gebruikt, bijvoorbeeld "vanaf 1 april", "in de maand april" of iets dergelijks. Graag vernemen de CDA-leden het standpunt van de staatssecretaris ten aanzien van de uitvoerbaarheid van deze bepaling. Ook horen wij graag of hij bereid is om de datum ietwat te verruimen, bijvoorbeeld met twee weken te vervroegen, hetgeen dan ook in de veegwet zou kunnen worden opgenomen.

Mijn derde en laatste punt betreft de voorhang van de AMvB die genoemd wordt in artikel 11, lid 8, en artikel 18, lid 8 en 9, van de Wet op de expertisecentra. Ook de in deze artikelen

genoemde AMvB zou naar het oordeel van de CDA-fractie moeten worden voorgehangen bij de Staten-Generaal, en dus niet alleen bij de Tweede Kamer. Is de staatssecretaris bereid om ook dit toe te zeggen en op te nemen in de eerder vermelde veegwet?

Concluderend: het moge de staatssecretaris duidelijk zijn dat mijn fractie zeer hecht aan een wettelijke plicht tot voorhang van genoemde AMvB's, niet alleen voor de eerste, maar ook voor alle daaropvolgende wijzigingen.

Mevrouw **Gerken** (SP): Nadat dit wetsvoorstel in de Tweede Kamer is aangenomen, zijn door middel van een WOB-verzoek alle Cito-scores openbaar geworden. Daardoor is een soort ratrace ontstaan wie de beste Cito-scores heeft. Wat vindt mevrouw Lokin hiervan? Vindt zij dit een wenselijke ontwikkeling?

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): De Cito-toets functioneert als een second opinion. Een van de redenen dat dit ook daadwerkelijk zo zal werken, is dat de afname van de Cito-toets later in het jaar zal worden afgenomen. Hier komt echter een praktisch probleem bij, zo hebben wij uit het veld gehoord. De middelbare scholen moeten op een zeker moment wel weten waar zij aan toe zijn. Als de Cito-toets als second opinion zou werken, zou dat betekenen dat er nog een wijziging in het schooladvies kan worden aangebracht. Bepaalde leerlingen kunnen dan dus later alsnog geplaatst worden op middelbare scholen. Als je die leerlingen een reële kans wilt geven, kun je niet te lang wachten met het afnemen van de Cito-toets. Het veld zegt dat er net voldoende tijd zou zijn als de Cito-toets in de eerste helft van april wordt afgenomen.

Mevrouw **Gerken** (SP): Ik begrijp wat mevrouw Lokin zegt en kom hier straks in mijn inbreng ook op terug, want ik ben het helemaal met haar eens, maar dit was niet mijn vraag. De eindtoets -- dat hoeft geen Cito-toets te zijn -- wordt nu ingestoken als een second opinion. In de praktijk zien wij echter dat de eindscores van de toetsen worden gepubliceerd en dat ouders deze gebruiken om te bekijken wat de beste school is, op basis van een hoge score. Ik denk dat die ontwikkeling voor het CDA ook onwenselijk is.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Dat is volgens mij niet zonder meer een onwenselijke ontwikkeling. Dat geldt temeer, daar ook het leerling- en onderwijsvolgsysteem verplicht wordt gesteld. Wellicht worden de gegevens daaruit ook gepubliceerd. De resultaten van de Cito-toets zijn dus niet de enige gegevens die gepubliceerd gaan worden. Een lijst van goede scholen is er nu ook al. Niet voor niets kennen bepaalde scholen een enorme toeloop en is daar sprake van veel aanmeldingen, terwijl er bij andere scholen veel minder aanmeldingen zijn. Wij zijn daarvoor dus niet bevreesd. Integendeel, de resultaten van de Cito-toets zullen volgens mij nu eerder als second opinion gaan werken. Het schooladvies zal juist

duidelijk meer naar voren worden gehaald dan nu het geval is.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Het bindend schooladvies is een individueel advies. Individuele adviezen zullen nooit openbaar worden gemaakt. Het gemiddelde cijfer van de eindtoets op een bepaalde school wordt wel openbaar gemaakt. Dit is een cijfer voor een toets waarbij alleen taal en rekenen worden getoetst. Daarbij wordt dus helemaal niet gekeken naar de andere ontwikkelingen die op de school worden gerealiseerd bij een kind. De resultaten van de toets worden nu gepubliceerd. Men zegt: uw school heeft een bepaalde eindscore behaald bij de Cito-test. Heeft het CDA daar problemen mee? Of vindt die partij dat zo prima?

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Daarmee heb ik eerlijk gezegd in beginsel niet veel problemen.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Vindt mevrouw Lokin dus dat de gemiddelde Cito-score iets zegt over de kwaliteit van een school? Ik sluit hierbij aan bij de vraag van mevrouw Gerkens. Zegt de gemiddelde Cito-score iets over de school? Zegt die score iets over de leeropbrengst? Zegt hij iets over de startsituatie van de leerling? Zegt hij iets over de achtergrond van de leerlingen? Of zegt de score alleen maar iets over het min of meer toevallige want door heel veel factoren bepaalde eindniveau van deze leerlingengroep?

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): De Cito-scores zeggen uiteraard niet alles. Het is precies zoals de heer Ganzevoort het zegt: de scores vormen een gemiddelde. Ik ben ervan overtuigd dat mensen daar niet alleen op af zullen gaan bij de keuze voor de school voor het eigen kind. Als ik een school voor mijn kind zou moeten kiezen, zou ik nooit alleen maar vanwege een hoge Cito-score mijn kind naar een bepaalde school sturen, integendeel.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Daarover zijn wij het dus eens. Ziet mevrouw Lokin dan ook dat het risico bestaat dat het centraler komen staan van een verplichte eindtoets, een ongewenst effect kan hebben? Met deze centralere rol worden immers de gemiddelden van scholen zichtbaarder en ongetwijfeld publiek. Daarmee kan de advisering versmallen. Men kan eenduidiger zeggen welke scholen goed schijnen te zijn, omdat ze toevallig gemiddeld hoger scoren.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Nee, ik zie dat risico niet ontstaan.

De heer **Backer** (D66): Mevrouw Lokin sprak over het tijdstip waarop de Cito-toets wordt afgenomen. De term "het veld" wordt in onderwijsland veel gebruikt. Mevrouw Lokin sprak daar ook over. In dit verband heeft zij het waarschijnlijk over het voortgezet onderwijs.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Ik meen dat ik daarmee de PO-Raad bedoelde.

De heer **Backer** (D66): De opmerkingen over de organisatorische kant, dus over het tijdstip van advisering, kwamen volgens mij uit het vo, dus het voortgezet onderwijs.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): O ja. Sorry, ik heb het inderdaad van de VO-raad. Ik ben slecht in afkortingen.

De heer **Backer** (D66): Het is ook veel beter om die niet te gebruiken.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Ja, de heer Backer heeft gelijk. Het was een verzoek dat kwam van de middelbare scholen. Zij moeten er nog iets mee kunnen doen. Dat vind ik een reëel verzoek. Daarom breng ik het hier naar voren. Ik neem aan dat de heer Backer dat ook doet.

De heer **Backer** (D66): Ja, maar op een iets andere manier. Dat hoort mevrouw Lokin straks.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Prima. Gelukkig doet de heer Backer het op een iets andere manier, want dan vullen we elkaar aan.

Ik was gekomen aan de afronding van mijn bijdrage. De CDA-fractie wacht het antwoord van de staatssecretaris met grote belangstelling af.

*N

De heer **Bruijn** (VVD): Voorzitter. Vandaag bespreken wij het wetsvoorstel over de invoering van een centrale eindtoets en een leerling- en onderwijsvolgsysteem in het primair onderwijs. De leden van de VVD-fractie danken de staatssecretaris voor de beantwoording van de schriftelijke vragen en voor zijn aanvullende brief van 26 november. De leden van mijn fractie hebben nog enkele vragen over uitvoeringsaspecten van dit wetsvoorstel.

Ik wil beginnen met het afnamemoment. Tijdens de behandeling van dit wetsvoorstel in de Tweede Kamer zijn voor de verplaatsing van de eindtoets in de tijd verschillende argumenten gehanteerd. Eén ervan was het argument dat scholen langer effectief onderwijs moeten kunnen blijven geven. De leden van mijn fractie huldigen dat argument. Een ander argument was dat het schooladvies zwaarder zou gaan wegen en de eindtoets minder zwaar bij de plaatsing van de leerling in het voortgezet onderwijs. Mijn fractie vraagt de regering om een nadere toelichting hierover. Naar de mening van mijn fractie moet het in de regelgeving helder zijn dat de eindtoets óf wel, óf niet kan worden verdisconteerd. "Een beetje" is in deze context evenmin mogelijk als in mijn vak, het medische vak, "een beetje zwanger" mogelijk is.

Mijn fractie interpreteert de politieke stellingname van de regering en die van de Tweede Kamer zo dat in het belang van het kind de toetsuitslag bij de definitieve plaatsing hoe dan ook moet kunnen worden meegenomen. Dit wordt ondersteund door de bevindingen in de vorige maand verschenen Stand van educatief Nederland.

Bij de selectie voor de overgang van de basisschool naar het voortgezet onderwijs voorspellen de eindtoets en het schooladvies gezamenlijk de latere onderwijspositie beter dan ze dat apart doen. Uitgaande van deze politieke afweging in de Tweede Kamer is mijn fractie er, als het op uitvoerbaarheid aankomt, nog niet van overtuigd dat een afname van de eindtoets na half april nog op tijd is.

De heer **Backer** (D66): Is de heer Bruijn klaar met het deel van zijn bijdrage dat over de zwangerschapsdiscussie gaat?

De heer **Bruijn** (VVD): Dat hangt van uw vraag af, mijnheer Backer.

De heer **Backer** (D66): De heer Bruijn vraagt om een verklaring van de regering. Ook ik ben zeer benieuwd naar de uitleg. Ik heb echter begrepen dat de toets als second opinion meeweegt. De uitslag van de toets zal moeten meewegen bij de heroverweging van het schooladvies. De uitslag zal echter niet altijd overgenomen dienen te worden. Zo heb ik het begrepen. Dat is volgens mij helemaal niet onhelder. Dit is gewoon de status van het advies en van een second opinion. Heb ik dit volgens de heer Bruijn verkeerd geïnterpreteerd?

De heer **Bruijn** (VVD): Ik heb het ook zo begrepen.

De heer **Backer** (D66): Oké, oké.

De heer **Bruijn** (VVD): Ik ben blij dat we het met elkaar eens zijn.

Mijn fractie is er dus nog niet van overtuigd dat, als het op de uitvoerbaarheid aankomt, het afnemen van de eindtoets na half april nog op tijd is. Daarbij moet ook rekening gehouden worden met scholen waar het aantal aanmeldingen hoger is dan het aantal plaatsen en waar bijvoorbeeld door loting geselecteerd moet worden, al of niet in meerdere rondes. Alle partijen, dus leerlingen, ouders en school, hebben er belang bij dat de plaatsing voor alle leerlingen vóór de zomervakantie rond is. Kan de regering zeggen hoe het tijdspad nu precies verloopt, vanaf de afname van de toets tot het moment van de definitieve plaatsing van alle leerlingen? Wanneer valt, naar de mening van de regering, het laatste moment in de tijd waarop de toets nog kan worden afgenomen, zodanig dat de gehele procedure vóór de zomervakantie kan zijn afgerond? Valt dat moment niet vroeg in de periode tussen half april en half mei, de periode die nu in de wetstekst wordt genoemd? Mijn fractie wacht het antwoord van de regering met belangstelling af en heeft zo nodig een motie achter de hand waarin de regering wordt opgeroepen om te bevorderen dat de toets zo vroeg mogelijk in de in de wetstekst genoemde periode van half april tot half mei wordt afgenomen.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): De heer Bruijn doet een poging om de afname van de toets zo ver mogelijk naar voren te halen. Wil hij daarmee niet eigenlijk de centrale eindtoets toch weer een

zwaardere plek geven dan de plek die deze eindtoets in de discussie aan de overzijde van het Binnenhof heeft gekregen? In de Tweede Kamer heeft men juist besloten om de eindtoets wat later in het proces af te nemen. Op die manier kan de uitslag alleen maar als second opinion functioneren. Is dit een verkapte poging van de heer Bruijn om de overkant een beetje te overrulen?

De heer **Bruijn** (VVD): Ik heb nog geen enkele poging gedaan. Ik heb de staatssecretaris gevraagd wat het laatste moment in de tijd is waarop de toets nog kan worden afgenomen op een manier waarbij de hele procedure nog vóór de zomervakantie kan zijn afgerond. Dat moment kan wat mij betreft ook in juni vallen.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik hoor daarin een verzoek om de afname zo ver naar voren te halen dat de uitslag kan blijven functioneren in het totaal. Of begrijp ik mijn collega op die manier verkeerd?

De heer **Bruijn** (VVD): Ja, in mijn woorden is zeker het verzoek te horen om, conform de besluitvorming in de Tweede Kamer, in ieder geval de toets af te nemen op een moment waarbij het mogelijk is om de procedure begin juli af te ronden. Begin juli is het moment waarop in de eerste regio de zomervakantie begint.

Ik kom bij het onderwerp toezicht en beoordeling. De leden van de VVD-fractie danken de staatssecretaris voor zijn toezegging om de concept-AMvB inzake de toelatingsvoorwaarden van eindtoetsen voor te hangen bij de Eerste Kamer. De regering heeft gezegd dat gelijktijdig met de ontwikkeling van de AMvB het aspect van bekostiging van toegelaten andere eindtoetsen zal worden uitgewerkt. De leden van de VVD-fractie zien de concept-AMvB met belangstelling tegemoet.

De staatssecretaris is in gesprek met partijen over de samenstelling van de expertgroep die adviseert over de toelating van eindtoetsen en die een kwaliteitsoordeel geeft over toetsen die deel uitmaken van het leerling- en onderwijsvolgsysteem. Het komt mijn fractie voor dat hierbij gesproken wordt met een willekeurige selectie uit betrokken partijen. Zo wordt wel gesproken met de PO-Raad, maar niet met de VO-raad, wel met het Nederlands Instituut voor Psychologen, maar niet met de Nederlandse Vereniging van Pedagogogen en Onderwijskundigen en ook niet met ter zake deskundige hoogleraren. De VVD-fractie vindt het van cruciaal belang dat kwaliteit en representativiteit van de expertgroep worden geborgd. Wij willen de regering verzoeken om ook genoemde partijen te betrekken bij het overleg. Mijn fractie heeft daarvoor een motie voorbereid.

Naar aanleiding van schriftelijke vragen van de SGP-fractie zij vermeld dat ook de VVD-fractie de mening is toegedaan dat de expertgroep onafhankelijk moet zijn van de opstellers van die toetsen en de daarbij betrokken instellingen die belangen hebben ter zake, waaronder commerciële belangen. Mijn fractie hecht dan ook veel waarde

aan de toezegging van de staatssecretaris, in zijn brief van 26 november, dat de leden van de expertgroep niet uit de kring van eindtoetsontwikkelaars afkomstig mogen zijn. Mijn fractie dankt de staatssecretaris voor deze toezegging.

In het advies Een stevige basis voor iedere leerling uit 2011 toont de Onderwijsraad, in navolging van de Inspectie van het Onderwijs, aan dat een systematische beoordeling van leeropbrengsten, met een toets als diagnostisch instrument, bijdraagt aan hogere leerprestaties van ieder kind. Dat doet het kind geen kwaad, maar goed. Daar mag geen kind van worden buitengesloten. De raad is daarom voorstander van het verplichten van een afname van toetsen, die geijkt zijn op de referentieniveaus voor taal, rekenen en, op termijn, Engels. Verplicht, omdat alle kinderen deze aandacht verdienen. Met het verkregen inzicht kan het onderwijsaanbod optimaal op de leerling worden afgestemd en kan gericht gewerkt worden aan onderwijsopbrengsten. Hoogleraar onderwijskunde Geert ten Dam wees er dezer dagen op, dat juist ook om redenen van sociale gelijkheid naast het schooladvies een tweede onafhankelijk gegeven van belang is. Het beschermt leerlingen tegen onder advisering op basis van sociale afkomst. In het advies van de Onderwijsraad Presteren naar vermogen uit 2007 bleek een aanzienlijk deel van de leerlingen onder hun kunnen te presteren. Hoge maar realistische verwachtingen van leerkrachten en kennis over de capaciteiten van een leerling kunnen, volgens dat advies, over de gehele linie helpen om onderpresteren te voorkomen. Een toets aan het einde van groep 8, zo schrijft de Onderwijsraad, kan bovendien een doorlopende leerlijn van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs bevorderen. Verder maken genormeerde toetsen een vergelijking tussen scholen mogelijk. Dit geeft volgens de Onderwijsraad scholen inzicht in de effectiviteit van het eigen onderwijs en kan daarmee het lerend vermogen van scholen stimuleren tot kwaliteitsverbetering.

Tegelijkertijd mag het hier volgens de leden van mijn fractie niet bij blijven. Het beschrevene moet onderdeel zijn van een bredere benadering. Zo zou ik de staatssecretaris willen vragen hoe hij aankijkt tegen de kritiek dat met deze toets te veel de nadruk wordt gelegd op taal en rekenen. Mijn fractie is in deze context zeer geïnteresseerd in deel twee van het plan van aanpak Engels. Is de staatssecretaris bereid dit deel ook naar de Eerste Kamer te sturen, wanneer het uitkomt? Is hij het eens met de Onderwijsraad dat het niet raadzaam is ook andere leergebieden op te nemen in de eindtoets? Volgens de Raad is een landelijke normering voor andere vakken niet wenselijk en is daarnaast de voorspellende waarde van leergebieden als natuur en biologie of wereldoriëntatie voor het latere schoolsucces van leerlingen voorslagsnood onduidelijk. Graag de visie van de staatssecretaris hierop.

Mevrouw **Gerkena** (SP): U vraagt de staatssecretaris hoe hij denkt over alleen taal en

rekenen als toets, omdat er geen meerwaarde is om op andere gebieden eveneens te toetsen. Maar hoe staat de VVD-fractie hierin?

De heer **Bruijn** (VVD): Rekenen en taal voorspellen evidencebased de onderwijspositie van leerlingen. Voor andere vakken is dat er voorslagsnood niet. Ik heb het althans niet kunnen vinden, en de Onderwijsraad ook niet. Enerzijds kun je die vakken, door daar niet op te toetsen, tekort doen, terwijl je anderzijds leerlingen niet zonder enig bewijs op allerlei onderdelen wilt toetsen. Daarom wacht ik het antwoord van de staatssecretaris af.

Mevrouw **Gerkena** (SP): Als het gaat om het advies voor de hele schoolloopbaan, zien we dat er naar alle factoren wordt gekeken, zoals de wijze van functioneren van een leerling. Hechten we met die verplichte eindtoets niet veel te veel waarde aan een toets die maar op twee elementen rust?

De heer **Bruijn** (VVD): Juist doordat op andere manieren, andere tijdstippen en met doorlopende leerlijnen, zoals in het onderwijsvolgsysteem, ook naar andere aspecten van de ontwikkeling wordt gekeken, wordt de vrees van mijn fractie voor te veel aandacht voor rekenen en taal als gevolg van deze verplichte eindtoets enigszins weggenomen.

Mevrouw **Gerkena** (SP): Hoe ziet u in dit kader de waarschijnlijke jaarlijkse publicatie van deze toets, waarmee bekend wordt wat de Cito-score over de gehele schoolloopbaan is voor twee vakken?

De heer **Bruijn** (VVD): Dat ga ik u nu vertellen.

Om docenten en scholen recht te doen, is het belangrijk dat hun prestaties op een eerlijke manier kunnen worden vergeleken. Zij hebben immers te maken met leerlingpopulaties, die om allerlei redenen kunnen verschillen in ingangsniveau en onderwijsbaarheid. Uit onderzoek blijkt dat zo een vergelijking in principe mogelijk moet zijn. Daarover ging het inspectierapport Differentiatie van het opleidingsniveau van ouders bij het beoordelen van opbrengsten van basisscholen, dat de staatssecretaris in januari van dit jaar naar deze Kamer zond en waar wij kennis van hebben genomen. Ook in het leerling- en onderwijsvolgsysteem worden de correcties voor verschillen in onderwijsbaarheid van de leerlingen toegepast, volgens onderzoeker Staphorsius in 2008. Een andere benadering is het werken met leerwinst of toegevoegde waarde. Dat kan door longitudinaal instellingsoverstijgend leerwegaafhankelijk toetsen, waarmee in het hoger onderwijs wordt geëxperimenteerd in het kader van de externe borging van toetskwaliteit. Het kan ook door naast de eindtoets tevens een begintoeets af te nemen. Hiervan was om deze reden al sprake in het rapport-Dijsselbloem uit 2008, waarover alle politieke partijen dan ook met goede reden destijds lovend waren. Volgens Dijselbloem, en de VVD heeft zich daar al in haar verkiezingsprogramma van 2010 en opnieuw in dat van 2012 bij aangesloten, moeten ten behoeve van kwaliteitsbewaking en het tijdig onderkennen van

achterstanden een begin- en een eindtoets worden afgenomen. Ook de Onderwijsraad onderschrijft in zijn advies "Een stevige basis voor iedere leerling" uit 2011 het belang van het meten van leerwinst en toegevoegde waarde in het kader van het stimuleren van het lerend vermogen van scholen. Mijn fractie ziet daarom met bijzondere interesse uit naar de resultaten en aanbevelingen uit de pilot Leerwinst en toegevoegde waarde, die op dit moment wordt afgerond, en de beleidsreactie daarop.

Mijn fractie dankt de staatssecretaris voor zijn toezegging om de Eerste Kamer hierover te informeren. In die pilot wordt nagegaan hoe een faire en bruikbare maat voor leerwinst en toegevoegde waarde en dus voor de prestaties van scholen kan worden ontwikkeld. Ook in de Stand van educatief Nederland wordt als eerste uitdaging voor de toekomst genoemd: het ontwikkelen door scholen en overheid van indicatoren om de brede kwaliteit van het onderwijs inzichtelijk te maken, zodat scholen hun opbrengsten en ook hun inspanningen goed kunnen monitoren en met elkaar vergelijken. Dat geeft verbeterimpulsen. Wellicht dat de staatssecretaris in zijn beantwoording al iets kan zeggen over deze brede context, waar de eindtoets een onderdeel van is.

Samenvattend beziet mijn fractie met interesse het wetsvoorstel, maar heeft zij voor definitieve meningsvorming behoefte aan toelichting op de representativiteit van de expertgroep en op afnamemoment, inhoud en effecten van de eindtoets. De VVD-fractie ziet de beantwoording door de regering met belangstelling tegemoet.

*N

Mevrouw **Gerkena** (SP): Voorzitter. We spreken vandaag over invoering van een centrale eindtoets, een jaarlijkse toets waar alle kinderen aan mee moeten doen. De motivering hiervan is mijn fractie nog onduidelijk. Aan de ene kant wordt gezegd dat het leerlingvolgsysteem het belangrijkste is voor het uiteindelijke vo-advies en aan de andere zijde zegt de regering dat zij het niveau van taal en rekenonderwijs op peil wil brengen.

Waartoe wordt er in het onderwijs getoetst? Toetsen is niets meer en niets minder dan kijken of en, zo ja, in hoeverre de leerling de stof tot zich heeft genomen. Taal en rekenen zijn uitermate belangrijk, maar nog belangrijker is de gehele ontwikkeling van het kind. Helaas vergeet onze samenleving steeds vaker dat het proces vele malen belangrijker is dan het eindresultaat. In toenemende mate worden kinderen in het basisonderwijs klaargestoomd -- en zo noem ik het -- voor de studie. 4-jarige kinderen leren in groep 1, wanneer zij een vraag hebben, het eerst zelf op te lossen, dan een vriendje te vragen en vervolgens pas de juf. Dat is zelfstandigheid aanleren, zo zegt men. Het al in dat proces betrekken van een 4-jarige gaat uit van de leerlijn die het kind de komende levensjaren gaat meemaken en niet van wat het kind als 4-jarige nodig heeft. Het kind wil namelijk gewoon steun van de juf of meester.

Het gevaar van de invoering van een centrale eindtoets is dat ouders gaan selecteren op de best presterende school. Dat wil zeggen, de best presterende school op de Cito-toets. Het belang van de eindtoets is de afgelopen jaren enorm toegenomen. Ouders doen kinderen op cursussen of bestellen pakketten om thuis te oefenen voor de eindtoets. De uitslag van de toets bepaalt namelijk de rest van de studieloopbaan. Hoe hoger de score, hoe hoger het onderwijs dat men kan volgen. Dit zegt overigens ook iets over de kwaliteit van het vervolgonderwijs, zeker voor de ouders die vrezen dat hun kind op het vmbo terechtkomt. Het zegt ook iets over het feit dat wij cognitieve vaardigheden nog steeds boven andere vaardigheden stellen. Doorzettingsvermogen, creativiteit, oplossingsvermogen, ondernemerschap en handvaardigheden worden allemaal niet gemeten in de eindtoets, terwijl deze vaardigheden het verschil maken in onze maatschappij. Voor een gezonde economie hebben wij ondernemers nodig, mensen die de handen uit de mouwen steken, creatieve oplossingen bedenken en doorzettingsvermogen hebben. Waar vinden we deze kwaliteiten terug in de toetsen van het lager onderwijs?

Zeker nu de eindtoets verplicht wordt en de resultaten hiervan gepubliceerd worden, zal de nadruk in het onderwijs nog meer op die cognitieve resultaten komen te liggen in plaats van op al die andere vaardigheden waarbij bij uitstek het basisonderwijs een grote rol in de ontwikkeling zal spelen. De staatssecretaris was een tegenstander van het publiceren van de Cito-scores, maar toch zijn deze resultaten openbaar geworden. We kunnen nu dus zien welke school in onze stad of gemeente de beste is en welke de slechtste. Zo werd ik er door een klasgenootje van mijn 10-jarige zoon op gewezen dat hun school de beste Cito-score van Haarlem heeft. Een klasgenootje, een kind dus. In de krant zei de adjunct-directeur van de school: "Als je hoog eindigt is dat natuurlijk leuk, maar het is geen doel op zich. We hechten wel waarde aan dit cijfer, omdat het laat zien dat we het goed doen."

Op de Koorschool, de school van mijn zoon, stromen kinderen van verschillende niveaus in groep 5 in. Een vijfde van de lestijd is gericht op muzieklessen. De adjunct-directeur zegt daarover: "Daardoor ligt het tempo van reguliere lessen bij ons erg hoog. Kinderen met te grote problemen met leren adviseren we dan ook op hun oude school te blijven." Dit kan volgens hem de hoge score enigszins verklaren. Kinderen op deze school werken in een hoger tempo en moeten een toets doen voor ze worden toegelaten, ook op onderwijskundig gebied. Is deze basisschool nu de beste van Haarlem? Natuurlijk niet, want daar spelen diverse factoren een rol bij.

Eerlijk gezegd snap ik dan ook de drijfveer van RTL niet om de resultaten te publiceren, maar nu dit een feit is, vraag ik de staatssecretaris of we niet snel van die verplichte eindtoets af moeten. Vreest hij namelijk niet dat er een nieuwe tweedeling in het onderwijs zal ontstaan, namelijk tussen ouders die hard gaan oefenen met het kind

om een hogere score te krijgen en ouders die dit niet kunnen of willen doen? Hoe onafhankelijk blijft de centrale eindtoets dan nog als second opinion? Wat gaat de staatssecretaris doen om te voorkomen dat deze eindtoets ook een selectie-instrument wordt, hetzij voor de ouders, hetzij wellicht ook voor scholen die een voorselectie gaan maken? Te veel zwakke leerlingen is immers niet goed voor de naam van de school. En de reputatie van een school is een van de factoren waarop de ouders selecteren, zo concludeert de regering ook in de memorie van antwoord.

Het tijdstip van de eindtoets is naar achteren geschoven om te voorkomen dat er in de laatste periode van de basisschool niets gedaan wordt. De musical werd tijdens de behandeling van het voorstel in de Tweede Kamer als zinloze bezigheid bestempeld, wat alweer een voorbeeld is van hoe alleen het cognitieve onderwijs als relevant wordt beschouwd. Er zijn scholen die hebben aangegeven zelf een eindtoets te gaan ontwikkelen omdat het tijdstip voor hen te laat ligt. Het tijdstip ligt zeker te laat voor de gemeenten waar geloot wordt. De loting, op zichzelf al een afschuwelijk systeem, vindt begin maart al plaats en wordt vaak gevolgd door een tweede of derde loting. Plekken reserveren voor kinderen van wie de eindtoets niet aansluit bij het schooladvies zal onherroepelijk leiden tot processen. Immers, als je kind overduidelijk een havo- of vwo-advies heeft en wordt uitgeloot, maar er plekken worden vrijgehouden voor kinderen van wie het advies niet eenduidig is, is er een ongelijkheid waarmee een aantal ouders absoluut geen genoegen zal nemen. Hoe zich dit in de toekomst zal ontwikkelen, laat zich raden. Mijn fractie vindt dan ook dat het tijdstip van de afname vervroegd dient te worden, zodat dit probleem zich niet voordoet. Is de staatssecretaris bereid om met een novelle het tijdstip terug te brengen naar 1 april?

Ik kijk uit naar de beantwoording.

De heer **Backer** (D66): De centrale eindtoets wordt vaak gezien als mogelijkheid om een onder advisering te compenseren. In zekere zin is het een objectief meetbaar moment, waarop een mogelijke onder advisering kan worden vastgesteld. Conform de historie van uw partij en het belang dat u daaraan zou moeten hechten, vind ik het gek als de Cito-toets of welke eindtoets dan ook in zijn geheel zou moeten wegvallen omdat er een risico is dat het een soort ratrace wordt. Dit neveneffect wenst een meerderheid in deze Kamer niet, maar daarmee zou toch niet de hele Cito-toets, die deze functie ook heeft, overboord gezet moeten worden? Of heb ik u verkeerd begrepen?

Mevrouw **Gerkens** (SP): U begrijpt mij niet verkeerd. Een gedicht van Elsschot is van toepassing: tussen droom en daad staan wetten en bezwaren. Het is absoluut onwenselijk dat de Cito-toets of de eindtoets -- het hoeft immers niet de Cito te zijn -- zich als een ratrace ontwikkelt, maar de realiteit is dat dit nu al gebeurt. Een televisieprogramma vraagt zelfs de Cito-resultaten op via de WOB om te kunnen laten zien welke

scholen de beste toetsscores hebben. Dan kunnen wij met z'n allen hier wel vinden dat het leerlingvolgsysteem veel zwaarder is en een veel beter beeld geeft van de leerling dan de toets op slechts twee dingen, namelijk taal en rekenen, maar de realiteit is dat de ouders kijken naar wat een school heeft gedaan op de eindtoets. Als die ontwikkeling gaande is, zullen we die op een of andere manier moeten stoppen. Dat is de reden waarom mijn fractie de toets niet wil verplichten. Die maakt het alleen zwaarder. Laat de scholen zelf bepalen op welke manier zij een soort second opinion willen hebben.

De heer **Backer** (D66): Ten eerste. Ik zou de wetgeving toch niet willen laten dicteren door de redactie van RTL. Ten tweede. Dat gedicht gaat verder. De volgende zin is: "Maar doodslaan deed hij niet". Mijn suggestie zou zijn om dat dus ook niet te doen.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Zo kwam het dat hij 's avonds ... Dat zit in de laatste strofe.

De heer **Bruijn** (VVD): Ik zou het met de bezwaren van mevrouw Gerkens eens zijn als de eindtoets en de verplichting daarvan het enige middel zou zijn waarmee de regering bezig is. Zij weet natuurlijk ook dat dit onderdeel is van een pakket en dat daarbij eveneens een begintoets hoort. Daarnaast hoort er een leerling- en onderwijsvolgsysteem bij en wordt er gewerkt aan adaptief toetsen en aan een leerwegaafhankelijk volgsysteem et cetera. Deze eindtoets is niet het enige middel waarmee de regering bezig is. Is mevrouw Gerkens gezien het hele pakket toch niet van mening dat het belang dat de heer Backer naar voren brengt uiteindelijk prevaleert voor het individuele kind, en dat dit ook omhoog moet kunnen worden bijgesteld, zeker als het kind uit een sociale achterstand komt? Voor die kinderen geldt dat. Is dat ook de reden waarom haar partij indertijd enthousiast was over het rapport-Dijsselbloem, waarin niet alleen een eindtoets, maar zelfs ook een begintoets wordt geadviseerd?

Mevrouw **Gerkens** (SP): U stelt mij verschillende vragen. Het gaat niet alleen om kinderen met een sociale achterstand. Dat is echt een misverstand. Het gaat om diverse kinderen, bij wie het leerlingvolgsysteem soms niet goed heeft gewerkt. Er kunnen heel veel verschillende redenen zijn waarom de eindtoets een ander beeld laat zien. De vraag is alleen wat de eindtoets in de praktijk doet. Wij zijn hier verplicht om te kijken hoe de uitvoerbaarheid ervan is. We zien in de eerste plaats een verplichte eindtoets, waarmee we in ieder geval één ding kunnen meten: hoe doet de school het gemiddeld op die eindtoets? We zien nu dat dit een prooi wordt. We moeten ons inderdaad niet laten leiden door die redactie. Het is echter de realiteit dat de eindtoets een soort zwaartepunt wordt, terwijl we hier allemaal van mening zijn dat het hele leerlingvolgsysteem, waarmee de leerlijn van een kind kan worden bekeken, veel belangrijker is. Dat ben ik met u eens. Dat er soms

verkeerde adviezen uit kunnen volgen, is waar. De vraag is of wij moeten zeggen dat dit zo belangrijk is dat we de eindtoets verplicht stellen of dat we moeten zorgen dat de school niet zelf kan bepalen op welke manier hij nog een ventiel heeft voor het geval dat de band te ver is opgepompt.

De heer **Bruijn** (VVD): Het tweede deel van mijn vraag ging over het rapport-Dijsselbloem, dat, naar ik meen, ook door uw partij enthousiast is ontvangen. Daarin wordt niet alleen een eindtoets geadviseerd, maar zelfs ook een begintoets. Is uw partij inmiddels van mening veranderd over dat rapport?

Mevrouw **Gerkens** (SP): Mijn partij is niet van mening veranderd over het rapport, maar dat wil niet zeggen dat wij het rapport integraal zouden overnemen, zoals u nu hier suggereert.

*N

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Voorzitter. "Het onderwijs is een voorwerp van de aanhoudende zorg der regering." Dat is de verankering van onderwijs in het hoofdstuk over de grondrechten in de Grondwet. Vandaag hebben we het eens niet over het vaak bediscussieerde stelsel van bijzonder en openbaar onderwijs, waarnaar in datzelfde artikel verwezen wordt, maar ik verwijs wel graag naar de Grondwet. In deze grondrechten zijn immers twee motieven te herkennen die ook in dit debat een rol spelen. Het eerste motief is dat de overheid op afstand moet blijven, tenzij haar ingrijpen noodzakelijk is; dat hoort bij de klassieke grondrechten. Het tweede motief is dat de overheid moet waarborgen dat mensen een goed leven kunnen leiden; dat hoort bij de sociale grondrechten. Die twee motieven kunnen ook verbonden worden met Isaiah Berlins omschrijving van "negatieve en positieve vrijheid". Bij het grondwetsartikel over het onderwijs spelen beide motieven een rol. Enerzijds waarborgt de overheid dat kinderen opgroeien met onderwijs dat hen helpt om in de samenleving hun plaats in te nemen. Anderzijds garandeert het artikel de onderwijsvrijheid en houdt het de overheidsbemoediging kort.

Precies deze spanning speelt een rol in de discussie over het voorstel om te verplichten tot een centrale eindtoets. Enerzijds is er de argumentatielijn dat de overheid met dit voorstel te ver ingrijpt in de vrijheid van het onderwijs. Anderzijds is er het betoog dat de overheid alleen zo de kwaliteit kan borgen waarop leerlingen moeten kunnen rekenen. Beide overwegingen zijn in de ogen van mijn fractie legitiem, maar de spanning betekent wel dat noodzaak en proportionaliteit van het wetsvoorstel grondig moeten worden gewogen.

Met betrekking tot de noodzaak valt allereerst op dat die vaak nogal emotioneel geladen aan de orde wordt gesteld. Er is weinig discussie over het uitgangspunt dat het primair onderwijs over het geheel genomen goed functioneert. Ja, alles kan altijd beter, zoals ook blijkt uit de

nieuwste PISA-ronde, maar er is geen structureel probleem. Er zijn concrete problemen met zwakke en zeer zwakke scholen. Die problemen worden aangepakt waar ze zich voordoen. Intussen wordt er op allerlei niveaus aan gewerkt om vast te stellen welke kennis in het onderwijs dient te worden overgebracht. Referentieniveaus, kerndoelen en kennisbases zijn allemaal instrumenten om sturing te geven aan het onderwijs. Telkens speelt daarbij de discussie of we te veel, te weinig of te eenzijdig sturen, maar op zich zijn de instrumenten er.

Nu ligt de vraag voor of een centrale eindtoets en een leerlingvolgsysteem noodzakelijk zijn voor de kwaliteit van het onderwijs. Daarvan hebben de schriftelijke uitwisseling, waarvoor overigens dank aan de regering, en de behandeling in de Tweede Kamer ons niet overtuigd. Scholen en leerkrachten weten heel goed waar ze met hun onderwijs moeten uitkomen aan het eind van groep 8 en daar komen ze grosso modo ook uit. Er is natuurlijk wel verschil tussen scholen, maar dat heeft naar ons inzicht niet te maken met onduidelijke onderwijsdoelen of onhelderheid over het eindniveau. Op dit punt is het wetsvoorstel overigens ambivalent geworden door de behandeling in de Tweede Kamer. Terwijl in eerste instantie sprake was van een uniforme centrale eindtoets, is per amendement de mogelijkheid voor alternatieve eindtoetsen geschapen. Daarmee is het argument van deze eerste noodzaak, namelijk een helder en eenduidig omschreven eindniveau, echter genuanceerd. Ik kom daar straks op terug.

Een andere mogelijke noodzaak naast het definiëren van het te bereiken eindniveau ligt in de selectiefunctie van de centrale eindtoets, het bepalen waar leerlingen in het vervolgonderwijs naartoe zouden moeten. De "vercitoïsering" van het onderwijs houdt onder meer in dat de nu al min of meer centrale, maar toch nog niet verplichte Cito-eindtoets geleidelijk naast het schooladvies een grote rol is gaan spelen in de schoolkeuze voor het vervolgonderwijs. Scholen in het voortgezet onderwijs publiceren hun toelatingsnormen nu al in Cito-scores. Allerlei ondernemingen bieden Cito-trainingen aan, vanaf online voor enkele tientjes tot groepstrainingen in kleine groepen voor €600 of meer; soms krijg je een gezinskorting van 20%. Dat is allemaal minder onschuldig dan het lijkt, niet alleen omdat je daarmee misschien verkeerde verwachtingen wekt, maar ook omdat dit de toets minder voorspellend maakt voor het studiesucces later. De toets zelf komt daarmee onder druk te staan.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Een van de redenen om dat allemaal weer tegen te gaan, is juist dat de Cito-toets naar achteren wordt verplaatst. De Cito-toets werd al in februari afgenomen en dat is nu ten minste verplaatst naar april, terwijl het schooladvies wel in februari wordt gegeven. De angsten waar mijn geachte collega's van GroenLinks en de SP het over hebben, deel ik dus niet zo. Wat dat betreft, zou ik zeggen dat u juist blij zou moeten zijn met dit wetsvoorstel, want

daardoor krijgt het algemeen schooladvies weer meer gewicht.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik ben niet zo heel bang aangelegd; dat scheelt alweer. Op het punt van de late afname kom ik straks terug. Ik heb het nu over het centraal verplicht stellen van een eindtoets. Die "vercitoïsering" vind ik wel degelijk een probleem. Dat is een ander punt dan de vraag waar je dit in het jaar moet plaatsen.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): U had het over de sociale grondrechten en de klassieke grondrechten, maar de overheid heeft gewoon een zorgplicht: zij moet ervoor zorgen dat de kwaliteit van het onderwijs deugt. Ik vind een verplichte toets een heel normale manier om de kwaliteit van het onderwijs te toetsen.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik begon met die zorg en verantwoordelijkheid van de overheid: "de aanhoudende zorg der regering" gaat juist daarover. Daar ben ik het dus helemaal mee eens. De vraag is of dit instrument van een verplichte eindtoets daarvoor geschikt is. Ik zal betogen dat dit niet zo is.

Ik zei al dat scholen hun toelatingsnorm in Cito-scores definiëren en publiceren en dat ondernemingen Cito-trainingen aanbieden, tot en met groepstrainingen voor enkele honderden euro's. Ik zei ook al dat dit allemaal minder onschuldig is dan het lijkt, omdat dit de toets minder voorspellend maakt voor het studiesucces later. Het dilemma is namelijk: hoe meer motieven en factoren een rol gaan spelen in het toetsproces, des te minder die toets zegt, omdat de uitkomst en de interpretatiemogelijkheden vervuild worden door die andere motieven en factoren. Ook op dit punt is het wetsvoorstel ambivalent geworden, omdat door de late afname het schooladvies zwaarder moet gaan wegen dan de centrale eindtoets. De vraag is echter wat dan nog het gewicht van die centrale eindtoets is. Ik kom ook hier straks op terug, maar ik noteer wel dat de argumentatie zwabbert als men enerzijds die centrale eindtoets belangrijk vindt voor de selectie en als men de toets anderzijds voor dat doel toch vrij laat in het proces plaatst.

Voordat ik een volgend punt aansnijdt, kijk ik naar de beweging van collega Backer.

De **voorzitter**: Ja, maar ik wachtte nog even totdat hij dichterbij geslopen was. Dat is nu het geval.

**

De heer **Backer** (D66): Ik ben naderbij geslopen. Collega Ganzevoort zegt dat er wordt gezwabberd. Ik wil dat werkwoord niet overnemen, maar je ziet inderdaad een ontwikkeling in de lijn van de memorie van toelichting tot en met de behandeling in de Tweede Kamer. Die ontwikkeling gaat echter in de richting die volgens mij over het algemeen wordt gesteund door de heer Ganzevoort en mij: het schooladvies is leidend en de Cito-toets speelt een rol. Het zou zo jammer zijn als de heer Ganzevoort in de analyse van dat zwabberen

eigenlijk meegaat in dat zwabberen. Of is deze constatering onjuist?

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik mag hopen dat die onjuist is. Ik zal proberen om collega Backer daarvan te overtuigen. De beweging was inderdaad van een vrij rigide, uniforme centrale eindtoets naar een wat genuanceerde variant daarvan. De vraag is of die nuancering zwabberen is. Daarvan zeg ik: ja, dat is zwabberen. Dat maakt de rol van de Cito-eindtoets of van de centrale eindtoets en het functioneren in het systeem onduidelijk en problematisch. Moet je er dan tevreden over zijn dat die centrale eindtoets er toch komt? Nee, daar zijn wij eigenlijk helemaal niet tevreden over. Wij vinden dit een ongewenste ontwikkeling, zoals ik aan het betogen ben.

De heer **Backer** (D66): Wij zitten hier in de laatste fase van het wetgevingsproces. Als dat zwabberen nu tot een rechte lijn is gekomen -- er is vastgesteld wat de verhouding is tussen de toets en het schooladvies -- is het toch van belang dat hier breed gedeeld wordt dat dat de einduitkomst is? Zou u daar niet veel beter in mee kunnen gaan?

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Volgens mij zijn wij het erover eens dat de kwaliteit van het onderwijs geborgd moet zijn en dat ook de kwaliteit van de selectie in de richting van het voortgezet onderwijs aan de orde is en geborgd moet zijn. De vraag is of een centrale eindtoets daaraan deze bijdrage moet leveren. Of heeft die centrale eindtoets ongewenste zijeffecten die wij juist niet moeten willen? Of zijn er andere manieren waarop je dit zou kunnen doen? Et cetera. De vorm die nu voorligt -- dan noem ik dan maar "de zwabberende vorm" -- kan naar onze overtuiging deze rol juist niet goed genoeg spelen, omdat die wel moet meespelen maar te laat wordt aangeboden en omdat die wel centraal is en toch alternatieven heeft. En dan zeggen wij: kies nu duidelijk. Óf je kiest voor de uniforme, rigide eindtoets, waar wij tegen zijn, óf je kiest daar niet voor. Een tussenvorm leidt alleen maar tot nog meer gerommel. Dat is de redenering.

Ik ga terug naar de kern. Is voor de selectie, en daarmee voor het succes in de studievoortgang, een centrale eindtoets noodzakelijk? Uit het GION-onderzoek dat we recentelijk ontvingen, blijkt dat in 92% van de gevallen het schooladvies en het Cito-advies geheel of grotendeels overeenkomen. Ik ben niet heel grondig opgeleid in de statistiek, maar dat klinkt toch als een normalscore. In ongeveer 4% van de gevallen is het schooladvies te laag en ook in zo'n 4% is het te hoog. Een te hoog advies, zo lezen we, heeft geen al te grote nadelen voor de verdere schoolloopbaan, maar een te laag advies wel. Nu gaat het bij de 4% van de leerlingen met een schadelijk advies, dus een onderadvisering, natuurlijk om een voor die kinderen belangrijke zaak. Het is ook een serieuze groep. Daar moeten we dus zeker iets mee doen. De vraag is wel of een algemeen verplichte eindtoets dan een proportionele maatregel is. De conclusie moet toch

zijn dat het schooladvies een heel betrouwbare basis is voor de selectie en voor het studiesucces in het voortgezet onderwijs. Collega Bruijn wees erop dat de voorspellende kwaliteit toeneemt als de Cito-score daaraan wordt toegevoegd. Ik wijs hem er echter op dat dit maar een marginale toename is, namelijk van 0,77 naar 0,80. Ook dat -- ik heb wel enige statistiek gehad -- is wel een verbetering, maar toch niet wereldschokkend, als ik het eerlijk mag zeggen.

De heer **Bruijn** (VVD): Dat klopt, maar de heer Ganzevoort vergeet te vermelden dat het bij die 4% wel om 10.000 leerlingen gaat. Volgens sommige onderzoeken gaat het zelfs om een veelvoud daarvan en dat vindt mijn partij heel belangrijk. Het verschil kan marginaal zijn, maar je moet ieder kind de aandacht geven die het verdient.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Daar zijn we het ook volledig over eens. Ik heb ook gezegd dat het voor die groep leerlingen buitengewoon belangrijk is en dat die groep groot genoeg is om daar iets mee doen. De vraag is of een generieke maatregel niet disproportioneel is gezien de toch marginale toename van het voorspellend succes van het schooladvies. Ik relatieveer dat een klein beetje.

De heer **Bruijn** (VVD): Eens. We zijn het er dus over eens dat dit een belangrijke maatregel is ...

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Nee ...

De heer **Bruijn** (VVD): ... zeker omdat het voor een groot deel gaat om kinderen uit achterstandssituaties. Niet uitsluitend, maar wel voor een groot deel.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): We zijn het er volstrekt over eens dat dit een belangrijk thema is. We zijn het er niet over eens dat dit de goede maatregel daarvoor is. Daar gaat precies de discussie over.

Ik vraag de minister of er voor het inderdaad belangrijke thema van onder advisering -- dat onderschrijf ik -- geen andere oplossingen waren. Ik kom daar zo dadelijk nog op terug.

Ik was bezig om de verschillende noodzaken voor dit wetsvoorstel door te nemen. Er wordt een derde noodzaak genoemd, namelijk dat een centrale eindtoets het mogelijk maakt om scholen te vergelijken. Dat is dus niet een bijproduct omdat RTL daar toevallig naar vraagt, nee, het wordt genoemd in de memorie van toelichting. Daarin staat: "Zo kan ook worden bepaald wat de prestaties op schoolniveau zijn. Voor ouders worden de prestaties van de school zichtbaar en zij kunnen de resultaten op de centrale eindtoets betrekken bij de keuze voor een school voor voortgezet onderwijs. Daarnaast versterkt het de zelfevaluatie van de school, die haar prestaties kan vergelijken met die van andere scholen." We hebben inderdaad gezien dat het zo werkt met de publicatie door RTL van de schoolscores. Maar

daarmee is wel een fundamenteel perverse prikkel ingebouwd in het systeem.

Niet voor niets zijn in allerlei landen verschillende typen toetsen helder gescheiden, zoals blijkt uit het mooie overzicht dat in de memorie van antwoord wordt gegeven. Je kunt formatief toetsen om te kijken waar leerlingen zijn en hoe ze verder moeten komen. Daar is niks mis mee en dat kan bijvoorbeeld ook met leerlingvolgsystemen. Heel waardevol. Je kunt summatief toetsen om een eindniveau en de selectie vast te stellen. Dat is heel nuttig als het er echt op gericht is dat leerlingen de juiste vervolgopleiding krijgen. En je kunt toetsen op het niveau van het onderwijsstelsel om scholen te monitoren en daarop het beleid aan te passen. Dan toets je om te bezien of scholen goed functioneren en of het stelsel goed functioneert. Dit zijn allemaal buitengewoon zinnige toetsvormen. Het is echter vragen om problemen als je die toetsdoelen vermengt, en dat gebeurt met dit voorstel. In de memorie van antwoord worden al deze doelen gebruikt om het belang van de centrale eindtoets te onderstrepen, maar dat is gevaarlijk wensdenken. Ik hoor graag van de staatssecretaris waarom hij denkt het beter te weten dan al die andere landen, die deze toetsdoelen juist zo graag uit elkaar houden omdat het dan duidelijk is waarvoor je toetst en hoe dat moet functioneren in het systeem.

Met name het vermengen van schoolbeoordeling en leerlingselectie is vragen om problemen. De regering antwoordt op onze schriftelijke vragen daarover dat zij dat geen strijdige doelen vindt, omdat de individuele score gebruikt wordt voor de selectie en er voor de scholenvergelijking rekening wordt gehouden met de verschillen in leerlingsamenstelling tussen de scholen. Dat is wel erg optimistisch. Ook de regering weet immers dat het bereikte niveau van heel veel factoren afhangt, waarvan de leerlingsamenstelling zoals die nu gemeten wordt maar een klein stukje is. Niet voor niets schrijft de regering dat het vaststellen van de leeropbrengst verre van eenvoudig is. Dat lijkt me een understatement. Is dat niet gewoon mooi Haags voor de eerlijke erkenning dat de Cito-scores eigenlijk niet goed gebruikt kunnen worden om scholen te vergelijken, omdat er te veel andere factoren doorheen spelen? Ik krijg daarop graag een antwoord van de staatssecretaris. Ik weet dat hij deze mening eigenlijk ook is toegedaan, als ik tenminste goed interpreteer dat hij voor de vergelijking van scholen juist allerlei andere factoren ook van belang vindt. Via Vensters en dergelijke wil hij daar een breder beeld van krijgen. Is het echter niet het grote probleem dat juist de Cito-score van de centrale eindtoets gebruikt gaat worden in die vergelijking, en dan ook nog in het publieke veld?

Is het erg als de Cito-scores niet echt bijdragen aan een eerlijke vergelijking? Ja, dat is erg, niet zozeer voor een individuele school of leerling maar omdat daarmee het stelsel onder druk komt te staan. Perverse prikkels corrumperen het systeem, en dat is hier aan het gebeuren. Als je scholen afrekent op hun gemiddelde Cito-score, dan

krijgen we het fameuze teaching to the test. Ik heb begrepen dat er geen, of nog geen, financiële gevolgen aan worden verbonden, maar natuurlijk is het voor scholen een prikkel om ervoor te zorgen dat alle leerlingen hoog scoren. En dan meet de toets niet meer de verschillen tussen leerlingen -- dat is de selectieve functie -- maar het niveau dat de school als totaal weet te bereiken. Hoe meer je het onderwijs aanpast op de toets om de score van de school te meten, des te minder meet je het individuele niveau van het kind. Bovendien zijn er wel degelijk indirecte financiële gevolgen. Als je namelijk als school een hogere gemiddelde Cito-score behaalt, word je aantrekkelijker voor ouders die een school voor hun kind zoeken. En als je aantrekkelijker bent voor ouders die een school voor hun kind zoeken, kun je makkelijker selecteren, bijvoorbeeld -- mijn collega Jesse Klaver heeft daar aan de overkant aandacht voor gevraagd -- door een hogere ouderbijdrage te vragen, waardoor je kinderen uit arme gezinnen weg selecteert. Dat is nu juist een van de risicogroepen als het gaat om lage Cito-scores. Doordat je aantrekkelijk bent, kun je eerder vol zitten. Dan hebben ouders die hun kind heel jong inschrijven meer kansen. Welke ouders zijn dat? Dat zijn, opnieuw, ouders met veel informatie uit geprivilegieerde gezinnen.

Dit zit allemaal niet in deze wet, maar het is wel het soort mechanisme dat versterkt wordt door wat wij in onze vragen de "rankingsziekte" hebben genoemd. Het gevolg ervan kan, ondanks alle goede woorden die ik gehoord heb over het belang van een eindtoets die juist kan helpen om leerlingen uit zwakkere groepen te helpen, juist een anti-emancipatoire versterking van de segregatie zijn. Daar maken wij ons zorgen over. Kinderen uit kansengezinnen krijgen voorrang; kinderen uit achterstandsgezinnen hebben nog meer het nakijken.

De heer **Bruijn** (VVD): Ik vraag me echt af of hier enige evidence voor is. Uit studies van de inspectie, van de Onderwijsraad en van Cito zelf blijkt dat, als je kijkt naar toegevoegde waarde, naar leerwinst en naar de einduitslag, die toets een hoge voorspellende waarde heeft voor het latere gedrag en het latere succes van een leerling. Het is dus ontzettend belangrijk dat we met al die tools bekijken hoe een kind in elkaar zit en waar het kind straks het best op zijn plaats is. Waar behaalt hij de beste resultaten? Voor het corrumperende effect, dus voor het nadeel van teaching to the test, zou een bewijs bestaan als die test niet goed was. Als de test echter goed is, is teaching to the test precies wat je wilt. Wat zijn dus de bewijzen voor wat de heer Ganzevoort zojuist zei? En wat zijn de bewijzen voor een gebrektheid van de Cito-toets? Dat is dan wel belangrijk.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Collega Bruijn heeft het eigenlijk over de aansluiting van het primair onderwijs op het voortgezet onderwijs en de vraag of de eindtoets daarbij een extra aanvulling kan zijn op de zuiverheid van het schooladvies. En dat geef ik hem toe. Dat is de

discussie ook niet. Er is dan een, weliswaar kleine, toegevoegde waarde. De vraag die wij daarbij stellen, is of er niet allerlei risico's zitten aan de andere kant van het systeem, namelijk bij de toelating van leerlingen tot basisscholen. Hoe selecteren zij hun leerlingen aan de poort? Ik geef de heer Bruijn dus wel toe dat er een emancipatoir effect kan zijn aan het eind van de basisschool, maar door ditzelfde systeem zit er een anti-emancipatoir effect aan het begin. Dan is het de vraag of er geen andere instrumenten zijn dan de verplichte centrale eindtoets om te bereiken wat wij allebei willen zonder dit problematische effect.

De heer **Bruijn** (VVD): Ja, en al die andere instrumenten worden ook door de regering ingezet, in dit wetsvoorstel, in komende wetsvoorstellen en in het leerling- en onderwijsvolgsysteem. Een ander punt is het volgende. De heer Ganzevoort bracht zonet het teaching to the test naar voren. Dat is een essentieel punt. Als je dat inbrengt als argument tegen het gebruik van zo'n test, dan twijfel je blijkbaar aan de kwaliteit van die test. Als die test namelijk goed is, is teaching to the test, ook via bijles of via commerciële aanbieders, een gewenst effect van de test. Waar haalt de heer Ganzevoort dus het idee vandaan dat die Cito-toets niet zou deugen? Dat moeten we dan hier en nu met elkaar uitdiepen.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Dat heeft te maken met de vraag of je het hebt over het meer formatieve aspect. In dat geval is teaching to the test prima. Dan past het in het gewoon in het gehele kader. Als het echter gaat om de selecterende werking van een test, is het juist de vraag of je dit moet willen. Daar zit wel degelijk een risico, want juist degenen die optimaal gebruik kunnen maken van alle ondersteuning om goed te presteren op dat moment, krijgen voorrang. Zij zijn dan geprivilegieerd. Degenen die dat soort mogelijkheden van ondersteuning minder hebben, lopen achterstand op.

De **voorzitter**: Tot slot, mijnheer Bruijn!
**

De heer **Bruijn** (VVD): Tot slot ben ik blij dat de heer Ganzevoort zijn stelling nu heeft teruggebracht tot een vraag.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Als ik collega Bruijn op die manier gelukkig kan maken, doe ik dat graag.

De regering doet in de memorie van antwoord nogal luchtig over onze bezwaren. Of die nu in de vorm van een vraag of een stelling zijn geformuleerd, het zijn bezwaren. Vragen die nog niet beantwoord zijn, blijven toch een bezwaar. De regering doet luchtig over deze bezwaren. De staatssecretaris heeft geen aanwijzingen dat scholen leerlingen selecteren, behalve soms vanwege de grondslag van de school. Wij vrezen dat dit de complexe werkelijkheid enigszins miskent, evenzeer als de versimpeling dat je de verschillen tussen leerlingen, die er nu eenmaal

zijn, in kaart hebt gebracht met de leerlinggewichten. De staatssecretaris weet toch ook dat het effect van beleid niet rechtstreeks afhangt van de intenties van het beleid en zelfs niet van de concrete maatregelen, maar van de handelingsreacties van de betrokkenen op die maatregelen? In dit geval, zo houd ik de staatssecretaris voor, zijn scholen en ouders door de perverse prikkels uitgenodigd tot ongewenste handelingsreacties, die de tegenstellingen binnen het onderwijs kunnen vergroten. Als dat zo is, moeten wij daar een goed tegenwicht aan bieden.

Er zijn dus veel vragen te stellen bij het voorstel van een centrale eindtoets, principieel, maar ook vanwege de te verwachten consequenties. Is er dan helemaal niets nodig? Die vraag werd in een aantal interrupties gesteld. Jazeker is er iets nodig, met name voor die 4% die een te laag schooladvies krijgt. Voor deze leerlingen moet iets gebeuren. We weten overigens dankzij het GION-onderzoek ook redelijk goed om welke leerlingen het vooral gaat, namelijk om de zorgleerlingen met bijvoorbeeld een rugzakje en om autochtone leerlingen met laagopgeleide ouders. Dat zijn de twee belangrijkste groepen. Jongens en allochtone leerlingen worden ook genoemd, maar de eerstgenoemde groepen lijken de belangrijkste. Dit is zeer nuttige informatie. Het is goede feedback voor de scholen die hun schooladvies op een rijtje aan het zetten zijn. Het is belangrijk om juist in deze situaties nog wat beter te kijken en nog iets vaker het voordeel van de twijfel te geven. Daar hebben wij op zich geen verplichte eindtoets voor nodig. Ik denk overigens ook dat de kwaliteit van het schooladvies zal verbeteren zodra het leerlingvolgsysteem goed gaat functioneren. Het is dus niet het een of het ander. Het schooladvies zal al beter worden door een goed leerlingvolgsysteem. Dan wordt de toegevoegde waarde van de centrale eindtoets misschien kleiner.

Ik heb een paar keer gezegd dat ik ergens op terug zou komen en ik doe dat nu kort, omdat de principiële weging van dit voorstel bij ons vooropstaat. Het wetsvoorstel lijkt vooral niet noodzakelijk en het heeft allerlei onwenselijke bijeffecten. Iets daarvan is wel verzacht bij de wetsbehandeling in de Tweede Kamer, maar daarmee is het ook ambivalent geworden. Ik ga in op die twee punten.

Het eerste punt is de alternatieve eindtoets. Het dreigende monopolie van een eindtoets ...

De **voorzitter**: Mijnheer Ganzevoort, hoelang denkt u nog nodig te hebben? U had namelijk vijftien minuten opgegeven.

**

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik heb nog anderhalve alinea en ik ben ook een paar keer onderbroken.

De **voorzitter**: Bij die onderbrekingen heb ik iedere keer de klok stopgezet.

**

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik ga dan snel in op het punt van de ambivalentie van de alternatieve eindtoetsen. Het dreigende monopolie is daarmee doorbroken, maar de vraag is wel hoe dat dan werkt. Waarom wordt hier niet steviger doorgepakt en wordt de voorkeurspositie van Cito niet losgelaten voor een vrij speelveld? Het tweede punt is de late afname, maar ik laat dit voor nu rusten omwille van de tijd.

Mijn laatste vraag gaat over de toepassing op het speciaal onderwijs. De verschillen tussen leerlingen zijn daar zo groot dat we juist gekozen hebben voor individuele ontwikkelperspectieven. Misschien kan de staatssecretaris die nog enigszins toelichten.

Vooralsnog zie ik weinig reden om mijn fractie te adviseren om voor dit wetsvoorstel te stemmen, maar uiteraard wacht ik de beantwoording van onze vragen met oprechte belangstelling af.

*N

De heer **Backer** (D66): Voorzitter. Het voorstel dat wij vandaag bespreken heeft een verstrekkende betekenis en houdt velen bezig: onderwijsdocenten, schoolbestuurders, instituten die toetsen produceren en zeker niet in de laatste plaats de ouders die kinderen hebben in groep 7 en groep 8 van de basisschool.

Ik zal in deze bijdrage spreken over het belang van een leerlingvolgsysteem, de relatieve waarde van het schooladvies ten opzichte van de eenmalige eindtoets in groep 8 en het tijdstip van afname van die toets. Omwille van de tijd ga ik niet in op de problematiek van het speciaal onderwijs en op de aanbieders van toetsen.

Het principe van de centrale eindtoets is eerder als een belangrijk element van onderwijsbeleid benoemd door de vanavond al meerdere malen aangehaalde commissie-Dijsselbloem. Collega Bruijn noemde die bijvoorbeeld ook al. De betekenis in relatie tot artikel 23 van de Grondwet is uitvoerig aan de orde geweest in de schriftelijke behandeling, om te beginnen natuurlijk bij de Raad van State. Het wettelijk regelen van een centrale eindtoets kon de toets der kritiek doorstaan, wel afhankelijk van de waarborgen en de wijze waarop die gedaan wordt. Ik moet nog even nadenken over de AMvB's waarover collega Lokin sprak. Op zichzelf vind ik die sympathiek, alleen heeft een veegwet niet mijn eerste voorkeur. Ik moet daar nog even met mijn fractie over spreken.

De centrale eindtoets in groep 8 beschouwt mijn fractie als een onafhankelijk meetmoment van het niveau van de kennis en de vaardigheden van leerlingen aan het einde van de basisschool. Voor D66 staat daarbij het belang van het kind centraal. Het kind heeft immers belang bij die toetsing. Wij onderschrijven in dit verband het beginsel dat eerder door de commissie-Dijsselbloem naar voren is gebracht.

Dat gezegd hebbende beginnen allerlei vragen op te komen. Dat blijkt ook uit het debat van vanavond. Het zijn belangrijke vragen met een

grotere dimensie, want kinderen worden in Nederland al heel vroeg ingedeeld op basis van een oordeel op hun cognitief vermogen. Dat is wereldwijd gezien vrij uniek. De juiste instroom in het voortgezet onderwijs is dus van groot belang. Daarom is dit ook van groot belang voor de samenleving van ons land.

Een laatbloeiend kind met een vmbo-advies dat wel de capaciteiten heeft om op te klimmen in het onderwijssysteem, kan die ladder tegenwoordig heel moeilijk beklimmen. De overgang van het po naar het vo is dus grotendeels bepalend voor de rest van de schoolloopbaan. Er zijn nog altijd schotten tussen vmbo, havo en vwo en later, in het tertiair onderwijs, wordt het niet makkelijker. Daarom moeten we goed stil blijven staan bij het moment dat kinderen worden ingedeeld op cognitief vermogen, maar vooral ook goed kijken naar alle omstandigheden die daarbij een rol spelen en die de prestaties van het kind beïnvloeden. Het beoordelen is mensenwerk en toetsen zijn daarbij een hulpmiddel, maar niet meer dan dat. Ik benadruk de woorden "niet meer dan dat". Dat is de principiële keuze die mijn fractie maakt. Ik zeg dit ook tegen collega Ganzevoort. Een centraal, eenmalig meetmoment aan het eind van groep 8 is een nuttig instrument voor het kind, zijn ouders of verzorgers en ook -- maar minder dwingend -- voor degenen die het vervolgonderwijs organiseren. Het geeft de samenleving ook inzicht in die fase van de onderwijsvoorziening, in de breedte van het land. Bovendien heeft het een betekenis in het signaleren van achterblijvers en van structurele misstanden.

Het is echter maar een meetmoment. Wij moeten het toetsinstrument dus tegelijkertijd relativeren. In de loop van de behandeling van dit voorstel is dat dan ook gebeurd en heeft ook de staatssecretaris -- als ik zijn werdegang in het voorstel volg -- gerelativeerd, tot tevredenheid van mijn fractie. Misschien komt daar het idee van het "zwabberen" van collega Ganzevoort vandaan. Ik ga nog even terug naar de memorie van toelichting van de voorganger van deze staatssecretaris. Toen lag het accent toch nog heel sterk op "de lat moet hoger" en "dat gaan wij vanuit Den Haag organiseren". Dat paste misschien in de tijd, maar je ziet hoe snel dit kan veranderen. Daarin past ook de ranking in een landelijk ochtendblad en de Cito-site van RTL. Dit zijn allemaal acties in de sfeer van Elseviërs koffietest, olieboltest of haringtest. Die tendens galmt nog een beetje na in het oorspronkelijke voorstel. Er is echter veel gebeurd in het vervolg van de schriftelijke behandeling en met name tijdens de plenaire behandeling in de Tweede Kamer.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Het is voor mij erg belangrijk om te weten waar de lekkerste koffie, haring en oliebol te vinden is. Is collega Backer het nu niet een beetje aan het bagatelliseren? Zijn de gevolgen van de publicatie, namelijk de rol die deze gaat spelen in de vergelijking tussen scholen en de wijze waarop ouders hun weg daarin vinden, niet riskanter dan een vergelijking tussen koffie en oliebol?

De heer **Backer** (D66): Ik kan zowel een antwoord geven op de vraag van collega Ganzevoort als mijn tekst vervolgen, want in mijn volgende alinea staat dat mijn fractie zich zeer gestoord heeft aan wat ik de "Cito-mania" heb genoemd, die de laatste jaren is ontstaan. De betekenis van de Cito-toets is namelijk ver buiten de oevers van de oorspronkelijke gedachte getreden. Met "olieboltest" wilde ik niet de betekenis ervan bagatelliseren. De test heeft een dimensie gekregen die eigenlijk helemaal niet is bedoeld. Ik denk dat wij daarover gelijk denken.

Mevrouw **Gerkena** (SP): Dat ben ik eens met de heer Backer. We weten allemaal dat de kraam uit de olieboltest het vlak voor oud en nieuw het drukst krijgt en zo zal het ook bij de scholen uitwerken. Over die second opinion nog het volgende. De heer Backer sluit toch ook niet de mogelijkheid uit dat ouders hun kinderen gaan trainen om ze toch nog even een net betere Cito-score te laten halen? Hoe kijkt hij daartegenaan?

De heer **Backer** (D66): U verbindt nu twee dingen, met die olieboltest en de ouders. Ik denk dat onze partijen erg verschillen in opvatting over het vertrouwen dat zij hebben in de eigen beoordeling van mensen; in dit geval die van ouders bij de keuze van scholen. Ik ben er helemaal niet van overtuigd dat ouders die kennisnemen van de toets van RTL of van de lijstjes, op basis daarvan hun keuze bepalen. Volgens mij toont ook de praktijk aan dat men veel verstandiger is. Er zijn veel meer redenen voor die keuze. Het is ook interessant om te kijken naar de uitkomst van de test van RTL. Volgens mij staat de beste basisschool in Bruinisse. Ik weet niet hoeveel scholen daar zijn en ik wil niets kleineren, maar ik denk dat de keuze daar veel beperkter is dan in een grote stad. Het belangrijkste van wat ik wilde zeggen, is dat ik vertrouwen heb in die afweging. Ik wuif niets zomaar weg, maar men is niet zomaar misleid. In ons interruptiedebatje hadden we het net al even over de betekenis van die toets. Die kan ook een correctie zijn, of in ieder geval een hulpmiddel, voor leerlingen die ondergeadviseerd zijn. Wij zouden toch allebei het belang daarvan moeten inzien. Ik zie het belang daarvan in. Daarom wil ik die toets in de juiste context laten bestaan, weliswaar op een later moment in het jaar dus niet zoals nu, met de veel grotere kans dat deze dan een geringere betekenis heeft, maar wel een bepaalde betekenis.

Mevrouw **Gerkena** (SP): Als die toets echt als second opinion zou moeten gelden, zou hij eigenlijk ongeveer gelijktijdig met het schooladvies moeten worden afgenomen. Wat kan er namelijk gebeuren? Ik zie dat nu om me heen, al geldt in dergelijke gevallen nooit $N=1$. Ouders wier kind een "vmbo/havo, maar neigt naar vmbo"-advies krijgt, gaan dat kind als een gek trainen om ervoor te zorgen dat het die Cito-toets nog goed zal doorkomen. We weten allemaal dat die Cito-toets het algemene kennisniveau toetst. Maar goed, zeker in taal en rekenen kun je worden getraind. Op die manier wordt later een heel goede Cito-

score bereikt en krijgt het kind alsnog een havo/vwo-advies. De vraag is dan wel of dat terecht is. Is dat de second opinion die we willen?

De heer **Backer** (D66): Ik kan de vraag of dat terecht is, niet beantwoorden. Maar die situatie zal zich niet meer voordoen als dit voorstel wordt aangenomen. Dat is voor mij ook een van de redenen om het in beginsel te willen steunen. De test wordt immers later afgenomen dan nu. U zei: op hetzelfde moment.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Ik denk dat het juist is om die toetsen op hetzelfde moment af te nemen. In dat geval zijn er namelijk twee onafhankelijke adviezen: het schooladvies van het leerlingvolgsysteem en de Cito-toets. Als die niet overeenstemmen, kan er een discussie volgen. Maar als mijn kind nu een vmbo-schooladvies zou krijgen en ik niet wil dat mijn kind naar het vmbo gaat, stoom ik het in de twee maanden erna nog klaar voor een goede Cito-toets, waardoor het alsnog havo/vwo haalt. Dat gebeurt nu gewoon. Hebben we op die manier een goede second opinion of een klaargestoomd kind?

De heer **Backer** (D66): De diepgang van de gedachte van collega Gerkens is zodanig, dat ik die niet meer kan volgen. Ik zal erover nadenken, maar wil nu graag mijn betoog vervolgen.

Ik was gebleven bij de Cito-mania. Ik wil de competitie tussen scholen en de neiging tot een afrekencultuur zeker niet stimuleren. De kern van een test, die van Cito of van een ander, is dat het kind daardoor instroomt op het juiste niveau van voortgezet onderwijs. Of je dat wilt bevorderen of niet, is een politieke keuze. Mijn fractie waardeert het dat er recentelijk in de volksvertegenwoordiging aan de overkant een omslag in het denken is ontstaan die zijn weerklink heeft gevonden. Om heel exact te zijn: in de aangenomen motie-Yuma/Van Menen en de amendementen-Van Menen/Ypma, die nu onderdeel uitmaken van het gewijzigde voorstel van wet, onder A. Tegen de heer Ganzevoort zeg ik: het glas is halfvol of halfleeg. In het gewijzigde voorstel in combinatie met de aangenomen motie is de relatieve waarde van de toets nog verder verminderd ten opzichte van het schooladvies. Het schooladvies zal voortaan leidend zijn, en verplicht. Ik geloof dat dit nu al door ongeveer 93% scholen zo wordt gedaan. Die gedachte was al ingezet in het wetsvoorstel, maar ze is aangepast, helderder gemaakt en verbeterd, en de staatssecretaris heeft haar in de verdere behandeling verdedigd.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Aangesproken door collega Backer, wil ik hem toch suggereren om beter ten halve te keren dan ten hele te dwalen. Wij zijn het erover eens dat men met het eerdere voorstel misschien wel ten hele gedwaald was ...

De heer **Backer** (D66): Zeker.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): ... en dat we nu halverwege zijn. Waarom nu dan niet ten halve

gekeerd, dus teruggedaan naar een systeem waarin veel meer nadruk ligt op het door het leerlingvolgsysteem ondersteund schooladvies? Op die manier wordt het geborgd. We zouden het in onze optiek zo onzalige idee van die rigide centrale eindtoets dan helemaal kunnen loslaten.

De heer **Backer** (D66): In dit geval wil ik mij een politiekere opmerking veroorloven. Ik heb dat vaker met de collega's van GroenLinks. Je kunt er op dat moment ook voor kiezen om met het iets minder goede te leven en de politieke realiteit te aanvaarden dat dit een heel grote verbetering is ten opzichte van het oude. Ik zou het hierbij voorlopig willen houden. Ik respecteer uw keuze, maar ik wil er geen misverstand over laten bestaan dat het ons erom gaat dat het advies de allerlaatste functie heeft bij de beoordeling van de scholen in het onderwijsbeleid, ook wat betreft de ranking van het belang van de toetsen en de centrale eindtoets. Er is nog niet over gesproken, maar ik denk dat het belangrijk is dat ook de Inspectie van het Onderwijs deze boodschap meekrijgt, zodat zij niet op andere dingen gaat toetsen dan wij hier zouden wensen.

Zonder de genoemde wijzigingen zouden wij dit voorstel niet in positieve overweging hebben willen nemen. Ik zei net dat toetsen belangrijk zijn, maar ook dat het toekomstperspectief veel beter kan worden gemeten in een langlopende leerlijn. Wie zich heeft verdiept in het leerlingvolgsysteem - en dat heb ik naar aanleiding van het debat gedaan -- ziet dat daarmee van groep 1 tot groep 8 de voortgang, het afzwakken, het verbeteren zeer gedetailleerd kunnen worden gevolgd. Daardoor heeft men al een goed beeld van een kind en kan in groep 8 nog een objectieve toets plaatshebben. Dat is overigens niet de enige.

Omwille van de tijd ga ik nu naar het laatste onderdeel van mijn betoog. Het wetsvoorstel waardoor de centrale eindtoets verplicht wordt, laat de keuze van de toets wel vrij. Die vraag heeft veel discussie opgeworpen, maar is volgens mij nu goed beantwoord. Ik dank de staatssecretaris voor zijn laatste brief, waarin dat volgens mij concludent wordt uiteengezet.

Net kwam al even ter sprake dat het de bedoeling is dat de centrale eindtoets het karakter krijgt van een second opinion. Wanneer moet deze worden afgenomen? Ook daarover is discussie geweest. Omdat daarover zo veel discussie was en omdat dit een heikel punt was in relatie tot het belang van het schooladvies -- het tijdstip is immers ook van belang voor de rol ten opzichte van het schooladvies -- is in het amendement-Ypma/Van Meenen expliciet een tijdstip opgenomen: tussen half april en half mei. Dat is nu artikel 9b, lid 1, van het wetsvoorstel. Dat tijdstip is zodanig dat er nog tijd is om de uitslag van de Cito-score te kunnen heroverwegen. Ook vanavond is er discussie over geweest of dat niet naar voren zou kunnen worden gehaald, binnen dat tijdvak. Ik denk dat daaraan voordelen zijn verbonden, als het maar helder is dat dit niet betekent dat de waarde van de toets ten opzichte van het schooladvies weer gaat veranderen. In dat geval zou mijn fractie daar mordicus tegen zijn.

Mijn fractie is zich zeer bewust van het gevaar van onder- en overadvisering. Voor ons als medewetgever is nu de vraag: vertrouwen wij erop dat de basisschooldocenten en de leiding, die op basis van artikel 42 van de Wet op het primair onderwijs een advies moeten geven, dit goed zullen doen, met het belang van het kind voorop? Dan kan, zo lijkt mij, de centrale toets disciplinerend werken om in de concrete gevallen waarin de score van de centrale toets hoger is dan het gegeven schooladvies, het schooladvies te heroverwegen. Ook het fenomeen dat die landelijke eindtoets er is in de nieuwe context -- we zullen daarmee moeten experimenteren -- kan disciplinerend werken.

Er is net al gesproken over de over- en onderadvisering. Ik heb in mijn tekst verwezen naar het GION-advies. Ik vind de 4% en de 8% wat onheldere getallen, zeker omdat op de pagina's 198-199 van het inspectierapport De staat van het onderwijs heel andere percentages voorkomen. Hieruit zou blijken dat noch het schooladvies, noch de Cito-score een-op-een overeenkomt met de daadwerkelijke plaatsing in het voortgezet onderwijs. Als de eindtoetsscores hoger zijn, kan het schooladvies worden heroverwogen; het is niet verplicht, maar het kan. Over percentages gesproken, kan de staatssecretaris inzicht geven in het aantal gevallen waarin dit nu al is gebeurd?

De **voorzitter**: Hebt u nog lang nodig?

**

De heer **Backer** (D66): Nee, ik ben bijna klaar.

Het voortgezet onderwijs heeft om organisatorische redenen -- daarover heb ik mevrouw Lokin vragen gesteld -- bezwaar gemaakt omdat het natuurlijk makkelijker is om eerder te weten hoe je de nieuwe brugklassers kunt plaatsen. Ik stel vast dat de Tweede Kamer met die discussie bekend was. Die keuze is gemaakt. Mijn fractie vindt dat het belang van de leerling zwaarder weegt dan de organisatorische argumenten in het vo. Ook heeft zij sterk de indruk dat het organisatorisch oplosbaar is.

Al met al kijken wij uit naar de gedachtewisseling met de staatssecretaris, waarna wij een eindafweging zullen maken. Ik heb een aantal positieve dingen genoemd, dus wellicht gaat het de goede kant op.

*N

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Voorzitter. Voor ik aan mijn eigenlijke inbreng begin, wil ik één opmerking vooraf maken. Die valt wel binnen mijn opgegeven spreektijd, hoor, voorzitter; ik zal er niet overheen gaan. In de discussie tot nu toe valt mij op dat er twee dingen worden aangekaart. Ten eerste: welk belang moet je hechten aan een centrale eindtoets? Ten tweede: welk gebruik wordt er gemaakt van een centrale eindtoets? Daarbij wordt gerefereerd aan perverse prikkels, zoals een afrekencultuur. Dat onderschrijf ik ook. Ik pleit er bij mijn collega's voor om daar dan eens een keer het debat over te voeren. Welke perverse prikkels zitten er in ons systeem? Anders krijgen wij die discussie bij ieder

onderwerp. Er zijn immers meer punten waarbij je denkt: hoe kan het dat in het onderwijs deze keuzes gemaakt moeten worden, dat scholen zich verplicht voelen om keuzes te maken omdat het systeem hen daartoe dwingt? Dat zou een afzonderlijk debat waard zijn.

Mijn eigen bijdrage zal ik beperken tot de vraag welke waarde je moet hechten aan zo'n centrale eindtoets. Dat is de kern van het debat over dit wetsvoorstel. Dat is niet alleen hier zo, maar ook buiten het parlement, zoals in krantenkoppen, columns enzovoorts. Je kunt zeggen dat er twee standpunten in dit debat zijn. Volgens het ene standpunt is de centrale eindtoets een momentopname, die veel minder betrouwbaar is dan de "film" van het leerlingvolgsysteem. Er wordt gezegd dat bemiddelde ouders hun kind naar al dan niet professionele toetstraining sturen, waardoor de waarde van de toets als onafhankelijk meetinstrument afneemt. Ten slotte gaan sommige scholen voor voortgezet onderwijs selecteren op basis van de Cito-toets. De meeste scholen willen gewoon de best scorende leerlingen, want de kans is groot dat zij met hen de minste last krijgen.

Voor al die argumenten is iets te zeggen, maar er is ook een andere kant. Het komt namelijk nog steeds voor dat leerlingen -- vaak zijn het leerlingen uit sociaaleconomisch minder sterke milieus -- een lager advies krijgen dan zij op grond van hun capaciteiten zouden moeten krijgen. De heer Ganzevoort sprak over 4%; ik heb ergens 10% gelezen. Al was het 1%, ik wil opkomen voor de kinderen die op basis van hun capaciteiten meer zouden kunnen en van wie de ouders vaak niet in staat zijn om hun belangen goed te behartigen. Je moet constateren dat basisscholen, ondanks al hun inzet en goede bedoelingen, er toch vaak naast zitten; soms, vaak, het is maar net hoe je het inschat. Kinderen die een verkeerd advies krijgen en wel de capaciteiten hebben, moeten vaak, als zij doorzetters zijn -- dat is ook niet iedereen gegeven -- een heel ingewikkelde route afleggen, van vmbo naar mbo naar hbo. Petje af voor degenen die dat lukt. Voor degenen die dat niet lukt, is het echter persoonlijk leed en verspilling van talent. Het is dus goed als er naast het schooladvies, dat echt een "film" is -- daar ben ik het mee eens, maar ook een film kan over- of onderbelicht zijn -- een onafhankelijk eindtoetsmoment is.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik wil een misverstand voorkomen: mevrouw Linthorst heeft ongetwijfeld niet de indruk dat ik dit niet belangrijk zou vinden. Ik heb dat juist benadrukt. De vraag is of dit instrument daar geschikt voor is en of het niet te veel nadelen heeft. Wij zijn het er echter volstrekt over eens dat het van groot belang is dat wij onderadvisering voorkomen en dat het emancipatoire effect wezenlijk is.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Het probleem is het volgende. Als je het niet verplicht stelt, breng je de kinderen die baat zouden hebben bij een onafhankelijk oordeel ... Wie bepaalt dan dat die toets wordt afgenomen of niet? Dat is dezelfde school die er ook bij die "film" naast zat. Dat vind ik

een te geringe waarborg voor die kinderen. Wij zijn het erover eens dat de toets vaak misbruikt of verkeerd gebruikt wordt. Laten wij dan dan naar kijken! Laten wij dan kijken naar de mechanismes die ervoor zorgen dat scholen die toets verkeerd gaan gebruiken. Ik ben zelf nog van de generatie dat er een toelatingsexamen was. Ik ben blij dat er een toelatingsexamen was, want op grond van het basisschooladvies was ik nooit gekomen waar ik uiteindelijk ben gekomen. Dat geldt nog steeds voor kinderen. Laten wij die kinderen een steuntje in de rug geven en laten wij niet het middel door het verkeerde gebruik ervan weggooiden.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Het middel van de centrale eindtoets is er een. Er zijn meer middelen te bedenken. Het verbeteren van het leerlingvolgsysteem is bijvoorbeeld een middel om die "film" te verbeteren. Ook daarin kun je de zaak objectiveren. Mevrouw Linthorst zegt dat zij de discussie over de perverse prikkels hierbuiten wil laten, maar dat vind ik een beetje ingewikkeld. Iedere regel, iedere maatregel, ieder wetsvoorstel heeft immers positieve en negatieve effecten. Als er anti-emanipatoire effecten zijn, moeten wij die nu adresseren omdat het thema hier aan de orde is. Dan gaat het om een weging. Ik wil niet worden weggezet als iemand die dat niet van belang vindt.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Ik zet niemand in een bepaald kamp weg; dat ligt niet in mijn aard. Ik heb juist gezegd: laten wij het hebben over de perverse prikkels omdat die, naar ik vermoed, weleens veroorzaakt kunnen worden door het feit dat scholen worden afgerekend op hun resultaten. Als dat de oorzaak is van die perverse prikkels, heb ik het liever daarover, dan over de centrale eindtoets, die in dat kader op een verkeerde manier gebruikt wordt.

Mijn fractie kan zich dus vinden in de stelling dat het schooladvies leidend moet zijn, maar dan wel met een centrale eindtoets als second opinion. Die second opinion moet wel reëel zijn. Wij vragen ons in alle eerlijkheid af of de centrale eindtoets, door het moment waarop deze wordt afgenomen, die rol van second opinion nog wel kan vervullen. Op verzoek van mijn collega Bruijn heeft het ministerie in kaart gebracht op welk moment de centrale eindtoets het best kan worden afgenomen, wil deze nog een rol kunnen spelen in het advies. Half april blijkt daarvoor het laatste moment te zijn, want eind juni, begin juli is alles afgerond.

Ik moet u eerlijk bekennen dat ik helemaal van mijn betoog af ben. Ik ga even terug. Er is veel gesproken over de reden waarom het niet erg is als de uitslag van de toets later bekend zou zijn, want het basisschooladvies is al veel eerder bekend. Daarover kunnen ouders al met een school in gesprek gaan, althans in theorie. Maar in de praktijk wil een ouder die het niet eens is met het advies van de school iets in handen hebben om met de school in gesprek te gaan, want anders krijgt hij hetzelfde verhaal te horen waar het advies op gebaseerd is. Dan wordt gezegd: wij zien dat kind nou eenmaal zo. Die ouder wil dus iets in handen hebben en in de praktijk is dat de centrale

eindtoets. Ouders gaan pas met de school praten als zij de resultaten van de eindtoets hebben. Dan moet de uitslag dus ook wel ergens toe kunnen leiden. Mijn fractie heeft namelijk geen behoefte aan een centrale eindtoets die in feite een wassen neus is.

Ik kom op het tijdpad dat is gehanteerd. Ik zei al dat collega Bruijn het ministerie hiernaar heeft gevraagd. Als de eindtoets half april wordt afgenomen, zijn het definitieve plaatsingsbesluit en de resultaten in de week van 14 tot 20 juni bekend. Dat is rijkelijk laat. Het ligt nog gecompliceerder in regio's waar geloot moet worden. In sommige gebieden hebben gemeenten en schoolbesturen samen afgesproken om een centrale inschrijving te hanteren. Daarbij mag iedere leerling zich inschrijven bij één school, om te voorkomen dat alle populaire scholen weer de leerlingen met de hoogste Cito-scores eruit plukken. De gedachte hierachter is dat ieder kind met een bepaald advies gelijke toegang tot een bepaalde school moet kunnen hebben.

In de schriftelijke voorbereiding hebben we de staatssecretaris al gevraagd of een later afnamemoment niet leidt tot een conflict in het kader van de loting. Daarop heeft de staatssecretaris geantwoord dat het aan de schoolbesturen is. Dat vindt mijn fractie toch een beetje kort door de bocht. De doelstelling van de loting is immers hetzelfde als die van het wetsvoorstel, namelijk voorkomen dat op oneigenlijke gronden de Cito-score wordt gebruikt om te selecteren. Het zou toch niet zo mogen zijn dat de ene maatregel en de andere maatregel elkaar in de wielen rijden, terwijl beide maatregelen dezelfde doelstelling hebben. Wij zouden graag van de staatssecretaris horen of hij zich niet medeverantwoordelijk voelt, aangezien een effect van dit wetsvoorstel is dat die loting in de problemen komt. Wij zouden ook graag horen of hij zich er niet mede verantwoordelijk voor voelt dat die loting op een ordentelijke manier kan verlopen.

Het probleem bij de loting is: wat doe je als het moment laat is? Zeg je dan dat de loting pas wordt gedaan nadat het definitieve plaatsingsbesluit, dus met het bezwaar van de ouders en met het eventueel bijgestelde advies, bekend is? Dan heb je het dus over de week van 14 tot 20 juni. Mijn fractie verwacht niet dat de schoolbesturen en de gemeenten daarmee akkoord zullen gaan. Het alternatief is dat je kunt zeggen: we houden een aantal plekken open voor de kinderen voor wie alsnog een bijgesteld advies volgt. Dan volg ik dezelfde redenering als collega Gerkens. Dat gaat onherroepelijk tot procedures leiden, want dan zijn er kinderen die bij de school van hun eerste voorkeur en bij de school van hun tweede voorkeur zijn uitgeloot, terwijl op de eerste school van voorkeur alsnog kinderen worden toegelaten. Hoe kijkt de staatssecretaris daartegen aan?

Mijn fractie hecht eraan dat het schooladvies leidend is. In de praktijk is dat volgens mijn fractie overigens allang zo. De meeste scholen voor voortgezet onderwijs hebben immers een duurzame samenwerkingsrelatie met scholen voor

primair onderwijs en weten heel goed de waarde van een advies in te schatten. De praktijk is altijd sterker dan de leer, want als ze weten dat het advies van een school niet deugt, hebben ze ook wel hun trucs om er alsnog op hun eigen manier alternatieven voor te vinden. Als de basisschool en de school voor voortgezet onderwijs doen wat zij horen te doen, wordt het basisschooladvies al als leidend gezien. Voor die gevallen waarbij het basisschooladvies ernaast zit, moet er wel nog een reële mogelijkheid zijn om dat bij te stellen.

Ik ben bijna klaar. Ik blijf precies binnen de tien minuten. Het is mogelijk dat het aantal schooladviezen dat wordt bijgesteld naar aanleiding van deze wet, als het wetsvoorstel wordt aanvaard, door de tijdsdruk minder wordt. Scholen kunnen namelijk denken: we hebben geen tijd meer om het bij te stellen, dus laat maar zitten. Het is echter ook mogelijk dat het meer wordt. Scholen kunnen denken: we hebben geen zin in gedonder en gedoe, laten we het advies maar omhoog bijstellen. Is de staatssecretaris bereid om de ontwikkelingen op dit punt te volgen? Wat zijn de gevolgen van dit wetsvoorstel voor het bijstellen van het schooladvies? Is de staatssecretaris bereid om ons na een periode van drie jaar, dus als die wet twee jaar van kracht is geweest, daarover te informeren?

*N

De heer **Sörensen** (PVV): Mevrouw de voorzitter, collega's, staatssecretaris. De PVV-fractie is blij met het invoeren van een landelijke centrale toets voor het basisonderwijs. Dat lag voor de hand, lijkt mij. Er is al een Cito-toets, maar zo'n toets erbij of ernaast is voor ons uitstekend. Waarom is die landelijke centrale toets eigenlijk pas zo laat ingevoerd? Het is goed voor de leerlingen. Zij kunnen zich oriënteren ten opzichte van hun medescholieren. Ze weten waar ze staan. Een bijzondere bijkomstigheid -- als schoolmeester weet ik dat uit ervaring -- is dat sommige leerlingen min of meer beschermd kunnen worden tegen de vaak te hoog gespannen ambities van de ouders. We hebben niet voor niets het gezegde "ieder meent zijn uil een valk te zijn". Teleurstellingen in het eerste jaar van het voortgezet onderwijs kunnen kinderen op deze wijze worden bespaard. Daarbij zullen kinderen door deze toets wat ons betreft voldoende tijd moeten besteden aan de belangrijkste vakken: taal en rekenen. Er zijn ook nog andere belangrijke vakken. Daar kom ik zo op terug.

Voor de ouders is het een voordeel dat ze hiermee een extra instrument krijgen om inzicht te krijgen in de leerprestaties van hun kinderen. Bovendien komt er nog een criterium om de keuze van de basisschool te bepalen. Wij vinden dat ook belangrijk. Naast denominatie en naast rijafstand voor de leerling hebben we ook nog een ander criterium op basis waarvan je kunt zeggen: dit is een school waar ik mijn kind graag naartoe stuur.

Voor de basisscholen is het ook van belang om op deze wijze inzicht in eigen kunnen te krijgen. Waarom scoren wij lager? Waarom scoren wij hoger? Je kunt bijvoorbeeld met deze vragen bij je

collega's te rade gaan. Wat dat betreft kan er een uitstekende uitwisseling plaatsvinden.

Het is zeker van belang voor de scholen voor voortgezet onderwijs. Ik ben jarenlang schakelfunctionaris geweest tussen een grote scholengemeenschap voor tvwo, vwo, havo en mavo en de basisscholen. Uit de praktijk weet ik dat een objectief instrument om de leerlingen te toetsen zeer welkom is. Uiteraard is het advies van de basisschool altijd leidend en belangrijk, maar daarnaast is een objectief criterium hard nodig. Ik heb het al meer op deze plek gezegd en in de commissie: er wordt in het onderwijs namelijk geconcurrereerd. Op open avonden wordt opgeschept over het percentage van leerlingen dat naar het vwo of naar het gymnasium gaat. Uit ervaring weet ik ook dat ouders soms zo dominant zijn en zo'n pressie uitoefenen op onderwijzers dat die onderwijzers denken: laat ik ze hun zin maar geven, de wal zal het schip wel keren. Op de school waar ik 32 jaar les heb gegeven, wisten we het advies van iedere basisschool te wegen. Collega Linthorst had daar volkomen gelijk in. Kortom, het is een waardevol instrument om tot verantwoorde plaatsing bij het voortgezet onderwijs over te gaan.

Wij zijn wel uitermate teleurgesteld -- het blijft niet alleen lof, dat begrijpt u -- over het tijdstip van toetsen. Dat maakt het voor het voortgezet onderwijs zeer moeilijk. Je moet roosteren en plannen. Soms heeft een school twee klassen meer en soms heeft een school twee klassen minder. Je moet collega's ontslaan en je moet collega's aannemen. Wat dat betreft vinden wij het ontzettend vervelend dat die toets zo laat gaat komen. Wij vragen de staatssecretaris dan ook naar de reden hiervoor. Wat ons betreft zou die toets al in februari kunnen plaatsvinden. Maar goed, ik weet dat naar gelang het antwoord van de staatssecretaris de VVD misschien een motie indient. We zullen het zo horen. Een ander punt van kritiek van de PVV-fractie betreft het niet verplicht stellen van het vak wereldoriëntatie. Ik zal er kort over zijn. Als docent geschiedenis en biologie weet ik dat sommige kinderen werkelijk geen fluit weten van biologie of Nederlandse geschiedenis, om de eenvoudige reden dat scholen van een bepaalde denominatie wat betreft wereldoriëntatie veel te veel zijn gericht op de eigen denominatie. Het verplicht stellen van het vak wereldoriëntatie zou dit probleem kunnen voorkomen.

Over het algemeen kunnen wij het voorstel steunen, maar er zitten nog dusdanige schoonheidsfouten in dat mijn fractie er nog verder over gaat discussiëren. Ik kan dus nog niet aangeven hoe mijn fractie zal stemmen.

Mevrouw **Gerkena** (SP): Ik verbaas mij hierover, omdat de PVV-fractie in de Tweede Kamer uitermate kritisch was over dit voorstel. Natuurlijk maken wij onze eigen afweging ...

De heer **Sörensen** (PVV): U hebt het antwoord al gegeven.

Mevrouw **Gerkena** (SP): ... maar ik zou graag van de heer Sörensen horen wat de afwegingen van zijn

fractie dan zijn geweest. In zijn betoog heb ik niet gehoord wat voor zijn fractie nu zo pregnant anders is waardoor de fractie nu een andere positie inneemt.

De heer **Sörensen** (PVV): Volgens mij zitten wij hier in de Eerste Kamer en maken wij onze eigen afwegingen, maar ook wij vinden dat er veel te laat wordt getoetst. Wij zijn ook op de hoogte van de stemmingen in de Tweede Kamer en we zijn reëel. Wat is daarop tegen? Maar voor hetzelfde geld gaan wij tegenstemmen. We gaan er in de fractie nog uitgebreid over spreken. Het hangt er ook nog van af of de motie van collega Bruijn wordt aangenomen.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Het sierde de PVV-fractie in de Tweede Kamer dat zij stelde dat het kind geen toetsmachine moet worden en dat het niet om het toetsen alleen gaat, dat het vooral om het kind gaat en dat het kind centraal moet worden gesteld. De heer Sörensen maakt een andere afweging. Hij plaatst kritische kanttekeningen. Dat doen wij ook en dat is hartstikke goed, maar ik verbaas mij erover dat de heer Sörensen zijn standpunt niet wat meer naar voren heeft gebracht, want dat heb ik hem niet horen doen.

De heer **Sörensen** (PVV): Ik heb aangegeven dat wat ons betreft het advies van de basisschool altijd leidend moet zijn en dat het uitstekend is dat er nog een criterium naast komt. In eerste instantie gaat het echter om het advies van de basisschool. We weten ook allemaal hoe je de ene en de andere school moet wegen. Collega Linthorst zei dat ook al.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Collega Sörensen stelde dat het vak wereldoriëntatie ook een verplicht onderdeel van de toets moet worden.

De heer **Sörensen** (PVV): Wat ons betreft wel. Wij zijn teleurgesteld dat dit niet in het voorstel staat.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Dat sluit aan bij onze waardering voor de breedte van het onderwijs en het belang om die kwestie op allerlei punten mee te laten nemen. Ik vraag me echter af wat de heer Sörensen bedoelde met zijn wat suggestieve opmerking over bepaalde richtingen en dergelijke, met name gelet op de vraag of je zo'n toets wilt gebruiken om het niveau van leerlingen te meten, of om scholen daarmee te sturen en op die manier in te grijpen in hun vrijelesstofprogramma. Dat is een totaal ander doel. Als je de toets daarvoor gebruikt, zijn wij het weer niet eens.

De heer **Sörensen** (PVV): De heer Ganzevoort begrijpt toch wel dat het laatste absoluut onmogelijk is? Het voortgezet onderwijs kan toch niet ingrijpen in het onderwijs van de basisschool? Ik zeg alleen dat ik soms schrikbarende denkbeelden bij brugklassers tegenkom over bijvoorbeeld vrouwen, seksualiteit, de Nederlandse geschiedenis en de Nederlandse samenleving. Ik vind dat bezwaarlijk. Op het moment dat je met

een bepaalde basiskennis moet komen, kan er op die scholen nog tegenwicht worden gegeven.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik ben het volstrekt eens met collega Sörensen dat sprake is van heel erg schadelijke en problematische denkbeelden, maar denkbeelden zijn iets anders dan kennis. Kennis kun je toetsen, maar denkbeelden niet.

De **voorzitter**: Dank, mijnheer Sörensen.

Ik constateer dat niemand nog in eerste termijn het woord wil voeren.

**

De vergadering wordt van 20.50 uur tot 21.10 uur geschorst.

De **voorzitter**: Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van wetsvoorstel 33157, de wijziging van onder meer de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Wet College voor examens in verband met de invoering van een centrale eindtoets, de invoering van een leerling- en onderwijsvolgsysteem en de invoering van bekostigingsvoorschriften voor minimumleerresultaten voor speciale scholen voor basisonderwijs en scholen voor speciaal onderwijs en speciaal en voortgezet speciaal onderwijs. Het betreft anders gezegd de centrale eindtoets en het leerling- en onderwijsvolgsysteem voor het primair onderwijs.

Het woord is aan de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

**

*N

Staatssecretaris **Dekker**: Voorzitter. Het wordt haast een uitdaging om voor een volgend wetsvoorstel een nog langere titel te verzinnen, maar u doet het fantastisch.

Bijna driekwart jaar geleden voerden de Tweede Kamer en ik een stevig debat over het wetsvoorstel dat hier vandaag wordt besproken. Vervolgens zijn er uitvoerige schriftelijke uitwisselingen geweest met leden van deze Kamer. Ik ben blij dat wij hierover nu eindelijk zo direct van gedachten kunnen wisselen.

Mevrouw Lokin heeft helemaal gelijk dat het best een ingewikkeld wetsvoorstel is. Er zit heel veel aan vast en bepaalde onderdelen ervan moeten nog worden uitgewerkt in AMvB's. Zij vroeg of die onderdelen, naast de toezeggingen die ik reeds gedaan heb, in beide Kamers kunnen worden voorgehangen. Ik wil die vraag direct positief beantwoorden. Het lijkt mij goed om de mogelijkheid te hebben om daarover in het vervolgtraject te discussiëren. Ik zeg twee keer ja, want mevrouw Lokin vroeg het op twee verschillende punten en momenten. Ik denk dat ik het relatief eenvoudig kan meenemen in een veegwetje. Als de Tweede Kamer een ander wetsvoorstel in behandeling neemt, wil ik daarop een nota van wijziging indienen. Ik heb daar geen principieel bezwaar tegen en kan dus positief

antwoorden op het verzoek van mevrouw Lokin. Zij zei dat het een ingewikkeld wetsvoorstel is, en dat klopt. De heer Ganzevoort zei dat het misschien ook wel een diffuus wetsvoorstel is.

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Ik wil meteen proberen om het kort te sluiten. Kan dat veegwetje binnen drie maanden na heden worden ingevoerd? Dan hebben wij een termijn en hoort u mij de tweede ronde niet weer.

Staatssecretaris **Dekker**: Aan mij zal het niet liggen. Het is uiteraard aan de Kamer wanneer zij het wetsvoorstel waarop ik die wijziging moet doorvoeren om het erin te fietsen, in behandeling neemt. Ik weet niet of het in drie maanden door de Tweede Kamer kan gaan, maar ik zal in ieder geval binnen drie maanden een nota van wijziging indienen.

De heer Ganzevoort zei dat het niet alleen een ingewikkeld maar ook een diffuus wetsvoorstel is. Ik weet niet of ik die typering volledig deel. Sterker nog, ik denk het niet. Het wetsvoorstel heeft wel een tweeledig karakter. Aan de ene kant willen wij met dit wetsvoorstel ervoor zorgen dat het belang van het schooladvies toeneemt en de Cito-toets, straks de centrale eindtoets, weer wordt waarvoor die ooit was bedoeld, namelijk als een tweede onafhankelijk gegeven. Op die manier kunnen de twee in samenhang goed worden behandeld. Ik heb van verschillende leden, onder wie de heer Ganzevoort, gehoord dat zij dit een belangrijke ontwikkeling vinden. Dat is temeer het geval daar scholen de Cito-score soms hanteren als een soort enig en hard gegeven, aan de hand waarvan soms vrij hard wordt geselecteerd. Dan wordt het haast een soort eindexamen, waarvoor je kunt slagen of zakken. Ik weet niet of de Cito- of eindtoets daarvoor ooit bedoeld was. Sterker nog, ik weet zeker dat dit niet het geval is.

Aan de andere kant willen wij met dit wetsvoorstel ervoor zorgen dat alle leerlingen en scholen deelnemen aan een centrale eindtoets of een vergelijkbare eindtoets waarmee in ieder geval hetzelfde wordt beoogd. Ook dat vind ik belangrijk omdat ik ervan overtuigd ben dat ieder kind er recht op heeft om aan het einde van zijn basisschoolperiode een objectief en onafhankelijk gegeven mee te krijgen waarmee wordt aangegeven hoe het zit met de beheersing van de Nederlandse taal en met rekenen. De heer Bruijn gaf in zijn betoog goed aan dat bij bepaalde leerlingen sprake is van onder advisering. Het gevoel van de leraar kan er soms namelijk, hoe oprecht en goed bedoeld ook, naast zitten.

Ik vind het ook belangrijk dat alle kinderen en scholen meedoen, omdat daarmee de betrouwbaarheid van de toets en de resultaten daarvan toenemen. Wij zien nu dat het in sommige scholen praktijk is om bepaalde kinderen maar niet te laten deelnemen aan de eindtoets, soms ook om het beeld van die school wat anders te kunnen aftekenen. De vraag is of dat niet veel kwalijker is dan de situatie na aanneming van dit wetsvoorstel. Dan is het echt de bedoeling dat alle scholen en kinderen deelnemen aan een centrale eindtoets.

Het wetsvoorstel is dus technisch ingewikkeld en kent ook een tweeledige doelstelling.

Ik realiseer mij dat wij dit wetsvoorstel behandelen op een moment dat toetsen en testen ook in de media volop in de belangstelling staan. Op scholen en onder leraren wordt er ook veel over gediscussieerd. Soms lijkt het erop dat de overheid op grote schaal toetsen voorschrijft en scholen keihard afrekenen op de toetsresultaten. Misschien is het goed om dat beeld aan het begin van mijn betoog enigszins te corrigeren en dit wetsvoorstel in de juiste context te plaatsen.

Om te beginnen merk ik op dat onderwijs zonder toetsen in mijn ogen ondenkbaar is. Het wezen van kennisoverdracht is namelijk dat je bekijkt of het in het onderwijs beklijft. Er zijn in het onderwijs ook heel veel toetsen die helemaal niet door de overheid of de Staat worden opgelegd en die een heel goede functie hebben. Ik noem bijvoorbeeld proefwerken, overhoringen en repetities. Je vindt ze terug op iedere school en in ieder klaslokaal. Heel veel scholen vinden het belangrijk om het basisonderwijs af te ronden met een eindtoets in enigerlei vorm. Meer dan 95% van de scholen werkt al jaren met een eindtoets en gebruikt al een leerlingvolgsysteem. In die zin sluit dit wetsvoorstel in termen van proportionaliteit al aan bij de staande praktijk en de rijke toetspraktijk.

Ik wil ook benadrukken dat het geenszins de bedoeling is, ook niet met dit wetsvoorstel, om scholen heel hard op toetsresultaten te gaan afrekenen. Ik vind dat echt een mythe. Er is in Nederland geen enkele school die ook maar een euro minder krijgt op basis van de resultaten van een eindtoets. Dat was in het verleden niet het geval en wat mij betreft in de toekomst ook niet. Ik vind de eindtoets juist heel belangrijk, omdat scholen daarvan kunnen leren. Dit vraagt wel om transparantie, zodat scholen ook onderling weten hoe zij ervoor staan. Het idee dat je de ontwikkeling van leerlingen volgt met een leerlingvolgsysteem en dat je de basisschool afsluit met een second opinion, een tweede onafhankelijk gegeven, vraagt het volgende van de wetgever, bestuurders en politici. Juist omdat de overgang van de basisschool naar het voortgezet onderwijs zeer belangrijk is voor kinderen en zo bepalend voor hun verdere schoolloopbaan en alles daarna -- de heer Backer gaf dat goed aan in zijn betoog -- moeten wij het op een verantwoorde manier vormgeven, met zo veel mogelijk zorgvuldigheden en mogelijkheden om het ook op een verantwoorde en nauwkeurige manier te kunnen doen.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Misschien geldt het niet voor de scholen voor primair onderwijs, maar er zijn natuurlijk wel degelijk financiële prikkels voor scholen voor voortgezet onderwijs qua opstroom en afstroom en dergelijke. Is de staatssecretaris in dat verband bereid om te bekijken welke verkeerde prikkels er in de systematiek van de financiering van het onderwijs zitten?

Staatssecretaris **Dekker**: Daar ben ik altijd toe bereid, maar in het basisonderwijs is daar in relatie tot deze eindtoets geen sprake van. In het voortgezet onderwijs wordt opstroom en afstromen wel meegenomen in de totaalbeoordeling van de inspectie, maar dat heeft geen consequenties voor de bekostiging.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Ik heb dit punt in mijn bijdrage al nadrukkelijk meegenomen. In de bekostiging door de overheid wordt inderdaad geen verschil gemaakt op basis van de Cito-score. Ik heb er echter iets aan toegevoegd: een ongewenste prikkel kan zijn dat een school met een hogere gemiddelde Cito-score vervolgens kan selecteren door een hogere ouderbijdrage te vragen. In die zin kan zo'n school wel degelijk de eigen financiële situatie verbeteren dankzij de hoge Cito-scores. Vervolgens kan de school daarmee betere leerlingen aantrekken, namelijk leerlingen met een sterkere achtergrond, en in een goede spiraal terecht komen. Ziet de staatssecretaris dat punt ook?

Staatssecretaris **Dekker**: Dit is een heel lange lijn van redeneren, die een aantal aannames in zich heeft. Ik weet niet of ik die volledig deel.

Ten eerste doet hij de aanname dat ouders een school primair op basis van de eindtoetsscores zouden kiezen. Dat is niet zo. Sterker nog, onderzoek wijst ook nu uit dat de sfeer op een school en de nabijheid zwaarwegendere factoren zijn in de keuze van ouders. Ik vind het op zich niet erg dat zij ook inzicht hebben in hoe een school het op de eindtoets doet, als dat maar in een juiste context wordt geplaatst. Daarover zal ik straks nog wat zeggen. Ik heb dus niet de indruk dat dit het enige of zwaarwegendste criterium is waarop men scholen kiest.

Ten tweede kan de onafhankelijke eindtoets een emancipatoir effect hebben. Ik heb de indruk dat de heer Ganzevoort mijn mening deelt dat dit voor individuele leerlingen bij onder advisering weleens het geval kan zijn. Datzelfde emancipatoir effect kan wellicht ook opgaan voor scholen. Het fenomeen van de populaire scholen is niets nieuws. Dat hebben wij nu ook al, hoewel er geen verplichte eindtoets is. Ik ben jarenlang wethouder geweest van de mooie stad waar wij vandaag zijn. De stad is door zijn opbouw sterk gesegregeerd. Ik heb gezien dat de populairste scholen vaak de witte scholen op het zand waren. Door meer inzicht te geven in hoe scholen het doen op basis van leeropbrengsten, met inachtneming van de leerlingenpopulatie die zij hebben, konden wij laten zien dat niet iedere populaire school op het zand de beste leeropbrengsten had. In de Schilderswijk waren er tegelijkertijd zwarte scholen die mede op basis van de Cito-toets en de eindopbrengsten konden laten zien dat zij een heel goede school waren. Ik noem de Van Ostadeschool, in het hart van de Schilderswijk. Het Mozaïek in Arnhem is ook een mooi voorbeeld. Daar wordt al veel langer gewerkt met een goede analyse van de Cito-eindtoets, die juist geopenbaard wordt om de ouders iets te laten zien over de kwaliteit die de school te bieden heeft,

veel objectiever dan het idee dat een witte school goed is en een zwarte school niet.

De redenering van de heer Ganzevoort dat alle ouders naar die ene populaire school op het zand zullen trekken, gaat dan niet op. Het is juist goed dat wij kunnen laten zien dat wij verspreid over de hele stad goede en minder goede scholen hebben, zowel op het zand als op het veen, zoals wij dat in Den Haag zeggen. Ik heb Den Haag gebruikt als voorbeeld, maar ik denk dat het in Rotterdam, Amsterdam en heel veel andere steden net zo is. Ik zit er dus wat genuanceerder in.

Voorzitter. De Onderwijsraad heeft erop gewezen dat leerlingen, ouders, scholen en de maatschappij recht hebben op een objectieve vaststelling van het eindniveau. De heer Bruijn zei dat ook mooi: kinderen verdienen deze aandacht. Het belang van de leerling bij een goede eindtoets is niet te onderschatten. Het is een onafhankelijk middel waarmee de beheersing van de kernvaardigheden wordt gemeten. Dit inzicht kan ook leiden tot een bijstelling van het schooladvies als een leerling beter presteert dan verwacht. Een leerling kan zelf dus direct baat hebben bij het feit dat er naast een kwalitatief goed schooladvies een objectieve en onafhankelijke eindtoets plaatsvindt. Wij doen op deze manier recht aan de professionaliteit in het onderwijs, met goede leerlingvolgsystemen en leraren die betrokken zijn en de kinderen vaak voor langere tijd meemaken, maar ook met een second opinion daarbij.

Waar is de toets precies voor bedoeld? Wat zijn nut en noodzaak van dit wetsvoorstel? Resultaten op de eindtoets drukken uit wat de leerlingen op een school hebben geleerd. De eindtoets is om drie redenen belangrijk, op drie niveaus. Om te beginnen is dat het niveau van de leerling. Op dat niveau is de eindtoets een belangrijk instrument bij de overdracht van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs. Met de verplichting van een eindtoets, die ook aangeeft waar een leerling staat ten opzichte van de referentieniveaus op het vlak van taal en rekenen, draagt dit wetsvoorstel bij aan een doorlopende leerlijn. Een school in het voortgezet onderwijs weet hoe een leerling ervoor staat, kan voortbouwen op wat een kind in acht jaar basisschool heeft meegekregen en kan daar beter rekening mee houden dan als zo'n eindtoets niet plaatsvindt.

Ten tweede is de eindtoets belangrijk omdat het een objectief meetmoment aan het einde van de basisschool is dat een school in staat stelt om zijn eigen onderwijs te evalueren. Scholen kunnen het resultaat afzetten tegen het resultaat van een andere school en het resultaat van jaren daarvoor. Wij weten uit onderzoek dat een van de belangrijkste motoren achter schoolverbetering is dat scholen kritisch zijn naar zichzelf, goed kijken hoe leerlingen zich ontwikkelen en daarop hun onderwijs aanpassen. Zij kunnen de leeropbrengsten door de jaren heen, in vergelijking met andere scholen met soortgelijke populaties, gebruiken als een spiegel. Dat juich ik als staatssecretaris zeer toe. De centrale eindtoets gaat hierbij helpen.

Ten derde worden de resultaten op de eindtoets door de inspectie benut om uiteindelijk een oordeel te geven over de resultaten van een school, altijd in combinatie met andere factoren. Het toezicht van de inspectie houdt niet alleen maar rekening met de leeropbrengst. Dat is nu niet zo, dat was in het verleden niet zo en wat mij betreft zal het ook in de toekomst niet zo zijn. Als echter blijkt dat een school het qua leeropbrengst ten opzichte van een vergelijkbare school met een vergelijkbare populatie beduidend minder goed doet, is dat wel aanleiding voor een gesprek. In het risicogestuurde toezicht van de inspectie kan dit een aanleiding zijn om bij een school langs te gaan en te kijken wat er aan de hand is. Als er goede verklaringen zijn voor de afwijking op de eindtoets, worden die uiteraard meegewogen. Als die er niet zijn en als de inspectie bijvoorbeeld constateert dat er in het klaslokaal een en ander mankeert aan de manier waarop wordt lesgegeven, als leraren moeite hebben om de rust te bewaren die kinderen in een school nodig hebben om goed te leren, of als blijkt dat het pedagogisch-didactisch handelen van enkele leraren onder de maat is, dan heeft zo'n school natuurlijk wel een probleem. Dat kan namelijk uiteindelijk leiden tot een oordeel van de inspectie dat het onderwijs op die school zwak of zeer zwak is. Het is echter altijd een combinatie van factoren, nooit alleen maar leeropbrengst.

Ook de Onderwijsraad benadrukt nut en noodzaak van verplichte eindtoetsing, omdat die bijdraagt aan betere prestaties van onze kinderen. Daarmee wil de raad behalve ruimte voor scholen om te kiezen voor een door de overheid verzorgde eindtoets, ook ruimte bieden voor scholen om te kiezen voor andere eindtoetsen. Hierbij is ook in het debat in de Tweede Kamer natuurlijk sprake geweest van voortschrijdend inzicht. Naar aanleiding van dat debat heeft men namelijk in de Tweede Kamer middels een amendement gezegd dat men het toch belangrijk vindt dat er een keuzemogelijkheid is. De Staat heeft de plicht om te zorgen voor een centrale eindtoets. Als er echter alternatieven zijn van goede kwaliteit, is het volgens mij geen bezwaar als scholen een keuzemogelijkheid hebben. De criteria voor een goede kwaliteit gaan we netjes uitwerken in de Algemene Maatregel van Bestuur. Daarover heeft de Kamer recentelijk al een brief ontvangen. Er is in dit kader hier gesproken over zwabberen. Ik ben daarover wat minder negatief. Die keuzemogelijkheid sluit namelijk wel weer beter aan bij het oorspronkelijke advies van de Onderwijsraad over dit punt.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): We zouden misschien nog een stap verder moeten gaan. De centrale positie die de Cito-toets nu heeft, is wellicht ongewenst in het licht van de amendementen. We zouden misschien moeten zeggen: we stellen de kaders vast, maar we laten het vervolgens aan de aanbieders over om, in een veel vrijer speelveld, een reeks toetsen aan te bieden. Kan de staatssecretaris daarop ingaan? Een van de springende punten voor ons zou daarmee namelijk weggenomen worden, namelijk dat één

centrale eindtoets heel bepalend zal worden in de ranking. Met veel verschillende toetsen van hetzelfde niveau kan de second opinion worden geborgd, maar kan de volgens mijn fractie perverse prikkel van de ranking worden voorkomen. Is er ruimte voor om die stap te zetten, of kiest de staatssecretaris toch voor de ene centrale eindtoets als basis?

Staatssecretaris **Dekker**: Het wetsvoorstel biedt daarvoor op dit moment geen ruimte. Volgens mij zou dit ook geen oplossing bieden voor het probleem dat de heer Ganzevoort nu schetst, nog afgezien van de vraag of het een reëel en heel groot probleem is. Ik vind dat in dit wetsvoorstel juist heel goed wordt geborgd dat de Staat de verantwoordelijkheid heeft om ervoor te zorgen dat er in ieder geval één onafhankelijke toets van goede kwaliteit is. Als wij dit belangrijk vinden, moet de Staat die verantwoordelijkheid hebben. Ik vind dat wij daarin altijd moeten voorzien. Ik ben er niet voor om dit volledig aan de markt over te laten. We lopen dan het risico dat dit moeilijk tot stand komt. Ik vind dus dat dit wetsvoorstel aan beide voorwaarden voldoet. Er wordt gegarandeerd dat er een goede toets beschikbaar is. Tegelijkertijd wordt de mogelijkheid geboden dat alternatieve toetsen worden aangeboden. Met dat laatste wordt de keuzemogelijkheid voor scholen vergroot.

Een tweede punt van de heer Ganzevoort is dat hij hiermee probeert te ondervangen dat de ene school met de andere kan worden vergeleken. Als je werkt met verschillende toetsen, zou je immers niet kunnen vergelijken. Ook dat is echter maar zeer de vraag. Is dat wel de consequentie? Een van de voorwaarden die in het wetsvoorstel staan, die ook in het debat in de Tweede Kamer aan de orde zijn geweest en die ik verder heb uitgewerkt in de brief die ik in november naar de Kamer heb gestuurd, is namelijk de vergelijkbaarheid. Ik vind het belangrijk dat de toetsing van de referentieniveaus helder en inzichtelijk is, ongeacht de hoeveelheid aanbieders. Dat betekent dat we niet met verschillende schalen moeten gaan meten die niet meer converteerbaar zijn. We moeten voorkomen dat de ene de lengte van de kubus meet en de andere de inhoud. In alle toetsen moet worden gemeten hoever kinderen zijn gekomen op het vlak van taal en rekenen langs de referentieniveaus die in 2010 wettelijk zijn vastgelegd. De verschillende toetsen zullen dus altijd vergelijkbaar en converteerbaar zijn. Er moet een goede vergelijking kunnen plaatsvinden. Dat zal nodig zijn als wij effectief inhoud en vorm willen geven aan het toezicht van de inspectie.

De heer Ganzevoort heeft in zijn betoog gevraagd of de verschillende functies van een toets goed verenigbaar zijn. Dat doen we in feite nu al. De eindtoets is ook nu al een objectief gegeven voor leerlingen. De toets is ook nu al een hulpmiddel voor de zelfevaluatie van scholen. De toets is ook nu al een middel waarmee de inspectie de kwaliteit van scholen beoordeelt. Dat doet zij in combinatie met andere middelen en factoren. Met het wetsvoorstel wordt dus niet zozeer een grote wijziging in de praktijk aangebracht. Meer is het zo

dat hiermee een praktijk die al langer bestaat, wordt gecodificeerd. Bovendien constateer ik dat de combinatie van verschillende functies ook in andere landen niet ongewoon is. Ik doel op de formatieve en de semantische functie, maar ook op het monitoren hoe het stelsel zich ontwikkelt.

Verschillende leden van de Kamer hebben de wens uitgesproken om uiteindelijk meer inzicht te krijgen in wat wij de "toegevoegde waarde" of de "leerwinst" noemen. Ik meen dat de heer Bruijn daarop in zijn betoog het meest uitgebreid is ingegaan. We kunnen de eindopbrengsten van scholen eigenlijk nog beter wegen door de toegevoegde waarde en de leerwinst te betrekken bij de uiteindelijke beoordeling van de kwaliteit van het onderwijs. Daarmee ben ik het volledig eens. Op dit moment houdt de inspectie al wel enigszins rekening met de leerlingpopulatie. Daarop laat zij verschillende berekeningen los. Er bestaat een techniek om dat goed op te lossen. Dat is overigens een in het basisonderwijs vrij geaccepteerde manier. Basisscholen brengen op dit moment zelf al de eindscores naar buiten. Verschillende woordvoerders hadden het in dit verband over RTL, maar sinds een aantal weken brengen scholen die dus zelf naar buiten. Zij gebruiken daarbij de correctiemethode die ook door de inspectie wordt toegepast. Uiteindelijk willen wij natuurlijk tot een nog net iets secuurdere vaststelling komen van de toegevoegde waarde. Er lopen op dit moment inderdaad een aantal pilots op dit vlak. Ik heb beloofd om de Tweede Kamer daarover begin 2014 te informeren. Als er behoefte bestaat bij leden van de Eerste Kamer om die informatie ook te ontvangen, dan ben ik meer dan bereid om die informatie ook aan de Eerste Kamer te leveren. Ik zal die informatie dus leveren. Dit is echter een complex instrument. Het is ingewikkeld om dit op een goede manier vast te stellen. Dat is inderdaad zo.

De heer **Backer** (D66): Dat is inderdaad een complex instrument. Ik wil de staatssecretaris meegeven om bij de pilot, en misschien ook bij de rapportage over die pilot, ook eens naar het taalgebruik te kijken. Misschien scheidt dat ook wat ruimte bij de conclusies. Het stoort mijn fractie enorm dat in de beoordeling van de activiteiten van het onderwijs een bedrijfsterminologie is binnengeslopen die daar volgens mij fundamenteel niet past. Men heeft het over leerwinst, rendement, opbrengst. Uiteraard proberen wij allemaal het maximale uit het kind te halen en het optimale voor het kind te bereiken, maar taal is daarbij belangrijk. Ik wil de staatssecretaris meegeven om ook bij die pilot dat onderwerp niet te negeren.

Staatssecretaris **Dekker**: Volgens mij is dit een goed punt van de heer Backer, dat hij terecht inbrengt. Soms is het ook lastig om de juiste termen te vinden. Ik sta open voor alle goede alternatieven. Als iemand daarover ideeën heeft, dan hoor ik die graag, wellicht ook buiten deze vergadering om. Ik hoop dat de heer Backer het mij voorlopig echter vergeeft dat ik de termen hier wel

gebruik. Dan weten we in ieder geval waar we het over hebben.

Het gaat er natuurlijk om dat wij meer recht willen doen, en op een veel nauwkeuriger manier recht willen doen, aan een school die er bijvoorbeeld voor kiest om kinderen die enige zorg nodig hebben of die misschien wat moeilijker leren, toch een plek in het regulier onderwijs te bieden. Zo'n school moet daarvoor niet aan het einde van de cyclus worden afgestraft. Immers, deze kinderen zijn misschien minder in staat dan andere kinderen om heel hoge scores voor de eindtoets te halen. Straks, met het passend onderwijs, zal de mogelijkheid voor scholen om zo'n plek te bieden alleen maar groeien. Wij willen een instrument waarmee recht wordt gedaan aan de populatie, aan kinderen die op een leeftijd van 4 jaar of 5 jaar binnenkomen en vervolgens bij groep 8, als ze ongeveer 12 jaar zijn, de overstap maken naar het voortgezet onderwijs. Dat is best gecompliceerd. Maar ik heb wel de motivatie en de intentie om dat zo goed mogelijk te doen. Naar de heer Ganzevoort en mevrouw Gerken: het vaststellen van toegevoegde waarde en leerwinst zal altijd vragen om een vorm van toetsing. Als dit is waar zij naar toe willen, nodig ik hen uit om een begin te maken met de aanname van dit wetsvoorstel. Sterker nog: als we het hebben over leerwinst en toegevoegde waarde in het voortgezet onderwijs, dan is de eindtoets in het basisonderwijs de begintoets van het voortgezet onderwijs en kunnen we in de combinatie van de eindtoets in het basisonderwijs en de eindtoets in het voortgezet onderwijs -- dat noemen we het centraal examen -- kijken hoe de vorderingen zijn geweest.

Hoe gaat de toetsing eruitzien, met name als het gaat om het moment van afname?

Bij de plenaire behandeling in de Tweede Kamer is hierover lang gediscussieerd. Door middel van een amendement is vastgesteld dat die periode ergens moet liggen tussen 15 april en 15 mei. Het principe van het iets naar achteren schuiven van de toets ten opzichte van de staande praktijk, wordt door de PO-Raad en de VO-raad gesteund. De discussie gaat nu veel meer over het precieze moment van de afname. Vanuit het vo zijn er geluiden om de toetsscores vóór 1 mei bij de scholen bekend te doen zijn. De PO-Raad daarentegen pleit voor een zo laat mogelijke afname. De tijdsfactor die in het wetsvoorstel staat, biedt de nodige ruimte voor het CVE om jaarlijks de geschiktste afnameweek vast te stellen.

Waarom doen we dit? Om een viertal redenen. Allereerst willen we af van wat "de zomerdip" is gaan heten. Het vroege moment van de Cito-toets leidt ertoe dat de aandacht voor taal en rekenen na de afname van de Cito-toets beduidend afneemt. Een musical is fantastisch mooi, zeg ik tegen mevrouw Gerken, maar onderzoek laat zien dat kinderen in die lange periode ter overbrugging naar het vo dingen kwijtraken. Je moet een mooie afronding hebben van de basisschool, maar je moet ook zo lang mogelijk bezig zijn met goed onderwijs, zodat kinderen leren. De tweede reden is een minder prominente rol voor de eindtoets als

momentopname bij de overgang naar het vo. De derde reden is een grotere rol voor de school, op basis van het leerlingvolgsysteem, dus zeg maar de "film". Ten slotte is het de bedoeling dat er een kwaliteitsimpuls van het schooladvies komt.

De heer Bruijn vroeg hoe het tijdspad er precies uitziet. Basisscholen stellen voor 1 maart al een schooladvies op. Op basis daarvan kan het vo eigenlijk al het leeuwendeel van de leerlingen plaatsen. Dat schooladvies staat dan nog los van de eindtoets, maar kan op basis van bevindingen en observaties van leraren, in combinatie met het leerlingvolgsysteem, toch een degelijk en relatief betrouwbaar schooladvies zijn. Drie tot vier weken na afname van de eindtoets zijn de resultaten bekend. In de een à twee weken die daarop volgen, heroverweegt de basisschool waar nodig de schooladviezen voor de leerlingen. Dat zal gaan om een relatief klein percentage. Dit gebeurt in overleg met de ouders. Een deel van deze leerlingen krijgt vervolgens een naar boven bijgesteld advies. We schatten in dat in ongeveer 10% van de gevallen sprake zal zijn van onder advisering, waarbij het oorspronkelijke schooladvies dus lager is dan uiteindelijk blijkt uit de eindtoets. Die 10% leidt niet in alle gevallen tot een ander schooladvies, maar soms ook tot een goed gesprek met de ouders. Verder is de afwijking niet dermate groot dat dat ook weer leidt tot een andere schoolkeuze. Ik geef een voorbeeld. Het kan best zijn dat een leerling een mavo/havoadvies heeft gekregen, maar dat de Cito-toets havo aangeeft. Als dat kind is ingeschreven voor een brugklas bij een scholengemeenschap voor mavo/havo, dan brengt dat niet onmiddellijk verandering in het schooladvies. Wij moeten dus aannemen dat dat niet zal gaan om 10%, maar om 5%.

Ik ben nagegaan of er voldoende tijd is om deze leerlingen vervolgens vóór de zomervakantie te plaatsen. Daarbij heb ik gekeken naar alle stappen die tussen het moment van het toetsadvies in mei en de definitieve plaatsing eind juni moeten worden gezet. De precieze invulling van die stappen kan per regio verschillen. We hebben vastgesteld dat het zelfs voor de laatste periode van een maand tussen half april en half mei mogelijk moet zijn om dat voor de zomer te doen en te komen tot een definitieve plaatsing. Hoe eerder je het in die maand doet, hoe meer ruimte er uiteraard is. Maar zelfs als je voor die laatste week in mei zou gaan, dan moet het als iedereen meewerkt nog wel mogelijk zijn.

Zou dit met een veegwet of een novelle naar voren kunnen worden gehaald, bijvoorbeeld naar 1 april? Ik vind eerlijk gezegd dat dat geen recht doet aan het debat aan de overkant. Gezien mijn uitleg van zojuist denk ik dat dat gewoon niet nodig is. De periode waarvoor nu is gekozen, doet recht aan de wens om het schooladvies later en zwaarder te laten gelden, maar maakt het praktisch mogelijk om kinderen op scholen geplaatst te krijgen.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Als half mei de Cito-toets, zoals ik hem gemakshalve noem, wordt afgenomen en vier weken later de resultaten

bekend zijn, dan leven we al eind juni, want de Cito-toets zelf duurt ook nog een week. Dan moeten ouders nog met scholen in gesprek gaan en moeten adviezen nog worden bijgesteld. Het is toch niet reëel om dan te zeggen dat die kinderen dan nog makkelijk geplaatst kunnen worden? Dat is niet in lijn met het schema dat we van het ministerie zelf hebben gekregen. Dat komt erop uit dat, als je half april de Cito-toets afneemt, je in de week van 14 tot 20 juni een definitief plaatsingsbesluit kunt nemen. Als je daar vier weken bij optelt, zit je echt tegen half juli aan.

Staatssecretaris **Dekker**: Het laatste moment waarop volgens het wetsvoorstel de eindtoets kan worden afgenomen, is de tweede week van mei. Ook als de eindtoets wordt afgenomen in de laatste dagen van de afnameperiode is het mogelijk om de hele procedure, inclusief heroverwegingen en plaatsingen, af te ronden voor de zomervakantie. Het duurt geen vier weken om die resultaten rond te krijgen, maar drie weken. Dat zou dus in de eerste week van juni rond moeten zijn. Dat geeft scholen een maand de tijd om dit goed af te ronden. Cito heeft het nog weleens eerder gedaan, ik meen in twee weken, maar we moeten ook niet al te scherp aan de wind gaan zeilen, en uitgaan van veilige periodes. Het zou in principe moeten kunnen als je het in de laatste week doet. Als je het eerder doet, bijvoorbeeld in de week van 15 tot 22 april of in de laatste week van april, heb je uiteraard net even iets meer tijd.

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Er is in deze Kamer toch redelijk breed een gevoel dat we voornamelijk de ouders en de leerlingen een reële mogelijkheid moeten geven om een schooladvies bijgesteld te krijgen. Het gaat mij niet zozeer om de organisatorische problemen van scholen, want die kunnen ze wel oplossen. In deze Kamer is breed gesproken over de onwenselijkheid om weer af te stappen van het wetsvoorstel en een novelle te vragen, met alle ellende van dien. De heer Bruijn heeft in een klip-en-klare bijdrage gevraagd of het niet zo spoedig mogelijk kan in de periode die in de wet staat. Dat wordt naar mijn idee vrij breed onderschreven door deze Kamer. Kan de staatssecretaris daar niet een beetje aan tegemoetkomen?

Staatssecretaris **Dekker**: Ik wil van deze kant alleen aangeven dat in die zin de nu in de wet opgenomen periode waarin de eindtoets kan worden afgenomen, wel ergens op is gebaseerd. De wet biedt ouders, leerlingen en scholen de mogelijkheid om te komen tot een heroverweging van het advies en eventuele plaatsing. Tegelijkertijd ga ik ervan uit dat het CvE de afnameweek zorgvuldig vaststelt, rekening houdt met deze nieuwe procedures en uiteindelijk komt tot een periode in die maand, een moment dat in lijn ligt met waar mevrouw Linthorst nu op hamert, waarmee het mogelijk wordt gemaakt voor scholen om die stappen te zetten.

Mevrouw **Gerkens** (SP): Ik vraag de staatssecretaris of hij ook wil ingaan op de problematiek van de gemeenten waar geloot wordt. Daarvoor is half mei echt te laat en is zelfs half april al te laat, omdat er vaak nog een tweede en een derde loting is. Hoe kijkt de staatssecretaris daartegen aan?

Staatssecretaris **Dekker**: De procedures die schoolbesturen, gemeenten en scholen hanteren, verschillen enorm. Soms verschillen ze per gemeente en soms per schoolbestuur. Wij schrijven loting niet voor. Loting is een van de mogelijkheden om te komen tot plaatsing. Ik heb niet de behoefte om van hieruit op te leggen of vast te leggen hoe de plaatsing van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs precies moet verlopen. In de toekomst kan nog sprake zijn van loting. Die kan op basis van een schooladvies in maart plaatsvinden. Bij een eventuele heroverweging kan een tweede loting plaatsvinden in juni. Het zal wellicht op onderdelen aanpassingen vergen in wat in vaktermen de BOVO-procedure heet, de procedure van de overgang van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs, waar ook de heer Sörensen zijn werk van heeft gemaakt. Ik acht het niet onmogelijk dat ook met deze eindtoets in deze periode tot een goede plaatsing wordt gekomen.

Mevrouw **Gerkens** (SP): De staatssecretaris gaat hier toch te licht overheen. Het is natuurlijk waar dat wij het afschuwelijke systeem van loting niet bedenken, maar het is ook moeilijk om een ander goed systeem te bedenken. In de gemeenten waar geloot wordt, wordt dit systeem op dit moment het meest eerlijk geacht. De staatssecretaris zegt dat er geplaatst kan worden op basis van de loting in maart, op basis van het schooladvies. Dat kan opnieuw gebeuren nadat de eindtoets is geweest. Op dat moment zijn natuurlijk alle plekken al vergeven, behalve als men, zoals ik in mijn bijdrage al stelde, een aantal plekken zou reserveren. Maar als dat gebeurt, voorspel ik dat heel veel ouders daarmee niet akkoord gaan. Dit heeft namelijk tot gevolg dat een kind met een twijfelachtig advies voorrang krijgt op een kind met een overduidelijk goed advies en dat op basis daarvan andere kinderen niet de kans hebben om onderwijs in hun eigen gemeente te volgen en dus genoodzaakt zijn buiten hun gemeente naar school te gaan. Ik zie daar heel veel procedures van komen. Ik meen dat het goed zou zijn als de staatssecretaris tegemoetkomt aan deze problematiek en er niet zo gemakkelijk overheen stapt.

Staatssecretaris **Dekker**: Ik ben minder pessimistisch gestemd dan mevrouw Gerkens. Ik zie dat dit nu al, ook bij deze lotingsprocedures, leidt tot klachten van ouders. Ouders zijn doorgaans niet tevreden als hun kind niet terecht kan op de school waar zij het graag willen hebben. Dat gaan we niet oplossen met vervroeging of verlating van de eindtoets of wellicht het helemaal niet aannemen van dit wetsvoorstel. Met die realiteit hebben we van doen. Overigens zie ik dat steden, gemeenten en schoolbesturen dit op

een heel goede manier doen, zolang ze maar heel transparant zijn, ook naar ouders toe, over hoe die procedure eruitziet. In rechtszaken die hierover zijn geweest, ook in het geval van Haarlem, dat mevrouw Gerkens aanhaalt, zegt de rechter: als er maar een eerlijke, transparante procedure is die laat zien op basis van welke afwegingen leerlingen worden geplaatst. Er blijkt niet dat dit uiteindelijk standhoudt. Mevrouw Gerkens heeft gelijk dat de procedures misschien wat moeten worden aangepast nu het moment wat wordt verlaat, maar ik vind het een te voorbarige conclusie dat dit met aangepaste procedures niet netjes zou kunnen. Sterker nog, ik voeg er nog één ding aan toe. Ik constateer dat veel lotingsprocedures heel erg samenhangen met de score op de eindtoets. Dat is iets waar we vanaf zouden moeten willen en misschien mevrouw Gerkens toch ook. Er zijn categorale gymnasia die zeggen: beneden deze score hoeft je je niet eens aan te melden. Dan zijn we eigenlijk weer terug bij het begin, bij wat de heer Backer aangaf: we moeten niet naar een situatie waarin we het voor het voortgezet onderwijs makkelijk maken om dit soort oneigenlijke elementen in dit soort lotingen terug te brengen.

Mevrouw **Gerkens** (SP): De staatssecretaris noemt nu precies het argument waarom hij niet zo van gang wil gaan. Hij haalt twee dingen door elkaar. De staatssecretaris suggereert -- corrigeer mij als dit niet juist is -- dat er geloot wordt omdat er een aantal scholen is waarvan ouders zeggen: daar moet mijn kind naartoe. In Haarlem en Amsterdam is er echter gewoon een gebrek aan scholen. Er is te weinig plek. Als het vol is, gaat men naar de buitengemeenten toe. Als de staatssecretaris het dan heeft over een transparante procedure en een procedure waarin plekken worden vrijgehouden en andere kinderen noodgedwongen buiten de gemeentegrenzen naar school moeten, voorspel ik dat de rechter daarover andere dingen zal zeggen. Het is ook mogelijk dat een school zal zeggen: nu we toch een verplichte eindtoets hebben, mag je bij ons komen met minimaal deze score. Dan zetten zij die selectieprocedure in. Ik denk dat de staatssecretaris die procedure op deze manier juist in de hand werkt.

Staatssecretaris **Dekker**: Ik krijg de indruk dat mevrouw Gerkens en ik het hierover niet eens gaan worden. Ik denk juist dat we de onbedoelde effecten die samenhangen met de Cito-toets hiermee verminderen, dat we het eerlijker maken, dat we het meer laten baseren op het schooladvies en dat we dat advies weer het gewicht toekennen dat het toekomst. Daarbij zal de eindtoets als een tweede onafhankelijk gegeven gelden, dat slechts in een zeer beperkt aantal gevallen zal leiden tot een bijstelling van het advies. Het gaat om een zeer beperkt aantal gevallen; 5% is ongeveer zeven leerlingen per vestiging. Dat zijn niet de aantallen waarvan een school achterover valt. Het vraagt alleen wel van gemeenten, basisscholen en scholen in het voortgezet onderwijs om hun procedures

opnieuw te bezien, zodat deze eerlijk en naar ouders en leerlingen toe uitlegbaar blijven.

Voorzitter. Mevrouw Linthorst vroeg of ik mij medeverantwoordelijk voel voor de wijze waarop de plaatsingsprocedure verloopt. We regelen dit niet op landelijk niveau, maar ik draag wel de verantwoordelijkheid om te bekijken hoe het proces exact verloopt als het wetsvoorstel wordt aangenomen. Ik zal daarover nadere gesprekken aangaan met de PO-Raad en de VO-raad en wellicht met een aantal gemeenten om te bezien hoe we dit kunnen vormgeven. De suggestie om daarbij de vinger aan de pols te houden, neem ik daarin graag mee.

Mevrouw Linthorst vroeg verder of we, vooruitlopend op de evaluatie van de totale wet na een periode van vier jaar -- zij noemde zelfs een periode van drie jaar -- niet tussentijds kunnen nagaan wat de kwaliteit van de schooladviezen is. Dit wetsvoorstel beoogt dat die schooladviezen kwalitatief beter worden. Laten we dan ook bekijken hoe dat uitpakt in de definitieve plaatsing van leerlingen in het voortgezet onderwijs door die nauwgezet te volgen en door tussentijds met een evaluatie te komen. Ik zeg toe dat wij die twee specifieke onderwerpen meenemen.

Er zijn vragen gesteld over de inhoud van de toets. De toets gaat nu uit van de referentieniveaus voor taal en rekenen. In het debat hebben verscheidene Kamerleden gevraagd of dit niet leidt tot een vernauwing of verschraving van de brede taakopdracht van het onderwijs. Laat helder zijn dat ook ik de brede taakopdracht van scholen cruciaal vind. Het gaat op scholen en in het onderwijs om veel meer dan alleen taal en rekenen. Dat is een van de redenen waarom wij de toets voor wereldoriëntatie facultatief willen aanbieden. We zien echter dat scholen daar al zeer verantwoord mee omgaan. Hoewel 80% van de scholen nu al een Cito-toets heeft, wordt ongeveer de helft van de tijd in het onderwijs besteed aan taal en rekenen. De andere helft van het onderwijs wordt besteed aan heel veel van die andere vakken en taken die wij zo belangrijk vinden. Door de jaren heen blijft die verdeling redelijk stabiel.

Ik wil specifiek ingaan op de vragen van de heer Bruijn over Engels. In de schriftelijke beantwoording heb ik aangegeven dat ik dat punt wil betrekken bij de tweede fase van het plan van aanpak voor Engels. Daarbij willen we bekijken of het zin heeft om, net als voor taal en rekenen, te streven naar referentieniveaus voor Engels in het basisonderwijs, zodat een betere overgang plaatsvindt van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs. Als je uitgaat van die referentieniveaus, heb je een peilstok die je zou kunnen gebruiken om het niveau van Engels aan het eind van de basisschool eventueel te toetsen. Ik zeg dus toe dat ik dat tweede deel van het plan van aanpak voor Engels, dat wat vergaande consequenties zou hebben voor scholen, ook aan de Eerste Kamer zal doen toekomen.

Verscheidene Kamerleden -- de heer Bruijn, de heer Sörensen en mevrouw Lokin-Sassen -- hebben vragen gesteld over wereldoriëntatie: zou ook dat niet een onderdeel kunnen of moeten

worden van de toetsing? Over het verplicht opnemen van deze onderdelen heb ik op dit moment een wat genuanceerder standpunt. Ik heb eerder de Tweede Kamer aangegeven dat ik graag een discussie wil voeren over het totale onderwijsaanbod, ook met scholen, ouders en leerlingen zelf: worden de verschillende opdrachten, taken en functies die wij aan het onderwijs hangen en de dingen die wij van het onderwijs verwachten, op een goede manier ingevuld? Dat vraagt om een kritische blik op het curriculum, op de volledigheid en de vormgeving daarvan en op de wijze waarop die in het Nederlandse onderwijs invulling krijgt. Alle Kamerleden kennen vast de 56 kerndoelen in het basisonderwijs. Je kunt je afvragen of die nog van deze tijd zijn. Misschien is het goed om die van tijd tot tijd eens kritisch te bekijken. Ik heb dat zelf aangegeven, ook omdat weleens nogal ad hoc in die kerndoelen wordt gemorrelt als er weer een nieuw thema opkomt en als dan wordt gezegd dat het onderwijs dat maar moet doen. We moeten bekijken of we daar iets meer stabiliteit in kunnen krijgen. Dat is in het belang van goed onderwijs.

Mocht uit die brede discussie blijken dat toetsen een goed hulpmiddel zijn of als een goed hulpmiddel ervaren worden om ook de kwaliteit van het onderwijs in andere vakken dan taal en rekenen te verbeteren, dan wil ik daar met een open blik naar kijken. Ik wil dit echter niet doen vanuit een stelling die ik nu al inneem. Ik wil die discussie echt open tegemoettreden. Ik wil die discussie ook aangaan met het onderwijs.

Wel is het belangrijk dat de randvoorwaarden op orde zijn. Het onderwijs wijst in dat verband terecht op de noodzaak van landelijke normering voor deze vakken. Als je dat wilt doen, kun je dat eigenlijk alleen doen als je, bijvoorbeeld voor wereldoriëntatie, uitgaat van referentieniveaus. We gaan dan eigenlijk veel gedetailleerder bepalen wat wij van het curriculum verwachten. Dat heeft ook consequenties voor het curriculum van het basisonderwijs. Dat hebben we voor taal en rekenen gedaan en dat zouden we wellicht ook voor Engels kunnen doen; de Onderwijsraad beveelt dat ook aan. De Kamerleden voelen de discussie echter al ontstaan: wereldoriëntatie hangt soms nauw samen met de identiteit van een school en krijgt op verschillende scholen op verschillende manieren invulling. Maar nogmaals: laten we dat gesprek maar aangaan. Ik heb daar nog geen definitief standpunt over bepaald. De vraag wat dit betekent voor wereldoriëntatie zal ik daar in ieder geval bij betrekken.

Er zijn enkele vragen gesteld over de andere toetsaanbieders. Het antwoord op de vraag of je die verschillende toetsen goed kunt vergelijken, heb ik al gegeven: ja, als je uitgaat van de referentieniveaus en van de mogelijkheid om die te verdisconteren om tot een soort ijkpunt te komen, is een goede vergelijking mogelijk. Dat is ook een essentiële voorwaarde voor het toelaten van andere toetsaanbieders.

De tweede vraag, van de heer Bruijn, was wie er straks adviseren over die alternatieve

toetsaanbieders. In mijn brief van vorige week heb ik aangegeven dat ik zeer hecht aan een commissie van onafhankelijke deskundigen die in ieder geval zonder last en ruggespraak opereren. Die expertgroep is niet bedoeld voor belangenbehartiging, want dan ga je dingen mixen. Deskundigheid op het gebied van psychometrische en onderwijsinhoudelijke aspecten van toetsen staan wat mij betreft centraal. Representativiteit is daaraan ondergeschikt. Over de inrichting en de werkwijze van de expertgroep sta ik altijd open voor overleg met iedere betrokkene die daaraan een inhoudelijke bijdrage levert. Voor alle duidelijkheid: dit overleg gaat niet over de vertegenwoordiging van deze partijen in die expertgroep, maar eerder om het horen van de geluiden die er leven.

Het laatste onderwerp is aangekaart door de heer Ganzevoort: de centrale eindtoets in het speciaal basisonderwijs. Het is evident dat er moet worden gekozen voor een zorgvuldig invoeringspad voor de eindtoets in het speciaal onderwijs. We moeten daarbij heel goed kijken naar de draagkracht van de sector. Wat mij betreft, gebeurt dit na de invoering van het passend onderwijs en wanneer men is gewend aan het werken met wat dan "ontwikkelingsperspectief" heet. Cruciaal daarbij is ook de gewenste ontwikkeling om naar een adaptieve eindtoets te gaan, die meer dan de huidige toets recht doet aan eventuele beperkingen van bepaalde leerlingen om een bepaald niveau te halen. Die toets kan dus meer worden aangepast aan het niveau van de leerling. We zijn nog niet zover dat we die adaptieve eindtoets nu kunnen invoeren, maar wij voorzien dat dat binnen drie of vier jaar mogelijk is. Daar voorziet het wetsvoorstel ook in. Ik bied deze scholen de komende jaren alle gelegenheid om, als zij daarvoor kiezen, deze eindtoets of een andere eindtoets alvast af te nemen. Dat neemt niet weg dat alle leerlingen recht hebben op een objectieve vaststelling van hun eindniveau, ongeacht hun talenten. Dat geldt wat mij betreft dus zowel voor de leerlingen in het reguliere onderwijs als voor de leerlingen in het speciaal onderwijs.

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): De vraag is natuurlijk of er niet een spanning in de systematiek zit. Is de benadering van een ontwikkelperspectief niet fundamenteel van een ander type dan een referentieniveau waarmee in een eindtoets wordt gewerkt? En sporen die twee wel met elkaar? Zeker als er uiteindelijk een adaptieve toets is, kun je bekijken of die bruikbaar te maken is, maar de fundamentele benadering is toch anders. Bij een ontwikkelperspectief bepaal je niet één gefixeerd eindniveau waarop leerlingen uit zouden moeten komen. Het uitgangspunt is dan veel meer: van deze leerling verwachten we dat hij of zij daar zou kunnen uitkomen. De vraag is of je dat met deze benadering kunt doen en of we niet pas over een paar jaar moeten bekijken of die centrale eindtoets überhaupt bruikbaar te maken en geworden is voor het speciaal onderwijs. Dat moet je in ieder geval niet nu doen.

Staatssecretaris **Dekker**: Ik probeer recht te doen aan de zorg van de heer Ganzevoort over het tijdspad. We moeten inderdaad even bekijken hoe een aantal dingen uitpakt. Het klopt dat we met ontwikkelingsperspectieven in het speciaal onderwijs ook bekijken waar kinderen uiteindelijk, na acht jaar speciaal basisonderwijs, kunnen landen. Wat moeten ze dan kunnen? Ik vind dat overigens een grote stap vooruit, want dat is in het verleden misschien wat te weinig gebeurd in het speciaal basisonderwijs. Er is te weinig gekeken naar wat kinderen wél konden. Er werd vooral gekeken naar wat ze niet konden. Daarmee zeg ik niet dat de referentieniveaus die wij hanteren voor het reguliere basisonderwijs een-op-een moeten worden gekopieerd als einddoel voor alle kinderen in het speciaal basisonderwijs. Je kunt die eindtoets, zeker als die adaptief wordt, natuurlijk wel gebruiken om vast te stellen waar ook kinderen die wat extra zorg nodig hebben aan het eind van de basisschool staan. Ik denk dat het juist een belangrijke stimulans kan zijn voor het speciaal basisonderwijs om iets meer te bekijken wat ook die kinderen kunnen leren. Ik vind dat heel belangrijk, ook als een kind een bepaalde beperking heeft. We moeten niet zeggen dat de school vooral bedoeld is om de kinderen bezig te houden. Nee, ook als het gaat om kinderen met een wat zwaardere handicap moeten we bekijken of we ze op een bepaald niveau kunnen leren rekenen, lezen en schrijven.

Om te zien of dat gelukt is, misschien niet op het niveau van hun leeftijdsgenoten die geen beperkingen hebben maar op een wat lager niveau, is het wel goed om op termijn ook in het speciaal basisonderwijs te streven naar iets van toetsing aan het einde.

De heer **Backer** (D66): Ik heb een korte vraag. Er is in de schriftelijke voorbereiding gesproken over die termijn voor het speciaal onderwijs. Ik heb in mijn hoofd dat dit 2016 zou zijn. Is dat nog steeds juist? Is dat nog steeds realistisch, ook vanuit de toelichting die de staatssecretaris hier geeft? Of zijn er nieuwe data?

Staatssecretaris **Dekker**: We hebben in de schriftelijke beantwoording een indicatieve termijn aangegeven. Ik vind het belangrijker om te kijken naar de zorgvuldigheid van het proces dan om de termijn als heel hard te bestempelen. Ik heb zojuist in mijn bijdrage gezegd dat ik het belangrijk vind dat we een moment zijn genaderd waarop het passend onderwijs op een goede manier is geland in Nederland, zodat dat is uitgekristalliseerd.

Een andere factor die ik zal betrekken bij een invoeringsdatum voor het speciaal basisonderwijs is de beschikbaarheid van de adaptieve toets. Als je nu namelijk aan sommige kinderen in het speciaal basisonderwijs de gewone Cito-toets voorlegt, leidt dat niet altijd tot betrouwbare resultaten. Ik zal een voorbeeld geven. Voor sommige kinderen is het makkelijker om overal maar A in te vullen, want dan hebben ze een betere score dan als ze de toets echt proberen te maken. Dat heeft ermee te maken dat de range

in het basisonderwijs enorm is. Die gaat van cognitief heel slimme kinderen die met gemak door het gymnasium zullen gaan, tot kinderen die bepaalde zorg nodig hebben of kinderen met een relatief laag IQ die bijvoorbeeld naar het praktijkonderwijs zullen gaan. Het is heel moeilijk om die range met één toets op papier goed te kunnen vatten. Een adaptieve toets, waarmee veel meer wordt gekeken naar de ontwikkeling van een kind en waarmee wordt gereageerd op de antwoorden die worden gegeven, biedt die mogelijkheid wel. Die is veel interactiever. Dat is dus een tweede toetssteen die ik wil betrekken bij een zorgvuldige invoering van de eindtoets in het speciaal onderwijs.

Mevrouw **Gerkena** (SP): De staatssecretaris zei iets wat de haren in mijn nek omhoog deed gaan. Hij sprak over kinderen met een laag IQ die naar praktijkonderwijs gaan. Ik vind dat een verband dat de staatssecretaris niet zou mogen leggen. Je hebt kinderen die goed zijn met hun handen en je hebt kinderen die goed zijn in leren, maar ook kinderen met een heel hoog IQ kunnen heel goed praktijkonderwijs volgen. Ik zou dat verband dus echt niet willen leggen.

Staatssecretaris **Dekker**: Met alle respect, het formele praktijkonderwijs zoals we dat in Nederland kennen, is voor kinderen met een IQ onder 75 of 80. Ik zeg dat uit mijn hoofd. Dat is het formele praktijkonderwijs, dat gericht is op arbeidstoeliding en dat niet opleidt tot een diploma. Mevrouw Gerkena denkt misschien aan een andere vorm van praktijkonderwijs, namelijk het werken met je handen wat we in het vmbo hebben, waar je wel een diploma voor krijgt, waar het mbo op aansluit en waar je heel goed een startkwalificatie mee kunt halen. Ik denk dat er sprake is van een misverstand. Ik probeer daar geenszins denigrerend over te zijn.

De **voorzitter**: Mag ik de staatssecretaris vragen of hij enig idee heeft hoeveel tijd hij nog nodig heeft?
**

Staatssecretaris **Dekker**: Ik ben klaar.

De **voorzitter**: O, u bent klaar, kijk eens aan! Dat is prachtig.

Dan zijn we nu toegekomen aan de tweede termijn van de kant van de Kamer. Ik geef het woord aan mevrouw Lokin.
**

*N

Mevrouw **Lokin-Sassen** (CDA): Voorzitter. Ik gebruik mijn tweede termijn graag om de staatssecretaris te danken voor de toezeggingen met betrekking tot het voorhangen van de Algemene Maatregel van Bestuur in een veegwetje, zoals ik dat heb geformuleerd.

Met betrekking tot het tijdstip van afname van de Cito-toets zal ik een nog in te dienen motie van de heer Bruijn ondersteunen waarin de

regering verzocht zal worden om de Cito-toets in een zo vroeg mogelijk stadium binnen de door de wet aangegeven termijn te laten afnemen.

*N

De heer **Bruijn** (VVD): Voorzitter. Namens mijn fractie dank ik de staatssecretaris voor de uitgebreide beantwoording. Het is voor mijn fractie helder geworden dat een leraar zonder toets eigenlijk hetzelfde is als een dokter zonder thermometer. Dat zou in mijn dagelijkse werk op de andere vier dagen van de week slechts zeer kort houdbaar zijn. Ook is een aantal zaken duidelijk geworden en is een aantal vragen van mijn fractie beantwoord. Ik zal mijn fractie dan ook adviseren om het wetsvoorstel te steunen.

Ik dank de staatssecretaris voor een aantal toezeggingen die hij heeft gedaan. Met name de toezegging op het gebied van het Engels is belangrijk. Uit adviezen van de Onderwijsraad blijkt dat het merendeel van de basisscholen op dit moment nog te laat begint met Engels. Dit is ook belangrijk in het kader van de Europese afspraak dat iedere burger twee vreemde talen zou moeten beheersen op ERK-B1-niveau. Op dit moment halen we dat zeker niet. Ik denk dus dat hier een belangrijke uitdaging ligt, ook ten aanzien van de aansluiting op het vo, die heel verschillend is per basisschool. Daardoor beginnen veel vo-scholen weer bij nul en zitten we in een negatieve spiraal. Het is dus goed dat de staatssecretaris heeft aangekondigd dat hij dit gaat aanpakken.

We zijn ook blij met de toezegging op de vraag van het CDA over de AMvB. Mijn fractie is niet van het gezwabber met veegwetten, om in het thema van het debat te blijven, maar zij is toch blij met deze toezegging.

Er zijn nog twee andere belangrijke punten. Het eerste punt betreft het overleg over de samenstelling van de expertgroep. Ik heb eerder gezegd dat mijn fractie de kwaliteit en de representativiteit van de uiteindelijke expertgroep heel belangrijk vindt. Zij vindt het daarom van groot belang dat bij het voorbereidende overleg daarover alle partijen worden betrokken die er mogelijk een belang bij hebben, dus ook de VO-raad, de Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen en ter zake deskundige hoogleraren. Ik wil daarover dus een motie indienen.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Bruijn, Lokin-Sassen, Backer, Linthorst, Gerkena, Sörensens en De Lange wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de staatssecretaris in gesprek is met partijen over de samenstelling van de expertgroep die adviseert over de toelating van andere eindtoetsen en die een kwaliteitsoordeel

geeft over toetsen die deel uitmaken van leerling- en onderwijsvolgsystemen;

constaterende dat gesproken wordt met een willekeurige selectie uit betrokken partijen over de commissie (wel de PO-Raad niet de VO-raad, wel het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP) niet de Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijsdeskundigen (NVO) en geen hoogleraren van gerenommeerde universiteiten);

constaterende dat kwaliteit en representativiteit van de expertgroep van groot belang zijn;

verzoekt de regering om ook de VO-raad, de NVO en ter zake deskundige hoogleraren te betrekken bij het overleg over de inrichting, samenstelling en werkwijze van de expertgroep,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter H (33157).

**

De heer **Bruijn** (VVD): Tot slot is er nog het punt van de timing, het afnamemoment. Wij hebben goed geluisterd naar de beantwoording van de staatssecretaris. Wij hebben ook goed geluisterd naar de inbreng ter zake van de Partij van de Arbeid en de SP. Wij hebben ook geluisterd naar de afweging van de betrokkenheid van scholen waar geloot moet worden. Dat moet ook allemaal binnen dit tijdpad kunnen. Wij hebben zelf berekeningen gemaakt en berekeningen ontvangen uit het veld, onder andere van de VO-raad en het ministerie, zoals eerder gememoreerd.

Alles overziend zijn wij er toch niet van overtuigd dat het verstandig en haalbaar is om verderop in de periode die nu in de wetstekst staat, nog die toets af te nemen. Aan de andere kant hebben wij ook geen overtuigende argumenten gehoord om dat eerder te moeten doen dan half april. Een aantal berekeningen geeft ook aan dat het mogelijk moet zijn. Dit heeft dus inderdaad te maken met de tijd die het Cito of andere toetsaanbieders nodig hebben om tot een eindoordeel te komen en alle procedures daarna, met name ook rekening houdend -- ik zeg dit ook tegen mevrouw Gerkens -- met de tijd die nodig is voor een extra loting. Daar is toch minimaal anderhalve week voor nodig. Als wij dit allemaal optellen komen wij tot ten minste acht tot tien weken die in alle redelijkheid nodig zijn. Wij willen de staatssecretaris dus toch in de vorm van een motie verzoeken, als die straks tijdens de stemmingen voldoende ondersteund wordt, om in ieder geval zo vroeg mogelijk in de tijdsperiode te gaan zitten die nu in de wetstekst staat.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Bruijn, Lokin-Sassen, Backer, Linthorst, Holdijk en Sörensen wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het schooladvies leidend wordt bij de toelating tot het voortgezet onderwijs;

overwegende dat daarbij de centrale eindtoets ook daadwerkelijk als second opinion gebruikt moet kunnen worden;

van mening dat het afnamemoment daarom zo vroeg mogelijk moet worden vastgesteld in de in de wetstekst aangegeven periode van half april tot half mei;

constaterende dat dit ten minste ruim twee maanden extra tijd oplevert voor effectief basisonderwijs;

verzoekt de regering om de centrale eindtoets zo veel mogelijk direct aan het begin van de in de wet genoemde periode tussen half april en half mei af te (laten) nemen,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter I (33157).

**

De heer **Bruijn** (VVD): Wij hopen natuurlijk dat de staatssecretaris hier nog over na wil denken en zo mogelijk de moties zal willen omarmen. Gelukkig zal het aan zijn fysieke gesteldheid niet liggen, want hij heeft weer twee functionerende armen. Fysiek kan het dus.

*N

Mevrouw **Gerkens** (SP): Voorzitter. Het zal de staatssecretaris niet verbazen dat mijn fractie vrij kritisch was over de centrale eindtoets. Eerlijk gezegd is mijn fractie na dit debat nog steeds bijzonder kritisch. Dit heeft twee redenen die heel goed zijn verwoord door de heer Ganzevoort. Het eerste punt is dat je, als je er echt niet een soort ratrace van wilt maken, ervoor moet zorgen dat er heel snel diverse eindtoetsen komen. Dan kun je inderdaad niet meer eenduidig zeggen dat de Cito-toets hier of daar het beste is. Dat is één kant van het verhaal. De heer Ganzevoort heeft gevraagd of de staatssecretaris ervoor wil zorgen dat dit proces bespoedigd wordt. Ik heb echter op dat vlak geen beweging gezien bij de staatssecretaris.

Het tijdstip is het andere punt dat mijn fractie grote zorgen baart. Wij denken echt dat de toets naar begin april moet. Ook op dat vlak zie ik de staatssecretaris niet bewegen. Ik denk dat de centrale eindtoets op deze manier zeker geen goed idee is. Ik zal mijn fractie dan ook adviseren om tegen het wetsvoorstel te stemmen.

*N

De heer **Ganzevoort** (GroenLinks): Voorzitter. Als voorzitter van de examencommissie van mijn

faculteit wil ik niet de indruk wekken dat ik het belang van toetsen niet inzie. Integendeel, ik vind toetsen buitengewoon belangrijk, maar ik vind het daarom ook juist van belang om goed te bekijken wat de redenen zijn waarom je deze specifieke toets op deze plaats in het stelsel inbouwt. Daarover gaan de grote vragen bij de centrale eindtoets.

De grote vraag is of deze vorm van een centrale, verplichte eindtoets, die bovendien zo dominant is, nu de goede weg is. De vermenging van motieven die ik in mijn eerste termijn grondig aan de orde heb gesteld, blijft voor ons een moeilijk te verteren punt. Wij zien dat de staatssecretaris op dat punt meer vertrouwen heeft dat het allemaal wel bij elkaar past. Hij zegt dat wij codificeren wat nu al gebeurt. Wat nu al gebeurt, is echter voor een deel precies het probleem dat wij met het huidige stelsel hebben en met de wijze waarop de Cito-dominantie, ook wel genoemd "Cito-mania" of "Cito-gekke", uitwerkt. Dat vinden wij niet de gewenste situatie. Wij vinden het dan ook niet de gewenste richting van een wetsvoorstel om dat te codificeren. Wat dat betreft zijn onze zorgen op het principiële punt niet weggenomen. Dat kan ook moeilijk anders, want ik denk dat het ten diepste ook een kwestie is van verschillend inschatten en van een verschillende visie op welke kant het op zou moeten.

Ik heb nog een paar kleine puntjes die vragen oproepen. Ik begrijp van de staatssecretaris dat prestatiebekostiging op basis van Cito-scores niet zijn bedoeling is. Dat zal het dus niet worden. Als ik het goed begrepen heb, heeft de VVD indertijd voor haar verkiezingsprogramma het CPB in ieder geval juist wel de prestatiebekostiging van de Cito-scores laten doorrekenen. Wellicht is er ook bij die partij in deze Kamer dan wel bij de staatssecretaris sprake van voortschrijdend inzicht. Of ik heb de stukken allemaal verkeerd gelezen; dat kan ook. Ik vond dit echter een opvallend gegeven.

De staatssecretaris weet misschien ook dat er nogal wat discussie is over het meten van de toegevoegde waarde van een school. Hij is daar zelf positief over. Ik heb gewezen op de vele factoren die daarbij een rol spelen. Ik ben niet de enige die zegt dat het ingewikkeld is om dat te meten. Het staat zelfs in de stukken zelf. Ook de Besturenraad, om maar eens een greemium te noemen, heeft het erover dat het buitengewoon ingewikkeld is om de toegevoegde waarde van een school te meten. Om dan de Cito-scores zelf te gebruiken voor de schoolvergelijking, voor de inspectie en al die dingen meer, lijkt ons een zeer riskante route. Dat gebeurt al. Dat gebeurt nu nog meer. Dat wordt gecodificeerd. Daar zit het grote probleem.

De emancipatoire werking blijft over. Jazeker, een second opinion is inderdaad in een aantal gevallen een belangrijk gegeven om de onder advisering tegen te gaan, maar dit is niet de enige manier waarop dit kan. Er zijn meer manieren. Het allerbelangrijkste lijkt ons om maatregelen te nemen in het gehele traject. Hoe kunnen wij voorkomen dat onder advisering plaatsvindt? Dat lijkt ons eigenlijk een veel

interessantere en veel vruchtbaardere optie. Hoe kunnen wij ervoor zorgen dat leerkrachten en scholen juist meer doen voor de kwetsbare leerlingen in de "film" en niet alleen maar in de "foto"?

Wij zullen uiteraard nog onze slotafweging maken, maar ik ben niet optimistisch.

*N

De heer **Backer** (D66): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor zijn beantwoording. Ik constateer met tevredenheid dat er geen licht zit tussen mijn inbreng en de veronderstellingen die aan mijn betoog ten grondslag lagen, en het antwoord van de staatssecretaris. Ik heb het dan over het belang van het schooladvies, de betekenis van de eindtoets, zijn analyse van het tijdstip waarop en de rol die de eindtoets heeft in de verbetercyclus van de basisscholen.

Ik ben ook ingenomen met de afwijzing van de staatssecretaris, wat er voorafgaand aan de installatie van het kabinet ook in verkiezingsprogramma's stond, van toetscores als bekostigingsvoorwaarde. Ik wil eraan toevoegen dat schooladviezen die rol ook niet moeten krijgen in de nieuwe omgeving, als het wetsvoorstel aangenomen wordt. Daarbij moeten andere factoren een rol spelen.

Op één punt wil ik een kanttekening maken. Ik hoorde de staatssecretaris zeggen dat de eindtoets in groep acht eigenlijk de begintoets van het vo is. Dat vind ik echter niet consistent met de redenering achter dit wetsvoorstel. Ik geloof niet dat wij dit nu moeten uitdiscussiëren, want het gaat over de doorlopende leerweg. Daar komen wij ongetwijfeld nog een keer over te spreken.

Ik tel mijn zegeningen. Dat doet ik niet omdat mijn partij mede-indiener is van het wetsvoorstel, maar wel omdat het is bijgesteld en het gewijzigde voorstel erg dicht bij onze eigen uitgangspunten ligt. Daarom roep ik ertoe op om deze consistente koers vol te houden en de instrumentatie, in termen van compositie gesproken, verder langs die lijnen te ontwikkelen. Ik denk daarbij bijvoorbeeld aan de inspectie. Ik waardeer de uitleg van de staatssecretaris en zijn toezegging dat het bij speciaal onderwijs zorgvuldig zal gaan, dat zorgvuldigheid vóór snelheid zal gaan en dat daarbij een aantal voorwaarden zullen gelden.

De moties van collega Bruijn heb ik medeondertekend. Naar mijn gevoel komen deze tegemoet aan een aantal praktische bezwaren die collega Gerkens middels een dichtregel heeft ingebracht. Ik meen dat ook dat onze steun verdient, nadat ik heb vastgesteld dat dit echt alleen over de uitvoerbaarheid gaat en niet over een wijziging van de principes van het voorstel. Op die manier kan dit onze steun krijgen.

Ten slotte. Het woord "zwabberen" heeft hier school gemaakt. Ik ga hiermee in op het punt van mevrouw Lokin en de toezegging van de staatssecretaris. Ik zou willen zeggen: zwabberen is wel een vorm van veggen, maar veggen is niet altijd een vorm van zwabberen.

*N

Mevrouw **Linthorst** (PvdA): Voorzitter. Wij blijven zorgen houden over de haalbaarheid van de centrale eindtoets als reële second opinion voor precies die groep kwetsbare kinderen die niet meteen goed "gefilmd" wordt. Wij zijn blij met de motie van collega Bruijn, die wij medeondertekend hebben. Wij zijn ook blij met de toezegging van de staatssecretaris dat hij de effecten van dit wetsvoorstel op de bijstelling van de schooladviezen wil volgen. Ik wil dit nog wel iets aanscherpen. Ik heb de termijn van drie jaar genoemd. Ik bedoelde daarmee eigenlijk dat het het eerste jaar, het lopende jaar, nog gewoon de oude situatie is, waarin de stand van zaken in kaart zou moeten worden gebracht. Na twee jaar, als het wetsvoorstel -- als het wordt aangenomen -- twee jaar van kracht is, wordt bekeken wat in die daaropvolgende twee jaar is gebeurd met de bijstelling van de schooladviezen. Als de staatssecretaris de toezegging zo heeft opgevat, ben ik hem daarvoor zeer erkentelijk.

*N

De heer **Sörensen** (PVV): Voorzitter. Het liefst hadden wij de toezeggingen gehad van de staatssecretaris die deze moties niet nodig hadden gemaakt. Wij hebben ze medeondertekend. Mijn fractie zal het laten hangen van een meerderheid voor de moties of zij wel of niet voor het wetsvoorstel zal stemmen. Ik heb het een en ander gepeild, dus waarschijnlijk gaan wij voor het wetsvoorstel stemmen.

*N

Staatssecretaris **Dekker**: Voorzitter. Ik dank de Kamer voor het feit dat we dit debat op deze goede en inhoudelijke manier kunnen afronden. Ik wil de punten die zijn aangestipt, korthedshalve even langsgaan.

Allereerst de motie op H van de heer Bruijn, die verschillende instanties wil betrekken bij de inrichting, de samenstelling en de werkwijze van de expertgroep. Ik lees deze motie zo dat het niet de bedoeling is dat al die belangen per se en q.q. een zetel zouden moeten krijgen in die expertgroep, maar dat het er meer om gaat om vanuit verschillende perspectieven te bekijken hoe deze zo goed mogelijk kan worden samengesteld en ingericht. Ik heb absoluut geen problemen met deze motie. Ik zou haar willen omarmen, of laat in ieder geval het oordeel aan de Kamer. Ik ben er dus positief over.

Nu de tweede motie van de heer Bruijn, op I. Ik denk niet dat het vruchtbaar is om nu verder te discussiëren over de vraag of het al dan niet kan binnen de volledige termijn die in de wet staat. Ik kan wel heel goed meegaan in de suggestie van deze motie om het binnen die wettelijke termijn zo vroeg mogelijk te doen. Ik heb mij laten vertellen dat dit in de komende drie jaar zo rond de periode van 20 tot 22 april kan, dus eigenlijk in de eerste week. Daarmee zitten we, om het maar zo te

zeggen, aan de veilige kant en geven we zowel de scholen in het basisonderwijs als in het voortgezet onderwijs tijd en ruimte om aan deze nieuwe wet en procedures te wennen. Misschien valt het dan ook heel goed samen met de evaluatie waarom mevrouw Linthorst vroeg. Als ik het goed heb begrepen, kunnen we dan na twee volle rondes, dus nadat de eindtoets twee keer is afgenomen, bekijken of het loopt, of we eraan vasthouden of dat we meer ruimte moeten gaan zoeken. Ik kan mij in ieder geval vinden in de inhoud en strekking van deze motie. Ik wil deze dan ook graag omarmen.

Ik hoop dat ik met deze twee toezeggingen ook enigszins aan mevrouw Gerkens ben tegemoetgekomen. We zitten hiermee dus aan de vroege, veilige kant van de periode in de wet. Ik ben in ieder geval de heer Sörensen op beide punten tegemoetgekomen. We doen ook echt ons best om invulling te geven aan een eerlijke procedure voor meerdere aanbieders, zo goed mogelijk in de geest van de wet en van het amendement-Rog. De Kamer heeft daarover een brief ontvangen. Mocht dat niet voldoende zijn, dan spijt mij dat, want ik heb natuurlijk het liefst een zo breed mogelijke meerderheid voor dit wetsvoorstel.

De heer Ganzevoort stelde nog een aantal vragen. Hij was kritisch over de codificatie. Maar als hij het spookbeeld heeft van een soort Cito-mania, kan ik dat niet wegnemen. Ik ben het volstrekt met hem oneens dat daarvan nu sprake zou zijn. Ik heb niet de indruk dat scholen worden afgerekend. Ik heb niet de indruk dat ouders dit als enig toetspunt gebruiken. Het zou ook niet verklaren waarom 80% van de scholen, ondanks het feit dat het nu niet verplicht is, wel de Cito-eindtoets afnemen. 95% doet dat zelfs als je de andere toetsen erbij betreft, naast de Cito-toets. Eerlijk gezegd vind ik dat er een beeld wordt geschetst dat geen recht doet aan de werkelijkheid. Zo'n beeld kan ik natuurlijk niet bestrijden.

De heer Ganzevoort vroeg verder hoe het zit met de VVD. Ik sta hier als lid van het kabinet, niet als spreekbuis van de VVD. Ik laat daarover dus graag het woord aan Kamerleden. In ieder geval is het niet nu en wat mij betreft ook niet in de toekomst de bedoeling dat wij eindtoetsscores koppelen aan betaling. Sterker nog, ik vind dat wij eindtoetsscores niet een-op-een moeten koppelen aan de beoordeling van scholen. Dat is een andere manier van beoordeling, zonder financiële consequenties. Ook daarvoor geldt wat ik in eerste termijn heb gezegd: er zijn veel meer elementen die uiteindelijk bij de beoordeling van scholen, al dan niet gekoppeld aan financiering, zullen moeten worden betrokken. Zo ga je meer in de richting van dingen als toegevoegde waarde. Het klopt dat de Besturenraad daar kritisch over is. Dit laat onverlet dat ik vind dat we hiernaar moeten streven, omdat dit misschien een beter beeld van een school geeft dan alleen maar de gecorrigeerde eindtoetsscores. Het vraagt wel dat we deze secuurder en nauwkeuriger in beeld brengen. Daarvoor geldt dat, op enig moment, even een peilstok in het onderwijs of in een school moet worden gestoken, om te bezien waar zo'n school staat; anders kom je

überhaupt niet toe aan het vaststellen van de kwaliteit van die school. Ik denk dat het belangrijk is om dit op een onafhankelijke, objectieve maar ook meetbare manier te doen.

Hij had het verder over onder advisering. Hij opperde in de discussie over noodzaak en opportuniteit of er geen andere manieren zijn om iets te doen aan die 10% van de kinderen die eigenlijk wordt ondergeadviseerd. Ik heb van hem geen alternatief gehoord van hoe je dat zou kunnen doen. Hij gaf zelf al aan dat in de normaalverdeling van de subjectieve beoordeling van scholen misschien altijd wel een soort foutenmarge zit, ondanks het feit dat een leerlingvolgsysteem zou kunnen helpen om het in ieder geval zo betrouwbaar mogelijk te maken. Wat is er dan mis mee, dat je naast het schooladvies nog een tweede, onafhankelijk, gegeven hebt, dat in ieder geval dit probleem oplost? Je kunt onder advisering immers pas constateren nadat je een eindtoets hebt afgenomen. Je hebt de eindtoets dus nodig om te constateren, zoals wij dat nu ook doen, dat er sprake is van onder advisering. Dat is de eerste opmerking die ik de heer Ganzevoort wil meegeven.

De tweede opmerking, die ik ook van belang acht, is dat het niet alleen gaat om die 10% waarbij sprake is van onder advisering. Ook voor al die kinderen bij wie het resultaat van de eindtoets het schooloordeel bevestigt, heeft de eindtoets een waardevolle functie, zoals in de wetenschap replicatie van onderzoek belangrijk is. In veel gevallen zal het leiden tot herbevestiging van eerdere resultaten, maar het is goed dat het af en toe gebeurt. Dat zijn twee redenen die ik de heer Ganzevoort wil meegeven voordat hij tot zijn eindoordeel komt.

Veel van de vragen van de heer Backer heb ik al beantwoord. Misschien kan ik nog heel kort ingaan op de opmerking die hij maakte over de eindtoets als startpunt voor het vo. Ik bedoelde dat in combinatie met het schooladvies, omdat dat een veel rijker beeld geeft. Zo krijgt de school voor voortgezet onderwijs een warme overdracht, zoals dat in vaktermen wordt genoemd: de school weet van een kind hoe het presteert op het gebied van taal en rekenen, waar zijn kennis wat bijgespijkerd moet worden, waar het goed in is en waarin het meer uitdaging nodig heeft. Dit kan helpen om het voortgezet onderwijs meer toegesneden te maken op het kind en beter zicht te krijgen op de vraag hoe een kind zich gedurende de vier, vijf of zes jaar in het voortgezet onderwijs ontwikkelt. Dan kun je - het zijn vreselijke woorden -- de winst of toegevoegde waarde van die school wat secuurder vaststellen dan nu.

Daarmee ben ik gekomen aan het einde van mijn beantwoording in tweede termijn.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik kom tot afhandeling van het wetsvoorstel. Aangezien een aantal leden stemming wenst, stel ik voor, volgende week dinsdag over het wetsvoorstel en de ingediende moties te stemmen.

**

Daartoe wordt besloten.

Sluiting 22.42 uur.

!Lijst van besluiten en ingekomen stukken!

*N

Lijst van besluiten:

De Voorzitter heeft na overleg met het College van Senioren besloten om:

a. de stemmingen van de volgende wetsvoorstellen en moties te doen plaatsvinden op 3 december 2013:

Voorstel van Wet van de leden Schouw en De Wit tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht in verband met het laten vervallen van het verbod op godslastering (32203);

Motie van het lid Schrijver c.s. over onderzoek naar een mogelijke aanpassing van artikel 137 van het Wetboek van Strafrecht (32203, E);

Wet inzake houdbare financiën van de collectieve sector (Wet houdbare overheidsfinanciën) (33416);

Wijziging van de Wet financiering decentrale overheden in verband met het rentedragend aanhouden van liquide middelen in 's Rijks schatkist (verplicht schatkistbankieren) (33540);

Invoering van een tijdelijke heffing voor de bankensector (Tijdelijke wet resolutieheffing 2014) (33653);

b. de plenaire behandeling van de volgende wetsvoorstellen te doen plaatsvinden op 3 december 2013:

Wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en de Wet op het onderwijstoezicht in verband met de versterking van de kwaliteitswaarborgen voor het hoger onderwijs en wijziging van verschillende onderwijswetten in verband met de introductie onderscheidenlijk verbreding van een aanwijzingsbevoegdheid voor de minister en in verband met aanpassingen in de regelgeving betreffende het basisregister onderwijs en het persoonsgebonden nummer (Wet versterking kwaliteitswaarborgen hoger onderwijs) (33472);

Wijziging van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten, de Zorgverzekeringswet en de Invoerings- en aanpassingswet Zorgverzekeringswet teneinde daarin enkele verbeteringen aan te brengen, alsmede technische reparaties in diverse wetten (Veegwet VWS 2013) (33507);

Intrekking van de Machtigingswet instelling visserijzone en wijziging van enkele andere wetten die verband houden met de vaststelling van de zeegrenzen van het Koninkrijk (33776 (R2015));

c. de derde termijn van de plenaire behandeling van het volgende wetsvoorstel te doen plaatsvinden op 3 december 2013:

Wijziging van de Vreemdelingenwet 2000 in verband met de uitbreiding van het gebruik van biometrische kenmerken in de vreemdelingenketen in verband met het verbeteren van de identiteitsvaststelling van de vreemdeling (33192);

d. het voorbereidend onderzoek van het volgende wetsvoorstel te doen door de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie op 3 december 2013:

Wijziging van de Wet arbeid vreemdelingen en de Vreemdelingenwet 2000 in verband met de implementatie van Richtlijn 2011/98/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 betreffende één enkele aanvraagprocedure voor een gecombineerde vergunning voor onderdanen van derde landen om te verblijven en te werken op het grondgebied van een lidstaat, alsmede inzake een gemeenschappelijk pakket rechten voor werknemers uit derde landen die legaal in een lidstaat verblijven (PbEU 2011, L 343) (33749);

e. de plenaire behandeling van het volgende wetsvoorstel te doen plaatsvinden op 10/11 december 2013:

Wijziging van onder meer de Mediawet 2008 in verband met onder meer aanpassing van de rijksmediabijdrage en overheveling van het budget voor de bekostiging van de regionale omroepen van het provinciefonds naar de mediabegroting (33664);

f. de plenaire behandeling van het beleidsdebat over het thema Innovatie te doen plaatsvinden op 11 februari 2014:

g. de plenaire behandeling van het volgende wetsvoorstel te doen plaatsvinden op 4 maart 2014:

Voorstel van wet van de leden Dijkstra en Schouw tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en de Algemene wet gelijke behandeling met betrekking tot ambtenaren van de burgerlijke stand die onderscheid maken als bedoeld in de Algemene wet gelijke behandeling (33344);

h. de plenaire behandeling van het Debat "Staat van de rechtsstaat" te doen plaatsvinden op 11 maart 2014.

Lijst van ingekomen stukken, met de door de Voorzitter ter zake gedane voorstellen:

1. het volgende door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangenomen wetsvoorstel:

Wijziging van de Vreemdelingenwet 2000 en de Algemene wet bestuursrecht ter uitvoering van de verordening (EU) nr. 604/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 tot vaststelling van de criteria en instrumenten om te bepalen welke lidstaat verantwoordelijk is voor de behandeling van een verzoek om internationale bescherming dat door een onderdaan van een derde land of een staatloze bij een van de lidstaten wordt ingediend (PbEU 2013, L 180) (33699).

Dit wetsvoorstel wordt in handen gesteld van de desbetreffende commissie;

2 de volgende regeringsmissives:

een, van de minister van Buitenlandse Zaken, houdende goedkeuring van het op 14 mei 1966 te Rio de Janeiro tot stand gekomen Internationaal verdrag inzake de instandhouding van Atlantische Tonijnen, zoals gewijzigd door het op 10 juli 1984 te Parijs tot stand gekomen Protocol van Parijs en het op 5 juni 1992 te Madrid tot stand gekomen Protocol van Madrid (Trb. 2013, 203), alsmede een toelichtende nota bij dit verdrag (griffiennr. 154032);

een, van alsvoren, ten geleide van een fiche die werd opgesteld door de werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen inzake Verordening betreffende Nieuwe Psychoactieve Stoffen en richtlijn tot wijziging van Kaderbesluit inzake de definitie van drugs (griffiennr. 154045);

een, van alsvoren, ten geleide van het verslag van de Raad Buitenlandse Zaken van 18 november 2013 (griffiennr. 153948.01);

een, van alsvoren, houdende mededeling van de op 17 mei 2013 bij Resolutie MEPC.235(65), MEPC.236(65) en MEPC.238(65) aangenomen wijzigingen van de bijlagen I en II bij het op 2 november 1978 te Londen tot stand gekomen Internationaal Verdrag ter voorkoming van verontreiniging door schepen, 1973, zoals gewijzigd door het Protocol van 1978 (Trb. 2013, 205) (griffiennr. 154046);

een, van de minister van Infrastructuur en Milieu, inzake EU onderhandelingen APK-pakket technische controles voertuigen (griffiennr. 154049);

een, van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, inzake correctie nabestaandenuitkering (griffiennr. 154040);

een, van de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, inzake Mededeling omtrent de voorhang op grond van de Comptabiliteitswet betreffende de oprichting van de stichting "Kwaliteitsregister Jeugdzorg" (griffiennr. 154048);

een, van alsvoren, ten geleide van het ontwerpbesluit houdende wijziging van het Uitvoeringsbesluit Wet op de Jeugdzorg (griffiennr. 154047).

De Voorzitter stelt voor deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning ter inzage voor de leden;

3. de volgende missive:

een, van de Algemene Rekenkamer, ten geleide van een afschrift van de brief aan de Tweede Kamer betreffende Aandachtspunten bij de begroting 2014 van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (griffiennr. 154050).

De Voorzitter stelt voor deze missive voor kennisgeving aan te nemen. De bijlage is neergelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning ter inzage voor de leden;

4. de volgende geschriften:

een, van J.W.A., inzake Kamerbrief
evaluatie caribisch Nederland en evaluatie
consensus rijks wetten (griffiennr. 154041).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden
van de vaste commissie voor Koninkrijksrelaties;

een, van R.d.K., inzake duomoeder: moeder
en mader (griffiennr. 151927.29);

een, van E.v.A. te O., inzake wetsvoorstel
30538 (opheffen van de strafrechtelijke
immunititeiten van publiekrechtelijke rechtspersonen
en hun leidinggevers) (griffiennr. 153643.03).

Deze geschriften worden van belang geacht voor de
vaste commissie voor Veiligheid en Justitie;

een, van G.v.d.P., inzake het
gehandicaptensparkeerbeleid in Nederland (griffiennr.
154030).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden
van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken
en de Hoge Colleges van Staat/Algemene Zaken en
Huis van de Koning;

een, van J.T.d.G. te W., inzake bezwaren
tegen "vrijstelling MRB" (griffiennr. 151564.29);

een, van ir. G.S., inzake risico's DGA
pensioen in eigen beheer en Belastingplan 2014
(griffiennr. 154022.04).

Deze geschriften worden van belang geacht voor de
leden van de vaste commissie voor Financiën;

een, van S.S., inzake jeugdwet (griffiennr.
153788.28).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden
van de vaste commissie voor Volksgezondheid,
Welzijn en Sport.

De Voorzitter stelt voor deze geschriften voor
kennisgeving aan te nemen.